

AXISQA TÜRK FOLKLORU

*AMEA Folklor İnstitutunun
Elmi Şurasının 5 dekabr 2008 - ci il
tarixli iclasının 9 sayılı qərarı ilə
çap olunur.*

BAKI
NURLAN – 2008

Axısqa türklərinin «Vətən» cəmiyyəti

Tərtibçilər:

**Atəş Əhmədli
Qədim Qubadlı**

Elmi redaktor, ön söz və şərhlərin müəllifi: Asif Hacı

filologiya elmləri doktoru, professor

Rəyçilər:

Elçin Abbasov

filologiya elmləri namizədi

Ağaverdi Xəlil

filologiya elmləri namizədi

Layihənin rəhbəri:

Həqiqət Məmmədli

Redaktor:

Şəfa Muradova

*Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında
QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurasının
maliyyə dəstəyi ilə çap olunur.*

Kitaba zəngin Axısqa (türk) folklorundan seçmələr daxil edilmişdir. Oxuculara Axısqalıların poetik dünyası ilə yaxından tanışlığa kitabın bələdçilik edəcəyinə inanırıq. Tərtibat zamanı folklor mətnlərindəki dil və üslub özəlliklərini (dialekt və şivəni) bacardıqca qorumağa çalışmışıq. Bu isə kitaba marağı daha da artıracaq. Xeyirxah işi gələcəkdə də davam etdirmək niyyətindəyik.

Axısqa türk folkloru. Bakı – 2008, səh –

$\frac{4702000000}{N - 098 - 2008}$ Qrifli nəşr

© «Nurlan», 2008

ÖN SÖZ

İnsanlar kimi, xalqların da öz taleyi, öz qisməti var. Sonsuz türk dünyasının ulu boylarından olan Axısqa türklərinin taleyi türk tarixinin ən faciəli və həm də şanlı səhifələrindən biridir...

Dünyanın cənnət guşələrindən sayılan Axısqa-Çıldır torpaqları ən əski çağlardan zəhmətkeş əməkçilərin və ustad sənətkarların yurdu olmuşdur.

Türk ellərinin qovşağında, köç yollarının üstündə yerləşən bu obada müxtəlif türk bölgələrinin bir çox zənginlikləri cəmləşmişdir. Axısqa mahalında qədimlərdən Anadolu və Qafqaz, Rumeli və Turan mədəniyyətləri çulğışaraq orijinal etnoqrafik fenomen yaradıb. Bu obada həm uzaq İstanbul civarlarının, həm ulu Gəncə yörəsinin nəfəsi duyulur, həm Anadolu halayları, həm Borçalı gözəlləmələri səslənir... Müşahidələrimiz bizi bu qənaətə gətirib ki, Axısqa türkləri Türkiyə və Azərbaycan türkləri arasında keçid mövqeyində duran özünəməxsus etnoqrafik qrupdur.

Şərti olaraq desək, əgər Borçalının qarapapaq elatı tarix meydanına osmanlılığa meyilli azəri türkləri kimi çıxmışlarsa, Axısqa eli – azərbaycanlılığa meyilli osmanlı türkləri hesab oluna bilər.

Qədim çağlardan qoca Qafqazın cənub-qərb torpaqlarında məskunlaşmış Axısqa türkləri 1944-cü ilin noyabrında amansız imperiya siyasətinin qurbanı olmuş, doğma vətəmindən uzaqlara sürülmüş və bütün insani hüquqlardan məhrum edilmişdi.

Qədim yurdundan – ulu dağlardan, yaşıl meşələrdən, dibsiz dərələrdən dəhşətli dərəcədə qəfil və vəhşicəsinə qoparılmış, yalnızca səhralara atılmış Axısqa türklərini azğın şovinistlər əzablı məhvə düşürmüşdü. Axısqa, eləcə də Göyçə, Zəngəzur, Ağbaba, Borçalı, Qaraçay, Balkar, Krım türklərinin başına gətirilən faciələrin bütün dəhşətlərini təsvir etmək mümkün deyil. Əzablı yollarda, sürgün ağrılarından, xəstəlikdən, məhrumiyyətlərdən minlərlə türk həlak olur. Acı sürgün illərində türklər mənəvi əzablara məruz qalır. Bir qədər sonra isə türklərin soy-kökünə qəsd edilir – türk olduqları üçün sürülən bu insanların indi də türk adı dəyişdirilir, sənədlərdə türk sözü yazılması yasaq edilir! Türk dünyasının mənhus düşmənlərinin 1989-cu ildə Axısqa elinə qarşı törətdikləri ikinci cinayət bəlkə əvvəlkindən də dəhşətli oldu – çünki bu, iki qardaş xalqın faciəsi idi. – Aldadılmış bir qardaşın kor qəzəbi o biri qardaşa qarşı yönəldildi.

Axısqa türkləri taleyin bu amansız sınaqlarından ləyaqətlə çıxmışlar. Bu zəhmətsevər, müdrik və qəhrəman xalq əzablara sinə gərmiş, sınımamış, əzilməmiş, yad torpaqlara səpələnib əriməmişdir. Ən əsası, od-alovdan keçən türklər yalnız cismani varlıqlarının həyətə qalmamış, həm də milli ruhu, mənəvi sərvətləri, türklüklərini qoruya bilmişlər.

Qərblərdə nurani dədələr, nənələr yaddaşlarını sanki daha da itiləşdirdilər, zamanın acığına ömürlərini bir az da uzatdılar və xalqın mənəviyyatını, mədəniyyətini yaşadan müdriklik xəzinəsini –

əski sözləri, türkü və şarkıları, rəqs və adətləri, məişət və düşüncə tərzini, əxlaq və vərdişləri qorudular, yeni nəsillərə ötürdülər.

Dünyanın ən böyük dərdi olan vətənsizlik dərindən, azman Vətən həsrətindən yeni sözlər, türkülər, şarkılar doğdu. Qara həsrətin dərinliyi ilə adamın içini göynədən bu əsərlər müxtəlif ölkələrə səpələnmiş xalqı birləşirdi, müqəddəs mənəvi çırağı sönməyə qoymadı! Həsrət və Hiddət İnam və Məhəbbəti əzə bilmədi!

Hələ 30-cu illərdə teatrlar yaratmış, məktəblər açmış, Ömər Faiq Nemanzadə, Osman Sərvər Atabəy, Əhməd bəy Pepinov, Məhəmməd Zəki kimi şəxsiyyətlər yetirmiş bir xalq öz varlığını qoruya bildi.

Son vaxtlar ağsaqqalların səsinə yeni nəsildən olan cəfakəş ziyalılar səs verir. Axısqa türklərini birləşdirən «Vətən» cəmiyyəti fəaliyyət göstərir. Həyatlarını doğma xalqının haqq işinə həsr etmiş vətən fədailərinin narahat, yangılı və həm də inamlı söhbətlərini dinlədikcə, bu qorxmaz vətənpərvərlərin müdrik gücünə, dönməzliyinə və şücaətinə daldıqca, böyük türk oğlunun ölməz sətirləri yada düşür:

Bayraqları bayraq yapan üstündəki qandır,
Torpaq, əgər uğrunda ölən varsa vatandır!..

Axısqa türklərinin qəriblik ovqatını, dərini, ümid və arzularını el sənəti gözəl ifadə edir. Nadir istedadlı müğənni Müdirin türkülərindən birində belə deyilir:

Nerdə kaldı o Zediban dərəsi?
Eşidilməz suların şərşərəsi,
Yeşil, gözəl Azqurumun meşəsi,
Gəl dönəlim o yerlərə, arkadaş!..

«Gövlüm göyərçin oldi, durmiyer yad vətəndə» - deyən Axısqa türklərinin ən böyük arzusu bir xalq kimi doğma yurdlarına qayıtmaq, mədəniyyətlərini inkişaf etdirmək, milli maarif yaratmaq, folklor, dil, etnoqrafiyanı qorumaq və öyrənməkdir.

Müasir dövrdə Axısqa türklərinin etnik-mədəni özünəməxsusluğu bir çox örnəklərdə qorunub yaşayır: məişət, dil, əxlaq, etiket, mərasim, folklor...

Bu örnəklərin bu vaxta qədər yetərinə öyrənilməməsi bu elin milli siması haqqında qərəzli uydurmaların ortaya atılmasına zəmin yaratmışdır.

Sürgün olunarkən sayı yüz mindən çox olan, indi yarım milyona çatmış Axısqa türkləri hazırda Azərbaycan, Türkiyə, Orta Asiya, Qazaxıstan, Şimali Qafqaz, Rusiya, ABŞ, Ukraynanın müxtəlif yerlərində yığcam toplumlar halında yaşayır. Axısqa türklərinin bir çox nümayəndələri respublikamızın Saatlı, Sabirabad, Beyləqan, Xaçmaz, Quba, Şamaxı, Şəmkir, Gəncə bölgələrində məskən salıb. Lakin Azərbaycan və Türkiyə türklərinin hər ikisinə eyni dərəcədə yaxın olan bu elin tarixi, özünəməxsus maddi-mənəvi mədəniyyəti hələ də dərinəndən araşdırılmayıb.

Bütün bunlar Axısqa türklərinin tarixinin, orijinal etnik mədəniyyətinin və folklorunun tədqiqini son dərəcə vacibləşdirir.

Axısqa yörəsi ən qədim vaxtlardan şer-sənət yurdu, ustad sənətkarların vətəni olmuşdur. Bu torpaqlarda Xəstə Hasan, Aşıq Öməriy, Aşıq Nuru, Aşıq Şenlik, Üzeyir Fəqiri, Zülali, Səfili, Əmrahi kimi böyük sənətkarlar saz çalıb söz söyləmişlər. Son illərdə ulu ustadların sənətini yeni nəsillər davam etdirir. Məlik dədə, Kibar dədə, Əhməd dədə, Aşıq Ələddin, Aşıq Qafur, Aşıq Ömər, Gülcan nənə, Göyərçin nənə kimi söyləyicilərin, Mürtəz, Aslan, Fəhlül, Səkinə nənə, Cabir, Mehvar, İlyas, Zeynül, Şimşək, Şahismayıl, İlim, Musəddin təkə el şairlərinin altun kəlmələri, davulçu Mərdalı, zurnaçı Mehri, Əmirşah, Şəhmərdan, davulçu Şahbaz, qavalçı Əhməd və Müdir, Nurəddin, Mikayıl, Yusif, Zülfüqar, Lətif, Osman kimi istedadlı müğənnilərin yanıqlı sədaları bütün xalqı birləşdirir, bir millət kimi yaşadır. Milli mətbuat, məktəb, ərazi birliyindən məhrum olan Axısqa elinin qəriblik həyatında folklor müstəsna rol oynayır, milli varlığı, etnik yaddaşı qoruyan ən önəmli qüvvə kimi inkişaf edir.

Axısqa türk folkloru çox zəngin və çeşidlidir. Sürgün, ayrılıq və əzablar içində bu zəngin xəzinənin necə qorunması adamı heyrətləndirir. Bunu yalnız türk ruhunun ölməzliyi və böyüklüyü kimi anlamaq olar.

Bu qədim türk ulusunun el sənəti min illərin yaddaşından gəlir. Nurani qocalar indiyədək şaman oxumalarına bənzər sirli duaları, Yunis İmrə, Qaracaoğlu, Dadaloğlu, Qurbani, Sümmani söyləmələrini unutmamışlar. Axısqa folklorunda bizim çağda, qəriblikdə yaranmış əsərlər də çoxdur. Bu çağdaş folklor nümunələri türk dünyasının ən faciəli günlərinin yadigarıdır, türk ruhunun əbədiliyi-

nə böyük abidədir. Qəhrəman bir xalqın ağrıları, dəyanət və ümidləriylə dolu bu folklor ümumtürk mədəniyyətinin ən şanlı və mənalı səhifələrindən biridir.

Sürgündən sonra Orta Asiya, Qafqaz və Rusiyanın müxtəlif bölgələrində məskunlaşmış Axısqa türklərinin milli ruhunu, birliyini qoruyan, onları vətənə bağlayan əsas amillərdən biri xalq sənəti, folklordur. Janr etibarilə çox zəngin olan Axısqa türk folkloru bir çox cəhətdən diqqəti cəlb edir. 1944-cü il sürgünündən sonra bu soydaşlarımızın milli yazılı ədəbiyyatı inkişaf etdirməyə obyektiv imkanları olmadığından folklor mədəni həyatın əsas formalarından birinə çevrilmişdir. Buna görə Axısqa folkloru günümüzdə qədər canlılığını qoruyub saxlamış və dinamik sosial-mədəni amilə çevrilmişdir. Axısqa türklərinin etnik şüurunda obyektiv tarixlə yanaşı, ideal poetik aləm, mif-folklor dünyası mühüm yer tutur. Xalq ənənəvi mərasim-folklor mühitini gündəlik həyatında, xəyal və düşüncəsində yaşadır və özü də bu mühit daxilində yaşayır. Axısqa folklorunda qədim motivlərlə bərabər müasir tarix, sürgün dövründəki mədəni əlaqələr, dil təmasları, yazılı ədəbiyyatın təsirləri də dərin iz buraxmışdır. Bütün bunlar Axısqa folklorunu tədqiqatçı üçün olduqca maraqlı bir estetik-mədəni fenomenə, Anadolu-Qafqaz-Türküstan regional əlaqələrini, türk-gürcü ilişkilərini əks etdirən zəngin mənbəyə çevirir. Lakin toplanmış material və sistemli tədqiqatlar hələlik olduqca azdır.

Axısqa türk folkloru janr baxımından da əlvandır. El arasında müdrik kəlamlar, qədim dualar, incə manilər, deyimlər, ağılar, şaka-yerennüklər, türkülər, qoşmalar, nağıllar, mifik rəvayətlər, dastanlar, dəstəyələr geniş yayılıb. Sanamalar, herslatmalar, tapmacalar, şasırtmalar, nənnilər, oyunlardan ibarət uşaq folkloru da bir aləmdir. Axısqa elində qorunmuş bu folklor nümunələrinin böyük əksəriyyəti ümumtürk mədəniyyəti üçün tamamilə yeni və orijinaldır.

Əfsus ki, ümumtürk və dünya mədəniyyətini belə zənginləşdirə biləcək Axısqa türk folkloru bu vaxta qədər sistemli şəkildə öyrənilməmişdir.

Axısqa yörəsinin tarixi, mədəniyyəti haqqında müxtəlif səpgili materiallar Türkiyə, Rusiya, Gürcüstan və Azərbaycan mənbələrində cəmləşib. Bunlar əsasən ümumi təsvir və müşahidə səcisiyəsindədir. Axısqa elinin etnik mədəniyyəti haqqında dolaşmaq, bəzən qərəzli fikirlər də çoxdur. Bütün bu məsələlərə aydınlıq gətirmək

üçün hərtərəfli araşdırmalar, Axısqa elinin əzəli və əbədi türk ruhunu əks etdirən obyektiv tədqiqatlar lazımdır.

İlk dəfə 1986-1990-cı, 1994-1997-ci, 1999-2000-ci illərdə topladığımız Axısqa türk folkloru nümunələrini və Axısqa elinin tarixi, coğrafiyası, etnoqrafik mədəniyyəti, mif və mərasimləri, tapınc və inanışları haqqında materiallar, müşahidə və araşdırmalarımızı məqalələr şəklində¹ və ayrıca kitablarda ümumiləşdirərək dərc etdirmişdik².

Oxuculara təqdim olunan bu yeni kitabda 1986-1990, 1994-1997-ci, 1999-2000-ci illərdə Asif Hacı, Cabir Xalidov, Həcər Dədəyeva, Allahverdi Piriye, Sevil Piriye, Valeh Hacılar, Tahir-can Kukulov, Aydın Poladoğlu və 2008-ci ildə Qədim Qubadov tərəfindən toplanmış materiallar verilib.

Ekspedisiyalarımız zamanı bizə yardımını əsirgəməmiş cəfakəş türk ziyalıları Əli Səlimov, Cabir Xalidov, Faiq Azqurlu, İlim Şahzadəyev, Rza Bayraqdarov, Nuriyyə Bayraqdarova, Əhməd Bayraqdarov, Təməl Aslanov, Lətif müəllim və İbrahim müəllim, Güləhməd Şahin, Rüstəm, Lətif və bir çox başqalarına dərin minnətdarlığımızı bildiririk.

Axısqa elində Mürtəz dədə, Zarzimalı Aslan, Cabir Xalidov, İlim Şahzadəyev, Fəhlül, Zeynül Yektay, Şimşək Sürgün Kaxaretli, Şahismayıl Adıgünlü, Nurəddin Sasıyev, İlyas İdrisov, Mehیار Əhmədoğlu, Güləhməd Şahin, Məhəmməd Paşaliyev, Müsəddin kimi bir çox müasir şairlər, nasirlər vardır. Bu istedadlı sənətkarların yaradıcılığı ilə xüsusi məşğul olmaq, əsərlərini dərc etmək üçün uy-

¹Bax: Asif Hacı: Gəl dönəlim o yerlərə, arkadaş! //Ulduz, 1989, 7; Mesxet türklərinin folkloru //Türk dünyası araşdırmaları, 1990, 4 /İstanbul/; Qərblilik nəğmələri//Azərbaycan türkləri, 1990, 2/İstanbul/; Qafqazda türk cümhuriyyətləri //Ədəbiyyat qəzeti, 1991, 01.04; Fərman padşahın, dağlar bizimdir//Ədalət, 1990.01.11; Köhnə yurda dönüşün aşırımları //Azadlıq, 1990.14.11; Ümid nəğmələri//Azərbaycan gəncləri, 1990.30.10; "Umud" -ansambl sovetkix turok// Bak.rab., 1989.14.6; Ahıska türklərində ağac və su kultları//Erciyes, 1991, 1/Kayseri/; Ahıska türklərində mətbəx və geyim-kuşam kulturu //Erciyes, 1991, 8 //Kayseri/; Ahıska türklərinin tarixi //Ulduz, 1991, 8; Vətən dərdi, yurd dərdi// Milli folklor, 1991, 9/Ankara/; Ahıska türklərinin xalq təqvimi//Türk kulturu, 1992, 3 /Ankara/; Ahıska Türkləri folklorunda Rus zülmünü Anlatan motiflər // Bizim Ahıska, 2005, № 2 (Ankara).

²Asif Hacı. Qəribəm bu vətəndə. Ahıska türklərinin etnik mədəniyyəti - Bakı, Gənclik, 1992, (214s.); Ahıska türk folkloru. – Bakı, Mütərcim, 1998 (232 s.); Ahıska Türk folkloru. – Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2001 (253 səh).

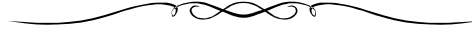

ğun təşkilatlar, nəşriyyat və redaksiyalar, Yazıçılar Birliyi müəyyən iş görməlidir.

Bir çox gənclərin tədqiqatçılıq qabiliyyəti var və bu qüvvələrdən də istifadə edilməlidir. Ahıska türklərinin qeyrətli vətənpərvərlərinin toplaşdığı "Vətən" cəmiyyətinin də dövlətimizin və ictimaiyyətimizin daha geniş qayğı və diqqətinə ehtiyacı var. Bütün bunlar qədim bir elimizin gələcək taleyi üçün əhəmiyyətli olan məsələlərdir.

İstəkli oxuculara təqdim etdiyimiz nümunələr çox zəngin sərvətin kiçik bir qatını əhatə edir. Axısqa türk folklorunun tam toplanması, tədqiqi və daha əhatəli nəşri müqəddəs borc kimi qarşımızda durur.

Asif Hacı

ATALAR SÖZLƏRİ

1. Avlu çürür, borc çürüməz.
2. Avi meşədən küsmüş, meşənin xəbəri yox.
3. Ağlamayınən gülmax baci-qardaşdur.
4. Ağanın vari gedər, xidmətçinin canı.
5. Ağ axça qara gün içindür.
6. Ağac əkənə rəhmət oxunur.
7. Ağac dibindən su içər.
8. Ağirmiyan baş yastux istəməz.
9. Ağır qazan gec qaynar.
10. Ağır kamğayi yel qaldırmaz.
11. Ağzan sığari lukmayi al.
12. Ağzının aşi dəgül, yoxsa bənə can qoymaz.
13. Adamın düşməni - köti dili, bir də köti qarisi.
14. Adam adi ilə tanınur.
15. Adli kişi adından qorxar,
Adsız kişi tanrıdan qorxar.
16. Az idi arux-urux, biri də gəldi tabani cıruş.
17. Azan quşun ömri az olur.
18. Ayağıma yer edəm, gör bir sənə nə edəm.
19. Ayaxla gedən gəlür, başla gedən gəlməz.
20. Ayvaz - qassad, həp bir hesap.
21. Ay varikən, yıldızlara nə minnət.
22. Ayın on beş günü qaranlux olsa da, on beş günü
aydınluxdur.
23. Ayıb söyləyənin ayıbını söylərlər.
24. Allah bin dərət vermiş, bin bir də dərman.
25. Allah asılsıza düşürtməsin.
26. Alan vurdı, satan yangıldı.
27. Al qapıda, sat qapıda, işin yoxsa, yat qapıda.
28. Al qoşovi gir axora - yağurli mal qucunur.
29. Ana-babanın qədrini bilməyən başqasının nə bilir?
30. Anasına bax tanasını al.
31. Ana qızına taxt vermiş; baba qızına baxt vermiş.
32. Anandan izinin, axıldan ceyizin olsun.
33. Anam-bacım kimdür? - Eyi komşim.
34. Ana kimi yar olmaz, vətən kimi dövlət var.
35. Anasının səvgülli oğli çoban olurmuş.
36. Anasının qız vaxtını söyliyer.

37. Anasi qızını ögsə - burax da qaç, el ögsə al da qaç.
38. Arasan-bulursun.
39. Artuk aş ya qarın ağrıdur, ya baş.
40. Araya girən - bəlaya girər.
41. Ara sözü əv yıxar.
42. Arif adam tərif istəmər.
43. Arkadan vuran namərddir.
44. Asıl azmaz, bal kokmaz,
Asılsızdan kərəm gəlmər.
45. Ata dost kimi bax, düşmən kimi bin.
46. At olmayan yerdə eşək də atdur.
47. At yerinə eşək bağlama.
48. Atılan ox geri dönmər.
49. Atda qarın, yigitdə burun.
50. Atın ölümü tək arpadan olsun.
51. Atın izi itin izinə karışmaz.
52. Aşı yox, oroc tutar,
İşi yox, namaz qılar.
53. Aşağı tufürürsən - saxal,
Yoxarı tufürürsən - buyux.
54. Axilliyə qırx gün dəli desən dəli olur.
55. Axılsız baş əlindən səfil ayax nələr çekiyr.
56. Axıllıynən çekişmax cəyilinən halva yemədən eydür.
57. Axilliyə həsrət qaldım, dəli bacayı aşdı.,
58. Ax, bənim kisəm, minnətsiz yesəm.
59. Axirətdə qomşi həxi sorulur.
60. Ac işlətmə, tox tərptmə.
61. Ac gezmədən tox ölməx eydür.
62. Ac it furun yıkar.
63. Artux mal gözmi çıxarur?
64. Anasına bax qızını al, qırağına bax bezini al.
65. Ağilli gördüğuni, axılsız eşitduğunu söylər.
66. Amanata xəyanət olmaz.
67. Aşix güləgən olur, dərtli söyləgən.
68. Adam verduğunu geri almaz.
69. Azi bilmıyan çoxi heç bilmər.
70. Aşığa sinək səsi saz gəlür.
71. Axar su gedər, qalmaz.
72. Armudun iyisini meşədəki avilər yiyar.
73. Atına baxan ardına baxmaz.

74. Ağır qazan gec qaynar.
75. Adamın adı çıxınca, canı çıxsə eydir.
76. Ac nə yeməz? Tox nə deməz?
77. Acluqdan qudurani saxlamaq olur, toxluqdan qudurani saxlamaq olmaz.
78. Allahdan buyruq, ağzıma quyrux.
79. Ac ol, keş ol, xoşun işinə qarışma.
80. Allah demiş - çalış, qulum, vericiyim.
81. Ana qısmi bedva edəndə məmələri duva edərmiş,
82. Baba qısmi bədva edəndə buyuxları amin diyərmiş.
83. Ana-baba olanda ana-baba qədrini bilürsün.
84. Ad adamı bəzəməz, adam adı bəzər.
85. Avidən qorxan meşəyə getməz.
86. Alışux ağzın tövbəsi yoxdur.
87. At bazarında eşşək satılmaz.
88. Adamın yürəgininən dili bir olsun gərək
89. Ağla, dərđin yitsin.
90. Ağlamayana məmə yoxdur.
91. Adamı tez qocaldur il axşamdan yatan qarı.
92. Ağzının tadı tuz, həppisindən ucuz.
93. Ağac yıxılarda baltalı da, baltasız da başının tüni kəsər.
94. Ayda yildə bir namaz ani də şeytan qoymaz.
95. Allah möminlərə hər şeyi bağışlar.
96. Ağzın ətə, altın ata ögrətmə.
97. Axilli düşmən, nadan dostdan yaxşıdır.
98. Axilli düşməndən qorxma, dəli dostdan qorx.
99. Babamın əvi uzax olsa, ögünməyə nə var?
100. Baba olmamış baba qədrini biləməsin.
101. Baltada var isə, sapda da var.
102. Balta ağacı kəsməzdi, sapi ağac olmasaydı.
103. Bali barmağı uzun degil, nasibli yiyer.
104. Baxmaynan ögrənmağ olsa, it də qəsəp olurdi.
105. Başxasının çaruğun geyən tez açınur.
106. Bazısı arar - bulamaz, bazısı bulur - yiyamaz.
107. Baba baba olsa, oğul da oğul olur.
108. Bayazın adı var, qaranın dadi var.
109. Bay qaftan geysə, "xeyirli olsun" diyarlar, yoxsul geysə, "nərdən buldun" diyarlar.
110. Bacanın əgriluğuna baxma, tütünün düz çıxmasına bax
111. Beg deduğun nə, bəgənməduğun nə?

112. Beşiginimi yügürmişin?
113. Bəxşiş atın dişinə bakılmaz.
114. Bəglərə inanma, suya tayanma.
115. Biz gəldük gəlini görməyə,
Gəlin getdi təzək yığmaya.
116. Binə bir söylə, birə bin söylə.
117. Bismillah deməynən donuz bostannan çıxmaz.
118. Bir baba dokkuz oğul bəslər,
Dokkuz oğul bir babayi bəsliyəməz.
119. Bir tavuğun başın sadağasi bir yumurtadır.
120. Bir bişi - qırx kişi.
121. Bir müştəriyə dükən açılmaz.
122. Bir ayax sən gəl, iki ayax bən gələm.
123. Bir insan ataş olsa da dünyayı yakamaz.
124. Bizə də bir gün toğar.
125. Bir gələn bir daha gəlür, sabır et.
126. Bir köçmax - yüz talanmax.
127. Boğulsam da, böyük suda boğulem.
128. Böyügün sözüni tutmiyan uluya-uluya qalür.
129. Böyük başın böyük dərdi olur.
130. Böyüksüz əvdə bərəkət olmaz.
131. Böyük luxma çeynə, böyük söyləmə.
132. Buynuzsuz koçun haxi buynuzli koçda qalmaz.
133. Bulanux suda boy vermə, boyun görünməz.
134. Buğda - ətməgin yoxisə, tatli dilin olsun.
135. Bulutdan nəm qapiyer.
136. Buna el demişdürlər, selin ögünü kəsər.
137. Bögünün yarını var, yarının bir xoş günü vardır.
138. Bitməz iş olmaz.
139. Bir günün beğliğı də beğluxdur.
140. Bir bilməm bir qəzayı qurtarur.
141. Bin tədbiri bir təğdir pozar.
142. Bin qula yalvarmaxdan bir kərə peyğəmbərə səlavat gətür.
143. Baba olmax qolaydur, babalux etmax çətindür.
144. Boşluğun belasından söz çox olur.
145. Bayaza bayaz diyarlar, qaraya qara.
146. Bar verən ağaci kəsməzlər.
147. Bir biləndən qorx, bir də bilməzdən.
148. Biri od olanda biri su olsun gərək.
149. Bir axilli baş bin başi saxlar.

150. Baluğun əmri sudan çıxanacandır.
151. Başxasının qaşuğınan qarın doymaz.
152. Birə yetən ikiyə də yetər.
153. Bin gör, bir al.
154. Bekliyan beg olur,
Beklemyan qul olur,
Bekliyana verürlər,
Beklimiyani dögərlər.
155. Bataxluxda çırpınmaq olmaz.
156. Bir baltaya sap ol.
157. Başxasının əlininən tikan yolma ki, "hayıf sənə tikan"
olur.
158. Bir yumurta, oni də dürtə-dürtə.
159. Böyügöni tanımyan allahını də tanımaz.
160. Bəyaz at arpa yeməz.
161. Bayaz atınən cəhil ağaya qulluq etmə.
162. Vaxtını yitürən bəxtini yitürür.
163. Vaxtsiz ötən xoruzun başını kəsərlər.
164. Var başını gizləməz, yox da daşdan qəvidir.
165. Verən əli kəsməzlər.
167. Verğudun bir yumurta, oni da dürtə-dürtə,
168. Vətəni sevməx imandandır, vay ona ki, içində olmya.
169. Varlının xorizi də yumurta qoyar, tavuği də.
170. Vətənimə gəldim-imanə gəldim.
171. Vətənə gəldim, imana gəldim.
172. Vətən həsrəti çəkdim, gözlərimə qan gəldi,
Vətənimə qovuşdum, cəsədimə can gəldi.
173. Vətən-vətən deyip sızladı yürək.
174. Var-dövlətim yitürdüm, canımı Vətənə yetürdüm,
175. Qazan qarasi gedər, yüz qarasi etməz.
176. Qari yüzli adamnan (kişidən), adam yüzli qaridən əlhəzə.
177. Qari var - arpa ununnan aş edər, qari var - buğda ununi
daş edər.
178. Qarisiz əv - susuz dəgirman kimidür.
179. Qapiyə gələnə qataxlamazlar.
180. Quduzun ömri qırx gündür.
181. Qurban olem tipiyə (küləyə), gendi gətürdi qapiyə.
182. Qarnın toymıyan yerdə acluğu bildürmə.
183. Qar ili - var ili.
184. Qoçun buynuzi qoça ağırlux etməz.

185. Qorxax bezirgan nə xeyir edur, nə zərər.
186. Qoyuna çoban - tarlaya sapan.
187. Qurumuş ağacın gölgəsi olmaz.
188. Qanlidən uzax gəz.
189. Qalan işə qar yağar.
190. Qarisi köti olan adam tez qocalar.
191. Qız sahabi-qala sahabi.
192. Qəribin dosti olmaz.
193. Qəribin kimsəsi yox, allahi vardur.
194. Qaraya bayaz deyilməz.
195. Quri sələmi yel alur.
196. Qız evində danqur-dunqur, oğlan evində xəbər yox.
197. Qırax ətmək birləşməz.
198. Qismətdən artux yemək olmaz.
199. Qəza gələndə gəliyerim demir.
200. Qılınc qınıni kəsməz.
201. Qırax gün günahkar, bir gün tövbəkar.
202. Qırmızı gömlək gizlənməz.
203. Qız beşikdə - cehiz sanduxda.
204. Qırax oğri bir çıplağı soyamamış.
205. Qırax qurda bir aslan nə yapsın?
206. Qırax illik balığa üzmək ögrədir.
207. Qırmızı gömlək gizlənməz.
208. Qız yükü – duz yükü.
209. Qəmbərsiz düğün olmaz.
210. Qələmin ucunda qılınc güci var.
211. Qorxan gözə çöp düşər.
212. Qırax yillux yanux eylanmaz.
213. Quri ağaca qan sürtmə.
214. Qalan işə qar yağar.
215. Qızın gövli bəndə, şalvarı başxasında.
216. Quri qaşax ağız yırtar.
217. Quri torbaynan at bir kərə tutulur.
218. Qızını dögmian dizini dögər.
219. Qızı kəndi - kəndinə qoysan, ya halvaçıya, ya davulçıyə köçər.
220. Qaşuğınən aş verib, sapınən göz çıxarma.
221. Qoca kafir misliman olmaz.
222. Qutli gün toğuşundan bəllidür.
223. Qılıncsız qırğına düşdük.

224. Dadli-dadli söyliyə, aci-aci sökər.
225. Davada ağac ortadakına dəgər.
226. Dağda qurutdan, bağda tutdan olma.
227. Dəvətsiz gedən mindərsiz oturur.
228. Dərd bir olsa ağlamaya nə var.
229. Dərd bulmax qolay, yitürmax çətindir.
230. Dəniz olub taşma, əlindən gəlməyən işə tolaşma.
231. Dərmənə inanma, dərmansız da qalma.
232. Dərdin dərd bilənə söylə.
233. Dərdini gizlədən davasını bulamaz.
234. Dəmür nəmdən, insan qəmdən çürür.
235. Dəmüri sicax-sicax dögərlər.
236. Dərd var dələr keçər,
Dərd var gələr keçər.
237. Dərd adama selinən girər, misxalinən çıxar.
238. Dəli güləgən olur, dərdli söyləgən.
239. Dəli dəliyi görüncə degenegini saxlar.
240. Dəgirman bildüğünü edər,
Çəmbərin çək-çuki gendinə qalır.
241. Dəliyə uyan dəli olur.
242. Dəvəyə bürc lazım olsa, boynuni uzadur.
243. Dəli ağlamaz, dərdli gülməz.
244. Dəlinin etdiğini haxilli etməz.
245. Dəli demiş, haxilli də inanmış.
246. Dəgirmançı ac qalmaz.
247. Dögmə kimsə qapısını, dögərlər sənin qapını.
248. Dələn zor vermə, ələn zor ver.
249. Dizimdə oturiyer, saxalimi yoliyer.
250. Deyilən söz geri gəlməz.
251. Dedüğünü diyer, deməduğunu gedər-gelməzə yolliyar.
252. Dovuzun bitini ələn alma ki, başan çıxar.
253. Düşmən ətək altından çıxar.
254. Dündən söyləmə, bögündən söylə.
255. Dərd dərdə oxşamaz.
256. Desələr ki, göydə toy var, qarilər mərdivan ararlar.
257. Düşünə-düşünə görər işi, sonra peşman olmaz kişi.
258. Dost acıdıb söylər, düşmən güldürüb.
259. Dost daşı kötü degər.
260. Düşman ocax başında.
261. Dünya yalan dünyadur.

262. Dünya yansa, bir xorum oti yanmaz.
263. Dünya beş günlükdür, beşi də qara.
264. Düşünməyib oturan qalxarkən ayıblanır.
265. Dünyaya ümidinəndemişlər, bizə də bir gün toğar.
266. Dəvədən böyük fil var.
267. Dərin bulax bulanmaz.
268. Dilən güc vermə, işən güc ver.
269. Dost başa baxar, düşmən ayağa.
270. Dost gələn günü bayram olur.
271. Dost yolunda tufan olur, qar olur.
272. Dostun yoxsa - ara, tapanda - qori.
273. Diyərlər zamaninən həp unudulur sevgilər.
274. Dəşi xocaya, döşi xocaya, yeddidə bir başı xocaya.
275. Dostumuz dost olsun, düşmənimiz kor olsun.
276. Dəgirmanə girən çaqqal, dirgana dözsün gərək.
277. Düz söz baş kəsər.
278. Dəvə xurmay seçməz.
279. Dəgirmanə su nerdən axduğun ogren.
280. Dərđi çəkən bülür.
281. Dilin gəməgi yoxdur.
282. Diş çeynəməynən qarın toymaz.
283. Dost arası pak gərək.
284. Dərtli gəzsən tez ölürsün.
285. Düz söz qılncdan kəskün.
286. Enəməduğun yerə çıxma.
287. Eylugə eyelük olsa, öküzə biçax vurulmaz.
288. Enişdən gənə yoxuş eydur.
289. Elə uyan əvsiz qalar.
290. Eldən olan gözdən olur.
291. El keçduğı körpüdən sən də keç.
292. Eşəgin ölümü itə düğündür.
293. Eşəgə atlas-çul vursan, genə eşəgdür.
294. Ey söz demür qapilər açar.
295. Eylik et ki, eyelik görəsən.
296. Eyi əvləd babayı vəzir edər, kötisi rəzil.
297. Eyibsiz yar iştiyan yarsız qalur.
298. Eşək nə bülür, xurma nə tadur.
299. Eşəgin canı yansa, ati də keçər.
300. Eşəgi satdım, "hoş" deməkdən qurtuldum.
301. El əliynən tikan yolma, yazıx sənə tikan derlər.

302. El ağzi - çuval ağzi.
303. El ağzınnan quş tutulmaz.
304. El atına binən tez enər.
305. El gözi tərəzidir.
306. El için ağlayan gözdən olur.
307. El atduğı taş uzax gedər.
308. El sözüne uyan əvini tez yıxır.
309. El ağzi faldur.
310. Elinən gələn dərd dügündür.
311. Edəcəğindən söyləmə, etdiğəndən xəbər ver.
312. Er qaxaninən er əvlənən yangılmamış.
313. Esgi şəhərə təzə nırx qoyma.
314. Esgi yırtılmasa, təzəsi olmaz.
315. Ətməgi tək yiyanın boğazunda qalur.
316. Ət gömüksüz olmaz.
317. Ətinən dırnax arasına girmə.
318. Əliaçığa allah kəndi yetürür.
319. Əli əgri həp düzluxdan söylər.
320. Əl əli yıxar, əl də dönüb yüzi.
321. Əlinən açılani dişinən açma.
322. Əv alma, alanda qomşi al.
323. Əvvəl-əvvəl qapaz çalan uçamaz.
324. Əv sözsüz olmaz, degirman tozsuz.
325. Əv tanasından öküz olmaz.
326. Əv üstünə əv olmaz.
327. Əv yıxanın əvi olmaz.
328. Əvindən çıxan əv qədər yıxılır, kövündən çıxan köv qədər.
329. Əvdə bülbül, dişərdə quzi.
330. Əvdəki bazar çarşidə keçməz.
331. Əzəldən gülmiyan sonunda da gülməz.
332. Əzizim əzizdür, canım ondan da əziz.
333. Əziyyətin bən çəkdim, səfasın ellər.
334. Əski düşman dost olmaz, əski dost düşman olmaz.
335. Əski pambuxdan bez olmaz, əksi düşmandan dost.
336. Əski yırtılmasa təzəsi olmaz.
337. Ərəb toyunca yiyar, türk öluncə yiyar.
338. Əringəndən gənə axsax eydür.
339. Əringənin qazancını it yiyar, yaxasını - bit.
340. Əldən gedən ələ gəlməz.

341. Əlindən gəlsə, adami bir qaşux suyınən boğar.
342. Əmür paşanın, çubux meşənin.
343. Ətmək eldən, su göldən.
344. Ətmək ögüci olma.
345. Ətməki ətməkçiyə büşürtür, birini də artuq ver.
346. Ətməgin çoxuni yetimin ögünə qoy.
347. İt ölür də sahəbi çıxar.
348. İnanma dostan, saman təpər postan.
349. İnsan insanan yük olmaz.
350. İt ilə çuvala girilməz.
351. İt qışı çıxarur, amma dərisi nə çəkər.
352. İp qırıldığı yerdən bağlanur.
353. İpə un sariyer.
354. İtin ölumi gəlincə çobanın degənəginə sürünür.
355. İnsan sözündən, öküz buynuzundan tutulur.
356. İnsan qocalsa da, yürək qocalmaz.
357. İnsan nə bulsa, kəndindən bulur.
358. İnsan əvlədi dünyada tək olmaz, cüt olur.
359. İnak almaz, tana sevməz.
360. İnak öldi, xab kəsildi.
361. İki gövül bir olsa, samanlux da saraydur.
362. İlk vuran oxçudur.
363. İlk baxtım - altun baxtım.
364. İş yarı-buçuk görmə.
365. İştianın bir yözi yara, vermiyanın iki üzi.
366. İşliyanı çoxinən işlə, yiyanda azinən ye.
367. Yaz qışından bəlli, qız qardaşından.
368. Yazan da Bədəl, pozan da Bədəl.
369. Yazda ayransız olma, qışda yorgansız.
370. Yazılan yazı başa gəlür.
371. Yağ taşanda kəpçənin bahası olmaz.
372. Yalançının yemininə inanma.
373. Yalançının quyruğı peşində olur.
374. Zərəlin yarısından da dönsən xeyirdür.
375. Xorinən gözəllux olmaz.
376. Ziyankərdən qəza əskik olmaz.
377. Ziyada xarçlamax məkrüfdür.
378. İki qarili əvdə dirlux olmaz.
379. Zamanaya bax, aviyə qaval çaldırüyer.

380. Zəngin arabasını dağdan aşırur, yoxsul düz ovada yolunu
şaşurur.
381. Zəhmətinən yeyilən aci soğan, minnətinən yeyilən baldan
tatlıdır.
382. Zorun var isə, zurnaçı başı ol.
383. Ziyadə xərçləməx məkrüfdür.
384. Yüz bilsən də bir biləndən sor.
385. Yiyan içər, qonan köçər.
386. Yad gələ-gələ biliş olur, bilən varmaya-varmaya yad olur.
387. Yapmaduğun gövüli qırma.
388. Yüzən gülən arxadan söylər.
389. Yigidin başna hər iş gəlür.
390. Yaxın adamın yoldığı saxal bitməz.
391. Yüzünə bax, ondan su um.
392. Yüksəkdən baxan alçağa tez enür.
393. Yiyan bilməsə, toğriyan bülür.
394. Yigdim sağ olsun, bulunmiyan qız olsun.
395. Yügrək at yemini kəndi arur.
396. Yolsuz gedən tez yorulur.
397. Yigidə qırx günah azdur.
398. Yazın yalağı, qışın sicax yeməgindən eydür.
399. Yaxşuluğa yamannux, kor eşşəgə samannux.
400. Yoxdan kosa yaxşudur.
401. Yumurtadan yüng qırılmaz.
402. Yaxşı niyat yarım dövlət.
403. Yalançının ipinən quyuya enməz olmaz.
404. Yatağan arslannan gezegen tilki eydir.
405. Yilani yaralı buraxmazlar.
406. Yel əsəndə yelləniyer, yol görəndə yollaniyer.
407. Yumurtanın sarısından pay oman cəhənnəmluxdur.
408. Yürək şüşə kimidür, qırdın, yapamazsan.
409. Yuxi yastux iştəmiz.
410. Yetim demiş bən gülərim, allah demiş bən nerdəyim.
411. Yaralının dərđini nə bülür yarasızlar.
412. Yüzgər əsməsə yaprax oynamaz.
413. Yügrək at qəmçi işlətməz.
414. Yeyilməmiş aşa dua qılınmaz.
415. Yetim xırsuzluğa çıxar, ay ilk axşamdan toğar.
416. Yolundan çıxan tez yorulur.
417. Yoxsulun bayla nə qardaşı, eşşək atın nə yoldaşı.

418. Yürüş vardır ki, duruşdan betərdür.
419. Yurdundan sürülən yurduna varınca ağlar.
420. Yüksək olma, vura-vura endürürlər, alçax olma, basabaşa yerə keçürürlər.
421. Yuxliyan yılanın quyruğunu basma.
422. Karibin boyni bükük olur.
423. Karib kuşun yuvasını allah yapar.
424. Karibe bir salam bin altuna degər.
425. Karibin kimsəsi yox, allahı vardır.
426. Kar yılı - var yılı.
427. Katıksız ətmək boğazdan keçməz.
428. Kendi düşən ağlamaz.
429. Keçən günlərin harmanını sovrma.
430. Kimin mumi sabağacan yanmış?
431. Kötü olmasa eyin qədri bilinməz.
432. Kor odur ki, düşdüğü quyuya bir də düşə.
433. Kor degənəğini bir kərə yitürür.
434. Küçüklər suç işlər, böyüklər bağışlar.
435. Kötü söz sahabınındür.
436. Kötü it nə yiyar, nə başxasına yedürür.
437. Komşuda pişer, bize de düşer.
438. Kəsilən baş yerinə gəlməz.
439. Küçük daş baş yarar.
440. Kamil ögrən - it dili olsun.
441. Köç-köçə tayandı, qırğın yeni oyandı.
442. Kötü hava düzəlür, kötü insan düzəlməz.
443. Kediye peynir ismarlamazlar.
444. Kedi cigərə yetişməzsə, orucdur deyər.
445. Kesər kendi sapını yonmaz.
446. Kəfənin cəfi olmaz.
447. Kəsdənədən (şabalıd) çıxmış, qabuğunu bəgənmiyer.
448. Kişinin hörməti gəndi elində azdur.
449. Gölgəsində yatacaq ağacı budama.
450. Kimsənin ahi kimsədə qalmaz.
451. Kişi olan sözündə durur.
452. Kimi bildisəm həci, boynundan çıxdı xaci.
453. Kosadan buyux iyidir, buyuxdan saxal iyidir.
454. Komşinin quzusu komşıya koç görünür.
455. Koç nerədən olur-olsun, quzunun səsi avluda duyulsun .
456. Köv üstünə köv olur, əv üstünə əv olmaz.

457. Kövül umduğundan küsər.
458. Kövülsüz sevmənin gözsüz oğli olur.
459. Kötü adamnan dərt əskük olmaz.
460. Kötü sözi qulax ardi et.
461. Köçdüğün yurdun qədrini qonduğun yurdda bilürsən.
462. Küçük kövün böyük ağasi.
463. Küldən təpə olmaz.
464. Kimə nə səsləsən oni eşidürsün.
465. Geyduği ipək, yeduği kəpək.
466. Gendini tanımayan allahini də tanımaz.
467. Gendindən yoxarılərə baxma, bir az də aşağılərə bax.
468. Gendi gözəl yox, qəlbi gözəl olsun.
469. Görən gözə kül səpmə.
470. Gökə dirək yox.
471. Gedəni tutmax olmaz.
472. Görməmişə göstərmə, görməmişdən əskük etmə.
473. Gec olsun, güc olsun.
474. Gördüğün qoyub, eşitduğan inanma.
475. Gövül omduğu yerdən küsər.
476. Gələn gedənə rəhmət oxudur.
477. Gec buldum, tez yütörtüm.
478. Gedər bağlar qorasi, qalur yüzler qarasi.
479. Günləri sayduxca uzanur.
480. Göl yerində su əskik olmaz.
481. Gələndə "paşam", gedəndə "ağam".
482. Gələn gedəni aratır.
483. Gul tikansız olmaz.
484. Gökdən on iki alma düşdi, on bir dedilər, bir da sabur et dedilər.
485. Gezağan qari iki əvi viran edir.
486. Gezağan gəlinnən, güləyən qızdan çarşi - bazardakı loti eydir.
487. Gəlin oldun, dilin çək.
488. Gəlin inək sağamaz, havli əgridur diyar.
489. Gəlinin eyisi olmaz, qızın da kötisi.
490. Gözələ göz dəgər, qəlbə söz.
491. Gözəl aşi tez bişər.
492. Gözəl səvməyə töbə olmaz.
493. Gözi ancaq toprax toyurur.
494. Gözündə yaşı var, tasında aşi yok.

495. Kölgədə bitən oğacın meyvəsi olmaz.
496. Görən göz yol aramaz.
497. Gördün dəli, savul geri.
498. Gökdə yıldız ararkən, yerdəki çuxuri görmir.
499. Gövül fərman dinleməz.
500. Köşə taşi yapıdən düşməz.
501. Günə görə kürkün gey.
502. Lafdan gümrük alınmaz.
503. Laf kisəyə girməz.
504. Lafla peynir gəmiyi yürüməz.
505. Mal adama həm dostdur, həm düşməndür.
506. Meyvasız ağaca heç kim taş atmaz.
507. Meydan bulmuş, at bulmamış, at bulmuş meydan bulmamış.
508. Meyxanəçidən şahid iştədilər, sərxoşi göstərdi.
509. Məzar taşıyla iltifat olmaz.
510. Mərmər - ey daşdan, eylik - iki başdan.
511. Misafirin rizi kendindən irəli gəlir.
513. Mum dibinə işıx verməz.
514. Mal sənin, məsləhət sənin.
515. Misəfir üç günlüxdür.
516. Misəfir əvin yaxuşuğidir.
517. Meyvalı ağaca daş atan çox olur.
518. Mollanın deduğuni de, etduğuni etmə.
519. Mərdivani ayax-ayax çıxarlar.
520. Malının yanında saabi gərək, oğli yoxsa da, babası gərək.
521. Nəsibə zaval yoxdur.
522. Nə ver, nə də peşinə get.
523. Nə coraba yamaxdur, nə şarvara yamax.
524. Nə çabux ol asıl, nə yavaş ol basıl.
525. Nərə gedirsən, oranın arabasına binərsən.
526. Namus gedər, dönməz geri, yoxdur onun bəlli yeri.
527. Namusi altuna deşməzlər.
528. Nəsibində varisə qaşuğan çıxar.
529. Nə ver, nə də peşinə get.
530. Nə qədər bilsən də, gənə bir bilmişdən sor.
531. Ovçi nə qədər biliyərə, avi də o qədər biliyer.
532. Otuz iki dişdən çıxan otuz iki məhəlləyə yayılır.
533. Oğlan doğurdum-oydi bəni, qız doğurdum-soydi bəni.

534. Oğlum oldi - gülüm oldi, əvərdim - elin oldi, ayurdum -
komşım oldi.
535. Oma-oma döndüm muma.
536. Oğul babasına görə süfrə açar.
537. Oğlan əvlənür, bəg oldum sanur.
538. Oğlan olan yerdə oğurlux saxlanmaz,
Qız olan yerdə ignə gizlənməz.
539. Oxlavısız tutmac olmaz.
540. O kişi nə etsin ki,
Yokari assa his olur.
Aşağı qoysa pas olur,
Vurub öldürsə yas olur.
541. O gəlsə daşınən, sən get aşınən.
542. Ölümdən başxa hər şeyə çarə var.
543. Ölümü olan bir gün ağlar.
Dəlisi olan hər gün ağlar.
544. Öpüləcək yüzi tüfrüləcəx etmə.
545. Önde gedən yorulur, arxada qalan soyulur.
546. Öküzi buynuzundan, insani sözümdən tutarlar.
547. Ölüm ile öc alınmaz.
548. Onda gedən yorulur, arxada qalan soyulur.
549. Öküzün çekdüyüni qayışdan sor.
550. Ölən can qurtatur, vay qalanın halına.
551. Önünə baxma, sonuna bax.
552. Ölüye ağlamaz, diriye gülməz.
553. Ölü gözündə yaş olmaz, imam evində aş olmaz.
554. Ölünün yüzi sərindür.
555. Ölümü görəcəksən ki, bayılmaya da razı olasan.
556. Papağı keçi dərisindən, xəbəri yok gerisindən.
557. Papaxçının papağı olmaz.
558. Paran vardur, çarşi-bazar sənindür.
Paran yoxdur, sırit, allah kərimdür.
559. Paşanın varı getmiş, paşanın canı çıxmış.
560. Paşanın işi də poşaya düşərmiş?!
561. Peynil-ətmək yeməsən, kimsə deməz ki, yiyansan.
562. Sanat altın - bilərzikdür.
563. Sivri başda axıl durmaz.
564. Söz var əv için, söz var el için.
565. Soylu soyuni yuturməz; soyuni yütürən soysuzdur.
566. Səni səndən sormazlar, eldən sorarlar.

567. Sənətinə kim xor baxar, boynuna torba taxar.
568. Su bulandırmaynan balux tutulmaz.
569. Sən biliyən bir-iki, ellər biliyer bin-iki.
570. Sözi yerində söylə.
571. Sözin gerçəgi yərənnüginən deyilür.
572. Sözin düzünü cocux diyar.
573. Sabur edən hər şeyə ulaşur.
574. Sərt olma, mərd ol.
575. Sağıldım, sağıldım, axırda da təkmük vurdi tağıldım.
576. Sözü gələndə usta, iş gələndə xasta.
577. Saymaduğun taş, yarar baş.
578. Sağ baş yasdux iştəmər.
579. Su gedər, çuxuri bulur.
580. Sadağa verən əllər dərd görmər.
581. Sabur edən hər şeyə ulaşur.
582. Səndən ötri xasta olana sən öl.
583. Sabax qismətini kimsəyə vermə.
584. Sənə ton çıxsa, bənə də yelək.
585. Söz sözün küsküsidür.
586. Sevmə səni sevmiyani, kökdən enən hürisə.
587. Sağır eşitduğunu, kor tutduğunu buraxmaz.
588. Susuz ağac meyvə vermər.
589. Suya düşsə quri çıxan oğuldur.
590. Su kimi ömrin olsun.
591. Su gedər, qum qalır.
592. Sayanın quliyam, saymiyanın sultani.
593. Sabax naxıra, axşam axora.
594. Sağı soldan baxıb söylə.
595. Sımarlamayınən hac qəbul olmaz.
596. Söyliyə baxma, söylədə bax.
597. Səadət qapıdan girəndə, səfalət bacadan çıxar.
598. Sabonnadux suya qoydux, gənə bizim qara cocux.
599. Sevənin gözi kor olur.
600. Söz bir, qulax iki.
601. Söz var gəlür gedər, söz var dəlür gedər.
602. Söz bir, məsləhət iki.
603. Sən biliyən bir-iki, ellər biliyer bin iki.
604. Söz var əv için, söz var el için.
605. Sükut atın təkmügi böyük olur.
606. Söz var, aş bümürür, söz var, baş yütürür.

607. Səv səni səvəni, iki dişli qarısə.
608. Suyi qoyub ataşnan oynama.
609. Samannuxda kədi bin yil yaşasın.
610. Sakın, yeddi toy, yeddi bayramda söylərlər.
611. Sinək murdar dəqul, yürək bulandırur.
612. Toxun ögünə aş qoysan, bin türli bəhanə bulur.
613. Toğri gedən tolaşmaz.
614. Toğriya allah yardımçı.
615. Tatli suyi kim içməz.
616. Tuzsuz aşə şəkər də qoşsan tadi gəlməz.
617. Topalinən gezən axşamayi ögrənür.
618. Tilkinin bazarda nə işi var?
619. Tilki tilkiyə diyar, tilki də dönüb quyruğuna.
620. Tuz-ətmək dostluğı pozmaz.
621. Tağın da dərdi tağ boydadur.
622. Tikən battığı yerdən çıxar.
623. Tatli dil yilani deşigindən çıxarur.
624. Tanri nişan vurduğu quldan qorxmax gərək.
625. Tovşan nə küçük, qulağı nə böyük.
626. Tarlada izi olmayan sufrada yüzi olmaz.
627. Tava dəlux, tas dəlux, bu da gəldi üstəlux.
627. Tək ayranın olsun, sinək Bağdaddan gəlib qonar.
628. Toydan sonra nağara, xoş gəldin Bayram ağa.
629. Toğri olan, hər kişiyi toğri sanar.
630. Topal eşşəginən karvana qoşulma.
631. Toğmaduğun oğlana ad qoyma.
632. Tutulmiyan oğri - begdən toğri.
633. Türk atının samani bol gərək.
634. Türk para bulsa tavara verür.
635. Türk şərlünün qulidür.
636. Türkün sonrakı axli bəndə olsa.
637. Türk zopasi görməmiş.
638. Türk gedən yerə bərəkət gedir.
639. Türk söğduxca qızar, turduqca bezər.
640. Tac olmaynan şah olmaz.
641. Uli gözi ilə qız al, ərgən gözi ilə at al.
642. Ununi ələmiş, ələgini asmiş.
643. Unu uçiyerdi, kəpəgi qaçiyerdi.
644. Uzun yaşın axri gənə ölumdür.
645. Üşümüş yilani qoynan qoyma, isinən kimi səni sancar.

646. Ustadını xor görən boğanıza torba taxar.
647. Uzak getmə-canım çıxar, yaxın gəlmə-qoxun gəlür.
648. Ucuz verən tez satar.
649. Fuxara kəndi çıxışını bilsə əgər, fuxara olmaz.
650. Fuxaranın gözi tox olur.
651. Fağırın ahi, əndürür şahı.
652. Fağırların düşgünü,
    Bayaz geyər qış günü,
    Zənginlərin azgını
    Kürk geyinər yaz günü.
653. Fikirləşmənin axrı dəliluxdur.
654. Fitə uyanın əvi yıxılır.
655. Fitnədən uzax tolan.
656. Xalq gözi tərəzidir.
657. Xain adam qorxax olur.
658. Xeyir say eşinə, xeyir gəlsin başına.
659. Xırmana girən posrux dirqana tayanur.
660. Xalqa quyi qazan kendi düşər.
661. Xasta, çorbayı qoymaz tasda.
662. Xastalux şaşurur, ölüm yıxar.
663. Xırman yelinən, dügün elinən olur.
664. Xastayı buza yollamazlar.
    Aşığı sözə yollamazlar.
665. Xeyirsiz oğlannan, namuslı qız eydür.
666. Haxıl başın böyüklüğündə dögül.
667. Haxlan keçən başan keçər.
668. Haxlı kesənin qapısındur.
669. Hər xəbəri çocuxdan al.
670. Həkim kimdür? - başa keçən.
672. Hacdən gələn bən, xəbər verən sən.
673. Hər keş kendi dərdinə yanar.
674. Hər yerin kendi adəti var.
675. Hər keş kendi babını bulur.
676. Hersin çıxıyer, burnun dişlə.
677. Hersin çıxıyer, savux suya gir.
678. Hər dərdin bir dərmanı vardır.
679. Hər gün ömürdən gediyer.
680. Hər zəmidən bir taxıl, hər başdan bir axıl.
681. Hax batil olmaz.
682. Hazır aşa tik qaşux.

683. Hər kövün soğan toğraması başxadır.
684. Haxıllı bildüğini söyləmən, dəli söylədiğini bilmən.
685. Hayinən gələn, vayinən gedər.
686. Hər öküzü bir çomağınən sürməzlər.
687. Hər qarı kəndi əvinin həm qulu, həm xanımdür.
688. Hər əsən yələ uyma.
689. Hər keşə gəndi Vətəni əzizdür.
690. Həm suçli, həm güclü.
691. Hər sılığa uyan tez dönər.
692. Hers gəlür, göz qaralür, hers gedür yüz qaralür.
693. Haxılsız kişi paray nədər?
694. Haxılsız baş, neynar traş?
695. Hər taraxda bezi var.
696. Hava geçən yerdən su da geçər.
697. Hər işi qurtardı də, lacordiya qaldı işi
698. Hayinən gələn, huyinən gedər.
699. Çocux tərəği, tana mərəği qurtarur.
700. Çingənəy altun qəfəsə qoymış.
701. Çağırılmamış misəfir mindərsiz qalür.
702. Çamura taş atma, yüzünə sıçrar.
703. Camidən də qaldı, mədrəsədən də.
704. Çox söyliyən çok yanulür.
705. Çox ağıliyan ulusini bulamaz.
706. Çox ögülən çürük çıxar.
707. Çoxi iştiyan azdan da olür.
708. Çoxi görən aza qayil deyil.
709. Çalınçı hər keşi çalınçı zanar.
710. Çəkən öküzə vururlar.
711. Çuvalduza yumrux vurmazlar.
712. Çalidən aldı, çamura basdı.
713. Çor diyana sən can de.
714. Çogunun yanında atın quyruğunu kəsmə, biri uzun, biri qısadur diyar.
715. Çobansız tavarı qurd yiyar.
716. Çağrılan yerdən qalma, çağrılmıyan yerə ayax basma.
717. Çıxımıyan canda ümüd var.
718. Çıxılmaz bir soxaxdayım.
720. Çürük taxta mux götürməz.
721. Çürük iplə quyuya enilmən.
722. Cəyilluxda odun yığsan. qocaluxda titrəməzsən.

723. C yulluxda daş daşı, qocalanda ye aşı.
724. C yulluxda para qazan, qocalanda qur qazan.
725.  ik yumurta soyulmaz.
726. Őeytanın dostluęı dar aęacına q d rd r.
727. Ő ft lid n baę olmaz.
728. Őeytan getdi, meydan biz  qaldi.

DUALAR

Axısqa elində əski şaman dualarından gələn bir çox sirli haqq kəlmələri qorunub saxlanıb. Axısqalılar bu duaların gücünə inanırlar. Xalq arasında belə bir etiqad var ki, duanı başqasına söyləsən, daha özün ondan istifadə edə bilməzsən, sənin üçün dua öz sehrlı gücünü itirər. Buna görə də hər adam bu son dərəcə maraqlı duaları başqasına söyləmək istəmir. Və aşağıdakı duaları bizə bağışlamış Sabirabad və Saatlı obalarının sakinləri Soxdeli Hədiyyə Abdulla qızına, Çiçolu Xeyransa Mirzə qızına, Saxanlı Nəcihə Əhməd qızına və Saxanlı Rəhimə xalaya minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm.

1. SUFRA DUALARI

Salxum-salxum Şəhəmmət,
Bir səvdüğim Məhəmmət,
Yazi yazar əlləri,
Quran oxur dilləri.
Xasbaxçanın gülləri.
Ötüşür bülbülləri,
Cənnətdə bir qapı var.
Üstündə xancar - sapi var.
Cənnətdə bir quyi var,
İçində zəməzəm suyu var.
Oni içər dərvişlər,
Allah-allah demişlər,
Allah dedim oyandım,

Sufralara boyandım,
Əlif-Quran başıdır.
Cümləmizin işidir.
Kim bü düayı oxusa,
Yarın cənnət quşudur.

* * *

Başımıza - axıl,
Axura - naxır,
Anbara - taxıl,
Kalemkuşun yuvası –
Budur sufra duası.

2. NAZAR DUASI

Ovsunladım nazari,
Əvvəl bənim başımı,
Qara göz, mavi göz,
Kor, topal, lal, sağır, kəl.
Hər kimin nazari dəgmişsə,
Yeddi çift qullanmamış ignə,

Yeddi çift qullanmamış mux,
Yeddi çift qullanmamış çuvalduz
Sancılsın onun bağına,
bağarsuğına,
Bacasını yıldırım vursun,
Qapısına zindan kilidi asılsın!

3. ŞƏKİK (baş ağrısı) DUASI

Şəkiki alışımsız	Şəkiki nə etməli? -
Alçaq çayırın başına,	Uzaq dağlar ardına atmali,
Nasıl ki, tavar oti gəmirür,	Peşinə ataş yaxmalı.
Elə şəkik qaşımı gəmirür,	

4. GÖZ AĞRISI DUALARI

(Bu dua yumurta bəyazına oxunur, sonra gözə tökülür).

Bazar günü kütən qoşdum,	Qum səpdim dərinə düşdi,
Kütən qoşdum, daş qoşdum,	Yüzə çıxmazmi?

* * *

Çocux oyniyerdi, atıldı,	Üç sabax üfür,
Burti dəgdi gözünə,	Üç sabax tufür, -
Gözi döndi qan çanağına,	Budur onun dərməni.
Nədür bunun dərməni? -	

5. SANCİ DUASI

Bən anamın ilkiyəm,	Sançıya dərmən olacax
Dağda gəzən tilkiyəm,	Haman da işdə bən idim.

6. İSİTMƏ DUASI

İsitmə dütdi bəni,	Neynarım elə yarı,
Dutdi qurutdi bəni	Getdi unutdi bəni.

* * *

Qarşidə görünürsən,	İsitmən bənə gəlsin,
Al kürkə bürünürsən,	Nə məlul görünürsən.

7. QURD AĞZI BAĞLAYAN DUA

Qurd-qurd kiş-kişi,	Bən də qurda safiyə,
Bağladım qurdun dişi,	Həzrəti Alının biçağı
Qurd bənə afiyə,	Fatma anamızın saçağı

8. İLAN DUASI

İlan-yilan əfiya   Bağladım yılan dişini,
Bən yilənnən səfiya,   Fatma ananın saçığı,
Kəlpətinnən kiş-kişi   Həzrət Alının xancar-biçağı.
(Kələğayi kiş-kişi),

9. İT AĞZI BAĞLAYAN DUALAR

Bismillahi-rəhmani rəhim,
Ər vəsdəyü, bir vəsdə (üç dəfə deyilir)

* * *

Zərnişan - zəbərnişan, kəpər
Totarnısı, qıtmır, tfu!

10. AĞIZ BAĞLAYAN DUA

Allahım məyadut,   Bənim sözüm sənə keçə,
Ağzın bağla, dilin dut,   Sənin sözün yerə keçə.
Ağzın gecə, dilin gecə.

11. YANIQ DUASI

Anzu-billahi, minə şeytani-rəcim,   Yuxarı tarla qoşar,
Bismillahi rəhmani rəhim.   Sari keşiş qum satmaz,
Sari keşiş aşağı tarla qoşar,   Yanıx dərinə getməz.

12. MEÇEÇ (ziyil) DUASI

Təzə ay çıxanda ziyilə duz sürtə-sürtə, oynaya-oynaya bu duanı
oxuyurlar:

Ay gördüm, xoş gördüm,
Meçəçimin dibini boş gördüm.

13. YATANDA OXUNAN DUA

Yatdım sađıma, döndüm soluma, sıđındım sübhanıma,
məleykələr şahad olsun dinimə - imanıma. Allah, mənə xeyirli
sabahlar aç, ilahi, sənin birligən şükür!

RƏVAYƏT VƏ NAĞILLAR

Təqdim etdiyimiz rəvayətlər və nağıllar Axısqa elində söylənən və bizim yazıya aldığımız qədim hekayətlərin az bir qismidir. Bu hekayətlər arasında qədim anatürk dövrünə, şaman əsatirlərinə, islam mifologiyasına və sonrakı tarixi-mənəvi mərhələlərə bağlana biləcək nümunələr var. Nurani ixtiyarların və cavanların söylədiyi hekayətlərin bəzisi müəyyən ümumtürk süjetləri ilə ortaqdır, bəziləri isə orijinal və olduqca maraqlı folklor əsərləridir.

1. DÜNYANIN YARANMASI

Allah birinci dəryayı yaratdı, bahali daşlar yaradı dəryada. Sonra cinləri yaratdı ki, o daşları çıxartsın. Sonra göyi yaratdı, peşkun kimi. Dəryadaki daşlardan ay-ulduzları yapdı. Sonra pəriştah - məleykələri yaratdı ki, göyi qaldırsınlar. Qaldıramadılar. Allah dedi: Yasin oxuyun. Oxuyandan sonra qaldırdılar, indi də göyün hər tərəfi pəriştah omuzunda saxlanır.

Sonra allah Adəmi yaratdı çamurdan - pəriştahlar boğazacan yoğurdular, yuxarini bacarmadılar. Yuxarini allah yaratmış, ona görə də boğazdan yuxarıya söymək olmaz. Adəmnən sonra şeytan gəldi, insanın ağızından girdi, dedi bunda can durmaz, savuq çamurdur, sonra yenə Yasin oxudular, can verdilər. Həzrəti Adəm axırdı, ayıldı. Cəmiyündən Havva ananı aləmi yaratdı. Sonra Həzrəti Adəmnən altmış adam törədi, camaat törədi. Şeytan dedi ki, bən, bəndən olani alacam, Adəm qoymadı, lənət oldi şeytana. Onnan da şeytan itdi gözdən.

2. XIZIR VƏ MUSA

Musa peyğəmbər Xızır möcüzələrinnən çox eşidib oni görməyi istiyer. Həzrət ona diyer ki, bir zənbilə bişmiş baluxlar qoy, puvara get, baluxlar dirilib puvara atılsa, Xızırı orada görərsən. Musa qardaşı Harunla puvara çatır, ama yuxlayır. Ayılanda görür ki, baluxlar zənbildə yoxdur. Burada Xızırı görüyer, diyer ki, səninlə gəzəmə istiyerim. Xızır diyer gözəmməzsən bənlə. Musa çox istiyer, axır Xızır razılaşır, ikisi yola düşüyer.

Gedirlər - gedirlər, bir çəməne çatiyerlər, görürlər cocuxlar oyniyer, Xızır yanaşiyer bir cocuğu yumruqla vuriyer öldirer. Musa sükutla baxiyer, şərtə görə heç nə demir.

Dənizə çatıyerlər, bir gəmiyə miniyerlər. Yer olmur, ona görə gəminin oqçusunda (anbarında) oturerlər. Xızır gəmini dəlməyə başliyer, gəmini zay eliyer. Musa gənə də sükutla baxer.

Sonra olar bir kövə çaterlər, heç kim olari içəri almer. Bir duvari uçmuş baxçaya gələrler. Xızır Musaya diyer duvarlari yap. Musa yapər. Axır dözmiyer, Xızıra diyer:

- Xızır, o cocuğun, o gəminin nə günahı vardı, onlari elə etdin, bu köv bizi almadi, ama duvari yapdurdin?

Xızır cavab veriyer:

- O cocux çok ziyankar, qaniçən adam olacaxdi, çox əvlər yıxacaxdi. O gəmini bir az sonra padişah bəgənib zorla alacaxdi, zay etdim ki, xoşlayıb almasın. Baxça iki yetim cocuğundi. İçində altun basurulub. Duvarlari yapdurdum ki, altun o cocuxlara qalsın.

3. ADAM YEYİCİ

Qədimdə bir gəlin oluyer. Qaynənəsi hər kilidin anaxtarını veriyer gəlinə, amma birini vermiyer.

Qaynanesi yatanda bu qız həməən anaxtari götüriyer otağı açıyer, görür küvəc var. Küvəcin qapağını açıyer, içində insan əli, qoli görünüyer. Demə qaynanesigil adamyeyiciymişlər.

Qız qorxiyer, çıxıb cocuğunu götüriyer, qaçıyer. Körpüdən keçəndə qaynanesi əvdən çıxiyer, cocuğı için qışqıriyer:

- Südən çək, südən çək.

Yəni uruğuna (nəslinə) çək, adamyeyici ol. Südəmər cocuq da uruğuna çəkiyer, anasının döşündən yapışib dişliyer. Ana uşağı körpüdən çaya atiyer, kəndi də dəli oliyer.

4. EYİLƏRDƏN OLAN GƏLİN

Bir kişi su kənarında bir qıza rast gəliyer də, evinə gətirib kəndinə arvad eliyer. Sükutluxla dolaniyerlər.

Kişi bir dəfə çölə gedəndə qaynanesi görüyer ki, arvad uşağı yanar təndirə atıb çıxıb getdi. Oğli qayıdanda ona diyer. Oğli əvə giryer, görür ki, arvad əvdə uşağı əmizdirir. Təndiri soranda arvad güliyer.

İkinci kərə gəlin uşağı quyiya, sonra dəreyə atiyer. Həməən cür əhvalat təzədən oliyer. Axırda qaynanesi buna dözməyib öliyer. Dəfndə ölünü aparən vaxt hami ağliyer, əmədəni (qəfil) gəlin

güliyer. Əvdə qocası arvadın üstə gəliyer, diyer ki, cocuği təndirə atdın, quyiya atdın, dəreyə atdın, sonra da güldin. Bən dözdüm. Şimdi anam öldi, onda da hami ağladı, sən güldün. Nədən güldün, səbəbin de! Arvad xamur yoğiriyerdi. Dedi ki, qoy səbəbin deməyim. Qocası diyer ki, deməsən, sənle yaşamam. Qarisi çox yalvarer, kişisi razılaşmer. Axırda arvad sirrini açıyer. Demə, arvad eyilərdənmiş, pəriymiş. Hər ölinin dalınca dəfndə ömri boyi etdiyi eyiliklər gedər. Qaynananın dalınca bircə süpürgə gedirmiş. Nə vaxtsa kiməsə süpürgə veribmiş. Eyilərdən olan gəlin bunu görmüş və buna gülmiş.

Bü sirrini açandan sonra eyilərdən olan qız yox oliyer. Gəlinin yoğurduğu xəmir daşiyer, qurtarmiyer, nə qədər üstdən götüriyerlərsə də, qurtarmiyer. Kişi su qırağına gedib qızı axtariyer, tapiyer, xəmirin daşdığıni diyer. Eyilərdən olan gəlin diyer ki, qara tavuğun dırnağını batır, xəmir daşmaz.

Belə də eliyerlər, xəmir dayaniyer, amma bir də daha eyilərdən olan bu gəlini heç kim görmiyer.

5. NƏNƏNİN ƏBƏLUĞI

Bir gün bir dədə bir nənəynən yol gediyermiş. Birdən bunların ögünə qurbağalar çıxiyer. Nənə diyer ki, bu qurbağanın əbəsi (mamaçası) bən olsam nə eyi olurdi.

Günün birində qurbağa cocuğa yatanda cinlər gəliyer nənəyi götürməyə. Nənəyə diyerlər ki, gəl, hayte, getdux. Nənəy soriyer neraya. O da diyer ki, filan meşada ki qurbağanın əbəsi oluram dedin ki, indi o cocuğa yatiyer, vədəsidür, doğacax da, gəldux götürax oraya. Gəl də əbəluğunu et.

Qari da gediyer, əbəluği edandan sonra cinlər buna bir ətək kömür götürüb veriyerlər. Qari da diyer ki, bən bu kömürü nedacam? Kömürü gizlincə qurbağanın döşəğinin altına tökiyer.

Əvə gələndən sonra oxçurini (belbağı) açanda əmədəni (qəfil) oxçurundan altun düşiyer. Nənəy başliyer ah-tuh etməyə ki, o kömürü niyə tökdüm. Sonra fikirləşiyer ki, bişə etməz, qurbağanın balasını beşiğa qaldurmaya gedəndə altuni alurum.

Yeddisi guni cinlər gəliyerlər, nənəyi götüriyerlər. Nənə oriya çatan kimi döşəğinin altını ariyer. Baxiyer ki, burada heç bir şey yoxdur. Altunlar nə gezar?

Cocuği beşiğe qalduriyer, onnan da geri dönüb korpeşman gəliyer əvə.

6. AXIL SATAN

Padşah vəzirynən seyra çıxmış, gəziyərdi. Bazarda görüyərlər ki, bir kişi qışqırıyər ki, axıl satiyərim. Şah diyər, gəl alax. Vəzir söylüyər ki, bunun axılı olsa, heç axıl satarmı? Gədiyərlər, əmədəni şah diyər gəl dönax, alax. Yanaşiyərlər kişiyə, şah soruşiyər:

- Baba, nə axıl satiyərsən?

Kişi diyər:

- Əvvəl qiymətini vər, yüz altun, sonra sor.

Şah yül altun sayər kişinin ətəyinə.

Kişi bu sözləri diyər: Kim nə edəcəxsa, önini yox, sonunu düşünsün. Padişah bu sözləri yəhərin qaşına yazdırər, evə gələndən sonra taxtın üstə də yazdıriyər asər.

Gəndi nədən deyər, bu padişahın düşmənini vardi, heç nə edə bilmiyərdi. Padişahın qan tutması oliyərdi. Qan tutanda ustasını çaxiriyərdi, qan aliyərdi. Düşmən şahın ustasını çağırıb on bin altun və ağuli nəştər veriyər, diyər bununla qan al.

Padişahın qanı tutanda ustasını çağırıyər, usta gəliyər, cəfinnən ağuli nəştəri çıxarər, qan almaq istəyəndə gözi həməni yazıya dəyər. Düşünər ki, sonra bilib bəni öldürəcəklər, altunları kim yiyəcəx? Ağuli nəştəri təzədən cəfinə qoyər, o birini çıxarər. Şah ustanın əlindən tuter, diyər, bu nə işdir, səbəbini deməsən öldürəcəm. Usta məsələni padişaha açər.

Şah vəzir çağırıb diyər ki, gördünmi, vəzir, o axıl nə ki yüz, lap yüz bin dinara da degər.

7. KÖTİ KAYNANA

Keçmişdə bir karının kızı ikicanni oliyər. O gəlib anasından tax istiyər. Kari kızına bir tax kəsib büşüriyər. Çorpanın həppisini kazana yığıb kızına götürüyər. Əvdə gəlini də ikicanni oliyər. O baxa-baxa gəliyər, kaynansı ona bir tikə də vermiyər. Gəlin gedib zibilluxdan taxun kanadını, ayaklarını, bir də başını yığıb gətürüb büşürüb yiyər. Gəlinin iki-üç aydan sonra cocuğı oliyər. Cocux taxa oxşiyər. Kanadı, ayağı tax ayağı oliyər. Yazux gəlin ağliyib kəndini öldüriyər ki, bənim günahım nədir ki, cocuğum belə oldi? Allahın ona yazuğı gəliyər. Cocux düzəliyər, ayaxları bizim kimi oliyər. Kanadlarının yerinə əllər gəliyər. Gəlinin kaynansının əlləri yoxa çıxıyər, yerinə kanatlar gəliyər, ayaxları da tavux ayağına çevrilər.

8. KÖTİ GƏLİN

Keçmişdə bir gəlin oliyer. Kaynanasi xəstə oliyer. Kaynanasi diyer ki, gəlin, gəlin, bənə bir tax kəs çorba yap. Gəlin çox köti oliyer, tax yerinə pişik kəsib büşüriyer. Kaynanasi də xəstədür. Bilmiyer, çorbay həp yiyer. Yıllar keçiyer. Gəlin kocaliyer. Onun da gəlini oliyer. Kaynana gəlinə diyer ki, gəlin, gəlin, xəstəyəm, nə olur, bənə tax kəs çorba büşür, xəstəyim, yiyem. Gəlin çox ey gəлиндür. Tax kəsib çorba yapıyer. Kazani endürəndə baxiyer ki, tax dönüb pişik olmuş. Gəlin şaşuriyer. Təzədən tax kəsiyer, çorpa yapıyer. Genə baxiyer ki, pişik oldi. Gəlib kaynanasına olani söyliyir. Kaynanasi bir əz düşüniyer. Diyer ki, gəlin, bən gəlin olanda kaynanama pişik yedürmişdim. Şindi də odur bənim ögümə gəliyir. Sən tax bişürəndə pişik oliyer.

9. PAĞAÇA

Bu çocuxlari yatırtmax için söylənən yalançı nağıldur.

Var imiş də, yox imiş, bir dədəynən bir nənə var imiş. Onların da bir toruni varmış. Bir gün dədə torununa der ki, qızım, gəl meşəyə oduna gedax. Pağaçə (çörək növü) aliyerlər, meşəyə oduna gediyerlər. Oduni yığıyerlər. Sora oturur, iştiyerlər pağaçə qırıb yesinlər. Pağaçə birdən yuvalaniyer dərəyə düşüyer. Dədə torununa diyer ki, qızımcan, get də pağaçə gətür. Toruni geder pağaçə gətürməyə, dönüb gəliyir ki, dədə yox. Dədə gizlaniyer. Qız ariyer, bulamiyer, baxiyer ki, bir ağacda dədənin çoxasi asılıdır. Sora səsiyer ki, dədə-dədə, nərdəsin? Dədə-dədə, yox oldun da, çoxami oldun, çoxa oldun da yoxmi oldun, yox oldun...

10. MƏXSUD PADİŞAH

Biri var oliyer biri yox oliyer, bir Məxsüd padişah oliyer. Bir gün Məxsüd padişah rüvədə göriyer ki, "ya Məxsüd padişah, sənə bir bəla gələcax, gənc vaxtındami gəlsin, yoxsa ixtiyar vaxtında". Məxsüd padişah oturub fikirləşiyer, səlavət çəviyer, gena yatıb yuxliyer. O rüvə genə rüvəsinə qırışiyer və diyer: "Ya Məxsüd padişah, sənə bir bəla gələcax, gənc vaxtındami gəlsin, yoxsa ixtiyar vaxtında".

Məxsüd padişah oyaniyer də qarısına rüvəsinə söyliyir. Qarısı diyer:

- Nə belə gəlsə gəlsin, gənc vaxtında gəlsin.

Məxsüd padişah o rüvəy genə görür - "Ya Məxsüd padişah, sənə bir belə gələcək, gənc vaxtında gəlsin, yoxsa ixtiyar vaxtında?". Məxsüd padişah cavab verir - "nə belə gəlsə gəlsin, gənc vaxtında gəlsin".

Sabaxdan qaxiyer ki, nə var var, nə də dövlət, yel vurmuş, yüngər götürmüş, bir küçük çaylada qalmışlar.

Bunlar diyerlər ki, oki belə oldi, şimdi qaxax da biz bu kövdən başxa kövə köçüb gedax. Bunlar qaxiyerlər də baxşa kövə köçüb gediyerlər, o kövdə Məxsüdi naxırçı seçiyerlər, naxırçı qoyyerlər.

Bir gün Məxsüd mal otaranda gecənin birində dangur-dungur birdə bəzircənlər gəldi çıxdı. O kövə dəvə, qutni-qumaş satiyerlər.

Bu bəzircənlər kövdə soruşiyerlər ki, bizim üstümüz kirləndi, yaxıyan varmi. Kövün camahati ögrədiyler ki, fələn naxırçının qarısına yaxadın, fuxaradurlar. Verdilər yaxamaya, yaxadı, qatladı, elə qatladı ki, indi açamiyerlər. Bəzircənlər qatlı üstibaşi geri gətürdilər ki, buni aç da ver, qapının kırçasından aliyer açıyer veriyer. Bu bəzircənlər diyerlər ki, belə çobana belə qari nəyinə lazım, buni alax da qaçurax. Bu bəzircənlər aliyer də qaçuriyerlər. Məxsüd əvə gəlsə ki, qari əvdə yox, çocuqlar yatiyerlər, dad fəryad ediyer. Məxsüd iki çocuğunu aler də başxa kövə gediyer. Yolda getmədə baxsa ki bir köpri var, şimdi çocuxların ikisini alsın köçürsün, göçürəmiyer, birini aliyer o bur keçəyə qoyub gəlir, sora gəliyer ki, bu keçədəki cocuğı alsın. Cocuğı aliyer köpriyə ki, yari geçiyer, baxsa ki, ö bür çocuğı qurt qapmış gediyer, ona hay küy etmədə arxasındakı çocux çaya düşiyer.

O çocuğı qurdun ağzından bir çoban aliyer, o bür çocuğı çay alıb axıdiyər də degirmanın göluğuna gəlib gapaniyer, buni degirmançı görür aliyer. Bu degirmançıynən çoban iki oğuli on iki yaşına böyüdiyler.

Bu Məxsüd çoban gediyer də bir kövə çıxiyer. O kövün camahati Məxsüdi götürüyler. Diyerlər ki, bu gecə dövlət quşi qoyrulacaq şah seçiləcə, Məxsüd gediyerdə dibin birində oturiyer. Dövlət quşini buraxiyerlər. Bu dövlət quşi tolaniyer-tolaniyer, gəliyer də genə öz yuvasına qoniyer. İkinci dəfə ki, qoyeriyerlər, bu dövlət quşi tolaniyer-tolaniyer də gəliyer də Məxsüdün başına qoniyer. Bu kimdür, nerdən gətürdü, deyu, buni qapiya atiyerlər. Bu Məxsüd gediyer də dibin bir köşəsində oturiyer, ağliyer sızliyer.

Dövlət quşini üçüncü dəfə ki qoyeriyerlər, bu quş qapının arasından keçiyer də gedib Məxsüdün başına qoniyer.

Ağsaxallar diyerlər ki, bunda bir kərmət var ki, bu quş o adamın başına qoniyer, gedin oni alın gətürün. Gediyeələr Məxsüdi gətürüyeələr diyerlər ki, indidən oyani padişah bu adam olacax.

Məxsüd padişah diyer bənə iki vəzir lazım ki, bəni, bir də bu sarayi qorusun, ama ikisi də bir almanın kesuği olsun.

Bu padişahın adamlari diyer ki, bir çobanda, bir dəgimançidə iki oğul var, ikisi də elə bil ki, bir almanın kesuği, gediyeələr də yolub qoparıb alıb gətürüyeələr. Padişah bunlari yaxşicamasına yedürüyer, içürüyer, ey ipək libaslardan geydürüyer, silahlanduriyer də, diyer: şimdi bu sarayi qoriyacaxsız.

Padişah bu iki vəziri o qədər seviyer ki, özünən yüdürüyer, içürüyer, sora hərəsi öz işinə.

Bir gün xoroz ötümündən dangur-dungur bir də bəzircənlər gəldi çıxdı. Bu bəzircənlər padişahın hüzüruna giriyeələr də yeddi yerdə təmənnə, səkkizinci əl bağlayıb diyer:

- Padişah sağ olsun, bizə iki vəzir lazım ki, qutni-qumaşi, bir də çadıri qorusun.

Padişah özünün iki vəzirini yolliyer.

Bəzircənlər çıxıb gediyeələr qutni-qumaş satmaya. Axşam oliyer, bu vəziri yuxi çəkiyer.

Vəzirin biri diyer ki, ola, heçmi hekiya bilməzsın, söylə bir az.

O bür vəzir diyer ki, ola, hekiya bilməm, bir oni bülürüm ki, bənim anam-babam varidi, anami qaçurdilər, babam da biz iki qardaş alıb kövdən getdi, getmədi bir köpriya rast gəldux, babam bəni alıb öbür geçaya göçürdi, getdi ki, öbür qardaşımı də göçürsün, bəni qurt qaçurdi. Babam hay küy etmədə, öbür qardaşım da çaya düşdi.

Bəni bir çoban qurdun ağzından aldı, sora çoban bəni on iki yaşınacan böyütdi, sora padişahın adamlari gəlib bəni çobanın əlindən zorinən alıb bu saraya götürdilər.

Birinci vəzir söylədi ki, ola, biz xoş qardaşlar dəgölux?! - Deyu fizzaqlananda, bir də çadırdan analari fizzaqlanıb diyer:

- Oğullarım, sizin anaz bənim, ancax bən.

Bunlari analari aliyer də birin sol tərəifnə, birini sağ tərəifnə yaturiyer.

Bir zamandan sonra bəzircənlər gəliyer. Baxiyeələr ki, iki vəzir də qarının yanında yatiyeyeələr.

Bəzircənlər tez padişayın hüzüruna qaçıyeeyeələr, yeddi yerdə təmənnə, səkkizinci əl bağliyer də diyer:

- Padişayım sağ olsun, sənin vəzirlərin bizim qarının yanında yatmışlar.

Padişah əmür ediyər ki, o iki vəzir də büriya gətürün.

Padişah cəllad-cəllad deyib cəlladi çağırıyer də diyər ki, bunların başını bədənindən ayır.

Padişah fikirləşiyər də diyər ki, soruşəm baxəm nə səbəpdən, nə səbəbə.

Məxsüd padişah iki vəzirin suval cavab ediyər, etduxdan sora diyər: gedin qariy də gətürün.

Qariy gətüriyerlər. Məxsud padişah qariy suval cavab edəndə qari açılıyer də qara bəxtindən xəbər veriyer:

- Bu kafir bəzircənlər bəni yeddi yıldur gəzdüriyerlər, bəndə bunlara rəm olmiyerim. Bənim qocam padişah idi, sora elə oldi ki, varımızı dövlətimizi yel vurdi yuzgar gətürdi, sora biz o ölkədən getdux da, gəlib bir kövə çıxduq, o kövdə qocami çoban qoydilər. Bir gün mal yitmişdi, qocam oni aramaya getmişdi. Bə bəzircənlər üst başlarını gətürdilər ki, yaxam. Bən də yaxadım, ütələdim, qatladım verdim. Sora bənlər üstbaşın qatını açamamışdilər də gətürdilər ki, aç da ver, bən açıb verdim. Sora bunlar bəni qaçurdilər, bənim iki oğlum varidi onları buldum.

Məxsüd padişah şaşdı də içində diyər:

- Gördün sən işi, bu iki vəzir bənim oğullarımdur, bu qari də bənim qarımdur.

Padişah əmür veriyer ki, bu bəzircənlərin qutni - qumaşlarını faxır-fuxaraya paylayın, dəvələri tövləyə bağlansın, bəzircənlər də cəlladın əlinə verilsin.

11. İLANİNƏN ANA

Bir qarının heç çocuğı olmiyer. Bə qari gediyər də baxıçıya özünü baxturiyer. Baxıcı diyər ki, sənin çocuğun olacax, amma o çocuk süddən boğulacax.

Doqquz aydan sonra qarının çocuğı oliyer. Qari hər gün pəncərənin ögünə stakanan süd qoyyer, axşamdan qoyyer, sabaxdan baxiyer ki, stakanın içi boşalmış. İki gün qoyyer, iki gündə stakanın içi baxsa ki, boşaliyer.

Bu qari diyər ki, bu günki yuxumi haram edəgəm baxacam ki, bu stakanın içində süd neçə oliyer?

Gecə yarı baxsa ki, yanına bir yılan gəldi uzandı ki, südi içsin, bu qari vuriyer də quyruğunu kəsiyer.

Sora o quyruq gəliyer də körpay boğiyer. Qari şiddətləniyer. Yılan diyer ki, səndə ki, bala acisi var, ya bəndə də quyruğ acisi var.

12. KƏL OĞLAN

Biri var oliyer, biri yox oliyer, bir Kəl oğlan oliyer. Bu Kəl oğlan hər gün tayısınınə talla qoşmaya gediyeələr.

Bir günü kütənin dəmirini əvdə unidiyeələr. Tallaya getmə də Kəl oğlan baxiyer ki, kütənin dəməri yox. Tayısına diyer ki, tayi-tayi, kütənin dəməri unutmışux.

Tayisi diyer ki,

- Ola, Kəl oğlan - can, get də kütənin dəməri al da gətür, eşigin ardındadır,

Kəl oğlan gediyeer, gedib baxsa ki ablası kuro gətürmüş. Kəl oğlan gediyeer də qapının arasından bunların söz-söhbətlərini dinliyeer.

Ablası kurosuna diyer:

- Adam can, bögün nerdə işliyaan, nerdə talla qoşacaan, de bən sənə yemək, ətmək gətürem.

Kəl oğlan buni eşidiyeer də, kütənin dəməri aliyer də tallaya gediyeer də, tayısına bişə demiyer.

Ablası qocasınınə Kəl oğlana küfli ətməkləri sarıb bağliyeer, kurosuna bişilər büşüriyeer gediyeer. Getsə ki, qocasınınə Kəl oğlan onda. Bişiləri Kəl oğlan gediyeer də iki boxçayda ablasının əlindən, “nəsilsin, abla” deyu əlindən aliyer də, bunlar yeməyə başliyeələr, yemədə Kəl oğlan ablasına diyer ki, ola gəlsənə, bir əl vursana.

Ablası diyer ki, yox, ükəm, bən əvə gedəm, sizlər yeyin, bən əvdə də yiyarım.

Sabağısı gün bu Kəl oğlan kütənin dəməri acığa unidiyeer ki, genə baxsın ki, bunlar nə söyliyaaxlar.

Kəl oğlan tayısına diyer:

- Tayi-tayi, kütənin dəmərinin gönə unutmışux. Dayisi diyer:

- Ola, Kəl oğlan can, nə canıma yetürdün, hər gün-hər gün dəməri yox diyersin, get dəməri al da gətür.

Kəl oğlan tayısına diyer:

- Tayi-tay tur-tur sorasını tuyarsan, - dep yitiyeer gediyeer. Kəl oğlan gəlsə də ablasının kurosi genə əvdə. Bu Kəl oğlan turiyədə qapının arasında dinliyeer.

Ablası diyer:

- Adam can, bögün nerdə işliyacan, nerdə talla qoşacan, sənə dünən ətmək gətürmədim.

Adam diyer:

- Nerdə başı bayaz öküz görsən, oriya gəl.

Kəl oğlan bu sözləri eşidiyer də, kütənin dämürünü aliyer də yitiyer gediyer. Kəl oğlan tallaya gəliyer, tayısına diyer ki, tayi-tayi saruği ver. Bu Kəl oğlan saruği aliyer də öküzün başına sariyer.

Bir də əvlə çaği baxsa ki, ablası iki boxçay almış sallana-sallana bayaz baş öküzə tərəf gəliyer, qari gəlsə ki, olə-olə, qocasınınən Kəl oğlan. Kəl oğlan ablasına tərəf qaçıyer də diyer:

- O-o-o, abla canım, ulaşdur ki, acımdan bağursaxlarım bişdi.

Deep ablasının əlindən boxça ətməgi də aliyer də yiyerlər.

Sabağısı gün Kəl oğlan kütənin dämürünü genə acığa unidiyer, tayısına diyer:

- Tayi-tayi, kütənin dämürünü genə unutmuşim.

Tayısı döniyer də diyer:

- Yegənım can, nə yetürdün canıma, qaç al da gətür.

Bu Kəl oğlan gəlsə ki, ablası genə kurosununən, o adam genə gəlmiş. Kəl oğlan turiyerdə bunların sözüni dinliyer.

Ablası diyer:

- Adam-can, dünənə sənın yanan gələmədim də, bögün nerdə işliyacaxsan.

Adam diyer: - Nerdə ceyran öküz görürsən, oriya gəl.

Kəl oğlan dämürü aliyer də, qaçıyer də gediyer. Gediyer tayısına diyer ki, tayi-tayi, saruği ver.

Bu kəl oğlan saruği aliyer də öküzün belindən sariyer.

Bir də əvlə vaxtidür, baxsa ki ablası sallana-sallana gəliyer, boxçanı almış ceyran öküzə tərəf gəliyer. Qari baxsa ki, ola-ola qocasınınən, Kəl oğlan.

Bu oğlan başliyer taş yığa-yığa o adamın üstünə tərəf qaça-qaça gediyer. Oyandan adam baxiyer ki, bu taş yığa-yığa üstümə gəliyer də, adam qaçıyer.

Oturiyerlər tayılı yegənli əvlülük yiyerlər, yemədə Kəl oğlan tayısına diyer:

- Tayi, bögün şimdi bən sənə bütün əlamətləri söyliyacam, göstərəcam. Hə tayi, bən söyliyem sən eşit.

Bөгün gedax əvə, ablaya bir ətmək büşürtürax, sora diyax ki, bögün biz tallay qurtardux, şəhərə gedəcayux. Deyip əvdən çıxax.

Tayısı diyer:

- Sora,sora-sora ola.

Kəl oğlan diyer: - Sorasını sora görürsün.

Bunlar bir ətmək büşürtüyərlər də çıxıb yani şəhərə gediyərlər. Yolda Kəl oğlan diyer ki,

- Şimdi peşimə gəl.

Əvə gəlib baxsalar ki, olə, bir adam oturmuş, qaridə qarşısında oyniyer. Bunlar biri pəncərədən, o biri qapıdan giriyərlər də ikisini də qapıyər, toğram-toğram toğriyər, bir xənərə tolduriyər də götürüb bir dövrəyə atiyərlər.

Getmədə Kəl oğlan tayısına diyer:

- Gördün, tayi, bən bu ələmətləri hər gün görüyədim, - dep ələ veriyərlər də yitib ediyərlər.

13. PİSİGİNƏN SİÇAN

Biri var oliyer, biri yox oliyer. Bir pisiginən, bir siçan oliyer. Pisik bir siçani qorliyer. Pisik baxiyer ki, siçan oturiyer. Siçan baxiyer ki, pisik qorliyer. Pisik qorliyer ki, siçan çıxsın. Siçan bekluyer ki, pisik getsin.

Bu oni qorliyer, o buni bekluyer.

Pisigin çanına degiyer də diyer: - Ola, siçan qardaş, ondan çıx bir boyun görem.

Siçan diyer:

- Bənim boyumi bən görəmiyerim də, sən nerdən görəcan bəndən küçük canlı yoxdur.

- Çıx bir ayaxların görem.

- Bənim ayaxlarımı bən görəmiyerim də, sən nerdən görəcan?

Diyer ki ola, nə işə düşdux, ola siçan, haşdo dəşükdən çıx, öbür dəşügə gir, sənə bin altun verem.

Siçan diyer:

- Ola, siçan altuna nədəcax, o altuna götür də zərgərlərə ver.

Pisik baxiyer ki, buninən tutmiyacax da, tutiyer də siçanlar padşahına diyer də bir namə yaziyer. Yaziyer ki, padşah sağ olsun, bən haca gedəcəm də pisik xalqi siz siçan xalqına çox ziyan verduxda, gəlin halal aşax.

Padşah bu namə oxuyan daqqadan işə başla.

Padşay oxiyer, vəzirlərinə əmür ediyer ki, bütün siçan xalqını yığın onlara bir müracayətım var. Vəzirlər bütün siçan xalqını yığıyər. Siçanlar padşahi diyer:

- Ey siçan xalqi, bizim pisik qardaş haca gedəcəm da, o bir nama yazmış ki, gəlin halallaşax ki, hacım qəbul olmaz.

Pisik iki dəşük arasına oturiyer, iki yanında qazan qoyyer.

Siçanlara əmür ediyer ki, gedin pisiginən halallaşın.

Bu pisik sağdan gələn siçanlari sağ tərəfindəki qazana qoyyer, sol dəşükdən çıxan siçanlari sol tərəfindəki qazana qoyyer, de şimdi aliyer də qapağını örtiyer.

Bu pisiginən qarşıləşən siçan baxiyer ki, olə, siçan xalqının köki kəsiləcək, siçan diyer: - Ey siçan xalqi, ey siçanlar padişahi, bü gözdəki pisik haca gedərmi? Sizə xalq diyanın, səni də padişah seçənin gözi çıxsın.

14. ÜÇ USTA

Padişah əv yapdurmax iştiyer, elə əv yapdurmax iştiyer ki, ölkədə bir tənə olsun. Bu padişah usta ariyer.

Ustanın biri gəliyer diyer ki, bən yaparım, bir şərtinən ki, qızını versə. Elə əv yaparım ki, ölkədə bir tənə olsun. Bu usta gediyer də genə bir usta arxataşını aliyer də gəliyer. Əvin yarısını yapandan sora padişahın qızına usta diyer:

- Bən səni səviyerim, bənə köçərmisin? Bən sənə elə əv yaparım ki, ölkədə bir tənə olsun.

Qız buna razilux veriyer: - Köçərim.

Sora ikinci usta qızı səmtli yerdə tutuyer də diyer:

- Bən səni seviyerim, mənə köçərmisin, bən bizə elə əv yaparım ki, ölkədə bir tənə olsun.

Qız buna razilux veriyer:

- Köçərim, ama heç kimsə tuymasın, bir sən bil, bir də bən.

Şimdi üçüncü usta qızı səmtləşdüriyer də diyer:

- Bən səni aşix olmuşim, bənə köçərmisin, bən sizə elə əv yaparım ki, ölkədə bir tənə olsun.

Qız bu ustaya da söz veriyer ki, köçərim, ama bir sən bil bir də bən.

Bu üç usta da səvgiya düşüb biri-birindən ey işləməyə girişiyerlər. Əv üç günə qurtaracausa bir günə qurtariyerlər.

Böyük usta padişahın hüzüruna gəlib dil açıb söz söyliyər də dərdini antiyer.

- Padişahım sağ olsun, bən sizin qızıza sövdələnmişim, qızız da razilux vermiş ki, əvi yap qurtar, köçərim, şimdi bu əv yapılıb qurtardi.

Padişah diyer ki:

- Yaxşı, sabax gəl, cavabını söylərim.

İkinci usta padişahın hüzuruna gəliyer də dil açıb dərđni padişaha anlatiyer.

- Padişahım sağ olsun, bən sizin qıza aşik olmuşım, qızız da buna razidir, dedi ki, əvi yap qurtar, köçərim, şimdi də bu əv yapılib qurtardi.

Padişah diyer:

- Yaxşı, sabax gəl, cavabını söylərim.

Şimdi üçüncü usta padişahın hüzuruna gəliyer də dil açıb dərđini padişaha anlatiyer.

- Padişahım sağ olsun, bən sizin qıza vurulmuşım, qız da buna razidür, dedi ki, əvi yap qurtar köçərim.

Padişah diyer:

- Yaxşı, get sabax gəl, cavabını söylərim.

Günün sabağısı gün bir də üs ustada birdən içəri girdilər. Diyerlər ki, padişahımız sağ olsun, gəldux.

Padişah diyer ki, elçilər, bir turun qızı çağırem, baxem bu nə deməxdur, üçüzədə söz vermiş.

Padişah qızını çağırıyer də diyer:

- Qızım, bu üç ustaya da ki, söz vermişin, bu nə deməxdur, bu nə hak-hesabdur.

Qız döniyer də diyer ki:

- Düzdür, baba, bən bu üç ustaya da söz verdim ki, əvi yapın qurtarın bən sənə köçərim. Şimdi özün bülürsün şimdidən oyani.

Padişah vəzirini çağırıyer də məsləhətləşiyer də, başa saliyer ki vəziyyət budur.

Vəzir diyer:

- Padişahım sağ olsun, bu üç ustaya da de ki, gedib elə bişə gətürsinlər ki, sənin ölkəndə olmasın.

Padişahın vəzirin bu məsləhəti xoşuna gəliyer də razi oliyer.

Bu üç usta da gediyer, gediyerlər də baxsalar ki, bazarda at satiliyer.

Bu üçüncü usta baxiyer ki, elə at satiliyer ki, tağ qüdrətli. Bu usta bir ixtiyar dədəynən məsləhətləşiyer ki, bu ati alemmi, nə diyarsın. Dədəy diyer ki:

- Oğul, o atın qüdrətinə, gününə baxma gəl bu zayıf ati al, pişman olmazsan.

Bu usta da ixtiyar dədənin məsləhətindən çıxmiyer də zayıf ati aliyer.

Bu ikinci usta baxiyer ki, elə bir şey satiliyer ki, uzağı yaxın göstəriyer. Bu usta buni aliyer.

Sora baş usta baxiyer ki, alma satılıyer. Baxsa ki, bir alma satılıyer üstündə şəklin görünüyer. Bu baş usta bir ixtiyar dedəynən məsləhətləşiyer ki, almay alemmi nə diyarsın?

Dədəy buna məsləhət göriyer ki, o almay alma, bu zayıf, çörüşmiş almadan al, peşman olmazsın. Bu baş usta dədənin sözündən çıxmiyer də o çörüşmüş almadan aliyer.

Bu üç usta gəliyerlər də bir yuskök təpənin başına çıxiyerlər, diyerlər ki, bir baxak ki, bizim ölkədə nə var, nə yox. Baxiyerlər ki, hərkeş qara geymiş, diyerlər ki, ya padişah xastalanmışdır, ya da ki, qızı.

Bunlar aliyerlər aldularını da biniyerlər ata da gediyerlər. Getsələr ki, padişahın qızı xasta. Padişaha xəbər yetiyer ki, ustaların gəldilər.

Padişah diyer ki, buyursunlar, içəri buyursunlar.

Bunlar içəri giryerlər. Bu baş usta almay aliyer də qıza veriyer. Qız almay yier, haman da eylaniyer.

Bu ustalar diyerlər ki, padişahımız sağ olsun, bizlər gəldük.

Padişah diyer ki, sən nə gətürdün, üçüncü usta diyer ki, bən at gətürdüm. İkinci ustaya diyer ki, sən nə gətürdün, bu usta diyer ki, bən uzağı yaxın göstərəni gətürdüm. Padişah baş ustaya diyer ki, sən nə gətürdün, bu baş usta diyer ki, bən alma gətürdüm.

Padişah diyer ki, şimdi qızı hangi birizə verax.

Orta usta diyer ki, bənim uzağı yaxın göstərənim olmasaydı biz biləmiyacaydux ki, bizim ölkədə nə oliyermiş, axırki usta diyer ki, bənim atım olmasaydı vaxtında gəlib çatamiyacaydux. Baş usta sükut turiyer, çünki onun alması yeyildi.

Padişah fikirləşiyer ki, şimdi qız hangısına düşiyer. Padişah vəzirini çağırıyer ki, bax hak-hesab budur.

Vəzir diyer ki, ola axırki usta, sənin atın səndəmi?

Axırki usta diyer ki, hə bəndə.

Vəzir ortancı ustaya diyer ki:

- Sənin alduğun səndəmi?

Ortancı usta diyer ki:

- Hə, bəndə.

Vəzir baş ustaya diyer ki, sənin alman səndəmi?

Baş usta diyer ki:

- Yox, bən gəlür-gəlməz almami qıza verdim, yedi.

Vəzir diyer:

- Padişahım sağ olsun, qız baş ustaya düşiyer.

Padişah qızına qırx gün, qırx gecə toy ediyər, yeyirlər içiyirlər, yer altına keçirlər.

15. AĞSAXALLAR

Bir gün vəzir fikirləşiyər ki, bəndən bilikli adam olmaz. Bu vəzir padişaha məsləhət ediyər ki, ölkədə nə ki ixtiyar var, həppisini vurdursun.

Padişah da tutiyər də ölkədə nəki ağsaxallar var, bütününün başını vurduriyer.

Bir cavan oğlan babasını çox seviyer də, babasını tutiyər də zanduga gizliyer. Bu oğlan hər gün padişahın bağından işə gediyər. Bir gün işə gedəndə buni padişahın adamları tutiyirlər. Diyerlər ki, sən bilmiyersin ki, bu bağdan gezmax olmaz.

Oğlan döniyer də diyer:

- Bən on yildür bü bağdan işə gediyerim, bənə kimsə deməmiş ki, niya bundan geziyersin. Sabax gedərim, axşam gəlürüm, bir şeyi əl vurmam.

Padişahın adamları oğlanı aliyerlər də padişahın yanına gəturiyerlər.

- Padişahım sağ olsun, bu oğlan on yildür ki, işə sizin bağdan geziyermiş, kimsə də təgib tolaşmiyermiş.

Padişah hirsləniyer də diyer:

- Niya, nəsil yani on yildür geziyermiş də, bir dəfə də heç kimsə deməmiş ki, kimsin, nəsin, nerə gediyen?

Padişah oğlana diyer, niya geziyermişin? Padişah fikirləşiyər də diyer:

- Eləysə, bən sənə iki suval verəcam, buldisən, yaşiyacan, bulamadisən başın bədənindən ayıracam.

Oğlan diyer ki:

- Padişahım buyursun, qulağım sizdə, suvalızı eşidiyerim.

Padişah suval veriyər də diyer:

- Bən sənə üç ağac verəcim, üçü də bir xıl. Sən bənə göstərəcaxsın ki, ağacın nerəsi dibki hissəsi, nerəsi ortaki hissəsi, nerəsi axırki hissəsi.

Oğlan diyerki, padişahım sağ olsun, bənə bir gün möhlət ver.

Padişah razı oliyer də diyer:

- Yaxşı, sənə bir gün möhlət.

Oğlan əvinə gəliyer, babasını zanduxdan çıxardiyer, azşamlux yemədə baba baxiyər ki, oğlunun keyfi saz dəgül.

Babasi oğluna diyer ki:
- Niyə belə fənə fikirlisin, oğlum?
Oğlan başına geçduxların həppisini babasına söyliyir. Babasi bir güliyer də diyer:
- Keyfin bozma oğul, ətməgin ye.
Axşamlux ki, yiyərlər, babasi oğluna başa saliyir.
Oğlan sabağınən padişahın hüzuruna gediyer də diyer:
- Padişahım sağ olsun cavabım hazır.
Padişah diyer:
- Aha, sənə ağaclar, cavab ver baxem.
Oğlan diyer:
- Padişahım sağ olsun, şimdi əmür edin bu ağacları yıxsınlar, faytona qoysunlar, bizdə gedax suvalıza orda cavab verürüm.
Bunlar qaxiyerlər də gediyeələr bir dəryanın kənarına, oğlan diyer:
- Padişahım sağ olsun, əmür edin o ağacları dəryaya atsınlar.
Padişahım sağ olsun, o batan hissəsini görəyənmi, orasi dibki hissəsidür, o ortada turan orta hissəsidür, o ən üstə turan, orasi axırki hissəsidür.
Padişah diyer:
- Buldun, sənə genə bir ikinci suval: sənə üç at buraxacam, üçü də bir qıbalda, sən göstərəcən ki, onda hangisi balasidur, cavandur, hangisi ixtiyaridur.
Oğlan diyer:
- Padişahım sağ olsun, bənə bir gün möhlət ver.
Padişah razi oliyer.
Bu oğlan qaxiyer də əvinə gəliyer. Axşamlux yemədə genə baxiyer ki, oğlunun kefi genə yoxdur nə isə fikirlidur.
Babasi diyer:
- Genə nə fikirlisin, oğul.
Oğlan genə başına gələn işləri babasına söyliyir, babasi diyer ki, heç keyfin bozma oğul. Babasi oğluna suvala nasıl cavab verəcəğini başa saliyer.
Sabaxdan oğlan qaxiyer də genə padişahın hüzuruna gediyer.
Diyer: padişahım sal oğsun, suvalan cavab verməyə hazırım.
Padişah diyer:
- Aha, sən atları göstər, baxem.
Oğlan diyer:
- Padişahım sağ olsun, o ayağı ayağına ilişəni görüyərsin, hama o küçügidür, balasidur, padişahım sağ olsun, o başı yoxarda gələni

göriyersin, hama o cəhildür, padişahım sağ olsun, o arxada gələn
ati göriyersin, hama qocasidür, ixtiyari.

Padişah diyer:

- Buldun, sənə genə bir suval, cavab versən yaşıyacan, yoxsə də
yox. Bu suvalla cavabi nasıl buldun?

Oğlan diyer: - Padişahım sağ olsun, dedisəm, öldirmiyacan,
incitmiyacan.

Padişah diyer:

- Yox, de baxem.

Oğlan diyer:

- Padişahım sağ olsun, əmür edin faytoni götürsünlər. Faytoni
götürüyərlər, oğlan biniyer faytonada, gediyer babasını aliyer də
gəliyer.

Oğlan diyer:

- Padişahım sağ olsun, bütün bu suvallara cavab verən bu
bənim ağsaxxal babam idi

Padişah diyer:

- Tez vəziri buriya götürün. Vəziri gətürüyərlər.

Padişah diyer:

- Vəzir, sənin fikrin nəyidi.

Vəzir cavab veriyer də diyer:

- Padişahım sağ olsun, bən elə fikirləşmişdim ki, sənin ölkəndə
ən bilikli, ən axilli bənim, bəndən başxa olamaz.

Padişah vəzirin sözünü yaridə kesiryer də diyer:

- Allah bizləri babasız, ağsaxalsız qoymasın.

Padişah hirsləniyer də diyer:

- Cəllad, vəzirin başını bədənindən ayırın.

Oğlanın babasını özünə vəzir qoyyer.

Padişah oğlani də, oğlanın babasını də qucaliyer genə bir diyer:

- Allah bizi ağsaxalsız qoymasın.

Yiyərlər içiyərlər, yer altına keçiyərlər.

16. XOROZİNƏN PİTİK

Bir ağanın bir xorozi, bir də pitiki (köpək) oliyer. Bu ağa
bunlara baxmiyer, bunlar həp ac qaliyerlər.

Xorozinən pitik narazi oliyerlər. Bunlar öz fikirlərini bir
birindən gizliyerlər. Bunlar diyerlər ki, bu sahabımız ki, bizə
sahablux etmiyer, sahabsız qalmadan ölmax yaxşidür.

Bir gün xoroz açliyer də pitikə dərdini, fikrini anlatiyer.

Xoroz diyer:
 - Ola, pitik.
 Pitik diyer:
 - Ey, nə?
 - Gəl biz bundan çıxax da gedax?
 - Nerə gedax, ola?
 - Ba ağa ki, bizə baxmiyer, sahaplux ki, etmiyer, sahapsız qalmadan ölmax yaxşüdür.
 - Hə ola xoroz, bən də o fikirdəydim də deməyə qıyışamiyerdim.
 - Bən də sənə deməyə qıyışamiyerdim.
 - Ola, xoroz.
 - Nə diyen ola?
 - Aha gedax, nerə gedax, biz nə edax?
 - Ola, sən kimsəy görürsən çəngürürsün, vaxti gəlür bən də öterim, axırı bir kimsə ras gəlür də bizə sahaplux edər, sora allah kərimizdür.
 Bunlar bu uzun söz-söhbətdən sora ağanın əvindən qaçıyerlər də gediyerlər.
 Axşamacan yol gediyerlər. Axşam namazi yaxınlaşıyer, xoroz uzaxdan bir bozux əv göriyer.
 - Ola, pitik, axşam namazi çökiyer, uzaxda bir bozux əv var, gəl oriya gedax.
 - Hə gedax, - deyu pitik dərindən of çəkiyer, məgər pitik yorulmuş, bu sözi bir gündür ki, beqliyermiş.
 Bunlar əvə tərəf gediyerlər, yolda pitik çox yoruliyer deyir:
 - Ola, xoroz, noolursun gəl abunda bir az rahatlanax, elə fənə yoruldum ki.
 Xoroz diyer:
 - Aha, ola, aha, azbişey qaldi.
 Bunlar əvə gəlib çıxiyerlər.
 Xoroz diyer:
 - Ola, pitik, bən çıxem bacanın üstünə də, sən də aşığidə yat.
 Bən yerdə sənninən olsam, işdür, tülki, qurt şeytan işidür, alur qapar, yitər gedər.
 Bunlar yeni yuxiya getmişdilər, bir də tilki uzaxdan xoroz qoxusuni tuydi də, qoxiya yoxari gəldi. Baxsa ki, ola, gerçəkdən də bacanın üstündə xoroz, oyani baxiyer, biyani baxiyer, baxsa ki, bacaya çıxmaya yer yox.
 Pitik nəsil ki, yatmış, elə də qalmış.

Tilki diyer:
 - Ey xoroz qardaş, xorozlar xorozi.
 Xoroz nəsil siçriyersə bacadan düşəcəx oliyer də diyer:
 - Nə diyersin, ola, tilki, tilkilər tilkisi?
 - Ola, xoroz qardaş, onda sən nə arasın?
 - Bənim nəslim-cinsim bunda yaşamışdır də, gəldim ki, babamın yurdunu yenidən şenlədem.
 Tilki diyer:
 - Yaxşı əvləd babasının tütününi tütürür, xoroz, kimsən varmi?
 - Yox, tilki qardaş, heç kimsəm yoxdur.
 Tilki diyer:
 - Ey xoroz qardaş, xorozların piri, düş aşsağı, bəndə çox ey ustayım, gəl baban tütününi ikimiz tütürax, yenidən şenlədax.
 Xoroz diyer:
 - Yaxşı, tilki qardaş. Ola, tilki, əbilə gəl altıma tur ki, əmədəni atulurum da, yıxılıb qol-qanadımı qıraram, sora babamın tütününi kim tütürür?
 Xoroz tilkiyə sağa yollıyer, sola yollıyer, xorozun dərdi pitiki oyartmax.
 Tilki oyan-buyan furlanmada, pitikin ayağına nasıl basdisə, pitik siçriyerdə tilkinin quyruğundan yapuşıyer.
 Tilki irali çekiyer, pitik geri çəkmədə, tilkinin quyruğı qopiyer də tilki ürkiyer.
 Tilki ki, eyca aralanıyer də diyer:
 - Hər gələnin quyruğunu qoparsaz buray yenidən şenlədürsüz.

17. ZƏNCİRLİ DAĞ

Axıskada zəncirli dağ deyilən bir yer var. Həmən dağa Nuhun gəmiyi bağlanıb. Bunun əfsanəsi, rəvayəti də belədir ki, dünyayı su basmaq ərəfəsində Allahdan nida gəliyer ki, dünyayı su basacax, hər canlıdən bir cüt saxlamalıyız. Onunçün də bir gəmi yarat. Nuh peyğəmbər bir gəmi düzəldir, hər canlıdən bir çift götüriyer gəmiyə. Bu gəmiyə öz qohumlarını, oğlanlarını yığıyer. Nuhun bir oğlu da varmış, tərsmiş. Güliyer babasına: - Babaya bax, dünyayı su basacax. Heç dünyayı da su basa bilirmi? Ancax babası diyer ki, su basacax bu günnəri. Su gəlir çıxır oğlanın dizinə. Babası: - Ulan bu gəmiyə çıx, su basacax dünyayı boğulacaxsın. İnanmıyer. Su çıxır belinə, su çıxır boğazına. Axırda boğuliyer tərslüğunnan.

Peyğəmbərin sözünə inanmıyır. Petğəmbər gəmiyə aldıklarıyna sürə-sürə gəliyer, Axıskada bir dağa çatıyer. Ordan zəncir bağliyer dağa. Gəmiyi ora bağliyer. Zaman gəliyer, su çəkiliyer, Nuhun adamları xilas oliyer. Həmi dağ bu gün də Axıskada duriyer. Nuh peyğəmbərin vaxtınan qaldığı üçün Zəncirli dağ diyerlər.

18.

Belə bir atalar sözü var ki, yorğana görə ayağı uzat. Bunun da bir rəvayəti var. Bir varımiş. Bu çox uzun adammiş boy cəhətdən. Hankı yorğana uzatsaydılar, onun ayaxları dizdən ağağı içəridə qalmırmış, çox uzun adammiş. Bu car çəkiyer ki, kim bənim boyuma uyğun yorğan-döşək gətirsə, bən ona hədiyyələr verəcəm. Hədiyyə həvəsinə düşən çox oliyer. Hamısı çəpaynan cəzalandırer. Çünki hamısı güdək oliyer. Çoban da bu eşidiyer. Çobanın da nəyi oliyer, çomağı. Çomağını atıyer dalına, gəliyer bunun yanına: - bən gəldim. Filan şeydən ötrü gəldim. Oturiyerlər, qəhvə içiyellər. Hanı sənin gətirdiyin yorğan-döşək. Bunun yorğan-döşəyini gətiriyellər. Bu uzun adam uzanıyer. Ayaxları yenə qalır çöldə. Çobanın əlində də nəyi olur, çomağı. Çomağı qadıriyer, endiriyer aşağı, bəgin ayaxlarına: - Hə bu ayaxlar da bənimdi, bə kimindi. Ayağa bax, yorğanua görə uzat də. Belə yaranıb misal.

19.

Xəlifələrdən biri olub. Hansıdı bilmiyerim. O gedir, gəzir, görür ki, bir nənə qazanda dağ qaynadır. Nə isə uğaxlar yatıb, diyer ki, ay nənə, daş qayanrmı ki, neyniyersin daşı qaynadiyersin? Nənə diyer ki, uşaxları ovuduram ki, bu daş qayniyacax, pişəcəx, yemax oləcəx, sizi yedirdəcəm. Acdır neçə gündür uşaxlar. Diyer axı niyə ac olsun, niyə. Diyer Allah bəlasını versin xəlifənin, apardı oğlumu filan döyüşdə şəhid oldu, indi də qalmışux bu tifiillərnən ac-yalavac, bəs neyliyacıx. Diyer bəs olurmu? Diyer yiyəcəx bir şey yox, uşaxları ovundururam. Allaha pənah. Bunu çey ediyer, gedi-yer, bir kisə un alıyer, götüriyer, arxasında gətiriyer. Hər nə qədər azuqə-zad heybənən yiyəcəx gəririr bına. Diyer ki, oğlum, sən niyə əziyyət çəkdi? Sənə nə günahın var? Yaxşı, sən kimsin ki, gətirdi? Diyer ki, Allahın günahkar kulu yox diyer ki, sən nə bilirsən ki, Xəlifə günahkardır. Diyer li, əgər bütün bunları görmiyəcəhdise niyə xəlifə oldı? Yəni o iş orda qaləcəxdısa, o orda qaləcəxdısa,

onun əmrlərinə tabe olmayacağına, niyə bu insan xəlifə oldu. Gərək bu insan hər şeydən xəbərdar olsun. Bu gətirən diyer ki, heç kəsə demə, bu mən gətirdiyimi, inşallah ki, bərəkətdi olacaq. Bu nənə bu kisədən, bu heybədən aldıqca bunun bərəkəti tükənmir, aldıqca tükənmir. Bir müddət belə keçir, sonra diyer ki, nə Allahın hikmətidirsə bu cür oldu da. Diyer onda sonra başdiyer kisə azalmağa. Yəni ilahi bir hikmət oliyer. Məncə, bu Həzrəti Ömərdir.

20.

Bu adam bir nəfərlə söhbət eliyer. Bir adam da ordan gəliyer, bunların yanında oturiyer. Oturanda bu oturan adamın yürəyi elə qorxiyer, diyer ki: - Ədə bu nə adamdı, bən bından qorxdum. Bir az oturarannan sonra bı adam duriyer, gediyer. Gedəndən sonra bu qorxan adam diyer ki: - Əfəndi, bu adam kim idi, bən bından çox qorxdum, dedi. Dedi ki: - O Əzrəyildir, sənin canın almaya gəlmişdir. Həsən Bəsri diyer, o Əvliyadur da, ona yandur. Ondan sonra diyer ki, nə edim ki, bənim bundan canım kurtarsun. Bəni elə yerə götür ki, bundan çox qorxdum. Əzreyildən kim qorxmaz. Diyer yaxşı. Əvliya adam bının arxasına bir əlini vuriyer. Allah tərəfindən bu qalxiyer. Xitay hökumətinə keçiyer. Gediyer, orda düşiyer. Şəhərə tərəf gedəndə diyer ki, Allaha şükür, bu Əzreyildən qurtuldum. Bir az gedəndən sonra görüyer ki, oradan bir adam gəliyer. Gələndən sonra baxiyer ki, həmin adamdur. Bayaq qorxduğu adam: - Ulan, bu adam nasıl gəldi. Salamlaşandan sonra diyer ki, ay, nereye gediyersin? Sənin canını almaya gəldim. Diyer ki, nə olursun, qoy bir az çal-cocuğuma gedem. Yenə kovuşum, danışem, söylem ki, ondan sonra alacaqsan, al. Diyer ki, yox, sənin canın burda alacam. Onun canın elə orda da aliyer. Əzrayılın əlindən kim qurtaracaq ki.

21.

Biri babasını arxasına aliyer, diyer ki, bunu götiyem Hacca bir ziyarət etdiriyem. Həp gedərmiş. Hac vaxtı gəldi. Arxasında babasının duasını almaya gedərmiş. Gediyer, orada ziyarət ediyer. Əvliyadan biri diyer ki, ay qardaş, o arxandakı yükü qoy da, elə fırlan da, nölur. Diyer ki, bu yük bənim babamdır, bunu qoyamam. Bunu gətirdim ki, bunun savabını aliyem. Bunu belə deyəndə dedi ki, burya gəl. Diyer ki, babanı əlli dəf. Haca gətirsən

də, əgər onun duasını almamış olsan, onun razılığın almamış olsan, qurtulamazsan.

22.

Bir nəfər oğlını əvəriyer. Əvəriyer, deməli, atlı gəliyer, gəlini götürsünlər. Gəlini aliyer, götüriyer, köprüdən keçəndə köprü dağılıyer. Atlı da suya düşiyer, gəlin də suya düşiyer. O faciyyəyə mahını bəstələmişlər ki, xatirə qalsın. O çayın adı da Qızılırmaxdır:

Köpriyə varmazdan köpri sökildi,
Altmış atlı birdən suya tökildi.
Mövləm qanad verdi, atlı qurtuldu,
Netdin Qızılırmax sona gəlini.
Gəlin suda axdı da, getdi də.

23.

Mən babamdan eşitdiyim bir rəvayət var. Varlı olmaq üçün nə etmax lazımdır? Ona aiddür. Babam meşəbəyi olub. Bunun çox sözü keşərmiş. Bu mənim babamın atasıdır, o Əziz kişi. Babam Xəlidin atasını Aslan kişini göndərir bının yanına ki Xanıma, yəni Sərvər bəyin anasına nə isə verəcəyi varmış, alacağı varmış, bilmiyerəm. Nə isə gəliyer bu kəndə. Soraqlaşır, deyirlər ki, Xanımın əvi odur. Girir içəri görür ki, darvaza, həyətyanı sahə böyük, qıraxda nə isə yığılıb, bir dənə də qoca arvad orda iynəyinə meşox tikir. Qıraxda duran nökdərdən soruşur ki, mən Xanıma görmax istiyirəm. Deyir ki, Xanım o de oturub. Bu təcüblənir ki, nətər yanı? Yaxınlaşır Xanıma soruşur ki, siz bəyin anası burda yamaq vurursunuz? Deyir ki, Aslan, mən bu varı-dövləti bu çuvalduzu görürsən, onu tikməynən yığmışam. Mən bəyin anası olsam da zəhmətnən yığmışam.

24.

Atamın babası tanınmış insan olub. O dövrdə boyax vurulmuş əv az olub. O dərəcədə əvi olub. Yəni o dövrdə zəngin adam olub. Ağa deyirlərmiş. Əziz ağa. Babam bir gün görür ki, qar yağır nə boyda. Bizdə də qar yağanda may aynacan ancaq əriyərmiş də. İlin doqquz ayı qış, üç ayı yay olurmuş. Bizdə elə soyuxlar olurdu.

Əkinən əkin ancax yetişərmiş. Çatdırdun, çatdırdun, yoxsa qar tökərmiş. Babam bir gün mal-heyvana ot atırmış. Görür ki, geyimi kör-köhnə, çarığı palçıqın içində bir kişi gəiyer. Deyir ki, Allah qonağı qəbul edirmisiniz? Babam qonaxsevən bir insan ovliya kimi bir insanmış. Böyükənən böyük, kiçikənən kiçikmiş. Babam qonağı götürüb gəlir əvə. Bının böyük bacısı varmış. Bacısı çıxır görür ki, qardaşı palçıqlı-malçıqlı bir kişini odaya aparır. Deyir ki, Aslanım, bu nədir, sən neynirsən? Babam deyir ki, qonaxdur da gəlmiş. Aparır ona yer saldırır, nə bilim neyniyir. O günün yeməyini yeyirlər. Yerlərini salırlar yatırlar. Gecəyənən qalxır ki, həmən qonax kişi yoxdur. Qar yağıb axı. Çölə çıxır, qarın üstündə bir yerdə iz yoxdur. O yerlərin ənənəsi var, hansı əvdə bilsən ki, Xıdır İlyas gəlib ha, bilməxdən ötəri onun yeməx yediyi qaşıqları oda atmalısən. Əgər Xıdır İlyas gəlmişsə onun əlinə aldığı, ağızına apardığı qaşıqlar odda yanmaz. Babamgil o gələn qonağın yeməx yeduğu qaşuğu oda atırlar, qaşux yanmiyer. Diyerlər ha bu gələn Xıdır İlyasmış.

25.

Bizim Varxanda bir oğlan bir qızı istəmiş. Anası o oğlana qızı verməmiş, başqasına verəməğ istəmiş. Oğlan da deməli, ocəşkənlik etmək istəmiş də. Deməli, qızı qacurmağ istəmiş. Onlar da imkan verməmişlər. Bir faciə olmuş. O faciəyə də bizdə poşələr var, poşələr bizdə qaracilər deməğdi. Gəzib belə şeylərə türki qoşerdilər. Deyib ki:

Kətan kömlək keymiş, yaxası nazik,
Qoluna qondurmuş altun bilərzik.
Öpməyə qoymazdım, vurmaya yazıq,
Bən ayrulsam, səbzələrim ayrılmaz.

Kətan kömlək geymiş, yaxamış yumuş,
Ala gözlərin yuxu bürümüş,
Şu Varxanda, həzər xanda birimiş,
Bən ayrılısam, səbzələrim ayrılmaz.

Kətan kömlək geymiş, o da dizində,
Ərzumanım qaldı ala gözündə.
Üç bənd yanağında, beş də üzündə,
Bəm ayrılısam, səbzələrim ayrılmaz.

Deyir o istədiyi oğlan pəncərədən gəliyer. Bizdə pəncərələr damda oliyerdi. Gəliyer, qıza səsləniyer ki, - gəl gedəğ. O da diyer ki, anam izn verməsə, bən gələməm. Diyer ki, gəlməsən vuracam. Elə oliyer ki, orada bir faciə oliyer də. Oğlan baş götürüb qaçıyer də. Bunnan da bı əhvalat qurtarer.

UŞAQ FOLKLORU

Adanı ən çox valeh edən və həm də qəhərləndirən Axısqa çocuqlarıdır. Bu çocuqlar heç vaxt ana yurdlarını görməyiblər, qayalarına dırmaşmayıblar, sularından içməyiblər. Bu körpələr uzaqlarda doğulmuş, uzaqlarda böyümüşlər. Lakin Vətən arzusuyla yaşayan bu türk balaları bəlkə də böyüklərin də tam edə bilmədiyi bir qəhrəmanlıq etmişlər – onlar ana vətənin, xalq ruhunun əsas, bəlkə də ən əsas, xalqı yaradan və yaşadan qatını – çocuq folklorunu qoruyub saxlamışlar. Və bununla da türklüklərini itirməmişlər.

1. NƏNNİLƏR VƏ OXŞAMALAR

Nənni dedim yuxlasın,
Gül götürəm koxlasın
Dostlara arxa olsun,
Düşmənləri oxlasın.

Nanay-nanay, nastana,
Gül əkərim bostana.

Nənni beşigim nənni
Əvim eşigim nənni,
Nənni deyim yatasın,
Qızıl gülə batasın,
Qızıl gülün içində,
Şirin yuxu tapasın.

Nənni dedim, yat dedim,
Yastuxa baş at dedim,
Nənni quzum, a nənni,
Nənni yavrum, a nənni.

Nənni dedim o başdan,
Üstün örtəm qumaşdan,
Nənni balam, a nəni
Nənni yavrum, a nənni.

Oğul yurekdir,
Əvə gərəkdir,
Böyüdün saxlayın,
Qıza gərəkdir.

Kızdur - nazdur,
Bin kuruş azdur,
Bin daha gətirin,
Bindürün götürün.

Atem-tutem bən səni
Şəkərə qatem bən səni
Axşam baban gələndə
Ögünə qatem bən səni.

2.ÇOCUQ OYUNLARI

"Alaca", "Beşkeçili", "Yorğanaltı", "Kuk", "Gizlinpuç", "Akabaka tünbül-dika", "Qala", "Dağ", "Qayışım yağlı", "Dara", "Dirədögmə", "Tingildönmax", "Beşdaş", "Çilingağac", "Tandur", "Lal oyuni", "Bəsləşmax", "Dana".

3. SANAMALAR VƏ OYUNLAR

Bacadan baxdım – pitnagöz Biri şahən, biri boz, Bindim bozun boynuna, Endim Hələp yoluna, Hələp yolu cin-bazar,	Beş-beşligim, Altun - elek, Demir selek, Salla buni, Çək şuni.
İçində avi gezər, Avi bəni koxutdı, Sinəklərim sorxutdı, Happal-huppəl, Yarıl-yartıl, Su iç, qurtul.	Baş barmax, Başara barmax, Uzun həc Zolha baci, Mehle bici Kül başşən, Küçük baci!
Saracın oğli Səni kim döğdi? Döğdi, döğmedi, El üstündə kimin eli? Eger yanlış olsa, Kaldırım vurun, yalandur!	Getdi gül, Gəldi bülbül, İşter ağla, İşter gül.
Bir-birliğim, İki-ikliğim, Üç-üçlügüm, Dört-dördlügüm,	Ətnə-pətnə kokona, Yosma, Ali, Cəmilə, Ğit-bit, qara it. Kül başşən, Küçük baci!

4. ŞAŞIRTMALAR

- Toxmaxliyersin, toxmaxla, toxmaxlamiyersin, ver toxmaxliyem.
- Gülə güləni gülə-gülə güldürürsün, gülməgindən gül gülər, gülər gülər.
- El bir bazlamaynan bazlamalanur da, biz bir qırax baxlamaynan bazlamalanamazmuyux?
- Qırax küp, qulpu qırax küp.

5. HERSLATMALAR

Çiçək baci nerede?
Su doldurur dereədə,
İnci boncuk boynunda,
Bir oğlanın koynunda.

Niyaz daday nerede?
Su doldurur dereədə,
İnci tasbeh elində,
Bir tana kızın koynunda.
Kamil bənim dayımdır.
Kulaxları kayındır,
Suya gedər yıkılır,
Burnu taşa tıxılır.

Yağma yağış,
Bitmə kəmiş,
Bən anamın ilkiyəm
Dağda kezen tilkiyəm

Elində xiyar,
Soymazdan yiyar,
Her fite uyar,
Güldestə xanım.

Emim oğlı Musacux,
Qoli-budi qıscacux,
Ata binər ox kimi,
Yerə düşər top kimi,
Yayulur yay-ox kimi,

Dökülür tavux kimi,
Büzümlər porsux kimi.

Cigit qazanda qaynar,
Qənbər ocaxda oynar,
Qənbər-Qənbər qəmişdir,
Beş barmağı gümüştür,
Qənbər gedər oduna,
Qarğa vurur buduna.

Ballı gedər düğünə,
Xingəl tökər gügümə,
Yansılanur yan köşəyə,
Kəndi bənzər gül şişəyə,
Qaftanı uzun qasduracam
Bən Şabani küsdüracam.
Qekösi (hülqumu) çıxmış
kəsdürəcəm.

Əlində maşa
Gedər ataşa
Hər kəsdən alaşa
Ruqiyyə xanım.

Ələndə şişi
Çəvürür bişi
Çox görür işi
Fatimə xanım.

Əminə xatun -
Barmağı altun,
Ləgəni gümüş,
Eşşəgə binmiş,
Dağluxdan ənmiş.

Əhmədi pat-pat,
Kölməgi qat-qat,
Torbada duz yox,
Əhmədə qız yox.

6. BULMACALAR

Karıya ıxdım əlül-məlül,
Yakına getdim - kitli dəmür,
Vur başına, otur gəmür.

Ceviz

Beş öküzüm var,
Dördü yatıyer,
Biri işdiyer.

Corab toxumaqcun çağlar

Bar ağac başında bir tana dəmür

Ustura (ülgüc)

Sabağınən kalkdım, çatal kuyuya düşdüm.

Şalvari geymax

Bir balaca taxça, içi doli mixça

Kibrit

Məmət-mətəl mənimki,
Oğul-uşağı oniki,
Mətəl beğın arvadı,
Bəni gördi aqladı

Qurux (kürd toyuq)

Ərməndi-mərməndi
Qız duvara dırmandi
Oğlan evə gəlməmiş
Qız duvardan ənmədi.

Anaxtar (açar)

Uzun-uzun qəmişlər,
Axşam bizə gəlmişlər,

Oynamışlar-gülmişlər,
Genə çıxıb getmişlər.

Şimşək

Cik-cik hamam, qübbəsi tamam, bir gəlin götürdüm, babası
imam.

Təsbeh

Oyanısi dağ, bu yanısı dağ, içi doli yağ

Ceviz

Gedər-gedər nə edər,
Yeddi bin yıldız edər
Al Osmanda cəngi var,
Quyruğunda bəngi var.

İynə

Gəlin-xanım oyanmış,
Pəncərəyə yansılanmış,
Cəm qırılmış,
Al-qana boyanmış.

Nar

Hap dedim. hup dedim, get qapıda yat dedim.

Süpürgə

Tıncılı-mıncılı
Birin qaldır, birini bas
Əhməd oğlu xastadır
Yeddi il qəfəsdədir
Tanrı bilür yaxşısını
Dəmir açar qapısını

Arı pətəyi

Gün çıxmazdan ay doğar,
Aşıq-aşıği boğar,
Anasının qarnında
Balası cocuq doğar.

Qabaq (boranı)

Zurnası yox, zurna çalar,
Davulu yox, davul çalar;
Qanadı yox, uçıyer,
Ayağı yox, qaçıyer.

Yüzgər (külək)

İlim-ilim ignası, ilim xatun dügməsi, kim bu masalı çaramasa,
beş paradur cəriməsi.

Qızılcuq (zoğal)

Bir öküzüm var, yatdığı yerində ot bitməz.

Ataş

Ax, saraylar-saraylar,
Səni kim yapdı saraylar,
Əl dəgmədi, kesər kəsmədi, rəndə yonmadı,
Səni kim yapdı saraylar?

Yer, göy, dünya

Zar xali, altun xali,
Kaldurem desam, ağır xali

Yer

Bizim gəlin atlanur, ətəkləri katlanur

Laxana (kələm)

O nədür ki, tayanmışdır tayaxsız,
O nədür ki, boyanmışdır boyaxsız,
O nədür ki, olur əlsiz-ayaxsız,
Üç ay keçər ayağı var, əli var.

Cavabı:

Gög bircədür tayanmışdır tayaxsız,
Aynan-gündür boyanmışdır boyaxsız,
Qurbağadur olur əlsiz-ayaxsız,
Üç ay keçər ayağı var, əli var.

- Dəvə tabani, zinqir zabani,
Gəzər əvləri, bilməz yabani

İt

- Atdur bey muratdur, dişi yox dişləğandır.
Cincar (gicitkan)

- Min-min mara, dibi qara,
Yüz bin çiçək, bir yaprax.

Ay və ulduzlar

7. MƏZƏLİ BULMACALAR

Yan durur otlar, tik durur saplar - Nədür?
Otlar, saplar (sünbül)

Qan qırmızı, süd bəyaz, qaz yumurtasından böyük - Nədür?
Qan, süd, qaz.

8. BİZİM SİÇAN

*Bu məzəli söyləməni Saxanlı məşhur zurnaçı
İsfəndi Səlahov ifa edirmiş.*

Bizim siçan əvlənəcək,
Parası yox, yağ alacaq,
Yengələrin evinə düşmüş,
Toya dəvət edəcəx
Dəvətçidür bizim siçan.

Siçan gəlür tanxur-tanxur,
Bən zanarım qaytan toxur
İncil kitabını oxur,
Keşiş olmuş bizim siçan.

Siçanımın nə səsi var,
Allı-pulli kisəsi var,
Anbarlarla hissəsi (payı) var,
Hisəcıdur bizim siçan.

Bizim siçan əvdən qaçar,
Zanduğ qapağını açar,
Qumaş qaftanları biçar,
Tərzi olmuş bizim siçan.

Siçan gəlür harma ilən,
Başı-gözi torba ilən,
Səksən atlı zorba ilən,
Zorbacidir bizim siçan.

Bizim siçan özün ögər,
Sahabi çatanı dögər,
Yoxarıdan küskülər dögər,
Hay-hay edər bizim siçan.

Bizim siçan tərəkdən baxar,
Enər qab-qaşuğu yaxar.
Morbed olmuş bizim siçan.

MANİLƏR

Türk maniləri-bayatıları dünya söz sənətinin nadir incilərindəndir. Məzmunu və bədii siqləti son dərəcə dərin olan manilərdə ani insani hisslər və əbədi fəlsəfi məsələlər çulğışı. Buna görə də manilər həyatın hər dolayında insana yardım olur – məhəbbət də, kədər də, sevinc də öz ifadəsini manilərdə tapa bilir. Axısqa manilərinin çoxu da beləcə fərdi və ümummilli duyğuları, müəmma, ümid və inamları açıqlayır. Vətən dərdi, yurd dərdi, qərıblıq, həsrət, nakam sevgi, eyni zamanda gələcəyə inam, qürur, ləyaqət – bu manilərin əsas motivləridir.

1. Əlimdə səkkiz para,
Dördü ağ, dördü kara,
Açem yürəgimi, bax -
Alti qan, üstı yara.
2. Bu dağlar olmasaydı,
Çiçəklər solmasaydı,
Bir ayrulux, bir ölüm.
Heç biri olmasaydı.
3. Vətənimdə bir quş ar,
Qanadında gümüş var,
Yarım getdi, gəlmədi,
Həlbət bunda bir iş var.
4. Bu dağlar, nə dağlarsın,
Qardan kəmərlər bağlarsın,
Gül səndə, çiçək səndə,
Nə dərđin var ağlarsın?
5. Gedirəm bu dağ ilən,
Əlimdə çırağ ilən.
Bizi eldən sürdilər
Əllərdə yaraş ilən.
6. Dağdan hürkütdüm qurdi,
Atım pərlədi durdi,
Çıxdım, Vətən görünməz,
Yıxarım belə yerdi.
7. Sari çit, sari yaxa,
Yoruldu qaxa-qaxa,
Qaş-kiprigim ağardı,
Yollara baxa-baxa
8. Sari ipək sararım,
Yütürmüşəm, ararım,
Zənn etdiz ki, untdum,
Hər gələnnən sorarım.
9. Dağ başında gəzərim,
Dağlarda gül düzərim,
Bən bir ağa qızıyım,
Qürbət eldə gəzərim.
10. Anqaranın işinə bax,
Gözlərimin yaşınə bax,
Vətənə yesir qaldux,
Yaradanın işinə bax.
11. Bu bağların ardı var,
Kövlümün muradı var,
Gözlərindən ağnadım,
Səndə Vətən dərđi var.
12. Təknə doli yumurta,
Vətən, bəni unutma,
Unutsan da gec unut.
Gözdə yaşı qurutma.

13. Mən aşix Ərzuruma,
Yol gedir Ərzuruma,
Qəribəm, kimsənəm yox,
Dözürəm hər zuluma.
14. Dağlara doli düşdi,
Dolandi yoli düşdi,
Fələk bir balta vurdi,
Qəribin qoli düşdi.
15. Bir at bindim başı yox,
Bir çay keçdim taşı yox,
Onda bir qərib ölmüş
Yanında yoldaşı yox.
16. Sari urus gəmisi,
Həp irəli, həp geri,
Nikolay, gözün çıxsın,
Dul qoydun gəlinləri.
17. Aşix der günə düşdüm,
Gölgədən günə düşdüm.
Gözün kor olsun, düşman
Dediğün günə düşdüm.
18. Su gəlir bənd oyanur,
Dağlar yeşil boyanur,
Bu bənim qərib başım
Hər dərdlərə dayanur.
19. Qoy gedem yurda bəni,
Tapşurma qurda bəni,
Gözi yolda qalan var,
Öldürmə burda bəni.
20. Su gəlür taşa dəgər
Kipriklər qaşa dəgər
Gün gəlür dövrən dönür
Həlbət baş-başa dəgər.
21. Ağ qoyun mələr gəlür,
Dağları dələr gəlür,
Vətən qapsi açılsa,
Kövlümə nələr gəlür.
22. Gəmi gəlir baş-başa,
İçində Xəlid paşa.
Paşaların paşası,
Mustafa Kamal paşa.
23. Qədifə yastux yüzi,
Kim bilür dərdimizi,
Yeri-göki yaradan,
Qovuşdur həpimizi.
24. Dəgirman üsti çiçək,
Orax gətür gəl biçək,
Bən yarımı tanurum
Bəstə boyli mor çiçək.
25. Məniciyim mənici,
Boynan düzərim inci,
Canım qurban edərim,
Səvsən bəni birinci.
26. Dəgirman üç tolanur
Suyi zarxoş tolanur
Yardan gələn foşilər
Belimə beş tolanur.
27. Furun üstünə furun,
Əngəllər geri durun,
Bu gecə yar gələcax,
Altun iskamlar qurun.
28. Al foşilər, foşilər,
Əl dəgməmiş, foşilər,
Yeddi yıldır yar sevdim,
Yeni duydi komşilər.

29. Pəncərədə üzüm var,
Ana, sənə sözüm var,
İki emi kızının,
Küçügündə gözüm var,
30. Puvara kazlar gəlür,
Kanadı sizlər gəlür,
Bəxtülli puvar sana
Nişanlı kızlar gəlür.
31. Pəncərəsi tək çamnan,
Şarab içdim fincannan,
Bən yarumi səvərim,
Həp yürəkdən, həp kannan.
32. Dəgirmanın bəndinə
Dönür kəndi - kəndinə
Şimdiki cəyil qızlar
Gəlür kəndi-kəndinə.
33. Endim dərə irmağa,
Fundux tali qırmağa,
Altun yüzük yapırdum,
O xınalı barmağa.
34. Məni, məni, mət məni,
Üşümüşəm, ört bəni,
Yorğanda üşümüşüm,
Qoynunda isit bəni.
35. Pəncərədən baxiyer,
Almış məndil toxiyer,
Kız, sənin gözəllüün
Bunda bəni yaxiyer.
36. Güvəz içində bəkməz,
Bu bəkməz bizə yetməz,
Bu Varxanın qızları
Davulsuz ərə getməz.
37. Göydə yıldız əllidür,
Əllisi də bəllidür,
Bən yarımı tanurum,
Gəzişindən bəllidür.
38. Göydə yıldız yüz altmış,
Qaşları qələm dartmış,
Qurban olem allaha,
Səni bənə yaratmış.
39. Qarşidə qara ərük,
Yaprağı dəlük-dəlük,
Elə bir yar səvmişim -
Koçori yandan bölük.
40. Baxçaya quzi girdi,
Dışimə sızı girdi,
Anasının yanında
Qoynuma qızı girdi.
41. Qərənfilim, bibərim,
Bən həpizdən gözəlim,
Yüz-gözüzi əşgimən,
Misəfirim, gedərim.
42. Qala qalaya qarşi,
Qalanın ögi çarşi,
Açılmamış gül olem,
Açılsam yara qarşi.
43. Gökdə yıldız əllidür,
Əllisi də bəllidür,
Sövdə çəkən qızların
Gözlərindən bəllidür.
44. Aşlamayı aşladım
Yengi sövdə başladım
Bir gözəlin ucundan
İşi-gücü boşladım.

45. Endim d r d  durdum
Bir  ift g y r in vurdum
Bir g z lin uđruna
Onbeş altun bozdurdum.
46. Yeşilli  it s nd dir,
Bir  ci d  b nd dir,
C nn td n huri  ıxsax,
G n  meylim s nd dir.
47. Ađ alma, qızıl alma,
G l yola d z l alma,
Yar qapıd n ke  nd ,
Cef n  s z l alma.
48. Degirman  sti  inar
Yaprađı dinar-dinar
Yarım h l   ocuxdur
S z dem m k lbi sınax.
49. Aşıx der nasıl edax,
Sax g tir fasıl edax,
 ox da g z l d g ls n,
S vd d r, nasıl edax.
50. Na ar ađlama,
G nd r ke  , ađlama,
Biri bađlıyan qapıy,
Biri a ar, ađlama.
51. M ni-m ni m n kimd r,
M ni bilmiyan kimd r,
Yıđılun m ni diyax,
G rađın, d rdli kimd r?
52. B lb l m, dađ g z rim,
Ceyranım, bađ g z rim,
Dođsan dokkuz yaram var,
El zanar sađ g z rim.
53. Ađlarım ađlar kimi.
D rdim var dađlar kimi,
B n g z n x z l oldum,
Saralmıř bađlar kimi.
54. Yeşildir bařın,  rd k,
Qaradur qařın,  rd k,
 ift g lird n bu g l 
Hani bir eřin  rd k.
55. Qarřıda quř oturur,
Quř-quřa yem g t r r,
Bildir k vl m řad idi
řimdi bayquř oturur.
56. Aşıx der yandı canım,
Qana bulandı canım,
Des m el qınax b ni,
Dem s m, yandı canım.
57. Qapıl rim, dolařun,
Zanduđuma ulařun.
Ana, canım davdadur,
İmdadıma ulařun.
58. B n  ld m ađlamaxdan,
Q lbimi dađlamaxdan,
Bađda yaprax qalmadı,
Yarama bađlamaxdan.
59. Furun  st n  k r k,
Yandı yaxıldı y r k,
H r d rdl r  dayandun,
Buna da dayan g r k.
60.   p rl r, ay   p rl r,
Yıxılанда yaparlar,
İ  rd n yaniyerim,
Diř rd n su s p rl r.

61. İncə çubux işdə gəl,
İncə yola düş də gəl,
Əgər yoli bulmasan,
Karvana kariş da gəl.
62. Bayram gəldi güz idi,
Yürəklər göz-göz idi,
Kardaşım can deyəndə,
Gövdəsi bumbuz idi.
63. Ağacdən at yapıdilər,
Üstünə al örtdilər,
Uzaq-uzaq səfərə,
Atlundurup getdilər.
64. Kərəfili kavurdum,
Çıxardım da savurdum,
Duydum anam gəliyer,
Koçi kurban dövürdüm.
65. Ağ almanın dördünü,
Çəvür pesin ardını,
Bən anamın biriyim,
Çəkəməsin dərdimi.
66. Sallandım girdim bağa,
Başım degdi yaprağa,
Dedim ki, murad ələm,
Cavan girdi torpağa.
67. Qarşidə çəvürmələr,
İçində tavar mələr,
Quzusuni qurt qapmış,
Onunçün yanğın mələr.
68. Anam bəni ağlasın
Boxçami tərs bağlasın,
Yaz gəldi, bən gəlmədim
Çiçək görsün ağlasın.
69. Yaralırım yanımdan,
Quşlar toymaz qanımdan,
Bu xəncərim, bu kəndim,
Vur, bezmişim canımdan.
70. Günümü qara yazəm,
Yoxmi bir çara yazəm,
Yürək dəftərim doldi,
Dərdimi nə rə yazəm?
71. Gökdə yıldız xoş keçdi,
Cavan ömrüm boş keçdi,
Fələk gəl gəndin söylə,
Hangi günüm xoş keçdi?
72. Gecə uzun, ay batmaz,
Dərdlilər gecə, yatmaz,
Bənim kimi dərdliyi
Fələk bir də yaratmaz.
73. Qaradur qaşım bənim
Axıdem yaşım səni,
Ələm nə rə götürem,
Gülməmiş başım səni?
74. Ay çıxar bədir, Allah,
Bu nə səvdədür, Allah,
Ya bənə sevdüğimi,
Ya bənə sabur, Allah,
75. Bu də rə başdan-başa,
Adlarım taştan-taşa,
Yar, bəni çox incitmə,
Səvərim səndən başqa.
76. Ay çıxar, isca gedər,
Dolanur, gecə gedər,
Komşıda yar sevinin,
Əməgi puça gedər.

77. Məndilimin yeşili,
Bən yütürdüm eşimi;
Məndilim səndə qalsın,
Yolla bənim eşimi.
78. Baxçaların barını,
Süpürsünlər qarını,
Orda misliman yoxmi,
Yollasınlar yarımı?
79. Qamanın üsti yalbuz,
Nərdən gəlirsən, balduz,
Tez ol get, geri yolla,
Yatamiyerim yalğuz.
80. Gediyaerdim yamacdan,
Ləçəgim düşdi başdan,
Andır qalsın bu səvdəy,
Ayırdı arkadaşdan.
81. İncə çubux üç oğlan,
Gəl qapımdan keç, oğlan.
Babam sana kız verməz,
Al bəni də qaç, oğlan.
82. Tut ağaci mərdivan,
Ardına qurdum divan
Bəni yarıdan edəni
Nə dın bulsun, nə iman.
83. Bağ başında kirazlar,
Nəçün meyvə vermazlar?
Şimdiki zaman kızları,
Söz verip də gəlməzlər.
84. Uzun-uzun soxaxlar,
Yarım çəkər ufaxlar.
Pul-pul olsun tökülsün,
Yarı öpən dudaxlar.
85. Su gəlür axmağınən,
Dərələr yaxmağınən,
Yar-yarıdan nasıl toyar,
Uzaxdan baxmağınən?
86. Göydə yıldız olaydım,
Tərəkədə düz olaydı,
Yar kapidən keçəndə
Əvdə yalquz olaydım,
87. Çay aşağı buz gedər,
Bir kınalı kız gedər,
Yarım yolun şaşurmuş,
İnşallah, bizə gedər.
88. Dağda oturan oğlan,
Buyux bəzədən oğlan,
İgnənin kunculundan
Qıza göz edən oğlan.
89. Sini doli mor-fışnə,
Olan, peşimə düşmə
Babam sana kız verməz
Nə filə-dilə düşmə.
90. Uzun boyli laz oğlan,
Gəl odami gəz oğlan,
Bən dərdimi söyliyəm,
Sən dəftərə yaz oğlan.
91. Bən bir incə qəmişim,
Ataşına yanmışım,
İştər al, iştər alma,
Başına yazılmışım.
92. İstanbul əyrüləsin,
Çarx kimi cəvrüləsin,
Yarım içindən çıxsın,
Dibindən dəvrüləsin.

93. İstanbul minarasi
Yeşildir kənarasi,
Qız məniyi seviyer,
Verməz kafir anasi.
94. Əzinqani sel aldı,
Bir yar səvdim el aldı,
Keşkə sevməz olaydım
Əlim qoynumda qaldı.
95. Yilana bax-yilana,
Gül dibini tolana,
Bəni yardan edəni,
Torba taxta dilənə.
96. Puvar başi potorax,
Gəl bərabər oturax,
Bir sən söylə, bir də bən
Bu səvdədən kurtulax.
97. Dəgirmannın savaği,
Qısa kəsdim qavaği,
Bən səvdim ellər aldı,
Qara gəlsin duvaği.
98. Uzun çubux uzadem,
Uzun yolun gözədem
Sənin siman burda yox,
Səni kimə bənzədem.
99. Atım qaşqa qabaxdur,
Yüküm təknə tabaxdur,
Xoroz, dilin çürüsün,
Niyə dedin sabaxdur.
100. Qutida yağ tükəndi,
Nə köti vaxt tükəndi,
Nə öndən gəlmax-getmax,
Nə bəndə ax tükəndi.
101. Kara dəniz akmam diyor,
Ədrafimi yıkmam diyor.
Adi gözəl Osman paşa
Axıskadan çıxmam diyor.
102. Kara dəniz akar gedər,
Ədrafini yıxar gedər.
Adi gözəl Osman paşa
Axıskadan çıxar gedər.
103. Al xiyar, yeşil xiyar,
Boyun boyuma uyar,
Yaxın gəlmə, uzax dur,
El oğlidur, tez duyar.
104. İki taxta çaxarım
Cıtdigindən baxarım,
Məndilin kirləndisə,
Yar, yolla, bən yaxarım.
105. Puvar başi təknəli,
İçinə gül əkməli,
Nazlı yarin qəhrini
Ölənəcən çəkməli.
106. Sari qovun dilimi,
Bən yütürdüm gülümü,
Çıxem dağlar başına,
Ariyem sevgüllimi.
107. Sari çitim sənə nə,
Qurban olem gələnə,
Dörd kitab qənim olsun
İxralından dönənə.
108. İki saat yan-yana,
Bən iştəməm qaynana,
Qaynananın dilləri
Öldürər gəlinləri.

109. Bu dağın ardi tandur,
Yandur, Allahım, yandur,
Yarım küsmüş gediyer,
Döndür, Allahım, döndür.
110. Puvar başi nargilə,
Su doldurur gülə-gülə,
Elə hersim çıxdı ki,
Varem gedem yar gilə.
111. Təkligin gözi ola.
Açdın başıma bela,
Yigit ona diyarım,
Səvduğuni tez ala.
112. Su gəlür düzə gedər.
Yaprağı yüzə gedər,
O qız yolu şaşurmuş,
İnşallah, bizə gedər.
113. Alma atdım qapiya
Getdi degdi yapıya,
Bəni iştiyan oğlan
Genə çıxdı qapiya.
114. Qavax üstündə mindər,
Qız, kövlün bənə döndər,
Dördərməsən döndərmə,
Bir quri salam göndər.
115. Məndilimdə qara var,
Yürəgimdə yara var,
Nə öldüm ki, qurtulem,
Nə dərdimə çarə var.
116. Odun kəsdim boyun-boyun,
Qız, bu gecə sənin toyun,
Uca-uca ucalasun,
Bir yastuxda qocalasun.
117. Ay aydındur, işıxdur,
Sufra doli qaşıxdur,
Ablası yan-yan gezər,
Qayni bizə aşıxdur.
118. Qarşidə üzüm dali,
Dibində yeşil xali,
Bən bir gözəl səvmişim,
Ya Məhəmməd, Ya Ali.
119. Qarşıda kilim yandı,
Bir dəstə gülüm yandı,
Varın söylən o yara, -
Ağzımda dilim yandı.
120. Məni deməyə gəldim,
Qaymaq yeməyə gəldim,
Qaymaq məramım dəgül,
Yarı görməyə gəldim.
121. Gedənə bax, gedənə,
Boyi bənzər fidana,
Həm sənə qurban olem,
Həm səninin gedənə.
122. Bu gələn abilidur,
Köski mərhabalidur,
Elinən söylər-gülər,
Bəninən tövbəlidür.
123. Gedirsən yolun olem,
Getmə qurbanın olem,
Hər biyani gedərsən,
Ağzında dilin olem.
124. Dağdan endürdüm ari,
Tabağa düzdüm nari,
Küsdürdüm yola vurdum,
Sırma buyuxli yari.

125. Meşələr əndəm-əndəm,
Yeddi il meylim səndə,
Cəfdə heyva çürüdi,
Heç insaf yoxmi səndə?
126. Anbarın birisinə,
Gün vurmuş yarısına,
Bən qurban, başum qurban,
İgidin eyisinə.
127. Endim çayır biçməyə,
Savux sular içməyə,
Dedilər yar gəliyer,
Qanadlandım uçmaya.
128. Endim dərədə durdum,
Biçağıma qın buldum,
Bən bir sancaq içində
Bir igidə vuruldum.
129. Dəgirman helli-helli,
Qapusi altun əlli,
Gireydim yar qoynuna,
Çıxeydim tərli-mərli.
130. Meşədən endim düzə,
Əlimdə yeşil küzə,
Yazınan küz arası,
Ayrılux düşdi bizə.
131. Sevgili yar, al bəni,
Hamayilə sal bəni,
Əgər bəni almasan,
Hamayil vursun səni.
132. Qapıləri qalındür,
O qız bənim yarimdür,
İştərim alem gedəm,
Qarıləri zalimdür.
133. Oğlan, adın Alidür,
Boyun səlvi talidür,
Oğlan gəl gir əvimə,
Qoy desinlər yaridür.
134. Oğlan, adın Aslandur,
Gəl zırzayi səsləndür,
Babam sənə qız verməz,
Yüz onluği səsləndür.
135. Anamın qızı bənim,
Dibəkdə tuzi bənim,
Üç bacının içində
Gülməmiş qızı bənim.
136. Əzrail əzmə dedim,
Bacamda gəzmə dedim,
Bənim canım cəyildir,
Dəftərə yazma dedim.
137. Əzrailim əzəcəm,
Bacanda da gəzəcəm,
Vaxıt, saat yetişdi,
Dəftərə də yazacam.
138. Gəmidəyim gəmidə,
Ayağım yəmənində,
Gəmicici, qurban olem,
Yarım qaldı geridə.
139. Dağı duman olanın,
Hali yaman olanın.
Gecə yuxusu gəlməz,
Yarı çoban olanın.
140. Dağları gəzdim gəldim,
Əlimi üzüm gəldim,
Bir bevaşa yar üçün,
Yalağuz gəzdim gəldim.

141. Karşidə qala yeri,
Yıxılsın belə yeri,
Nə səndə dərd tükəndi,
Nə bəndə yara yeri.
142. Puarın taşi qara,
Dibinin daşi qara.
Bən yarumi tanurum,
Orta boy, qaşi qara.
143. Yazı yazdım oduna,
Kapının kanadına,
Əcəm qızı gətürdi,
Vədinin inadına.
144. Uzun-uzun qəmişlər,
Ucuni boyamışlər,
Bənim gözəl yarımı
Əsgərə yollamışlər.
145. Kara qoyun ətli olur,
Kaurması tatlı olur,
Qul yerinə gedən qızlar,
Ölməz, ama dərtli olur.
146. Ay çıxar bədir, Allah,
Bu nə sövdədür, Allah,
Səvdəyi sən yaratdın,
Dərməni nədür, Allah?
147. Bu fəsi tikən ölsün,
Tərsinə bükən ölsün,
Bənim yarım bir tənə,
Ona göz tikən ölsün.
148. Qaşları mildür yarım,
Gəl bəni güldür, yarım,
Üç gündür görməmişəm,
Zanarım ildür, yarım.
149. Kartopiy soyamadım,
Qazana qoyamadım,
Düşmənin gözi çıxsın,
Vətəndən doyamadım.
150. Ağ qoyun, qara qoyun,
Məməsi toli qoyun,
Bəni yardan edənin
Adını dəli qoydum.
151. Su gəlür harx oyanur,
Dağlar yeşil boyanur,
Bu bənim qərib başım,
Nə çox dərdə dayanur.
152. Aşix der sarı canım,
Saraldı sarı canım,
Xastalux bişə dəgül,
Qalmadı yarı canım.
153. Yağmur yağar yaş kimi,
Qayalar qumaş kimi,
Sən ondan bax, bən bundan,
Yanarux ataş kimi.
154. Əzrumun əvələri,
Düzülmüş dəvələri,
Oturmuş qoylar sağar,
Tərləmiş məmələri.
155. Aşix der nasıl edax,
Saz götür fasil edax,
Dedilər keç o yardan,
Keçilməz, nasıl edax?
156. Poşusi poşusina.
Oturmuş qarşısına,
Nasıl meylin gəliyer,
Qapibir qonşusuna?

157. Çubuğun gıreyimmi,
Qız, səni aleyimmi,
Arxataşlar gediyer,
Bən bunda qaleyimmi?
158. Çubuğum birdir bənim,
Bir də ki, birdür bənim,
Yeddi məhlə içində,
Səvdüğüm birdür bənim.
159. Odaya sardım xali,
Boyun kərənfil tali,
Görən maşallah desin,
Kimin var belə yarı?
160. Odaya sardım kilim,
Gəl otur, bənim gülüm,
Nə dedim bəndən küsdün,
Lal olsun bənim dilim.
161. Odaya sardım keçə,
Neçə bir ömrüm keçə,
Əcəb o gün olurmi,
Əlin əlimə keçə?
162. Qardaş, atın yoxmidür,
Binib gəlsən çoxmidür,
Yana-yana kül oldum,
Səndə insaf yoxmidür?
163. Qardaş, atın beş olsun,
Üzəngin gümüş olsun,
Əgər bizi ərz etsən,
Eşin Xıdrəlləz olsun.
164. Bu gələn Alimidür,
Sallanan qolimidür,
Səvdi-səvdi almadi,
Bu yigit dəlimidür?
165. Bağçamızda balqabax,
Toğranur tabax-tabax,
Oğlan, bəni almadin,
Alduğun yilana bax.
166. Bacasi yaxın yarım,
Sövdədən saxın yarım,
Gözəl boyan göz dəgər,
Hamayıl taxın yarım.
167. Dağlarda, meşələrdə,
Gül süyi şüşələrdə,
Hər keş yarını almış,
Bən qaldım köşələrdə.
168. Bağa başı yumuşax,
En aşağı konuşax,
Dua edin, komşilər,
Həsərət yara kovuşax.
169. Sini doli şəkərim,
Yol üstünə əkərim,
Vəfalı yar qəhrini,
Ölənəcəm çəkərim.
170. Dağlar, sən nə dağlarsın,
Qardan kəmər bağlarsın,
Gül səndə, çiçək səndə,
Nə dərdin var, ağlarsın.
171. Qərənfilim, budama,
Safa gəldin odama,
Əgər gözün bəndəysə,
Elçi göndər babama.
172. Ay alçalar-alçalar,
Ayağında nalçalar,
Gecə gəlmə, gündüz gəl,
İtlər səni parçalar.

173. Gedərdim ellərizdən,
Qurtulem dillərizdən.
Yeşilbaş ördək olsam,
Su içməm göllərizdən.
174. İstanbuldan çıx da gəl,
Puvar kimi ax da gəl,
Bən burda ax çəkəndə
Sən allahdan qorx da gəl.
175. İstanbuldan çıx da gəl,
Çaylar kimi ax da gəl,
Çaylar kimi axmasan,
Karvana qarış da gəl.
176. Məndilim çeşdi-meşdi,
Məndilim çölə düşdi,
Ağlama dedim, kövül,
Ayrılıx bizə düşdi.
177. Ayrılıx yaman oldi,
Savrulub saman oldi,
Biz ayrılıx bilməzdux,
Ayrılıx nədən oldi?
178. Bu gecə nişan gecə,
Haxıl pərişan gecə,
Yeddi dəstə mum yaxem,
Yara kovuşan gecə.
179. İstikanın üstidür,
Əvim çayın üstidür,
Gecə gəlmə, gündüz gəl,
Zansınlar ki, dostidür.
180. Altun üzük qaşiyim,
Bən qızların başiyim,
Benim baham bulunmaz,
Hindistan qumaşiyim.
181. Bu gələn naxırmidür,
Səslənən paxırmidür,
Bu gecə yar gələcək,
İkindi yaxınmidür?
182. Bu gələn atlimidür,
Sorun bağdatlimidür,
Hər gələn yarı sordi,
Əcəb yar tatlimidür?
183. Dağda gəzərsin, oğlan,
Bağrın əzərsin, oğlan.
Fəs nədür, füskül nədür,
Zati gözəlsin, oğlan.
184. Bu dağın başındayım,
On iki yaşındayım,
On iki yaşdan biyani,
Qız, sənin peşindəyim.
185. Dağda xarman olurmi,
Aya fərman olurmi,
Yana-yana kül oldum,
Küldən dərman olurmi?
186. Dağları təkən bilür,
Sünbülü sökən bilür,
Şən olsun buraları,
Sevdayı çəkən bilür.
187. Bu yazı dəgül,
Kövlüm tərəzi dəgül.
Yıxılsın Muğan çöli.
Heç kövlüm razi dəgül.
188. Qərənfil talda qaldı,
Gözlərim yolda qaldı,
Keşkə sevməz olaydım.
Əlim qoynumda qaldı.

189. Dağ başında gəzərsin,
Qələm olub yazarsın,
Sən ki belə gözəlsin,
Niya yarsız gəzərsin?
190. Baba, bağı neynərsin,
Keçmiş çağı neynərsin.
Gül bitməz, bülbül ötməz,
Veran bağı neynərsin?
191. Çaya endim-çay susuz,
Çali dibi çalisiz,
Hərkeşin yarı gəldi,
Hani bizim çəlimsiz?
192. Qərənfil dən-dən, yarım,
Səvərdim candan, yarım,
Padişah yarım olsa,
Vaz keçməm səndən, yarım.
193. Yağmur yağar iz edər,
Qız oğlana göz edər,
Oğlanın bir suçu yox,
Nəki edər qız edər.
194. Alti puar, üstü nar,
Bən nə dedim küsdi yar,
Küsdüğünü gəm etməm,
Sələmini kəsdi yar.
195. Pəncərəyə taş qoydum,
Bir yanını boş qoydum,
Yar içəri girməzdən
Adını zərxoş qoydum.
196. Qapıdan keçdi yarım,
Yaramı deşdi yarım,
Ellərə sələm verdi,
Bəndən yan keçdi yarım.
197. Bu gələn haralidür,
Dağların maralidür,
Bənə dəgib dolaşman,
Yürəgim yaralidür.
198. Baxçada durma, yigit,
Boynuni burma, yigit,
Bəni sənə verməzlər,
Ax edib durma, yigit,
199. Bir at bindim başı yox,
Bir çay keçdim taşi yox,
Orda bir qərib ölmüş,
Yanında yoldaşi yox.
200. Gəmi gəlür yan verür,
İstanbul şam verür,
Qız oğlani görəndə
Ayaq üstə can verür.
201. Bağca bar verəndə gəl,
Heyva-nar verəndə gəl,
Bir gəldün xasta gördün,
Bir də can verəndə gəl.
202. Ay axşamlar işıxdur,
Yüküm şimşir kaşuxdur,
Qonşi qızın zaft eylə
Bizim oğlan aşıxdur.
203. Ay axşamdan aş da gəl,
Toprax yola düş də gəl,
Ana-baban qoymasa,
Qax peşimə düş də gəl.
204. Koprünün altı yalbuz,
Nerdən gəliyen balduz,
Sən get də ablan gəlsin.
Duramiyerim yalquz.

205. Məni dedim, beş dedim,
Gəl qapıdan keş dedim,
Bu aralux kövlüm yox.
Gəl gövlimi aç dedim.
206. Qara qoyun qədəmi,
Sultan qoyun adımı.
Elə gedem içizdən
Unudasız adımı.
207. Bu dağ dağın nasidür,
Gül almanın xasidür,
Bən bu dağa gəlməzdim,
Yarimin yaylasidür.
208. Endim dərədə durdum,
Biçağıma qın buldum,
Çox çallanma səvgüllüm,
Səndən gözəl yar buldum.
209. Qərənfil əgri-bügri,
Talları yer dəgdi,
Bən sevdim ellər aldı,
Zərəlim kimə dəgdi.
210. Qarşıda üzüm tali,
Dibində yeşil xali,
Ya Məhəmməd, ya Əli,
Yara qovuşdur bəni.
211. Qərənfil olacaxsın,
Sarıb solacaxsın,
Bən müftiyə danışdım,
Sən bənim olacaxsın.
212. Aldur yələgin, oğlan,
Nədür diləgin, oğlan,
Üstümə yar səvərsin,
Yansın yürəgin, oğlan,
213. Pətəgində baldur, yar,
Səvdə bəni aldı, yar,
İkimizin səvdəsi,
Qiyamətə qaldı, yar.
214. Dağda kəkliyim ötər,
İncitmə, yüngün tökər,
İki gözüm, səvdüğüm,
Ağzın bal, dilin kəşər.
215. Qala başı, daş başı,
Hilaldur yarın qaşı,
Çirkin ilə bal yemə,
Gözəl ilə daş daşı.
216. Kövdə yıldız şah gedər,
Gah dolanur, gah gedər,
Bəgim ata binəndə,
Bən zanarım şah gedər.
217. Gedərsin yol uzuni,
Çəpərə gül düzümi,
Elə bir of çəkərim.
Ağlarım yol uzuni.
218. İki taxta çaxarım,
Arasından baxarım,
Əgər üstün kirliysə,
Yolla, yar, ben yaxarım.
219. Gəmi gəlür Arazdan,
Taxtalari kirazdan,
Yara bir çift sözüm var,
Hələ degil, bir azdan.
220. Ax pambuğum, pambuğum,
Sarıb sarmaladuğum,
Səvdim, səvdim, almadum,
Odur benim yandüğüm.

221. Al yaylux, qızıl yaylux.
Nişanlum, sənə sağlux,
Ramazani tam tutax.
Hani bizə bayramlux.
222. Bən qərib, işim qərib,
Eşim, yoldaşım qərib,
Öldüyümə yanmiyorum,
Məzarda taşım qərib.
223. Qara basma iz olar,
Gözəllərdə naz olar.
Gündüz gəlmə, gecə gəl,
Ellər tuyar, söz olar.
224. Qara basma tovarsın,
Sən bənimlə uyarsın,
Əsgər olduğum zaman,
Günlərimi sanarsın.
225. Küsdürdün barışamam,
Ayrıldım kovuşamam,
Elə qırdın gövlümü,
Daha bən barışamam.
226. Dərd bəndə, çara səndə,
Eylanmaz yara bəndə,
Yuvasız quşlar kimi.
Qalmuşum pərakəndə.
227. Sular niyə axmiyer,
Yar üzümə baxmiyer,
Bir dəstə gül qoxladım,
Yarım kimi qoxmiyer.
228. Yollar uzax, gəlmədin,
Muradıma yetmədin.
Tutucaq talım səndin.
Qiyətini bilmədin.
229. Nə çox geydim, nə xaba,
Yarım gəldi, mərhəbə.
Bən gördüm aşiq oldum.
Suçum yox, məhçi bəbə.
230. Cami yaptım bən yaptım,
Pəncərəsin yan yaptım,
Tal vermiş, budax vermiş,
Kölgəsində bən yatdım.
231. Cami yaptım, bən yaptım,
Mehrabını yan yaptım,
Tallandım, budaqlandım,
Gölgəsində yan yatdım.
232. Cami yaptım degirmi,
Pəncərəsi yigirmi,
Bu kövdə bir yigit var,
O da bənim dəgülmü?
233. Cami yaptım tucinən,
Tucinən kərpicinən,
Ayrılmazdım yarımndan,
Ayrırdilər, gücinən.
234. Gəmi gəlür yanaşur.
İçi doli camaşur,
Yarım geymiş qurşali,
Görən gözlər qamaşur.
235. Məniyim üzülmişim,
Səfərə düzülmişim,
İştər al, iştər alma,
Arını yazılmışım.
236. Qərənfil budama,
Səfa gəldin odama,
Əgər bəni iştəsən,
Elçi göndər babama.

237. Aü almayı dişlədim,
Dişlədim, gümüşlədim,
Qardaş gəldi, qıymadım,
Yar gəldi bağışladım.
238. Bir taldə iki fişnə,
Birin al, birin dişlə,
Əzrayıl, qadan alem,
Bəni yara bağışlə.
239. Əzrayıl əzdi bəni,
Bacamda gəzdi bənim,
Bən murad almamışdən,
Dəftərən yazdı bəni.
240. Ax biçağım, biçağım,
Tütün doğriyacağım,
Dayım tütün iştəmiş,
Ona yolliyacağım.
241. Bu dağın ardi qəmiş,
Yarım sələm yollamış,
Sələmi də baş üstə,
Kəndi niyə gəlməmiş?
242. Əzrayıl azan gecə,
Bağçamda gəzən gecə,
Can qəfəsdə titriyer,
Əl-ələ verən gecə.
243. Tut ağacı tutiynən
Altun qoydum qutiynən,
Anam-bacım müxənnət,
Bəni verdi kötiyə,
244. Çadır atdım düzlərə,
Dikan oldum gözlərə,
Bən baxıb gedər oldum,
Yurdim qalsın sizlərə,
245. Qara-qara qayalar,
Qara yazı yazanlar,
İman cənnət bulmasın.
Aramızı pozanlar.
246. Qarpuz kəsdim yesənə
Adını bənə desənə,
On beş yaşda yar sevdim,
Göz aydını versənə.
247. Puvar milinən olur,
Səvdə sirinən olur,
Gözdür aləmə baxan,
Yürək birinən olur.
248. Armud dibi ağırşax,
Bənim yarım pək uşax,
Uşax olsun, sağ olsun,
Dilək edin qovuşax.
249. Aşix der dindirəydim,
Dərdimi bildirəydim,
Bizə yazı yazanda,
Qələmin sındıraydım.
250. Anamın qızı bənim,
Dibəkdə duzi bənim,
Hər qızının içində
Gülməmiş qızı bənim.
251. Armudi dalda döşür,
Endür dibində bişür,
Qurban olduğum yara
Nə geydürsən yaxışur.
252. Bir taldə iki kiraz,
Biri al, biri bəyaz,
Çox sallandı bənə sən,
Bir küçük məktubca yaz.

253. Poşumun kunculuna,
Gül bağlanmış ucuna,
Yar, Allahi seversin
Gəl odamın ucuna.
254. Armud dalda sallanur,
Yerə düşsə pallanur,
Oğlan padişah olsa,
Genə qıza yalvarur.
255. Bu dağda ot bitməzmi,
İçində yar gəzməzmi,
Səvdüğimin qazancı
On beş qıza yetməzmi?
256. Bögün bazar oldi gəl.
Baxta nazar oldi gəl
Yollaran baxa-baxa
Canım bezar oldi, gəl.
257. Bögün bazar ertəsi,
Sufraya qoydum tasi.
Omdum, omdum gəlmədi,
Bögün oldi haftası.
258. Bögün bazara bənzər
Yarım ayvaza bənzər
Geyinmiş mavi palto
Zanarım begə bənzər.
259. Qərənfil əkiləndə,
Talından töküləndə,
Çıxmali gülə bənzər
Al yanax öpüləndə.
260. Qərənfilim, budama,
Buyur gedax odama,
Bən cəhil, yarım cəhil
Elçi yolla babama.
261. Bögün girdim bağa,
Başım dəgdi budağa,
Bən cəhil, yarım cəhil,
Nasıl girim toprağa.
262. Portağalın sarisi
Yedim qaldı yarisi.
Oğlan bir qapek etməz.
Nə gözəldür qarisi.
263. Sari qavun saçağı
Qında durmaz biçəği
Səvdi-səvdi almadi
Yigitlərin alçağı.
264. Baxçaya girdim bayax
Yaprağı tabax-tabax
Bəni də bəgənmədin
Alduğun pintiye bax.
265. İki taxta çaxarım
Arasından baxarım.
Əgər bulusun kiliysə.
Yolla bənə yaxarım.
266. İki saat yan-yana,
Bən iştəməm qaynana.
Qaynananın dilləri
Öldürür gəlinləri.
267. Furun yaxdım kül oldi.
Yar yoli Bağdad oldi.
Neynarım elə yari
Boş üstümə ad oldi.
268. Məndilimdə kül oya
Gülmədim toya-toya
Dərtlərim sariyerim
Günləri saya-saya.

269. Dağları dağlasınlar,
Görənlər ağlasınlar,
Yarımın mənə dilinnən
Yaramı bağlasınlar.
270. Bu tağı böləmədim,
Yanına gələmədim,
İzin bən alamadım,
İzinsiz gələmədim.
271. Bu tağı oyununa,
Quşlar qonar talına.
Heç kimsə yanmaz daha
Yetimlərin halına.
272. Sıra sıra qazanlar,
Qara yazı yazanlar,
Cənnət yuzi görməsin
Aramızı pozanlar.
273. Sular niyə axmıyer,
Yar gözümə baxmıyer,
Bir dəstə gül qoxladım,
Yarım kimi qoxmıyer.
274. Məni deməyə gəldim,
Qaymaq yeməyə gəldim,
Məni mərəməimdə yox,
Səni görməyə gəldim.
275. Gögdə ulduz əllidür,
Əllisi də bəllidür,
Səvdə çəkən qızların
Gözlərindən bəllidür.
276. O dağ bu dağa baxar,
Arasından çay axar;
Çıxsın bənim gözlərim,
Sənsiz dünyaya baxar.
277. İstanbulda tikmə daş,
Gəliyer iki qardaş,
Küçügi yarım olsa,
Böyügi qayın qardaş
278. Puvar başı poturax,
Yarım gəlsin oturax
Bir o desin bir bən diyem,
Bu sövdədən qurtulax.
279. Ay çıxar sini kimi,
Dolanar səlvi kimi,
Yar qoxusi gəliyer
İstanbul güli kimi.
280. Bu dağın ardi xaş-xaş,
Dili bülbüllü qardaş,
Bu Dağ aradan qaxsın,
Qovuşax baci-qardaş
281. Bu dağlar ulu dağlar,
Çiçəkli suli tağlar,
Burda bir qərib ölmüş,
Gök kürlər, bulut ağlar.
282. Bu dağlar bucax-bucax,
Ot biçdim qucax-qucax,
Aləmin yarı gəldi,
Hani bizim batacax.
283. Bu tağın ardi tandur,
Yandur, Allahım, yandur,
Yarım küsmiş gediye,
Döndür, Allahım, döndür.
284. Bu dağın ardi furun,
Ərgənlər geri turun,
Bu gecə yar gələcax,
Altun iskamlar qurun.

285. Aşqa düşdüm görüncə,
Gözlərimə gülüncə,
Dünyam cənnət oluyor,
Sən yanıma gəlincə.
286. Sini doli mor-vişnə,
Oğlan, peşimə düşmə,
Babam sənə qız verməz,
Nəfilə xarca düşmə.
286. İncə çubux üç oğlan,
Gəl qapıdan keç oğlan.
Babam sənə qız verməz,
Tut əlimdən qaç, oğlan.
287. Oğlan, adın Aslandır.
Get qapiya, yaslan, tur.
Babam sənə qız verməz,
Qırx macarı səsləndür.
288. Qarpuz kesdim yiyan yox,
Niya kesdin diyan yox.
Bən yarım qavuşdum.
Göz aydini verən yox.
289. Zibil atdım qapiya,
Getdi degdi yapıya.
Bəni iştiyan oğlan,
Gənə çıxdı qapiya.
290. Ay alçalar, alçalar,
Ayağında nalçalar.
Gecə gəlmə, günüz gəl,
İtlər səni parçalar.
291. Gecə uzun ay batmaz,
Dərdlilər gecə yatmaz.
Bənim kimi dərtliyi
Allah birdə yaratmaz.
292. Yaralırım yanımdan,
Quşlar toymaz qanımdan.
Bu xəncərim, bu gəndim,
Vur, bezmişim canımdan.
293. Çəpərlər, ay çəpərlər,
Yıxılarda yaparlar,
İçərdən yanıyerim,
Dişərdən su səpərlər.
294. Dərdim nədür biliyerim,
Göz yaşımı siliyerim,
Bir yandan bu ayrılıx,
Bir yandan can veriyerim.
295. Anama deyın gəlsin,
At binsin, yegin gəlsin.
Əcəl gəldi, can çıxdı,
Daha nəyimə gəlsin.
296. İstanbul ellərində,
Gezəydim çöllərində,
İlik dügmə olaydım
Yarın ağ əllərində
297. Uzun-uzun qəmişlər,
Ucuni boyamışlər.
Bənim gözəl yarımı
Əsgərə yollamışlər.
298. Qara qavun aşımı,
Bən yütürdüm eşimi.
Çıxem tağlar başına,
Ariyem yoldaşımı.
299. Altun yüzük boladi,
Koçorun kim taradi.
İki gövün arası,
Gözüm səni aradi.

300. Bulut gəlmiş gediyer,
Yara sələm ediyer.
Yarım orda, bən bunda,
Yara canım gediyer.
301. İstanbulda bir quş var,
Qanadında gümüş var.
Yarım getdi gəlmədi,
Həlbət onda bir iş var.
302. Reyhan əkdim bitdimi,
Xəbər yara getdimi,
Eşitdim yar əvlənmiş
Muradına yetdimi?
303. Tut ağaci mərdivan,
Dibində qurdum divan.
Bəni yardan edəni,
Nə din bulsun, nə iman.
304. Qəhvə qoydum bişməyə,
Əl vurma, daşmaya.
Ağlama, qara gözlüm,
Az qaldı qavuşmaya.
305. Gövdə yıldız zərnişan
Çətindir aşqa düşən,
Ya hüridür, ya mələk
Sövdüünə qavuşan.
306. Qərənveli qavurdum,
Çıxdım tağda savurdum.
Eşitdim yar gəliyer,
Qoçi qurban dövdüm.
307. Dəgirman üç tolanur,
Suyi sərxoş tolanur.
Yardan gələn poşilər
Belimə üç tolanur.
308. Aşığın işinə bax,
Tağların qışına bax,
Gec sevdim, tez ayrıldım,
Fələgin işinə bax.
309. Məniyəm mərbabiyəm,
Qumaşlar zərbabiyəm,
Bəni dullar almasın,
Ərgənlər əl babiyəm.
310. Qara əruk çarxala,
Həngi yaram sağala,
Həngi kitab buyurmuş,
Bən səvəm ellər ala.
311. Yeşil çiti sararım,
Yütürmüşim ararım.
Sən zanetdin unuttum,
Hər gələndən sorarım.
312. Balkonda oturiyerim,
Al məndil toxiyerim,
Yardan bir alma gəlmiş,
Yemiyer, qoxliyerim.
313. Bu bənim mənilərim,
Qarğ olmuş gəmilərim.
İçərdən anam ağlar,
Dışardan emilərim.
314. Qarşidə görünürsün,
Al kürkə burunursün,
İsitmə bənə gəlsin,
Nə məlül görünürsün.
315. Sari qavun dilimi,
Bən yütürdüm gülümü.
Çıxem dağlar başına,
Ariyəm səvgüllimi.

316. Sari çitim sənə nə,
Qurban olem gələnə.
Dört kitab qənim olsun
İxrarından dönənə.
317. Sari çitim səndədir,
Bir uci də bəndədir.
Dünya gözələ dönsə,
Bənim kövlüm səndədir.
318. Ay işiği işixdur,
Sufra toli qaşuxdur
Anasi bənə yan baxmaz,
Qızı bənə aşixdur.
319. Stol üstündə bişi,
Kimə yapdurem dişi.
Andır qalsın bu sövdəyi,
Ələm tuydi bu işi.
320. Stol üstündə biçax,
Sapından tutulacax,
Bu qızların günahi
Oğlanlardan sorlacaq.
321. Stol üstə maz nədir,
Maz nədir, kağız nədir.
Əgər bəni səviyersən,
Yanıdakı qız nədir?
322. Gədifə yastux yüzi,
Qədəmi basti bizi.
Əcəl oxi oxlasın
Yarinən yatan qızı.
323. Yeşildə quzi mələr,
Quzi mələr, çoban gülər.
Yaxan dügmələ-dügmələ
Sənin kimi yosma dilbər.
324. Aşiq der belə bağlar,
Kəməri belə bağlar,
Bar verib yüzi gülməz,
Yıxılsın belə bağlar.
325. Babam bir bağ eylədi,
Sudan irəğ eylədi.
Bağda bağa dönmədi,
Yıxdı verən eylədi.
326. Bağə girdim üzümə,
Tikan batdi dizimə,
Əkildim ki, çıxarem,
Yar sataşdi gözümə.
327. Məni dedim bən şaşdım,
Məni kitabını açdım,
Diliminən diyamadım,
Qəlbimdə halallaşdım.
328. Bü dərə holixlidür,
Holiği paluxlidür,
Neynarım elə yarı,
Ayağı çaruxlidür.
329. Dərədən endim düzə,
Su bağladım nərgizə,
Yeddi yil xizmət etdim.
Bir ala gözli qıza.
330. Dərədən eniyerdim,
Çarx kimi döniyerdim,
Yar axlıma gələndə
Buz kimi əriyerdim.
331. Bu dərənin yovşani,
Yügrək olur davşani,
Gözəl ona diyarım,
Çalınmasın kirşani.

332. Dərədən endim ancax,
Başımda yeşil sancax,
Nə qız oldum, nə gəlin,
Odlara yandım ancax
333. Yılana bax, yılana,
Quy dibini tolana.
Bəni yardan edəni
Torba taxa dilənə.
334. Ay işığı süd kimi,
Bulus geydin çit kimi,
Bən sənə göcmiyacam,
Çox atılma it kimi.
335. Ay çıxar sini kimi,
Tolanur səlvi kimi.
Yar qoxusu gəliyer.
İstanbul güli kimi.
336. Ay çıxar bədir, Allah.
Bu nə sövdədür, Allah.
Ya yarım insaf ver,
Ya bənə sabur, Allah.
337. Ay çıxar çini kimi,
Öpem ağzın içini.
Dün gecə nerdeydin,
Kövlümün gögərçini.
338. Ay çıxar yerli-yerli,
Tolanur telli-telli.
Girəydim yar qoynuna,
Çıxeydim tərli-tərli.
339. Ay çıxar Ayıstandan,
Gün çıxar Gürcüstandan,
Gövlüm bir qarpuz ister
Yüz bin iki bostandan.
340. Ağlıyasız ağlar kimi,
Dərsiz olun tağlar kimi,
Qəzəl olub töküləsiz
Verana bağlar kimi.
341. Tağların ardındayux,
Suların bağındayux,
Hər keş gəndi Vətəninədə,
Biz Vətən dərdindəyux.
342. Bu tağların ardi var,
Gövlümün müradi var.
Gözlərindən ağnadım,
Səndə Vətən dərdi var.
343. Bu tağlar uca tağlar,
Ardini duman bağlar,
Biz sürgünə düşmüşux,
Bu hali görən ağlar.
344. Xali kilim saramadux,
Biz bir murad alamadux,
Çəpər quşi yuva yapdı,
Quş qədər olamadux.
345. Tağlardan eniyerdim,
Çarx kimi döniyerdim,
Vətən haxlıma düşəndə,
Mum kimi eriyerdim.
346. Baxçalarda bar tatlı,
Meyvələrdən nar tatlı.
Anam-babam sağ olsun,
Həppisindən yar tatlı.
347. Dəgirmannın salağı,
Qısa kəsdim qavağı,
Bən sövdüm ellər aldı,
Qara gəlsin tuvağı.

348. Yastux üstə gəzərsin,
Yastuğa gül düzərsin,
Sən ki belə gözəlsin,
Niya yarsiz gəzərsən?
349. Gədifə yastux yüzi,
Biz nə tanurdux sizi,
Səvdəsiz gəziyerkən,
Sövdəyə saldın bizi.
350. Qədifədən kisəsi,
Qəhvədən gəlir səsi.
Oturmuş nərd oyniyər,
Yürəgimin göşəsi.
351. Qarpuzi piçaxladım,
Dörd yerə saçaxladım,
Anasının yanında
Qızını qucaqladım.
352. Bu dərənin uzuni,
Xəzəl ərmış yüzüni.
Açın dumanı tağlar,
Görəm yarın yüzüni.
353. Bu dünyanın ələmi,
Qaşlar qüdrət qələmi,
Çünki doktor dəgüldün,
Niyə açdın yarımı?
354. İncə çubux uzadem,
Uzax yolun gözədem,
Sənin siman burda yox,
Səni kimə bənzədem.
355. İncə çubux uçda gəl,
Uzax yola düşdə gəl,
Əgər yolu bulmasan
Qax peşimə düşdə gəl.
356. Məndilimin çincığı,
Ədrəfinin boncuğı.
Bir öpdüm beş dişlədim,
Yardan aldım acığı.
357. Qavuni saçaxladım,
Saçağını poçaxladım,
Vətənimiz ola-ola,
Vətənsiz bən yaşadım.
358. Ənciri əzəmədim,
Telləri düzəmədim,
Vətənimin bağlarında
Toyunca gəzəmədim.
359. Sini doli şəkərim,
Yol uzuni əkərim,
Neçə ki, canım sağdur,
Ahuzarın çəkərim.
360. Sari çiçək dizəcan,
Sallan gedax bizəcan,
Sarılib da yataydux,
İlk bahardan güzəcan.
361. Su gəlir daşa dəgər,
Kipriklər qaşa dəgər.
Elə bir yar səvmişim
Yeddi qardaşa dəgər.
362. Su gəlir axmayinən,
Dəryalar yaxmayinən,
Yar-yardan heç doyardı,
Uzaxdan baxmayinən.
363. Su gətür harxi-marxi,
Qaşların misir çarxi,
Səni bənə versələr,
Neynarım evi-barxi.

364. Məniyəm məni dildən,
Səvərim cani dildən,
İştərim yaxın gələm,
Qorxarım aci dildən.
365. Aşix der gülən az,
Gül deşürüb gülən az.
Bu necə müşküldür ki,
Ağliyan çox, gülən az.
366. Al şalım, yeşil şalım,
Düşməndən savuşalım.
Uzax düşdux nə edax,
Məktubinən qavuşalım.
367. Alma atdım nar gəldi,
Dar soxaxdan yar gəldi.
Bir öpdüm, bir dişlədim,
Al yanaxdan qan gəldi.
368. Endim dərələrinən,
Bilməm ki, nerələrinən?
Bən qurban, canım qurban
O gül məmələrinən.
369. Endim dərə aşağı,
Gedişümdür, gedişim,
Qız sənin al yanağında
Qırıldı fındıx dişim.
370. Gəmidəyim gəmidə,
Ayağım yemənidə,
Gəmiçi, qurban olem,
Yarım qaldı geridə.
371. Qaladan endim düzə,
Əlimdə yeşil küzə.
Qırx ayaxlı mərdivan
Qızı endurdum bizə.
372. Qarşidə cirax yanar,
Baxdukca irax yanar,
Bu nə kötü sövdəydi,
Getduxca yürək yanar.
373. Ərzrumun çarşısında,
Su axar karşısında,
Boynumi buruk qoydum,
El-günün karşısında .
374. Qaşların qarasına,
Gül qoyam arasına,
Səni məlhəm dedilər
Sinəmin yarasına.
375. Qaladan endim düzə,
Su bəüladım nərqişə.
Yeddi yil xizmət etdim
Bar ala gözli qıza.
376. Qalanın bədənləri,
Çövürün gedənləri.
Cənnət yüzi görməsin.
Kötülük edənləri.
377. Gəmi gəlür baş-başa,
İçində Nuri paşa.
Paşaların paşası,
Yaşasın Ənvər paşa.
378. Əlində maşa,
Gedər ataşa,
Qızlara paşa.
Mənsurə xanım.
379. Əlində boya,
Gedər atoya,
Uca bir boya.
Mənsurə xanım.

380. Əlində teli,
İncədür beli,
Məhlənin güli
Mənsurə xanım.
381. Gəmi gəlür aralı,
İçi doli yaralı,
İçində bir yigit var,
Axisxanın maralı.
382. Gəmi gəlür, neyliyəm,
Gedib anama söyliyəm,
Kavkazi türklər almış,
Canım qurban eyliyəm.
383. Gəmi gəlür aralı,
İçi doli yaralı,
Elə bir yar sevmişim,
Abastuman maralı.
384. Xalburum dalda kaldı,
Çözüm yollarda kaldı,
Andır qalsın Axiskayı
Nişanlım yolda kaldı.
385. Altı tütün Sabzara,
Yem tökərim qazlara,
Qazlar yemi yemədə,
Mən baxarım qızlara.
386. Bu dərənin uzunu,
Kıramadım buzunu,
Aldım Azqur qızını,
Çəkəmədim nazını.
387. Dağıstan dağ yeridür,
Gürcüstan bağ yeridür,
Adıgönün qızları
Xormanın bol yeridür.
388. Gəmi gəlür yanaşur,
İnsan sorup tanışur,
Adıgönün qızların
Görən gözlər qamaşır.
389. Ağ dəvə düzdə kaldı,
Yüki Təvrizdə kaldı,
Oğlani sancı tutdı,
Dərməni kızda kaldı.
390. Ay çıxar ayıstandan,
Gün çıxar Gürcistandan,
Gövlüm bir qarpuz işlər
Yüz bin iki bostandan.
391. Paravozun tüstüsü,
Almarım bən pis kızı,
Alurum gürcü qızı
Yanaxları kırmızı
392. Dağları qarladılar,
Yolları bağladılar,
Bu yeri xəltə kimi
Boynuma bağladılar.
393. Dar gündür dedim dağlar,
Hər dərdi yedim dağlar,
Vətəndən xəbər verin,
Bənə rəhm edin dağlar.
394. Dağlar-dağlar sona dağlar,
Qar yağaydı sana dağlar,
Tuteydim yar əlindən,
Çıxeydim sana dağlar.
395. Qəribəm bu vətəndə,
Qərib quşlar ötəndə,
Gövlüm göyərçin oldı,
Durmiyer yad vətəndə.

396. Bu dağın ardi xaş-xaş,
Dili bülbüllü kardaş,
Bu dağ aradan qaxsın,
Görüşax baci-kardaş.
397. Bu dağda maral gezər,
Zülfünü darar gezər,
Dağ bizim, maral bizim,
Yad avcılar nə gezər?
398. Dərtliyim, dərəliyim,
Yürəkdən paralıyım,
Ağaclar çiçək açdı,
Genə bən yaralıyım.
399. Bu dərə holuxlidür,
Holuği baluxlidür,
Neynarım elə yarı,
Ayaği çaruxlidür
400. Dərədən endim düzə,
Su bağladım nərgizə,
Yeddi il xizmət etdim
Bir ala gözli qıza.
401. Dərədən endim ancax,
Başımda yeşil sancax,
Nə qız oldum, nə gəlin,
Odlara yandım ancax.
402. Dərədən eniyərdim,
Çarx kimi döniyərdim,
Yar haxlıma gələndə,
Buz kimi əriyərdim.
403. Puvar, zarxoş axarsın,
Mor-mənəmşə qoxarsın,
Bəxtülli puvar sana
Yar yüzünə baxarsın.
404. Aya bax, yıldıza bax,
Suya gedən kıza bax,
Kız, allahı seversin,
Çəvür yüzün bizə bax.
405. Qərənfil qoxı neynar,
Taxtalar muxı neynar,
Yarım gələndə gecəsi
Gözlərim yuxı neynar?
406. Reyhan əkdim bitdimi,
Yara xəbər getdimi,
Eşitdim yar əvlənmiş,
Muradına yetdimi?
407. Pəncərədən baxiyer,
Almış məndil toxiyer,
Kız, sənin gözəllüğün
Bunda bəni yaxiyer.
408. Su gəlir lülə-lülə,
Yar gəlir gülə-gülə,
Əlində ipək məndil,
Tərini silə-silə.
409. Furun üstündə furun,
Doyun, komşular, döyun,
Yar üstə yar səvmişim
Bənə bir çarə bulun.
410. Kiraz dalın əgməli,
Meyvəsindən yeməli,
Komşi qızı varikən
Kimə boyun əgməli?
411. Tağ başında kəstənə,
Tökülür tənə-tənə,
Dünya doli kız olsa,
Bənə düşər bir tənə.

412. Qəhvə qoydum bişmağa,
Aç qapağın taşmağa,
Ağlama, kömür gözlüm,
Az qaldı qovuşmağa.
413. Armud dalda, dal yerdə,
Bülbül ötməz hər yerdə,
Fələgin qaydasidür,
Hər birimiz bir yerdə.
414. Bir kuş çıxdı dəryadan,
Xəbər aldı dünyadan,
Dedi ölüm varımiş,
Niyə doğdux anadan?!
415. Dağların qari bənəm,
Gün yoxdur ərimənəm,
Qəbrimi dayaz qazın,
Cayılam, çürümənəm.
416. Bögün girdim bağa,
Başım dəydi toprağa,
Bən cəhil, yarım cəhil,
Nasıl girim toprağa?
417. Əzrayıl, azma dedim,
Bacamda gəzmə dedim.
Bən cəhil, yarım cəhil,
Dəftərən yazma dedim.
418. Bəni dünyaya gətürdin
Hangi murada yetürdün
Arada kendin yütürdün
Bənim anam, bənim anam.
419. Sənsiz bəni ağladilər
Yarama duz bağladilər
Bəni sənsiz ovutdilər
Bənim anam, bənim anam.
420. Bəni niyə yetim qoydun,
Tatlı candan nə tez toydun?
Gözlərimi yaşlı qoydun,
Bənim anam, bənim anam.
421. Çox sızladım çox ağladım
Dərdimi gizli saxladım
Yürəgimdə yer saxladım
Bənim anam, bənim anam.
422. Ağlasa, anam ağlar,
Birisə yalan ağlar,
Sən ağlama, anacıyım,
Səsin yürəgim dağlar.
423. Bu dərdi qanan ağlar,
Odlara yanan ağlar
Birisinə umud yox,
Bəni öz anam ağlar.
424. Bu qışlar qış olmadı,
Yürəglər xoş olmadı,
Gözəl Tasin qardaşdan
Ayrımaq heç olmadı.
425. Məniyə xoşum gəlür,
Ağlatman yaşım gəlür,
Çıxem gedem qapiyə
Bəlkə qardaşım gəlür.
426. Qara çadır düzdədir,
Saç ziliflər dizdədür,
On iki gəlin səvdim
Gənə sevgim qızdadur.
427. Yazı yazdım oduna,
Kapının qanadına,
Əçəm qızı götürdi,
Vədinin inadına.

428. Kərənfil əkiləndə,
Əl vurub töküləndə,
Çisali gülə bənzər,
Al yanax öruləndə.
429. Çay aşağı çəkirim,
Gül dəgülüm egilem,
Sən bəgəndin, sən aldım,
Bən günahkar dəgülüm.
430. Çaya endim çay taşi,
Çayda buldum sal taşi,
Adın versən tanurum,
Mamed beqin qardaşi.
431. Sabaxdan gedər burça,
Başini goyar saça,
Əvi süpürməz bir gecə,
Fidi gəlin, fidi gəlin.
432. Al yaxa, yeşil yaxa,
Yoruldu qoxa-qoxa
Qaş kirpigim qurudi,
Yollara baxa-baxa,
433. Uça tağ başında,
İpəkdən yorğani,
İçində yatıyer,
Səvduğum oğlan.
434. Qara-qara qayalar,
Qara yazı yazanlar,
İman, cənnət bulmasın,
Aramızı pozanlar.
435. Baxçada qabax-qabax,
Açılür tabax-tabax.
Ay bəni sevən oğlan,
Yanıdakı qıza bax.
436. Zeytun yarpağı tökməz,
Aradan sevgi getməz,
Uzax düşdüm, əlim yetməz,
Qonuşaydux məktubinən.
437. Dağlara çıxaydım bən,
Yollara baxaydım bən,
Baş qoyub, yüz sürtərdim,
Yar gəzən yollara bən.
438. Bu tağın ardi meşə,
Gün vura kölgə düşə,
Bəni səndən edənin,
Əvinə şivan düşə.
439. Bu gələn atlimidur,
Sorun bağdadlimidur,
Hər gələn yarı sordi,
Əcəb yar tatlimidur.
440. Getdi qara qaş oğlan,
Gəlmədi sərxoş oğlan,
Getdi unutdi bəni,
Nə yürəgi boş oğlan.
441. Aşix der gülə-gülə,
Gül əkdim gülə-gülə,
Düşmən əvimi yıxdı,
Üzümə gülə-gülə.
442. İstikanin fəndinə,
Dönər kəndi-kəndinə,
Bən ahil, yarım çəhil,
Uydurmuşim kəndimə.
443. Bir dalda iki fişnə,
Birin al, birin dişlə,
Əzrayil, qadan alem,
Bəni yara bağışla.

444. Qarşıda qalayçilər,
Qıratımı çəkdilər,
Dedilər yarın gəliyer,
Hani o yalançilər.
445. Dağları gəzdim gəldim,
Əlimi üzdüm gəldim,
Bir bevafa yar için,
Yalaquz gəzdim gəldim.
446. Ay uşa-uşa,
Can şuşa-şuşa,
Bən qurban olem,
Üç altun dişə,
447. Ay çıxıb aya artar
Xatami parmağı tutar
Elə bir yar səvmişim
Gördüxca ömrüm artar.
448. Əv yeridur sədir ana,
Əzan gəldi yana-yana,
Elə huri mələgi,
Toğmamışdı bir ana.
449. Ay çıxar kənarından,
Əl atdım kəməmindən,
Dişiminan çan alem,
Ağ leyman daşlarından.
450. Gögdə yaldız sap-sari.
Qoynumda zandım yari.
Oyandım ki, yanğılmışım,
Ağladım zari-zari.
451. Gedərsin yol uzuni
Çəpərə gül düzüli
Elə bir of çəkərim
Atlarsın yol uzuni.
452. Yağızı bağladım çaya,
Ö günə qeçdi kaya,
Sədir kaldı yana-yana,
Canım yağız, gözüm yağız.
453. Eşiq altını oydum,
Qoluma kına koydum,
Ata anamdan bezdim,
Arama bina gurdum.
454. Poşusu-poşusuna,
Oturmuş qarşısına.
Nəsil meylin gəliyer,
Qapı bir qonşusuna.
455. Bindurdilər yağız ata,
Yedürdilər yağlı kətə,
Dörg gün dörd gecə endi Rabata,
Canım yaüz, gözüm yaqız.
456. Altunum var beş bucuq,
Nişanlım var pek küçük,
Küçükdür-avuturum,
Köynümdə böyütürüm.
457. Sinəm üstündə yağlar,
Qövlum səninçün ağlar,
İki sövdə bir idi,
Araya keçdi tağlar.
458. Qara herqin içində,
Sari zankal içində,
Elə bir qız səvmişim,
Saçulur köv içində.
459. Kaşların alxi-malxi,
Gözləri misir çarxi,
Səni bənə versələr,
Neynarım əvi barxi.

460. Karşıda qoyun-quzi,
Çobana verin qızı.
Çoxların vəfası yox,
Yigidə verin qızı.
461. Gecələr ay gecələr,
Qurum sarmış bağalar,
Heç axlan gəlmiyermi,
Qonuşduğumuz gecələr,
462. Gedərsin getmə dedim,
Bəni tərək etmə dedim,
Əgər də tərək edərsən,
Muradan yetmə dedim.
463. Ağ taşi qaldursalar,
Yilani öldürsələr,
Yılan inçədən ötər,
İnçir bağında bitər,
Çox nazlanma, səvgülüm,
Bən çəyil, axlım yetər.
464. Oxlavıyam söziyam,
Ağ gərdənə razıyam,
Səni bənə versələr,
Dilənməyə razıyam.
465. Aşx der ya baltadur,
Ya baltadur ya çanax,
Yana-yana gül oldum,
Qənə derlər yanacax.
466. Pəncərədə iki fərdə,
Fərdənin biri yerdə,
Yürək oynar can titrər,
Səni gördüğüm yerdə.
467. Salıncaxlar sallansın,
Yara xəbər yollansın,
Yarın incə totaxları,
Şəkərlənsin pallansın.
468. Otaqın arxasında,
Yandıım yarın səsinə,
Yarım maral, bən ovçi
Düşmişim yar peşinə.
469. Çayır incə biçilməz,
Su kirlidür içilməz,
Bənə derlər yardan gec,
Yarım paldur keçilməz.
470. Pəncərəyi açarım,
Gül yüzünə baxarım,
Əgər anan verməsə,
Səni alıb qaçarım.
471. Ona elə deməzlər,
Peynil ətmək yeməzlər,
Bən də səni almasam,
Bənə erkək deməzlər.
472. Başının uci gülgəz,
O əvə gəlin gəlməz.
Allah alsın qaynanay,
O əvdə gəlin gülməz.
473. Aldur ələgin oğlan,
Nədir diləgin oğlan,
Üstümə yar seversən,
Yansın yürəgin oğlan.
474. Dağlara çıxacağım,
Dağları yıxağım,
Çirkinlər geri tursun,
Gözələ baxacağım.
475. Qədifədən yələgi,
Bən səvdim o mələgi,
Məktuf yazem yolliyəm,
Rahat qalsın yürəgi.

476. Məndilimin yeşili,
Qəyib etdim eşimi,
Almayı soy, tur, yarım,
Sil gözünün yaşını
477. Qarpuzi bıçaqladım,
Dörd yerə saçaxladım,
Anasının yanında
Qızını qucaqladım.
478. Bağcamızda pal-qabax,
Toğranur tabax-tabax.
Oğlan, bəni almadın,
Alduğun yilana bax.
479. Heyvanın irisinə,
Bən yandım birisinə,
Sürüsündən fayda yox,
Qurbanım birisinə.
480. Al taşi qalduracam,
İlanı öldürəcəm,
İlan ötən çöllərdən,
Qövlumi qalduracam.
481. Dərt bəndə, dərman səndə,
Dərdimə dərman səndə,
Bəklədim bən yoluni,
Sən bənə dönməsən də.
482. Məktüf yazdım biləsin,
Oxiyasın güləsin,
Bu məktüfi alanda,
Turmiyasın gələsin.
483. Karşidən ilan öter,
Bağdadta xurma bitər,
Çox sallanma səvduğum,
Baxtuxca haxlım itər.
484. Əvləri köçdi, neynim,
Köprüyi keçdi neynim?
Yüzdə dost, qəlbə xəyın,
Bən belə dostu neynim?
485. Əvlərində var kilim,
Lal olsun bənim dilim,
Biz böyüğüni əvərdük,
Küçüğüne allah kərim.
486. Kalanın bədənləri,
Çəvürün qədənləri,
Ah desin, kan tufürsün,
Vətəndən edənləri.
487. Qara tökülür qanlar,
Buna tayanmaz canlar,
Navaxıtdur toyumuz,
Sayılmazmi haftalar.
488. Qarşidə çirax yanar,
Üfürsən irax yanar,
Nə aci şərbətidi,
İçduxca yürək yanar.
489. Çay aşağı çim tutar,
İki baçı mum tutar,
Kuçuğunu bən alsam,
Böyüğüni qan tutar.
490. Bu tağın üstündəyim,
Al gərdən üstündəyim,
Çox sallanma, səvdögöm,
Bən mürad üstündəyim.
491. Əzizim vətən yeri,
Əzizdur vətən yeri,
Cənnətdən də şirindir,
Hər kəsə vətən yeri.

492. Bulud bulud üstünə,
Bulud kilid üstünə,
Yavaş gedin buludlar,
Yağma yarın üstünə.
493. Əzizinəm Vətəndə,
İgid gərək Vətəndə,
Elin sözü bir olsa,
Yağı qoymaz Vətəndə.
494. Kürd əvində yedim bişi,
Nə çətinmiş kürdün işi,
Arxasında kürtbin işi,
Xoş gəlmişin, kürd ağaçan.
495. Kürd əvində yedim yuxa,
Məvləm kürdün evin yıxa,
Arxasında kirli çoxa,
Xoş gəlmişin, kürd ağaçan.
496. Çadır atdım düzlərə,
Tikan oldum sizlərə,
Bən baxıb gedər oldum,
Vətən galsin sizlərə.
497. Gedirsən getmə dedim,
Bəni tərək etmə dedim,
Əgərki tərək edirsən,
Murada yetmə dedim.
498. Pətəgində baldur yar,
Sevda bəni aldı yar,
İkimizin sevdasi,
Qiyamata qaldı yar.
499. O boya bən şal deməm,
Bəkməzə bən bal deməm,
Qalursan səvünürüm,
Gedərsənsə, qal deməm.
500. Sini üsti şəkərim,
Üstünə pal tökərim,
Qaynanamın gəhrini,
Oğlu üçün çəkərim.
501. Bağçaya girdim,
Almadan aldım,
Yar xəbərini
Molladan aldım.
502. Camının üstündəyim,
Mınarə qəsdindəyim,
Eşidən amin desin,
Bən murad ustundəyim.
503. Qarşıdan gəl, qarşıdan,
Səviyerim qardaşımdan,
Üç gün ki görməsəydim,
Haxlım gedər başımdan.
504. Finçan taşun oyarlar,
İnçinə marcan qoyarlar.
Qız, səni sevsəm tuyarlar,
Can genə toldur mərəçəni.
505. Qaranfil əydi bəni,
Yarami soydi bəni,
Getdi gözəl kərvani,
Yalquzağ qoydi bəni.
506. Şal qatfanın asılı,
Qoltuxlari qasılı,
Bən nə dedim o yara,
Hafta keçdi kəsüli.
507. Yazı yazdım xaradan,
Dağlar qaxsın aradan,
Səninən də bəni,
Görüşdürsün yaradan.

508. Çinar ağaçi çinar,
Çinara quşlar qonar,
Minaraboyli yarım,
Gözumi yolda qoyar.
509. Bu tağlar oymax-oymax,
Kimidi yardan toymax,
Hangi namərd işiydi,
Qız alıb esir qoymax.
510. Gəlinnən qurdum əsnə,
Tolandım qızın başna,
Gəlin Təvrüz kumaşınə,
Qız pətəkdə pala bənzər.
511. Tağda xirman olurmi,
Aya fərman olurmi,
Yana-yana kül oldum,
Küldən dərmən olurmi?
512. Saraya çıxdım bu gün,
Əlimdə çiftər gülüm,
Səni xəstə dedilər.
Nasil oldun səvgülüm?
513. Qız, ikimiz ikimiz,
Gilabdanda yükümüz,
Sən yağmur ol, bən bulud,
Axax-qədax ikimiz.
514. Baxçayızda gül varmi,
Gül dibindən yol varmi,
Bu gecə buraliyim,
Yatağında yer varmi?
515. Bu keçə bizim keçə,
Köşəyə sardım keçə,
Hax yoluna can qurban,
Yar gəlib bundan geçə.
516. Şu tağlar qışdan ağlar,
Kəbaplar şişdən ağlar,
İncə bel qol altında,
Yanaxlar dişdən ağlar.
517. Axısxanın qızları,
Çəkilmiyer nazları,
Kimisi candan sevrə,
Yalançı bazıları.
518. Adigünün alti təpə.
Yağış yağar səpə-səpə
Zalım düşmən təslim oldi
Qılıncımı öpə-öpə.
519. Əkduğum dari,
Biçduğum dari,
Bən nedem, Allah,
Səvduğun sari.
520. Çıxdım tağın üstünə,
Baxdım yarın üstünə
Yarım papağı örtmiş,
Siyah koçor üstünə.
521. Qarşıda quzi gördüm,
Tuyi qırmızı gördüm,
Yıxılaçax sarayda,
Səvdüğüm qızı gördüm.
522. Baxçalar yaxın yarım,
Sevdədən sakın yarım,
Gözəl boyan göz degər,
Hamayıl taxın yarım.
523. Çay aşağı buzmisin,
Gəlinmisin, qızmısın,
Bu gecə gələcəğim,
Yar, əvdə yalağuzmisin.

524. Dağ başında dənək-dənək,
Qollarıdır dönək-dönək,
Yar, sənın qadan alem,
Təhnələrdə olur tənək.
525. Tağ başında beş tənəy,
Dənəsindən əynənəy,
Bənim balam birtənə,
Balasından əynələy.
526. Gökdə göyərçin oynar,
Havada laçın oynar,
Arxa tirmə sən gəlsən,
Talımda saçım oynar.
527. Bu dərə dərin dərə,
Gölgəsi sərin dərə,
Yatem bunda yuxliyem,
Bəlkə də yarım gələ.
528. Bu dağlar mavili qaldı,
Quş uçdı yavri qaldı.
Ana axtar yar qoynunda,
Kövlum buxavi qaldı.
529. Fürün atdim od oldı,
Yar yolu Bağdad oldı,
Yarımınən görüşmax,
Birdən-birə yad oldı.
530. Hoppala yavrüm gəldi,
Bazara kiraz gəldi,
Beş-on kilo almışdim,
O da yara az gəldi.
531. Küstürdün soruşmamam,
Ayıldux qovuşmamam,
Elə qırdın yürəgimi,
Daha bən barışmamam.
532. Dəryada gəm günidür,
Gövlümün gəm günidür,
Gəlin, yavrilər, görüşax,
Bugün ayrılux günidür.
533. Xınayi gətur, ana,
Sağ əlin batur, ana,
İş işdən çıxanaçan.
Mollayı gətur, ana.
534. Pəncərədən gün düşdi,
Gün düşdi bağrım bişdi,
Ağlama qərib anam,
Yavrun da qərib düşdi.
535. Qapıya çıxdım ayaz,
Əvə girdim qız bayaz,
Kəsəyə baxdım puli az,
Məvləm, o qızı mənə yaz.
536. Gəl poşun uzadayım,
Gülinən bəzədəyim,
Gedişin görəmədim,
Gəlişin gözədəyim.
537. Bu tağın o yüzündə,
Ceyran otlar düzündə,
Bən səvdüğüm gözəlin,
Qara xal var yüzündə.
538. Dağda gəzərsin, sona,
Boyun süzərsin, sona,
Tor nədür, üçdüm nədur
Zati gözəlsin, sona,
539. Qərənfil quyi neynar,
Yeşillix suyi neynar,
Bu gecə yar gələcax,
Gözlərim yuxi neynar.

540. Pəncərəsi aralux,
Nə söz dedin analux,
Bu gecə oğlun yoxdur,
Dünya olmuş karanux.
541. Qapıdan keçdi yarım,
Yaramı deşdi yarım.
Ellərə sələm verdi,
Bəndən yan keçdi yarım.
542. Yük üstündə fərdə bən,
Hayif döşdöm dərdə bən,
Açılmamış gül idim,
Nəsil yatəm yerdə bən.
543. Qala qalaya qarşı,
Qaladan atman taşi,
Gəl oturax səvinax,
Dosta düşməyə qarşı.
544. Əl qoyun quzusuna,
Qan qaynar bazasına,
Nə diyem nə söyliyəm,
Arının yazısına.
545. Gögdə yıldız yüz altmış,
Qaşların qələm tartmış,
Ələmi də topraxdan,
Səni nurdan xalq etmiş.
546. Baxçaya girdim,
Kişmişdən aldım,
Yar xəbərini
Keşmişdən aldım.
547. Məniyə mərəz dedilər,
Çil ördəyə qaz dedilər,
Bizi vətənə qoymadılar,
Yana-yana göz dedilər.
548. Reyhan əkdim puvara,
Kimsəm yox ki, suvara,
Bən cəhil, yarım cəhil,
Bəlkə məvləm suvara.
549. Dağ ayri, duman ayri,
Saz ayri, keman ayri,
El duydi, ələm duydi,
Gəzək bir zaman ayri.
550. Su doldurdum səhəngdən,
Qolum sındı biləkdən,
Bizə də belə imiş,
Çarxi dönər fələkdən.
551. Aşix der yar içərdən,
Kəs bağrım yar içərdən,
Gözüm qapıda qaldı,
Çıxmadi yar içərdən.
552. Əv süpürüb toz edər,
Altdan-altın göz edər,
Əl-ayağı kir içində,
Yaxmam deyə naz edər.
553. Ağ topun olsun, oğlum,
Gül topun olsun, oğlum,
Sıralı qovax dibində
Dügünün olsun, oğlum.
554. Qarşıda gül biçərlər,
Gül suyündən içərlər.
Qırılacaq barmaqlar
Yara kəfən biçərlər.
555. Eşigə çıxdım bögün,
Eşikdə buldum dügün,
Canım çıxsın, səvdüğüm,
Nə dün gördüm, nə bögün.

556. Oğlan, oğlan, can oğlan,
Oğlan, çəpərdən boylan,
Qızlar səni görsünlər,
Dərdindən ölsünlər.
557. Qarşıda tut ağacı,
Bir əvdə yeddi baci,
İçində biri gözəl,
Onun da dili aci.
558. Dağ yolunda gəzər oldum,
Zəhər olsa, içər oldum,
Anam ağlar, yanar ağlar,
Babam ağlar, yanıb ağlar.
559. Üç quş olub uçiyerdux havada,
Qiya gəldi, bozdilər yuvada,
Anam ağlar, yanar ağlar,
Babam ağlar, yanıb ağlar.
560. Yük üstündə piroza,
Xabar edin xoroza,
Vaxti-vaxtında ötsin,
Yar gəldi məhləmizə.
561. Bən xorozum, ötərim,
Cani-cana çatarım,
Siz tarılın, siz yatın,
Bən vaxtında ötərim.
562. Yazı yazdım qaradan,
Dağlar qaxsın aradan,
Səvdücəgim bunda yox,
Qavuşdursun yaradan.
563. Yazı yazdım biləsin,
Oxuyasın, güləsin,
Bu yazı sənə dəgsin,
Durmiyasın gələsin.
564. Bostanda yeşil xiyar,
Boyun boyuma uyar,
Əlin ver bizə gedax,
Qaranluxda kim duyar.
565. Bostana su bağladım,
Endim-çıxdım ağladım;
Umdum-umdum
gəlmədin,
Bağrıma daş bağladım.
566. Yeşil leçək başında,
Qələm oynar qaşında,
Allah muradın versin,
Gələnin ayın beşində.
567. Qara bulud gəliyer,
Qarmi yağacax?
Gözlərim yol çəkiyer,
Yarmi gələcax?
568. Qərənfilim, qərənfil,
Boyan düzəm birəbir,
İnsafın yoxmi, yarım,
Haxlan götür hərdənbir.
569. Suvar suvara gəldi,
Atlı suvara gəldi,
Nə qılıcı var, nə qamçı,
Atlı suvara gəldi.
570. Qərənfil dalın əgmiş,
Əgmiş də yerə dəgmiş
Qomşidan bir yar səvdim
Zərəli kimə dəgmiş?
571. Qərənfil əkərmisin,
Balinən şəkərmisin,
Bu gözüm səndə qaldı,
Əxrətdə çəkərmisin?

572. Qəhvə qoydum furuna,
Əlvurmazdan durula,
Bəni yardan edəni
Cuma günü vurula.
573. Qərənfiləm qələmsiz,
Qərarım yoxdur sənsiz,
Yorğanına od düşsün,
Nasıl yatırsın bənsiz.
574. Qəmişə bax, qəmişə,
Su neyləsin yanmışə,
Böyük sabırlar lazım
Yarından ayrılmışə.
575. Qatır biçində gezər
Nali içində gezər
Qurban olem, köv sənə
Yarım içində gezər.
576. Qarşidə qoyun-quzi
Qoyuna verin duzi,
Çox vara yangılman,
Yigidə verin qızı.
576. Qarşuda qoyun-quzi,
Qoyuna verin duzi,
Bir allaha ayandur,
Yigidə verin qızı.
577. Qara bulud gəliyer,
Qarmi yağacax;
Gözüm yol çəkiyer,
Yarmi gələcax?
578. Qurumiş ağacım bən,
Küçücə toxacım bən,
Yarım gələn yollara
Hər gün baxacağım bən.
579. Qarşidə quzi-muzi
İkimiz emi qızı
Çıxaq dağın başına
Söyliyax dərdimizi.
580. Qaladan endim ancax,
Əlimdə yeşil sancax,
Nə qız oldum, nə gəlin,
Odlara yandım ancax.
581. Qərənfil oylum-oylum
Gəl bənim səlvi boylum
Səlvi boylum gəlməsə
Şen olmaz dəli gönlüm.
582. Qara qoç boyanurmi,
Səsləsəm oyanurmi,
Yarım onda, bən bunda,
Buna can dayanurmi?
583. Qara ötük dizəcan,
Buyur gedax bizəcan,
Gəl oturax səvgilim,
İlk bahardan güzəcan.
584. Qara quş boyanurmi,
Səsləsəm oyanurmi,
Sən ondan bax, bən
bundan,
Buna can dayanurmi.
585. Cefimdə ufax boncux,
Baxmasın çəli-cocux,
Baxarsa yigid baxsın,
Bari baxmaya dəgsin.
586. Cami yaptım degirmi,
Pəncərəsi yigirmi,
Sən ondan bax, bən bundan,
Bənə yazux dəgülmi?

587. Eşigizdə gül-havuz,
Gül dərməyə gəlməniz,
Güli mahana edib
Yar görməyə gələriz.
588. Ellərə, yar, ellərə,
Bülbül qonar güllərə,
Neçə ki, bu canım sağ,
Verməm səni ellərə.
589. Tabax doli mor-fişnə,
Oğlan, peşimə düşmə,
Babam sana qız verməz,
Nahaxdan borca düşmə.
590. Tut ağaci, tut gətür,
Yarımdan umud gətür,
Yarım küsmiş gediye,
Tut biləgindən gətür.
591. Tut dibində tutiya,
Yığdim qoydim qutiya,
Anam-babam müxənnət,
Bəni verdi kötüyə.
592. Furun üstündə furun,
Əngəllər geri durun.
Yarım çıxmış gediye,
Altun iskamlar kurun.
593. Yoğurt qoydum dolaba,
Böğün başım qalaba,
Yarım küsmüş gediye,
Günüm qaldı şaraba.
594. Yük üstündə pasturma,
Qız, saçların kəsdörmə,
Kəsdürsən də az kəsdür,
Sən də bəni küsdürmə.
595. Çıxdım dağın başına,
Arxa verdim taşına,
Sələm verdim almadi,
Toprax onun başına.
596. Puvar başında durma,
Puvari bulandırma.
Anam sana qız verməz,
Çox qaş-göz dolandırma.
597. Əzizim buda bəni,
Xəncər al, buda bəni,
Gör nə günə qalmışım,
Bəgənməz bu da bəni.
598. İsitmə dutdi bəni,
Dutdi qurutdi bəni.
Getdi yarım gəlmədi,
Bəlki unutdi bəni.
599. İçin-için iç, oğlan
Gəl qapıdan geç, oğlan
Babam sana qız verməz,
Bu sevdadan geç oğlan.
600. İki eşik arası,
Bulud atlas parası,
Küçükdən bir yar səvdüm,
Nədür onun çərəsi?
601. Ambarın bərəsinə,
Gün vurmuş yarısına,
Bən qurban, başım
qurban,
İgidin eyisinə.
602. Al qaftanım asılı,
Qoltux dibi basılı,
Bən nə dedim o yara,
Həftə gözdi kəsüli.

603. Armudun talındayım,
Çərmüğün yolundayım,
O yar getdi gəlmədi,
Bən onun dərdindəyim.
604. Armud talda tallanur,
Yerə düşər ballanur,
Oğlan ki, begdən ola,
Gənə qıza yalvarur.
605. Dəgirmanın taşına bax,
O qələm-qaşına bax,
Bən səvdim ellər aldı,
Fələgin işinə bax.
606. Dəryada kum qayniyer,
Qaynadıxca oyniyer,
Neçə gözəllər sevdim,
Səni kimi uymiyer.
607. Dərə buzsuz neyləsin,
Yarım bənsiz neyləsin?
Gedin deyın o yara,
Səvdüğünü söyləsin.
608. Qarpuzi dilim-dilim,
Bıçağı gülə sildim,
Nə taydı o günlərə
Yar söylədi bən güldüm.
609. Dağda oturuyerdim,
Mahraba toxuyerdim,
Yardan gələn meyvəyi
Yemiyer, qoxliyerdim.
610. Bağlamam fərdə-fərdə,
Düşürtdün bəni dərdə,
Ayaq üstə duramam,
Səni gördüğüm yerdə.
611. Bu dağın alması var,
Sarılb solması var,
Yarım aci dillidir,
Əqrəb tək çalması var.
612. Bu dərənin arduci,
Qınalı barmaq uci,
Öpülməmiş qızların
Qəbul olmaz oruci.
613. Bağçada yatan oğlan,
Poykasi kətan oğlan,
Səvgülün əldən getdi,
Xəbərsiz yatan oğlan.
614. Bağçada təzə kiraz,
Biri al, biri bayaz,
Qurban olem, yaradan,
Səvdüğümü bənə yaz.
615. Qaşların mildür yarım,
Gəl bəni güldür yarım,
Üç gündür görməmişəm,
Zanarım yildir yarım.
616. Bu gün yigirmi gündür,
Zülfün dügün-dügündür,
Əsmə rüzgər, savurma,
Yavrular gələn gündür.
617. Baxçaya girdim bayax,
Almaya vurdum ayax,
Dedilər yar gəliyer,
Səyirdim yalın ayax.
618. Qərənfiləm bir sini,
Küçükdən səvdim səni,
Padişah yarım olsa,
Gənə unutmam səni.

619. Qarşidə gördüm səni,
Gülünən ögdüm səni,
Gözümə qiyməz idim,
Duşmana qıydım səni.
620. Qardaşım qaladadır,
Məktubi baladadır,
Gedin deyın qardaşa,
Bacısı dar haldadır.
621. Şarkılar yazdım sana,
Sazlar səni qısqandı,
İçimdəki səvgilər
Azlar səni qısqandı.
622. Bu ayın altısıdır,
Köprünün altı sudur,
Yarı xəlvətdə görmax
Gövlümün arzusudur.
623. Bu gün bazar ertəsi,
Peşkuna vurdum tasi,
Allah muradın versin
Gələn bazar ertəsi.
624. Qardaş, bana qar gətür,
Mahramanı sar gətür,
Mahraman tar qoxsa,
Altun tasa qoy gətür.
625. Qırat biçində gəzər,
Nali qıçında gəzər,
Qurban olem o kövə,
Bəglər içində gəzər.
626. Biçinçilər biçində,
Bənim yarım içində,
Tərlük tikem yolliyem,
Yandı təri içində.
627. Aşır der yar içərdən,
Kes bağırım yar içərdən,
Gözüm qaldı qapıda,
Çıxmaz o yar içərdən.
628. Gedərim bəndə-bəndə,
Bir arzım qaldı səndə,
Heyva kimi saraldım,
Din-iman yoxdı səndə.
629. Su gəlür mili-mildən,
Səvərdim canı-dildən,
İstərim yanan gələm,
Qorxurum aci dildən.
630. Sabağın bur səsinə
Oyandım yar səsinə,
Yarım şahən, bən kəklik,
Qonaydım baxçasına.
631. Məni məniyi açar,
Məniyi bəglər seçar,
Məni yarı gətürməz,
Bir o ki, gövül açar.
632. Məniyə məst edərim,
Canıma qəsd edərim,
Sənin kimi məniciyi
Altıma post edərim.
633. Məniyə mərəz dedilər,
Çil ördəgə qaz dedilər,
Bəni sənə verməzlar,
Yana-yana gəz dedilər.
634. Məniyə məni derlər,
Kürdə erməni derlər,
Babam sana qız verməz,
Yana-yana gəz derlər.

635. Məni diyem məndildən,
Şami yaxem qəndildən,
Gəl ikimiz bir diyax,
Sən totaxdan, bən dildən.
636. Məndilim məndə-məndə,
Məndilim qaldı səndə,
Yeddi yaylux çürütdüm,
Adamlux yoxdı səndə.
637. Məndilim dönək-dönək,
Ortasi çarxi-fələk,
Yazi bərabər yazladım
Qışın ayırdı fələk.
638. Gəmi gəlür Arazdan,
Taxtalari kirazdan,
Yar, sənə söz diyacam,
Hələ deməm, birazdan.
639. Göyərçin havadadır,
Yavrusi yuvadadır,
Bir əlim yar qoynunda,
Bir əlim duvadadır.
640. Göydə yıldız gediyer
Acab yarım nediyer,
Yarım onda, bən bunda
Yara canım gediyer.
641. Göydə ayax maşinə,
Ulaşaydım peşinə,
Bən qurban, başım
qurban,
Qaynımın qardaşına.
642. Kömleyi yeşil oğlan,
Geyin, yaxaşır oğlan,
Qapimizdə dolanma,
Anam dalaşır oğlan.
643. Gəl bəri, yar, gəl bəri,
Sən könlümün dilbəri,
Gözlərim yuxı görməz,
Nə desən də səv bəni.
644. Gedərsən bizə oğra,
Kəbəbi közə toğra,
Bəni qoyub gedərsən,
Dərmənsiz dərdə oğra.
645. Oğlan, adın əcəmi,
Nə gəziyen bacami;
Qolların eylə tabut,
Gəl götür sələcəmi.
646. Məndilim çeşdi-meşdi,
Məndilim suya düşdi;
Ağlasana, səvgülüm,
Ayrulux bizə düşdi.
647. Məni məniçi məni,
Nerda buldun sən bəni;
Bən səvdayi bilməzdim,
Sevdaya saldın bəni.
648. Qapını ara yeri,
Sızıliyer yara yeri;
Binki ablam olsa da
Tutmiyer ana yeri.
649. Of dedim dilim yandı,
Tüfurdüm kilim yandı,
Kilimə yazuğum gəlməz,
Baxçada gülüm yandı.
650. Bu dağın ardındayım,
Qəriblər yurdundayım,
Bənə degib dolaşman
Bən qardaş dərdindəyim.

651. Derselin iraxluği,
Cefimdə daraxluği,
Nə canıma kər etdi,
Derselin iraxluği.
652. O daldan bu dala atılamazdım,
Tərəzim qırıldı tartılamazdım,
Zülüm zəncirləri keçdi boynuma,
Bu qürbət ellərdən qurtulamazdım.
653. Puvarın başındayım,
On iki yaşındayım,
On iki yaşdan bəri
Bən vətən eşxindəyim.
654. Puvarın başı bənim,
Dibinin daşı bənim;
Qurumaz vətən üçün
Gözümün yaşı bənim.
655. Bu dağın ardındayım,
Qəriblər yurdundayım,
Sən zanma ki, untdum,
Həp sənin dərdindəyim.
656. Aşix der sizə gələm,
Sürmə çək gözə gələm.
Yüz bin möhnət çəkdirsən,
Aqibət sizə gələm.
657. Bu gün bazar oldi gəl,
Haxdan nazar oldi gəl,
Yollara baxa-baxa
Canım bezar oldi gəl.
658. Aşix der nədən yana,
Pervana nədən yana,
Yaxşı hökmət yaman gündə
Çəküldi nədən yana.
659. Ay qayıqlar-qayıqlar,
Suda oynar balıqlar,
Vətən yada düşəndə,
Həp bədənəm sayıqlar.
660. Kara tavux qaçıyer,
Kanadını açıyer,
Baba, bəni tez əvər,
Kızlar əldən qaçıyer.
661. Karpuz kəsdim yılan yox,
Niya kəsdin diyan yox,
Nə vaxtdan bəklilərim,
Səni səvdim diyan yox.
662. Qarpuzi dilim-dilim,
Biçağı gülə sildim,
Ne taydi o günlərə,
Yar söylədi, bən güldüm.
663. Məniyəm mənəykəyəm,
Yara yolladım sələm,
İncinməsin, gülməsin,
Bəlkə tolanəm gələm.
664. Yılana bax yılana,
Başı yerdən tolana,
Bəni yardan edəni,
Torba taxa dilənə.
665. Yılan, gəl qaymax üçün,
Yüzüklər parmax üçün,
Analar qız böyütmüş,
Ərgən yigitlər üçün.
666. Oğlan-oğlan beç oğlan,
Gəl bacamdan keç oğlan,
Babam sana qız verməz,
Vaz keç bəndən beç oğlan.

667. Ay dağlar, fənə dağlar,
Qar yağmış sənə dağlar.
Tutaydım yar əlindən,
Gəzəydim səni dağlar.
668. Gögdə bulud olanda
Vay sarının gününə,
Ambarda taxıl tükənəndə
Vay qaranın gününə.
669. Altun üzügüm var bənim,
Parmağıma tar bənim,
Adigünün içində,
Orta böyli yar bənim.
670. Puvara atlar gəlör,
Nallari çatlar qəlör,
Bəxtölli puvar sənə,
Ərgən yigitlər gəlür.
671. Hegiya ağır olanda,
Yığılıb toya gələndə,
Məclis xitama bulanda,
Yüz dəvə kurbanın olem.
672. Kurbanluğa kestim oni,
Qırx çuvalda kırdım uni,
Şəkər halva nanin olem,
673. Nanın yayılsın aləmə,
Katiblər alsın qələmə,
Guvaüi qəlsin sələmə,
Sağduçu bir nanın olem.
674. Qərəfil, oydun bəni,
Yaralı soydun bəni,
Bu yalançı dünyada,
Gözü yaşlı qoydun bəni.
675. Bu dağların barını,
Süpürsünlər qarını,
Onda misliman yoxmi,
Yollasınlar yarımı
676. Qaladan endim atli,
Bir alma soydum tatli,
Sən ondan bax, bən bundan,
İkimiz də muratli.
677. İstol üstündə yazı,
Nə incədür bu yazı,
Bən yarım gedəcam,
Qoymadı iki cazı.
678. Dağları keçən bülür,
Sümbüli sökən bülür,
Yıxılacaq yerlərdə
Səvdəyi çəkən bülür.
679. Səvdə çəkən mərəd olur,
Səvdə yaman dərd olur,
Səvdəyə meyil versən,
Yürəginə dərd olur.
680. Çıxdım dağ başına,
Gördüm inək sağiyer,
Yarım bəni səvmiyer də,
Danasi bənə niyə baxiyer.
681. Oğlan sən oylimisin,
Minare boylimisin,
Səvdin, səvdin almadın
Sən eşəg soylimisin?
682. Aşix der vətən qarı,
Kömləgi kətən qarı,
Adamın əvün yıxar
Axşamdan yatan qarı.

683. Aşix der vətən qari,
Kömləgi kətən qari,
Adamın əvün yıxar
Çuvaldan un satan qari.
684. Ay işığı süd kimi,
Arxaluği çit kimi,
Nə baxiyen bağçadan
Emigilin it kimi.
685. Qar yağar kəpək kimi,
Qız-gəlin ipək kimi,
Nə bacadan baxarsın
Yal yemiş köpək kimi.
686. Puvar başı nargilə,
Su doldurur gülə-gülə,
Elə hersim çıxdı ki,
Qaxem gedem yar gilə.
687. Oğlan, adın Aslandur,
Get qapiya yaslan dur,
Babam sana qız verməz
Qırx macari səsləndür.
688. Ocax başında maşa,
Yigit, gəl bəni boşa,
Boşasan şindi boşa,
Buraxma qara qışa.
689. İşim aşmadi başdan,
Gözüm toymadi yaşdan,
Fələk bənə qıysaydı,
Verürdi əzəl başdan.
690. İştəmədim yad olsun,
Nişan verdim ad olsun,
Yardan bir xəbər gətür,
Məlul qəlbim şad olsun.
691. İkimiz əmi qızı,
Sən qoyun ol, bən quzi,
Çıxax dağlar başına,
Soyli yax dərdimizi.
692. İstambul əgmələri,
Bəgənməm dəgmələri,
Yarım geymiş qurşalı,
Olaydım dügmələri.
693. İgnəyi atdım sögüdə,
Yengi düşdüm ögüdə,
Bənim gövlüm düşmüşdür
Uzun boyli yigidə.
694. İncə çubux işdə gəl,
İncə yola düşdə gəl,
Əgər yöni bulmasan,
Karvana karış da gəl.
695. Bən aşix yara sızlar,
Vurduğun yara sızlar,
Yaralilər nə çekiyer,
Nə bülür yarasızlar.
696. Qurumuş ağacım bən,
Küçücə toxacım bən,
Yarım gələn yollari
Hər gün baxacağım bən.
697. Qəmişlər, ay qəmişlər,
Axşam bizə gəlmişlər,
Oynamışlər-gülmişlər
Genə əvə getmişlər.
698. Gül əkdim gül bitürdüm,
Gül xarmana gətürdüm,
Yazman güz arası,
Mən yarimi yütürdüm.

699. Bögün bir gözəl gördüm,
Baxar cənnətə sarayından,
Qəməşdi gözümün nuri,
Onun hüsni camalından.
700. Bostanda yeşil xiyar,
Boyun boyuma uyar,
İkimiz də bir boyda
Ayrımaya kim kıyar.
701. Ostanda sari kabax,
Ədrəfi tabax-tabax,
Səvdi-səvdi almadi,
Alduği yilana bax.
702. Endim dərə irmağa,
Zeytun tali qırmağa,
Qorxdum ki, tal qırılır,
Yarım qalır ellərə.
703. Puvar başı potorax,
Gəl bərabər oturax,
Bir sən söylə, bir də bən,
Bu sevdadan qurtulax.
704. İki taxta çaxarım,
Arasından baxarım,
Əgər bulusun killiyə,
Yolla bənə, yaxarım.
705. Sari qovun dilimi,
Bən yütürdüm gülümi,
Çıxem tağlar başına,
Ariyem səvgüllimi.
706. Cefimdə payna düşdi,
Qarışdı xəzəllərə.
Küçükdən meylim geçdi,
Cilvəli gözəllərə.
707. Portağalin sarisi,
Yedim, qaldı yarisi,
Oğlan bir kapek etməz,
Nə gözəldür karisi.
708. Qara qovun aşimi,
Bən yütürdüm eşimi,
Çıxem dağlar başına,
Ariyem qardaşimi.
709. Qovun kesdim saçağı,
Saçamadım poçağı,
Səvdi-səvdi almadi,
Yigitlərin alçağı.
710. Qarpuz kesdim qan çıxdı,
Dörd bir yandan yar çıxdı,
Geri turun, oğlanlar,
Bənim acığım çıxdı.
711. Qar kimi oydu bəni,
Öldürdün soydu bəni,
Nə kölgədə bəslədin,
Nə günə qoydu bəni.
712. Qərib çəkər of ağlar,
Həp sızlar, həp ağlar,
Qəribin nəmli gözləri
Baxar hər sabax ağlar.
713. Qara yergin içində,
Qara zanqal qıçında,
Bən yarumi tanurum,
İgidlərin içində.
714. Qala qalaya qarşı
Qalanın ögi çarşı,
Adını desəm tanursuz
Ülfət begin qardaşı.

715. Qaladan endim atli,
Bir alma soydum tatli,
Sən ordan bax, bən burdan,
İkimiz də muratli.
716. Qara-qara qazanlar,
Qara yazi yazanlar,
Cənnət yüzi görməsin,
Aramızı pozanlar.
717. Qaladan eniyərdim,
Qaz kimi döniyərdim,
Yar yadıma düşəndə
Buz kimi əriyərdim.
718. Dünyaya bir nəzər etdim
Dünyanın işinə dünya da ağlar
Haxlilər irəldə, haxsız geridə,
Haxsızın işinə haxlilər ağlar.
719. Gökdə göyərçin uçar,
Havada laçın uçar,
Vətən qapısı açılrsa,
Dalımda saçım uçar.
720. Qərənfil dalın əgər,
Əgər də yerə dəgər,
Vətəndən ayri düşdux,
Hər gələn bizi dögər.
721. Armudum bir üstünə,
Sal dəgdi il üstünə,
Bən kəndimi saxlarım
İgidin eyisinə.
722. Gökdə yıldız top durur,
Oğlan ati qopdurur,
On beş yaşındakı qız,
Al yanaxdan öpdürür.
723. Gökdə yıldız bir tənə,
Saralmışuğ mor birtənə,
Sənin kimi qul layıx,
Bəni kimi sultana.
724. Məktub, səni ad edərim
Poçtaya amanat edərim,
Əgər yara çatmasa,
Gör nə qiyamət edərim.
725. Puvar milinən olur,
Səvdə sirinən olur,
Gözdür aləmə baxan,
Yürək birinən olur.
726. Su gəlür gümbül-gümbül,
Ətəgi doli güldür,
Gökdə uçan boş quşlar,
Dərdimi yara bildür.
727. Armud dibi ağırşax,
Bənim yarım pek uşax,
Uşax olsun sağ olsun,
Dilək edin qovuşax.
728. Limon kimi soyma bəni,
Cefinə qoyma bəni,
Biz vətən əvləduyux,
Vətənsiz qoyma bəni.
729. Mən aşıx yad ağlar,
Ulu dağlar yad ağlar,
Sağlığımda qədrim bil,
Öləndə yad da ağlar.
730. Biçinçi xara bağlar,
Dərz biçər xara bağlar,
Yad gəlür yalan ağlar,
Anam gəlib gerçəy ağlar.

731. Vaqona bax vaqona,
Bir gün bindim bən ona,
Fit çaldı yola düşdi,
Yolum düşdi uzağa.
732. Məni məni məs məni,
Gəl məndildən as bəni,
Əgər səni sevməsəm
Gəl dilimdən kes bəni.
733. Aya bax necə gedər,
Dolanur gecə gedər
Argan qızın mamasi
Yuxusi gecə gedər.
734. Altuna bax altuna,
Bax bu qızın xaltına,
Elə hersim qaliyer,
Alem takmuğ altına.
735. Altunumi aridurum,
Xaltunumi baridurum,
Sani kimi itləri
Ustuma uradurum.
736. Qələm kuş kaxti nedem,
Bağdada axti nedem,
Biz burali doüldux,
Kismatlar kaxti nedem.
737. Qələm quşam qalxaram,
Gökdə qanad çalxaram.
Desalar savduğun geliyer,
Meyit olsam qalxaram.
738. Gəl mənim ağa yarım,
Sallan gir bağa yarım,
Koçum yox qurban edem,
Başım sadağa yarım.
739. Bacadan gəzmə, iz olur,
Kara poykan toz olur,
Gecə gəl, gündüz gəlmə,
Komşi tuyar, söz olur.
740. Bağçada əzələ bax,
Dibində xəzələ bax,
Öz yaruni buraxmış,
Behuda gəzənə bax.
741. Bağçada bəyaz ərük,
Yarpağı dəlük-dəlük,
Elə bir yar səvmişim,
Koçoru bölük-bölük.
742. Bağca çəpərinən aşdım,
Zanarım cənnətə düşdüm,
Yarınan təhnə dilləşdim,
Bir gül aldım yanağından.
743. Ax bıçağım, bıçağım,
Tütün doğriyacağım,
Dayım tütün iştəmiş,
Ona yollıyacağım.
744. Kəklik, taştan ot götür,
Gəl yardan məktup götür,
Əgər məktup verməsə,
Tut biləkdən al götür.
745. Tavar gəlür izinən,
Ayağının tozinən,
O yar bəndən vaz geçdi,
Düşmənnərin sözinən.
746. Ah çəpərlər-çəpərlər,
Bozulanda yaparlar,
İçərdən ataş almış,
Dişərdən su səpərlər.

747. Dağdan endim aşağı,
Pişnəluğa başağı,
Bən elə bir yar sevdim.
İncə beldən aşağı.
748. İstol üstdə yumurta,
Qardaş, bəni unutma,
Əgər bəni unutsan,
Vətənmizi unutma.
749. Mindim kirəz dalına,
Baxdım Azqur yoluna,
Cikirdəkli quş kimi
Qonem yarın qoluna.
750. Azqur bənim durağım,
Bən yarımnan irəğim,
Aləm yar-yar deyincə,
Yanar bənim yürəgim.
751. Dağlar, himmət eylə,
Bunda qalmyem,
Qalursam da
Qürbət eldə ölmüyem.
752. Manqal maşasız olmaz,
Axısxa paşasız olmaz,
Qəribluxda qalanın,
Gözləri yaşsız olmaz.
753. Çarşidə vardı xarman,
El köçdü, qaldı xarman,
Qəribin xəstə gövlün
Sağaltmaz dava-dərman.
754. Qərənfil qətmər oldi,
Qəriblux yetər oldi,
Vətəndən ayrılmamız
Ölümdən betər oldi.
755. Qara sürhəm oylum-oylum,
Gəl bənim sərvi-boylum.
Sərvi-boylum gəlməsə,
Səvinməz qərib könlüm.
756. Ay işığı ışıxdur,
Süfrə dolu qaşuxdur.
Anası bəni bəyənməz,
Vallah, bu yar yazıxdur.
757. Ay işığı ışıxdur,
Süfrə dolu qaşuxdur.
Anası bəni bəyənmədi,
O oğlan bənə aşıxdur.
758. Ağ qoyun mələr gəlür,
Dağları dələr gəlür,
Quzusunu qurd götürmüş,
Onunçün mələr gəlür.
759. Qəhvə qoydum furuna,
Dedim bir az durula.
Səni bəndən edəni,
Cümə günü vurula.
760. İki puvar yan-yana,
Su içdim qana-qana.
Sənə süd verən ana,
Bənə olsun qaynana.
- 761 Bu dağlar olmayaydı,
Səralıb solmayaydı.
Bir ayrılıq, bir ölüm,
Heç biri olmayaydı.
- 762 Su gələr axar gedər,
Dərələri yıxar gedər.
Həxixəti yar olsa,
Dünyayı baxar gedər.

763. Ay çıxar əmələndən,
Əl edim kəmərindən.
Dilimlə hal edim,
Sağ məmən damağında.
764. Ayağı məsli yarım,
Bülbül nəfəsli yarım.
Hankı bağa gedişim,
Bu ağa nəsli yarım.
765. Gedəli oğum dağdır,
Bu nə meyvəli bağdır.
Bən qazanım yar yesin,
Necə ki, canım sağdır.
766. Su gəlir ata-ata,
Əynimdə gümüş bafta.
Qız! Rəngin niyə solmuş,
Yalnız yata-yata.
767. Bu yazı yazı degül,
Əlim tərəzi degül.
Andır qalsın ayrılıq,
Bu gölüm heç razı degül.
768. Gedərim əllərüzdən,
Su içməm göllərüzdən.
Yeşılbaş ördək olsam,
Su içməm göllərüzdən.
769. Ay işıxı işıxdır,
Süfra dolu qaşuxdur.
Anası yan-yan gedər.
Oğlı bənə aşıxdır.
770. Gedışı gedə ora.
Kələbi közə doğra.
Bəndan ayrı yar sevsə,
Əlacsız dərd doğula.
771. Məni deməyə gəldim,
Qaymax yeməyə gəldim.
Qaymax verənim degül,
Vətəni görməyə gəldim.
772. Ay işığı süt kimi,
Kömləgi var çit kimi.
Babam sənə qız verməz,
Baxtıraram itkimi.
773. Ay işığı işıxdır,
Dama-dama dolaşuxdur.
Bizim oğlan nə etsin,
Sizin qız aşıxdır.
774. Aya bax düzə gedər,
Dolanır küzə gedər,
Qız yolunu şaşırmiş,
İnşallah, bizə gedər.
775. Bu dağlar olmasaydı,
Çiçəgi solmasaydı.
Vətəndən ayrıldux,
Bu ayrılux olmasaydı.
776. Bu dağlar ulu dağlar,
Meşəsi sulu dağlar.
Biz vətəndən oldux,
Göy gurlar, bulud ağlar.
777. Əzizim bədənnəri,
Çəvirün gedənnəri,
Ah etsin qan quşsun,
Bizi vətənnən edənləri.
778. Ay işıxı işıxdır,
Süfra dolu qaşuxdur.
Abbası yan gəzər,
Qardaşı bizə aşuxdur.

779. Əzizim bədənnəri,
Çəvirün gedənnəri,
Ah etsün qan qussun.
Bizə kötülük edənləri.
780. Ay çıxar, qədir Allah,
Bu nə sövdədir, Allah,
Ya yarım insaf ver,
Ya bənə səbir, Allah.
- 781..Almayi atana kurban
Atıb tutana kurban
Gecələr on beş saat
Yalaquz yatana kurban.
- 782.Dəğirmanın savağı,
Kısa kəsdim qavağı.
Xoros dilin lallansın
Niyə dedin savaxı.
- 783.Məniyə nəşim gəlür,
Ağlatma yaşım gəlür,
Çıxım qapıya baxım,
Bəlkə qardaşım gəlür.
- 784.Bağçaya girdim bayağ,
Almaya vurdum ayağ.
Dedilər yar gəliyer,
Səgritdim yalın ayağ.
- 785.Bu dağlar ulu dağlar,
Çiçəgi sulu dağlar.
Burda bir qərrib ölüb,
Göy gürlər, bulud ağlar.
- 786.Bu dağların barını,
Kürüsünlər qarını.
Orda müsulman yoxmu?
Yollasınlar yarımı.
787. Dəğirmanın havağı,
Kısa kəsdim qavağı.
Bən səvdim, ellər aldı,
Qara gəlsin duvağı.
788. Dağlardan qalx da gəl,
Sularinən ax da gəl.
Biz burda ah çəkəruş,
Vətəndən qalx da gəl.
789. Karşıda vətən bizim,
Kırıldı kütən bizim.
Vətənnən sürulduş,
Kalxmadı yatannar bizim.
790. Karşıda vətən bizim,
Kırıldı kütən bizim,
Getduş, gəlməduş vətənə,
Kalxmadı yatan bizim.
- 791.Gəlsən yolun oliyem,
Sallanan kolun oluyem,
Vətənə gedərsax,
Ağzunda dilin oliyem.
792. Karşıda qoyun-quzi,
Qoyinə tökim duzi,
Çox maldan bafa yoxdur
Vətənə yollan bizi.
793. Karşıda gördüm səni,
Səvdəynən yordux vətəni,
Özümüzə qıymazduş,
İndi uzax oldux.
794. Karşıda hər gedəllər,
Her gəlür, gün gedəllər.
Bizim ədət bumuydur,
Vətəni birlə tərək edəllər.

795. Gedib-gedib bizə uğra,
Kəbəbi közə doğra,
Bizdən başxa kim otursa vətənə,
Əcəlsiz dərdə uğra.
796. Karşıda gördux vətəni,
Unutmadux vətəni.
Vətən bizimdür,
Gedəcəyüx genə vətəni.
797. Qurban oliyem sənə,
Durmuş insələmə,
O qaşlaruyi
Kim almış qələmə.
798. Azdux girdux bağa,
Başımız dikdi yaprağa,
Biz Vətəndən ayrıldux,
Qara gəldi kütaha.
799. Qarşıda qoyun-quzi,
Qoyuna tökim duzi,
Vətəndən ayrılmışux,
Onuyçün məliyerux quzi.
800. Bu dağın ardı meşə,
Gün vura kölgə düşə,
Bizi vətənnən edənin,
Əvinə şivən düşə.
801. Əzizim suli dağlar,
Çiçəgi suli dağlar,
Burda bir qərib ölmüş,
Gög gürlər, bulud ağlar.
802. Məni deməyə gəldim,
Qaymax yeməyə gəldim.
Qaymax mərəmim degül,
Yarı görməyə gəldim.
803. Qərənfil əkdin sənsiz,
Qərəlim yoxdur sənsiz.
Hər nə yanı gəziyersax,
Qalamiyorux vətənsiz.

LƏTİFƏLƏR

Axısqa türklərinin ən böyük xoşbəxtliyi ondadır ki, taleyin acıları onların gülüşünü və həyat eşqini əridə bilməmişdir. Xalqın faciəsini öz faciəsi kimi duyan hər bir türkün dərindən dərman, ruhuna təpər müdrik xalq gülüşü, duzlu şakalar, yerennük olmuşdur. Xalq gülə-gülə heç də öz dərini unutmamışdır. Xeyr! – Gülüş milli ruhu, xalq ruhunu sınmağa, qırılmağa qoymamış, düşmənlərə cavab olmuşdur. Xalq öz gülüşü ilə sanki böyük oğlu Ömər Faiq Nəmanzadənin dediklərini bir daha söyləmişdir: «Xeyr, əzizim, xeyr! İşıq dairəmiz sönməyə mail olsa da, arxayın olunuz, sönməyəcəkdir. Bəlkə getdikcə böyüyəcək, o qədər böyüyəcək ki, ta babalarımızın keçməmələri üçün çəkilən Çin səddini də keçəcəkdir» (Ö. F. Nəmanzadə. Əsərləri. Bakı, 1983, s. 95).

Türklərin mifoloji əsərləri, əfsanə, dastan, mani, türküləri ilə bərabər, Nəsrəddin, Qaya əmi, Beç, Kudyan haqqında çoxlu məzəli rəvayətləri də var. Onlardan bəzilərini sizə təqdim edirik.

Axısqada ayrı-ayrı kəndlər haqqında da məzəli sözlər var ki, bunların bəzisini Axısqaanın coğrafiyasına aid bölmədə vermişik.

1. NƏSRƏDDİNİN TƏLƏBƏLİYİ

Keçmişdə bir molla oliyer, özi də çox aqılmışdır. Onun bir koçi oliyer. Molla hər gün koçi kəsib üç dəfə çorba bişürüyər, tələbələrindən yiyər. Sora onun gəməklərini yığıb dua oxiyər, koç diriliyər.

Bir gün molla nerəyəsə gediyər. Tələbələrindən də tapşırıyer ki, koçi kəsmiyəsiz. Siz oxuyamasız. Koç nadan olur.

Ancak mollanın tələbəsi Nəsrəddin tələbələrə diyər ki, koçi kəsib yiyax, bən oxumay biliyerim. Gəməkləri yığıb okurum, koç dirilur. Molla nə bilacax ki, biz koçi yedux.

Koçi kəsib yiyerlər. Sora gəməkləri yığıyerlər. Amma düz yığımyerlər. Nəsrəddin oxuyər, koç ayağa kaxiyər, ancax nadan oliyer.

Molla misəfirluxdan gəlib görüyər ki, koç nadandur. Camahat da baxıb güliyer. Biliyer ki, bu, Nəsrəddinin işidur. Diyər ki, bən deməmişdimmi ki, koça bögün dəgməyin! Səni görüm bu koç kimi ellərə gülünci olasın.

Mollanın kərgişi Nəsrəddini tutiyər. O gündən Nəsrəddinin bütün sözləri ellərə gülüncüdür.

2. MOLLA VƏ EŞƏGLƏR

Adamın birinin eşəgi itiyer, kövünü ariyer, bulamiyer. O biri kövə gediye. Aramaya ərindüğüna səhəb, gediye camiyə. Mollaya diyer ki, cumadan sonra cəməhətdən bir soruşax, belki eşegimi görən olur.

Cuma namazından sonra Molla cəməhətə soruşiyer:

- Ey cəməhət, bu dünyada kimin nəyə həvəsi var?

Biri qaxiyer diyer ki, paraya, o biri diyer ki, yemege, başxalari diyer toya, bayrama. Hərə bir şey diyer.

Axırda üç-dörd nəfər qaliyer. Bunnar diyerlər ki, bizim heç bir şeyə həvəsimiz yoxdur.

Molla, eşək ariyani səsliyer, diyer:

- Ay eşək, sahibi, a bunda üç-dörd eşeg var. Gəl bax gör, hangisi sənindir?

3. İKİ ƏRINGƏN

İki tənə əringən oliyer də, bunlar üzümün altında yatiyerlər də. Üzüm salxumi sallanur ağızlarına dəyir. Ama ərindüklərindən yemiyerlər. Biri diyer ki, olan, ey vax, bəni vax, bir adam olsa da, bana bir gilə üzüm versə da yesəm.

O biri lap əringən diyer ki, olan, bənim yerimə də de ki, versinlər.

4. BACANAQLAR

Yeddi bacanaq yol gediyermiş. biri diyer ki, olan, bir adam oleydi da, konuşaydix.

5. KÜSƏYƏN ENİŞDƏ

Aclıx dövrü toyda eşitənin cadi (çörək növü) payını yiyerlər. Güvəgiyə eniştəyi götürəndə ayağını eşigə diriyer, diyer ki, cadiyi ki kim yedi, gəlinin də yanına o girsin, bən girməm.

6. ÜFÜR DAĞI

Biri misəfirluxda sicax çorbayı yiyer, ağızını yaxiyer (yandırır). Yandığından başını dik göyə qaldirur, amma utandığından üfərə bilmiyer. Tavana baxiyer də əv sahibindən soruşiyer:

- Dada-dada-dada, bu koşatlari (tirləri) nerdən gətirdüz?
- Əv sahibi arif adam imiş də, diyer:
- Üfür dağından gətirdux, dadamcan.

7. ENİŞTƏLUX

Biri eniştəluğa gediyer, buna yemaya xingal gətirüyerlər. Xingal ufax (xırda) oliyer, eniştə fikirləşiyer ki, şimdi bir-bir yesəm, ağızda bir şey yox. Başliyer iki-iki, üç-üç yemaya. Qaynatasi diyer:

- Eniştəcan, sizdə türbəyə ölüyi qaç-qaç qoyiyerlər?

Eniştə məsələni duyub diyer ki, ölüsünə baxiyer, əgər böyük isə bir-bir, ufax isə iki-iki, üç-üç də qoymax oliyer.

8. MÜRTƏZ DƏDƏ VƏ KÖŞƏLİ

Saatlıda M.F.Axundov adına kolxozda orta məktəb müəllimi işləyən Məhəmməd Dursunov söyləyir:

- Bir dəfə maşında ot gətirəndə maşına atası alışıdı, ot yanmaya başladı, bizimə xəbərimiz yoxdur. Arxadan "Jiquli" gəliyer, çatammiyerlər ki, desinlər ot yaniyer. O gəliyer, biz yol vermirux, qaçıyerux. Bir təvür "Jiquli" irəlilədi və saxladı. Bizə işmar etdi ki, ot yaniyer. Biz çıxdux ki, maşın üstü tütünə qatlanmuş, yaniyer. Sürən də Zedibanlı oğlandır, adı Köşəlidir. Bir təvür otun atasını söndirdux. Maşın alovlanana-alovlanana Gümüş kanala gəldux çatdux. Su səpdux, söndirdux. Bu xəbər Mürtəz dədəyə (məşhur el şairi Arzneli Mürtəz Türən oğlu) ulaşıdı, aldı görək, Mürtəz dədə nasıl vəsf etdi buni:

Zediban qariyəli (kövlu) Təməlin oğlu,
Bəsmələsiz döşəkdən çıxan Köşəli,
Onunçun gəlmiyer işlərin toğri,
Sol ayağın şalvara taxan Köşəli.

Nasıl edax kötülərin məthini,
Bilirüm aslıni, tanrı zatını,
Sən ki yakdın Məhəmmədin otuni,
Qomşi ocağını yıxan Köşəli.

O ki bənziyersin ağacların zortuna,
Canım qurban olsun yigitlərin qartına,
Yüz manat xərclətdin maşın bortuna,
Paraya da panço taxan Köşəli.

Siz kimi cəhillər maşın qədrin bilməz,
Dövrən sürüb əsla səfa da qılmaz,
Zəhmət çəkər, zəhmət haqqın alamaz,
Hökmət maşının yaxan Köşəli.
Usta Mürtəzdi sözlərini qanduran,
Tapulmadi maşınayi söndürən,
Od salıban maşınayi yaxdıran
İdaradan da yüziağ çıxan Köşəli.

9.

Xoca Nəsrəddin padşahın vəziri olur. Padşah diyer ki, vəzir, bənim qonaxlarım gələcəy. Sən yaxşı bir aşix tapğınan bu məclisi yola versin. Diyer ki, baş üstə. Həmən gün padşahın qonaxları gəlir. Şah tez xocanı çağırır ki, neynədin, tapdın aşığı. Xoca deyir ki, aşix nəyə lazım, aşix mən. Diyer, ayə, çalmağı-zadı bilirsən? Diyer ki, çalmaxı da biliyəm, hələ üstəlik oxumağı da. Hə, nəisə axşam olur yığışillar, yiyillər, içillər. İndi diyillər ki, bir aşix çalsın görək feyziyab olax. Xoca da bir sazı alıyer, gəliyer, oturer orda. Götürüyər əlinə, barmağını qoyur bir pərdənin üstünə, başdıyır dındıltadır, oxuyer. Qonax əyiliyer padşahın qulağına ki: - Padşah sağ olsun. Bu neyniyir, nə çalır? Heç çalmağını görmürəm, barmağını də yerindən dəpərtmir. Padşah diyer ki, - Xoca biz görmüşük aşixların barmaxları gedər, gələr sazın üstündə. Xoca da: - Padşah sağ olsun, olar tapa bilmirlər, mən tapmışam barmaxlarımın altındadır.

10.

Əmir Teymur milləti yığır, diyer ki, mən nətər adamam? Kimin nə həddinə ki, sən pis adamsan. Hamidan bir-bir soruşiyer. Sıra gəlir Xocaya. Diyer ki, Xocam, mən nətər adamam? Diyer ki, iyisən, amma. Diyer, ammasu nə? Bizə layiq adamsın. Xocanın bunu deməkdə məqsədi vardı. Yəni insanlar o qədər azğunlaşmışdı ki, o dövrdə Allah Tala bu insanların başına Əmir Teymuru göndərdi.

11.

Əmir Teymurla bağlı bir rəvayət də var. Əmir Teymurun qazısı Xoca Nəsrəddin oluyur. Bu əmr verir ki, heç kəs iti kəsən bir şey gəzdirməsin. Belə ki, bıçax, xəncəl. Xocanın da bir əbası olur, böyük bir əba, hamıya məlum. Teymurun da əlaltıları var axı. Satqınlar, xoş görünmək istiyənlər. Gedirlər ki, şahım, bən bu molladan şübhələnirəm, o əbasının altında bir şey gəzdirir, amma nə biz bilmiyoruz. Qazidir, kim bunun əbasına baxacaq ki. Əmir Teymur Xocanı çağırır diyer, a xocam nətərsən?eləsən, beləsən. Sənin nə gözəl əban var, bunu bənə bağışla. Elə eliyer, belə eliyer, görüyər ki, nə, əbasının altında bir balta var, yaman yekə baltadır. Diyer ki, Xocam, sən mənim qanunlarıma tabe deyilmisən ki, bənim sözüümü dinləməmisin. Diyer ki, Əfəndim nəyi? Diyer, bən diyərəm ki, hələ bıçax gəzdirmək olmaz, sən balta gəzdirərsən. Diyer, Vallah, bu qanunlarda elə qələtlər çıxıyer, hələ bu baltaynan yontuyuram, hələ düzələdə bilmiyərəm.

12.

Bir gün Molla Nəsrəddin dostuyla rastlaşır. Deyir, A qardaş, sən məni hər görəndə qonaq çağırardun. İndi heç çağırırırsan, noolub? Xeyir ola? Diyer ki, ə, sən görməmiş kimi yeyirsən, ona görə çağırırıram. Diyer ki, ona görə çağırırırsan? Deyir ki, hə. Əyə, sən məni çağır, hər tkənin arasında ik rükət namaz qılaram.

13.

Molla Nəsrəddin rəhmətlik həkim işdiyirmiş. Özü də acmış. Gedir xəstənin yanına. Xəstənin yanına gedir. Xəstəni gətirirlər, özü də acdı axı. Deyillər ki, ay həkim, bax da bu xəstədi. Deyir ki, xəstəyə heç nə olmuyub. Xəstə acdı. Acdı? Deyir, hə. Deyirlər ki, yemir axı. Yemək gətirün, mənə də gətirün. Mən elə yeyəcəm ki, bunun da iştahı açılacax. Ona da gətirirlər, buna da. Molla doğrıyer içinə yeyir. Xəstə də iki qaşığı ağzına alır. Day heç nə yeyə bilmir axı. Diyer ki, xəstəyə iki-üç qaşığı, o da bərəkətdi. Yaxşıca qabı boşaldır gedir. Beş-altı gün keçəndən sonra xəstə yiyiəsi Mollaynan rastlaşır. Deyir, o gün gəldün, sən də yədün, o da yedi. Heç xəstəyə xeyri olmadı. Diyer, ayə, ona xeyri olmadı-olmadı, mənə ki oldı.

14.

Molla çox kasıb olur. Bayram gəlir, heç nəyi də yox. Baxır gürür ki, o qonşu zənbilnə gətirdi, uşaxları sevinir. Baxır uşaqlara, neynəsin pulu yox. Birdən Molla oğluna deer, Oğul, zəndili götür getdüy. Oğlu zənbili götürür, hara, ata? Arvadı: - Əşi hara gedirsən? Deer, sizin nə borcunuzadı? Üz tutullar bunu tanımayan yerə, deyək ki, qəsəbənin o başına. Molla girir dükana: - Ə, qardaş, qənddən 5 kilo çək! O halvadan 5 kilo çək. Piçenikdən filan qədər çək, fındıxdan filan qədər çək, doldur zənbili. Uşağa deer ki, çıx aradan. Arxasına baxır görür ki, uşax tını dödü. Deer ki, 2 qardaş satıcıya. Bir adam gəlsə, oğluynan bir yerdə, zənbili doldursa, uşax aradan çıxsa, O da desə ki, pulum yoxdur, neyniyərsən? Deer ki, bu arşınnan onun eninə, uzununa vuraram. Deer, onda başada qardaş. Deer, pulu ver bura. Deer, pul yoxdu. Ə, pulu ver. Təpik yumruşnan düşür bunun üstünə. Çıxardır çölə, bir az da çöldə vurur. Öldürür, ölüsünə vurur. Ağzı, burnu, üz-gözü qan, gəlir yenə satıcının yanına: - Satıcı qardaş, həmin qiymətə yenə bir zənbil doldura bilərəm.

15.

Molla bir gün bərk ac imiş. Baxır ətrafa görür ki, bir dükən var. Girir dükana, satıcıya: -Qardaş, bular hamısı sənindi? Der, hə. Der: - Ə bə niyə yemirsən bulardan?

16.

Bir gün qızın ərə verirmiş Molla. İndi qızı aparırlar da. Vağzalı çalınır, qız gedir. Arxasınca baxır, baxır, iki-üç kilometr gedənnən sonra gözdən itməyə az qalanda camaat der ki, əşi nəyə baxırsan? Gir içəri də. Götürülür qaça-qaça: - Ə dayan, saxla. Axırda özün çatdırır: - Qızım, sənə bütün tapşırıqları demişəm, hər şeyi demişəm, bir şey yaddan çıxıb, oyu demək istiyirəm. Bax, tikiş tikəndə yadunda qalsın, iynəyə keçirtməyin sapın başını bağlamağı yadundan çıxartma ha, o yadunda qalsın.

17.

Molla Nəsrəddin rəhmətliydən soruşurlar ki, Molla, sən burnun hardadı? Der, burnum boynumun dalında. Boynun dalında burun olar? Burun qabaxdadı. Elə şey olar, burun qabaxdadır. Molla da der, yalan deməsən həqiqət üzə çıxmaz.

18.

Bizim yerimizdə hər yerdə olduğu kimi maraxlı əhvalatlar olub da. Məsəlçün, ağıldan bir az zəif olan bir oğlanı evləndirirlər. Bizdə evlənənnən iki gün sonra enişmə gedir qız tərəfə. Gedəndə, samovar da o vaxt təzə çıxıbmiş. Dədəsi der, gedə orda özün idarə eliyə bilməz, qoy mən də bir yerdə gedim, qabaxlar kəndlər bir-birinə yaxın-yaxın olublar. Orda elə olur ki, suyu tökmək lazımdır samovara. Suyu gətirirlər. Yeznə elə olmalıdır ki, düz durmalıdır, hörmət mənasında, enişmə elə durmalıdır. Qız tərəfin qabağında şax durmalıdır. Su gətirirlər. Yeznə durur ayağa der ki, olar əziyyət çəkməsin, verin mənə mən töküm. Alır. Samovardan xəbəri yoxdu nə olan şeydir. Suyu tüstü çıxan yerdən tökür. Tökəndən sonra aşağıdan dağılır axı. Qaynatasına der ki, qaynata, sizin samovar cırıxdı. Cırıxdı deyəndə qaynatası der ki qudasına, sizin bu oğlanın diyəsən yolun altında, üstündə tarlaları var, yəni çatışmır, mənası budur. Yəni altdan-üstədən danışır. Bu da başa düşmə, deer, bay, yolun altı da bizimdir, üstü də.

19.

İki nəfər bir-biriylə zarafat eliyirmiş. Orda axı bulax vardı də. Əyilib sudan içillərmiş. Biri su içəndə ordakı dədələrimizdən. O birisi görür ki, tay bu su içir, fit çalır. Guya qoyun suluyur. Bu da suyu içir, dayanannan sonra başın qaldırır: - Ulan, ay başı xarab, o fistliği, fiti içmiyən qoyun üçün çalırlar e, görürsən tay mən içirəm də. Deməy qoyun özünsən də.

TÜRKÜLƏR

Axısqa türklərinin həyatında musiqi böyük yer tutur. Müxtəlif yerlərə səpələnmiş türklərin sevdiyi davulçu Mərdalı, zurnaçı Mehri, zurnaçı Əmirşah, davulçu Şahbaz, zurnaçı Şahmərdan, müğənnilərdən Müdir, Nurəddin, Mikayıl, Yunis, Zülfüqar, Lətif, Osman kimi ustadlar var. Axısqa elinin toylarında ən çox səslənən musiqi alətləri – saz, zurna, davul, tulum (tuluq), mey (ney), qaval (qara ney) və sairədir. Əfsuslar ki, son illərdə milli musiqidə əski cəhətlər, saflıq və özgürlük azalır. Buna görə də Faiq Məhəmməd-oğlu Azqurlu, Yunis kimi istedadlı cavan sənətçilər türk folklor musiqisinin itməməsi və yabançılaşmaması üçün çalışırlar. «Adı-gün», «Ümid» ansambllarının əməyini xüsusi qeyd etmək lazımdır.

Təkayaq, Üçayaq, Dizqırma, Qoçalı kimi halay-bar növləri, Topalı, Əcərəxorumi, Tirilgə adlanan fərdi rəqslər də Axısqa elinin mədəni sərvətlərindəndir.

Vətəndən uzaqlarda Axısqa türklərinin ağırlı həyatını bəzəmiş, onlara həyan olmuş bəzi türküləri sizə təqdim edirik.

1. BƏN BİR TÜRKÜM

Bən bir türküm, adım-sanım ulidür,
Bənim içim həsrətinən dolidür,
Bənim yolum zəhmətlərin yolidür.

Nəqərat:

Ey insanlar, eylülklərə alışun,
Hər bir işə umudinən çalışun,
Umud yaşadur bizi, coşdurur qəlbimizi.

Bər bir türküm, sülhi-dostlux ararum,
Səvdüğümün boynuna qol sararum,
Bən ki varım, el-günümə yararım.

Nəqərat.

Bən bir türküm, əkib-biçən əlim var,
Qüvvətim var, ədətim var, dilim var,
Hax yolunda həp çalışın elim var.

Nəqərat.

2. BƏNİ ŞAD ET VƏTƏNİM İÇİN

Gedə-gedə getməz oldi dizlərim,
Ağlamaxdan görməz oldi gözlərim,
Yabancıyım, gecməz oldi sözlərim.
Bəni şad et, şad et vətənim için.

Biz quş idux uçaridux havada,
Avcı vurdu düşürtdilər yuvadan,
Nə vaxt kurtulacavux bu bələdan?
Bəni şad et, şad et vətənim için.

Zalım fələk həsrət qoydi Vətənə,
Çox əlləşdim, yetəmədim mətləbə,
Bu dərdimi bən söylüyəm kimlərə?
Bəni şad et, şad et vətənim için.

3. QƏRİB AĞLAR

Qürbət eldə başi gəlsə yastuğa
İşi nerədə olur qəribin,
Gələn olmaz, gedən olmaz yanına,
Axar gözlərinin yaşı qəribin.

Nəqərat:

Qərib çekər of ağlar,
Həm sızlar, həm ağlar,
Qəribin nəmli gözləri
Qaxar hər sabax ağlar.

Qərib nerə varsa qaradur yüzi,
Nəmlidür yaxası, yaşlidur gözi
Aşkar edəməz, gizlidür sözi,
Bir yerə gəlincə başi qəribin.

Nəqərat.

Aşıq Qərib gözlərinnən yaş tökə,
Anam yox ki dizlərinə saç tökə,
Nişanlım yok, məzarıma taş tökə,
Bir çalidur məzar taşi qəribin.

Nəqərat.

4. AĞLASA, ANAM AĞLAR

Dərdə düşsəm, aci çəksəm,
Xasta olsam, inləsəm,
Bən dərdimə çarə bulsam,
Dəva nədür bilməsəm.

Nəqərat:

Ağlasa, anam ağlar,
Birisi yalan ağlar,
Sən ağlama anacıyım,
Səsin yürəgim dağlar.

Aşiq olsam, yola düşsəm,
Gecə-gündüz yol getsəm,
Qürbət eldə qərib qalsam,
Dəva nədür bilməsəm.

Nəqərat.

5. ÇƏVÜR YOLUMUZI VƏTƏNƏ, ALLAH

Gündə işlədüyümüz bir litrə ayran,
Oni da bulsax, zanarux bayram,
Vallah, bu sözümdə heç yoxdur yalan,
Çəvür yolumuzi vətənə, allah!

Allahın əmri belə olacaq,
Sağ olanlar vətəni görəcəx,
Ölənlerin qəbri burda qalacaq,
Çəvür yolumuzi vətənə, allah!

Ermənilər də geyər yəməni
Biri saz çalilər, biri kəməni,
Bizi vətəndən qalduran - yoxdur imani,
Çəvür yolumuzi vətənə, allah!

6. QƏRİB MƏZARİ

Karalar geymişin, karadır kaşın,
Qüdrətdən çəkilməmiş, yasadur başın,
Bilməm baban ölmüş, yoxsa qardaşın,
Ahu gözlüm, nə dönərsin məzari?

Nəqərat:

Ana yox ki, yaxa yırtı, yaş tökə,
Baci yox ki, dal gərdəna saç tökə.
Qardaş yox ki, məzarını daş tikə,
Bir çalidür məzər daşı qəribin.

Karalar geymişim, karadır kaşım,
Qüdrətdən çəkilib, yasadur başım,
Nə babam ölmüşdür, nə də kardaşım,
Yar aşkına dolanurum məzari.

Nəqərat.

Çayır-çəmən dörd yanını bürümüş,
Samyel vurmuş, yaprağını kurutmuş,
Yetdi yıl olmuşsa, yeni çürümüş,
Ahu gözlüm, nə dönərsin məzari.

7. TÜRK MARŞI

Arş irəli, marş irəli,
Arş irəli, süngüm irəli,
Osmanlının türk əsgəri,
Alarıq düşməndən əsgəri yerləri!

Nəqərat:

Buyruğunuz - əmrüz ilə silahıma sarıldım.
Bən kövümdən, firovuni vurmaq üçün ayrıldım.

Silah bənim namusumdur, çalığdandır biləgim,
Gəndim toğri, qəlbim pəkdur, poladdandır yürəgim.

Mislimanım, dinim haqdur, kitabımız bir Quran.
Peyğəmbərim Mühəmməddür, padişahım, bin yaşa.

Gözəl allah, türk oğlunu dünya şahı yaratdın,
Təslim etdin bu sancağı, ay-yıldıza bağlatdın.

Anam bəni yetişdürdü, bu yerlərə yolladı,
Təslim etdi bu sancağı, allaha ismarladı.

Boş oturma, çalış dedi, xizmət eylə vətənə,
Södöm sənə halal olmaz. saldurmasan düşməyə.

Osmianlıyıq, hey qardaşlar, vətən bizim yurdumuz
Can verməkdür, çalışmaqdur vətən üçün borcumuz.

8. SULTAN ƏZİZ TÜRKÜSİ

Bəni taxtdan endirdülər,
Çift taxtaya bindirdülər.

Nəqərat:

Oyan, Sultan Əziz, oyan,
Şimdi qan ağliyer cahan.

Yeşil başlı quş olaydım
Uçub taxtım konaydım,
Ölməzdən Yusufimi görədim.

Nəqərat.

Qolumda xançar yarasi,
Bulunmaz dərdim çarasi,
Yusufim canlar parasi.

Nəqərat.

Qılıncımı vurdum daşa,
Daşı kəsdi başdan-başa,
Kor olasın, dəmir paşa.

Nəqərat.

Pəncərəsi asma pərdə,
Bən düşmüşəm yaman dərdə,
Yusufimi bilməm nerdə

Nəqərat.
Pəncərədən qar gəliyer,
Dünya bənə dar gəliyer,
Yeşil daşdan qan gəliyer.

Nəqərat.
Səhər bəgim, sənə noldi,
Noldi isə, bənə oldi,
Saraya moskovalar doldi.

Nəqərat.
Ağ minara meydanında,
İp asılmış gördüm onda,
Çərkəz Hasan can verəndə.

Nəqərat.
Pəncərədən qan gəliyer,
Bən zənn etdim can gəliyer,
Pəncərədən baxdım gördüm,
Çərkəz Hasan can veriyer.

Yengi cami minarasi,
Yıxıldı cihan qalasi,
Sağ yanımdan qurşun degdi,
Sol yanım süngi yarasi.

Olurmi, bəglər, olurmi,
Övlad babayi vururmi,
Padişahın xainləri,
Bu cihan sizə qalurmi?

9.SƏNƏLƏR

Açıldı dəftərim ismim yazıldı,
Ərzrumun üstünə əsgər düzüldi,
Din kardaşlar getdi, məktub kəsildi.

Nəqərat

Sənələr, sənələr, zalım sənələr,
Getsin də gəlməsin belə sənələr,
Nə xoşmiş məgər keçən sənələr.

Ərzurumun üstündə çift puvar axar,
Anam ağlar, bacım yollara baxar,
Küçük xanım duysa, saray yıxar.

Nəqərat

Ərzurumun üstünü qar-duman basdı,
Anam da, babam da məktubi kəsdi,
Qavuşmağımız bizim məhşərə qaldı

Nəqərat

Bir oda yapdırdum, bən turacağum,
Ruyada gördüm ki, vurulacağum,
Vədəm tamam olmuş, bən öləcəğum.

Nəqərat

Atıma binərim, atım yürüməz,
Geriyə dönərim, Vətən görünməz,
Bizə heç kimsədən imdad olunmaz.

Nəqərat

Atıma binərim, konduram kaldı,
İpəkli poşimi yüzgərlər aldı,
Vətənə kavuşmax məhşərə kaldı.

Nəqərat

10. ÇANAKKALA

Çanakkala içində aynalı çarşı,
Ana bən gediyerim düşmana qarşı,
Anam gözi yaşlı, bacım talaşlı.

Nəqərat
Ox, gənclüğüm ey vax,
Gənclüğümə yanmiyerim,
Nişanlım kaldı,
Ox, gənclüğüm ey vax!

Çanakkala yolunda bir top atıldı,
Onun da şiddətindən ay-gün tutuldu,
Anamın-babamın beli büküldü.

Nəqərat
Çanakkala içində sıra sögütlər,
Əsgərə gediyer baba yigitlər,
Yüzbaşı, binbaşı verür ögüdlər.

Nəqərat
Çanakkala içində vurdılar bəni,
Ölməzdən qəbirə qoydular bəni,
Su yox torpağınan yudilər bəni.

Nəqərat

11. İSTAMBULUN DÖRD BİR YANI

İstambulun dörd bir yani yeşil taş
Nə anam var, nə babam var, nə kardaş,
Şimdi gəldi də beş tüfəkli arkadaş.

Nəqərat
Ay əsgərlux şimdi də bükdi belimi,
Yaşım on dörd, bən qəbul etməm ölümü,
Əvdə qoydum allı də pullı gəlini.

İstanbulun dörd bir yani mütəriz,
Mütərisdən telli də qurşun atarız,
Biz üç qardaş bir ordiya yetəriz.

Nəqərat
İstanbulun dörd bir yanı iskala,
Nə aylux var, nə illux var əsgərə,
Səfərbərlux bizə verməz təzkirə.

Nəqərat

12. YOL VER, BAŞI DUMANLI DAĞLAR

Yüskək minaradan atdım kəndimi,
Çox aradım, bulamadım fəndini,
Kırmızı güllərdən aldım bəyaz rəngimi,

Nəqərat
Yol ver, yol ver başı dumanlı dağlar,
Əlliri koynunda bir gəlin ağlar.

Yüskək minaradan atdım bən bir taş,
Nə babam var, nə abam var, nə kardaş,
Yol ver şimdi bən də gedim, arkadaş.

Nəqərat

13. ŞƏN DƏGÜL

Bülbül, nə ötərsin çuxurovada,
Eşin arar səni, bulmaz yuvada.
Gəndim qürbət eldə, kövlüm silada
Ötmə bülbül, ötmə, gövlüm şən dəgül.

Bülbül, nə ötərsin, bahar təzədür,
Mor mənəmşə, qızıl güli bəzədür,
Silada sövdüğüm yolumi gözədür,
Ötmə bülbül, ötmə, gövlüm şən dəgül.

Bülbül nə ötərsin, bahar yetişdi,
Mor mənəmşə qızıl gülə qatışdı,
Silada səvdüğüm yadıma düşdi,
Ötmə bülbül, ötmə, gövlüm şən dəgül.

Bülbül nə ötərsin bahar-yaz gəldi,
Bizim göllərə ördəginən qaz gəldi.
Silada səvdüğim bəndən vaz gəldi.
Ötmə bülbül, ötmə, kövlüm şen dəgül.

Qədir mövləm qərincəsin qoruyur,
Gökdə şahin yavrusini doyurur,
Fələk beni səndən gözi yaşlı ayırur,
Ötmə bülbül, ötmə, gövlüm şen dəgül.

Bülbülün yatağı çalı bucağı,
Yigitlər yatağı, dilbər qucağı,
Bən öləndə sönər babam ocağı
Ötmə, bülbül, ötmə, gövlüm şen dəgül.

14. DURNAM

Durnamın kanadı sari
Bən ağlarım zari-zari,
Yütürmüşüm nazlı yari;
Durnam yara sələm söylə.

Durnam uçar düzüm-düzüm,
Boyni kanadınan uzun,

Yara vardır bənim sözüm
Durnam yara sələm yöylə.

Durnam gedər naşa-naşa
Qanlı dağlar aş-aşa,
Həm qayına, həm qardaşa,
Durnam yara sələm söylə

15. BÜLBÜLÜN GEYDUĞI

Bülbülün geyduğı sari
Bən ağlarım zari-zari,
Yütürmüşüm nazlı yari,
Sən ağlama, bülbül, bən ağlarım.

Bülbülün geyduğı yeşil,
Qırmızı gülə dolaşur,
Ağlamax bənə yaxışur,
Sən ağlama, bülbül, bən ağtlarım.

Bülbülün geyduğı atlas,
Atlasa ignələr batmas,
O yar olsa, bəni atmaz,
Sən ağlama, bülbül, bən ağlarım.

16. SƏVDİM BİR VƏFASIZI

Sevdim bir vəfasızı
Açdı qəlbimdə sizi,
Ölüm var, ayrılık yok,
Ayıramazlar bizi.

Nəqərat
Gəl-gəl, qaçma, sevmişim,
Sana könül vərmişəm,

Sən benim kaderimsin,
Bən ruyamda görmüşüm.

Yüzün görənə kurban,
Saçın hörənə kurban,
Səndəki gözəlluği
Sənə verənə kurban.

Nəqərat

17. KONYALI

Hani bənim əlimdə dirhəm bibərim,
Alıb başım bu yerlərdən gedərim.

Nəqərat
Yüri yavrım, yüri, Almasıyım, yüri,
Aldı getdi bəni də xuvardanın biri.

Hani bənim əlimdə dirhəm pırasam,
Mumlar yaxıb konyalımi arasam.

Nəqəra
Hani bənim əlimdə dirhəm şəkərim,
Konyalımin dərdin bən hey çəkərim.

Nəqərat

18. ZEYNƏBİM

Nəqərat
Zeynəbim-Zeynəbim, şalli Zeynəbim,
Üç gövlər içində varmi Zeynəbim,
Bir gömlək içində öldi Zeynəbim,
Çiçəklər içində soldı Zeynəbim!

Zeynaba yazdurdum altunnan sini,
Üstünə yazdurdum Zeynəbi-ismi,

Nəqərat
Zeynada yapdurdum altunnan qaşux
Üstünə yazdurdum Zeynəbi - aşux.

Nəqərat

19. KÜL OLDUM

İki bülbül bir budağa qonarmi,
Bülbül qonan o budax da solarmi,
Hər keş yandığına belə yanarmi?

Nəqərat
Eşit bülbül, bən o yardan ayruldum,
Od tutuban yana-yana kül oldum.

Necə oldi dağlar başi dumansız,
Bənə mərhəmət et, dinsiz-imansız,
Yarım buralardan kesər salamsız.

Nəqərat

20. FİNCANIM

Fincani daşdan oyarlar,
İçinə mərcan qoyarlar,
Sən bir gəlmə, duyarlar,
Qız, gənə doldur fincani,
Sən kimin canısın, cani.

Fincanın dibi düz olur,
Bir tənə badə az olur.
Sən bizə gəlmə, söz olur,
Qız, gənə doldur fincani,
Sən kimin canısın, cani.

21. AĞAC

Adıma ağac dedilər,
Türli meyvəmi yedilər,
Mühəmmətə beşik oldum,
Sufralara qaşux oldum,
Daha mənim nəyim qaldı?

Al bayrağa dirək oldum,
Furunlara kürək oldum,
Dəryalara gemi oldum,
Pətəklərə qoğa oldum,
Mislimana came oldum -
Daha mənim nəyim qaldı?

22. QADAX TÜRKÜSİ

İstakanım ağ olsun,
İçən dostlar sağ olsun.
Əski yarım ölüpdür,
Taza yarım sağ olsun.

Nəqərat
Ağlama-ağlama qaragöz,
Bən sənininm şirin söz.

Dərya səndən kim keçdi,
Kim dolandı, kim keçdi,
Axıduram yaşımı,
Xayalından kim keçdi?

Nəqərat
Dəryalar adələndi,
Saqilər badələndi,
İçdim dərdim az olsun,
Artdi ziyadələndi.

Nəqərat

23. YOSMAM

Gediyerim gedalmam da, Yosmam,
Köpür salladı bəni, aman-aman,
Bu yavurun balası da, Yosmam
İpsiz bağladı bəni.
Çox doldurma, içəlmə, Yosmam,
Əlindəki fincannan.
Bən cəni çoxdan sevirəm, Yosmam,
Həp yürəkdən, həp candan,
Aman-aman, Yosmam.

24. TELQİRAFİN TELLƏRİ

Telqirafin tellərindən assınlar bəni,
Nazlı da yarım yorğanına salsınlar bəni

Nəqərat
Ol yanıma, sol yanıma, gəl otur yanıma,
Nazik de nazik qolçukların sarçı də boynuma.

Telqirafin tellərini arşinnamalı,
Yar üstünə yar sevəni qurşunnamalı.

Nəqərat
Telqirafın tellərini oymalamalı,
Yar üstünə yar sevəni oxlamalı.
Nəqərat

25. KƏMƏRİM

Kəmərım yan, küpəm yan,
Əgil-əgil öpüm yar,
Uzaq yoldan gəlmisin,
Sərin sular səpim yar.

Kəmər ağır qaxmiyer,
Yar yüzümə baxmiyer
Yar üstünə yar sevmiş
Heç allahdan qorxmiyer.

Kəmərımın taxtalari,
Sayarım bən haftalari,
Dedilər yarım gəliyer,
Qırarım bən taxtalari.

Kəmərım şax-şax edər,
Yarım qürbətə gedər,
Yarım qürbətdən gələndə
Kəmər mücdəyə gedər.

26. XOROZUM

Xorozumi qaçurdilər,
Baca-baca uçurdilər,
Pirincliplavda büşürdilər,
Hani də bənim çil xorozum.

Nəqərat
Xorozumi satacağım,
Bir qız alıb yatacağım,
Döşəgimə salacağım.

Nəqərat
Bili-bili qah-qah
Küfəli xoruz,
Ax, qayıb oldi, vax, bulamadım.

Nəqərat
Xorozumin beş pəncəsi,
Xanımların əgləncəsi,
Beş liradur bir gecəsi.

Xorozum da ətli idi,
Yiyacağı datlı idi,
On beş qızdan qiymət idi.

Nəqərat

27. XƏBƏRİN VARMİ?

Sən ki gəlin oldun bizə,
Arsuzluğu aldın yüzə,
Zibilin çıxmışdı dizə,
Külündən xəbərın varmi?

Sən ki bizə gəlin oldun,
Qaburğası qalın oldun,
Qaynanana zalım oldun,
Dilindən xəbərın varmi?

28. SEVGİM AYRILMAZ

Kətan gömlək geymiş, yaxa dizində,
Arzumanım qaldı ala gözündə,
Üç beşində, bir də üzündə
Bən o yardan ayrılısam, sevgim ayrılmaz.

Kətan kömlək geymiş, yaxası nəzük,
Qoluna qondurmuş altın bilərzük,
Sevməyə qıymadım, getməyə yazux,
Bən o yardan ayrılısam, sevgim ayrılmaz.

29. İKİ BÜLBÜL

İki bülbül bir budağa qonarmı,
Bülbül qonan o budaq da solarmı?
Hər geş yandığına belə yanarmı?
Eşit, bülbül, bən o yardan ayrıldım.
Od tutuban yana-yana kül oldum.

Necə oldi dağlar başı dumansız,
Bənə mərhəmət et, dinsiz, imansız,
Yarım buralardan keçər salamsız.
Eşit bülbül, bən o yardan ayrıldım,
Od tutuban yana-yana kül oldum.

30. ƏLVİDA GÜNÜDÜR.

Ana:

Anan ölsün, oğul, yaran çoxmidür?
Sən murad almadın, bu iş haxmidür?
Qara günündə qardaşın yoxmidür?
Yavri, bən səninçün yanar ağlarım

Oğul:

Anama deyın, gəlsin yanıma
Qaldursun başımı qoysun dizinə
Xocaya deyın kəfənim yetürsün özümə
Əlvıda günıdür, yanar ağlarım.

Ana:

Duman çöksün gözlərini bürüsün
Tətik tutan parmaqları çürüsün
Dostların ağlasın, düşmənin gülsün,
Yavri, bən səninçün yanar yağlaram.

Oğul:

Zalım fələk nasıl qıydın cavan başımı
Yigirmidə dəvürdilər yaşımı
Bir sərəcəyə bindürdilər quri leşimi
Həsərət qiyamata qaldilər, yanar ağlarım,

Ana:

Məscid qalasına çəkmiş bədən
Anan qurban olsun o gözəl adan
Yasiya pərkəmi dinliyerim qayadan
Əlvida gündür, yanar ağlarım.

Oğul:

Götürsələr masalaya qoysalar
Canlı libasımı, dərim soysalar
Bən vuruldum, qardaşlarım tuysalar
Anamı çağırın, yanar ağlaram

31. TÜRKÜ

Oğlan:

Elə dön bəri-dön bəri yüzün görəyim,
Ala gözlərindən həsrətlüğün alayım,
Bir amanatım var, sənə verəyim,
Varem qürbət eldə gezem bir zaman.

Qız:

Elə dönmərəm, oğlan, dönmərəm yüzümü örəsin,
Ala gözlərimdən həsrətlüğün alasın,
Sən də bir qərib, nəyin var bənə verəsin,
Var, qəribim, sağluğunən gələsin.

Oğlan:

Elə dön bəri-dön bəri dinim-imanım,
Ala göz üstünə oldum qaşı-kamanım,
Yeddi ilə kesdux əhdi-amani,
Varem qürbət eldə gezem bir zaman.

Qız:

Elə pəncərədən baxdım yollar çamurdur,
Yar, sənin yürəgin daşdur, yoxsa dəmərdür,
Yeddi il deduğun xeyli ömürdür,
Var, qəribim, sağluğunən gələsin.

Oğlan:

Aşığ Qərib də söylər əzəli,
Güz olanda ağaclar tökər qəzəli,
Urum elində diyanda, yoxdur səndən gözəli,
Varem qürbət eldə gezem bir zaman.

Qız:

Qürbət eldür Qəriblərin yatağı,
Aramazlar qürbət eldə yatani,
Qızıl gül yerinə basdım bağıma qara tikani
Var, qəribim, sağluğunən gələsin.

32. CAMİ

Bismillaynan layini əzdilər,
Taşlarını birar-birar tuvarına duzdılar.
Beş peyqambar adını qullasına yazdılar.

Nəqərat Bizdən iraq oldu o gözəl cami,
Gözdən uzax duşdu o şirin cami.

Nə xoş idi bizim yerin yapraqı da meşəsi,
Qiblaya qarşıydı dörd da köşəsi
Məgər az gunluq idi onun yaşası.

Nəqərat Cənnəta oxşardı onun yapisi
Sakkiz pəncərəydi onun həppisi
Bismiiaynan açılurdi qapisi.

Nəqərat

Həftədə bir dəfə cuma olurdi.
Təmiz abdaqla camaat da galurdi
Alimlardan vayz-nəsixat alurdi.

Nəqərat

Vətəndan dərbədən oldux 44-cü sənədən,
Ayrı duşdux qardaşdan, ana-bacidan,
Dərdim çoxdur, tamam olmaz demadan,
İraq duşdux odalardan, obadan.

Nəqərat

33. TÜRKÜ

Sabah namazi idi əzrum sazında,
Əvlə namazi qalsın düzündə,
İkinci namazi kojor başında,
Xıdırın atına bindim də gəldim.

Axşam namazında endim xanama,
Exşin xancarini vurdum sinəmə,
Türli yaralarımı dəşdim də gəldim.

Nəqərat

Hoppala, yavrum-çiçəgim,
Sən doldur, bən içəgim,
Sənə basma yaxışmaz,
Qədifədən biçərim.

Nəqərat

Hoppala, yavrum-çiçəgim,
Sən doldur, bən içəgim,
Sənə basma yaxışmaz,
Qədifədən biçərim

34. ƏSMƏRİ QIZ

(Türkü)

Əsmər deduğum bir incə qızdur,
Babasi bezirgan, geyduği bezdur,
Bin manatlux kəmər belinə azdur,
Hayde-hayde, yandı canım, əsməri qız.

Əsməri qız gəzər sallanur,
Alma dəyib, al yanaxlar hallanur,
Hər öpdükçə pal taxılar yalanur.
Hayde-hayde, yandı canım, əsməri qız.

Toldur-toldur istikani təzələ,
Tağdaki gülün dönmüş xəzələ,
Öz əlinnən məni qoydun məzərə,
Hayde-hayde, yandı canım, əsməri qız.

35. TOY ÜSTÜNDƏ OXUNAN TÜRK

Hekiya tamam olanda,
Məclis xitabi bulanda,
Buyurub toya gələndə
Yüz davar qurbanım ola.
Kurbanuğa kəsem oni,
Eyliyem toyi-dügüni,
Qırx çuvala qoyim uni,
Şəkər-halva nanım ola.
Nani yesin qoca-gənci,
Toy eylərəm bir inci,
Tamam ola put pirinci,
Yüz batman da yağım ola.

Yüz batman yağ yetər,
Toya arçı qazannarı qoya,
Faxır-fuxara həp toya,
Aləmdə bir şanim ola.

Şanim yayılsın alama,
Sağduci gəlsin salama,
Katıblər alsın qalama,
Güvəgi bir yanım ola.

Bir yandan turular qibliya
Çərəz tökələr tablaya,
Tağılsın yoxsul abaya,
Beyla bir divanim ola.

Divanda tuplanur çox para,
Kimsa baxmaz simizara,

Güvəgi yetişsin yara,
Beyla bir əziz qonağım ola.

Qonax xanaya gələndə,
Buyux burub oturanda,
Namaz qılıb turanda
Der ki, dünya bənim ola.

Dünyada der azalam,
Titrar tökər xazalam,
Qabağa gələndə gözələm,
Bir qaşı kamanım ola.

Qaş kamanım gəlsin mana,
Qalmış idim yana-yana,
Gəl sarılax cani-cana,
Təbib də luğmanım ola.

Luğmansin dərdimə şifa,
Aç köskün gəl insafa,
Gəl eyliyax sövqü-safa,
Limon-portakalim ola.

Limon-portakal koxanda,
Aşığ aşiqinə baxanda,
Müşgü-ənbər koxanda,
Axtatan gəl söz etmə,
Tuvağ altında göz etmə.
Əgər də gözəl xanimisan,
Əgər də gö zəl canimisan

36. BİR QIZIN MANİSİ

(türkü)

Birində gördüm birdə gül
Qəpəsdə ötər bülbül.
Mən açılmamış bir təmiz gül.
Yar, nayçün zar etdin məni,
Kimlara tərək etdin məni.

İkisində gördüm ikkisini,
Savdum ancaq birisini,
Yürəgə almam ayrisini.
Yar, nayçün zar etdin məni,
Kimlara tərək etdin məni.

Uçunda gördüm uçuni,
Bilmədim bəstəni hayçini,
Mən də qızların laçını.
Yar, nəyçün zar etdin mənə,
Kimlərə tərək etdin mənə.

Dördündə gördüm oyanda,
Sən o yanda, bən bu yanda,
Ceyran tək boynun buranda.
Yar, nəyçün zar etdin mənə,
Kimlərə tərək etdin mənə.

Beşində gördüm beş yaşda,
Ufak kalağayim başta,
Qara kaşım, sumasız gözüm yaşta.
Yar, nəyçün zar etdin mənə,
Kimlərə tərək etdin mənə.

Altıda gördüm əhdini,
Sən bilmədin yar kadrini,
Qaşım qabağım kadrini.
Yar, nəyçün zar etdin mənə,
Kimlərə tərək etdin mənə.

Yedidə gördüm yetilib,
Yeşil ifak kimi eşilib,
Qara gözlərim daşilib.

Yar, nəyçün zar etdin mənə,
Kimlərə tərək etdin mənə.

Sakizində gördüm saharda,
Güllər açılır baharda,
Heç olmasa bax hər kahrda,
Yar, nəyçün zar etdin mənə,
Kimlərə tərək etdin mənə.

Doxuzunda gördüm tolub,
Avdan çıxarsın tulanıb,
Saçım belimdə sallanıb,
Yar, nəyçün zar etdin mənə,
Kimlərə tərək etdin mənə.

Onunda gördüm oturub,
İstəkan verem çay toldurub,
Gül rəngimi soldurub.
Yar, nəyçün zar etdin mənə,
Kimlərə tərək etdin mənə.

Qal dedim, qalmadın,
Mən istədim, sən bilmədin,
Aşığam, yazuğun qalmadın.
Yar, nəyçün zar etdin mənə,
Kimlərə tərək etdin mənə.

37. TÜRKÜ

Talladan gəl, talladan,
Tallaları maşallah,
Bizim əvdə gəlin yox,
Sən olursun, inşallah.

Ört başına bəyazi,
Versin sənə sərinlux.
Bizim əvdə gəlinlux.
Qız, nə zaman edəcəm,

Əlində süt güləgi,
Polat kimi biləgi,
Bu ayda qəbul olsun,
İkimizin diləgi.

38. TÜRKMƏNİY

Savuxdur bu yerlərin suyi içilməz, Qaşın xal-xal olmuş, gözün süzməli,
Gözəlləri bir-birindən seçilməz, Xanım, nerdən aşar yoli yaylanın?
Yarı görməyincəz gövlüm açılmaz,
Xanım, nerdən aşar yoli yaylanın? Güz olanda bağlar tökər gəzəlin,
Yaylam, nerə getdi bənim gözəlim?
Bizim tağlar sizin tağdan ötədür, Eli gedib, verən qalan yaylalar,
Qohum dəgül, qardaş dəgül, atadır, Xanım, nerdən aşar yoli yaylanın?
Uzax yerdə gözəl səvmax xətdür,
Xanım, nerdən aşar yoli yaylanın? Türkmən qızı qınalasın əlini,
Kəmərə qondurmuş incə belini,
Seyran edib yaylaları gəzməli, Bən cəhilim, bilməm yəmən yolunu,
Qələm alıb qaş-kipriğin yazmalı, Xanım, nerdən aşar yoli yaylanın?

AŞIQ YARADICILIĞI

Qədim Axısqa – Adıgün obalarında ulu Qorqud sənəti – aşıq yaradıcılığı da geniş yayılıbmış. Göyçə, Borçalı ilə bərabər, Axısqa – Çıldır mahalı da ozan-aşıq sənətinin ən ulu ocaqlarından olmuşdur. Bu torpaqlarda türk aşıq sənəti o qədər güclü olub ki, gürcülər, urumlar, yəhudilər də aşıqlıq etmiş, türk sazı çalıb, türk gözəlləmələri oxumuşlar. Axısqa elində son dərəcə maraqlı yeni və variant dastanlar – «Beg Bökrək», «Arzu – Qənbər », «Yaralı Mahmud», «İbrahim və Aslan şah», «Alıxan və Pəri», «Dərviş Ələmi», «Lətifşah», «Öməri» kimi onlarla ozan boyları söylənmişdir. Buralarda «Koroğlu», «Əsli-Kərəm», «Aşıq Qərib», «Şah İsmayıl», «Qurbani» kimi ümumtürk dastanları da dillər əzbəri olmuş, bəzi boylar, qollar variantlaşmış, bəzi motivlər isə yalnız Axısqada qorunub saxlanmışdır. İxtiyarların dediyinə görə, bu yurdda adı dillər əzbəri olan yerli ustad aşıqlar – Xasta Hasan, Şenlik, Dərviş Ələmi, Məhəmməd Səfili, Rəğibi, Əmrahi, Firaği, Urbani, Ülfəni, Topçioğlu, Səfil Kamil, Öməri, Murad, Nəcəf, Nəcib, Şavqi, Bayram və başqaları imiş.

Axısqa qocaları indiyədək İmrə, Qaracaoğlan, Qurbani, Şenlik, Sümmani, Ələsgərin söyləmələrini yaddaşlarında yaşatmışlar. Ən əsası, ağlasığmaz soyqırımı, təqiblər içində Axısqa elinin aşıq sənəti özü indiyədək yaşaya bilmişdir! Ulu aşıq sənətini Axısqa elində bizim günlərdə yaşatmış nurlu qocalardan bizim tanıdıqlarımız – el ağsaqqalları, sinələri sözlə dolu Mürtəz dədə, Məlik dədə, Kibar dədə, Abdilmöhsün dədə, Səkinə nənə, Əhməd dədə, Ömər dədə, Bayram dədə, Qafur dayı, Nəcihə Əhməd qızı, Həcər Dədəyeva kimi müdrik insanlardır. Ulu sözləri, havaları yaşatmış bu müdriklər ozan ruhunu, aşıq sənətinə məhəbbəti cavanlara aşılaya bilmişlər.

Yazıya aldığımız dastanların bütöv çapını gələcəyə saxlayaraq, onlardan bəzi parçaları veririk. Bəzi nümunələr isə Axısqa elində geniş yayılmış qısa rəvayət və şerdən ibarət dəstənə (dastança) adlanan janra aiddir.

"ƏSLİ KƏRƏM" DASTANINDAN

1. HAX AŞUĞI KƏRƏM

Kim ki, qırqlar əlindən badə içdi, o hax aşuğı oliyer. Qırqlar əvliyalardır, eyilərdəndir, onlar gözəgörünməzdir. Onlar hər kimə ki, badə içirdi, həmən adam oler hax aşuğı, düşiyer qara səvdəyə. Badə içmiş adam qırx gün ağzi köpürmüş halda üzüqoyli yatiyer. Hax aşuğı olan adama dünyada qaranlux bir elm olmiyer.

Rəvayətə görə, Kərəm də hax aşuğı olmuş. Bunun hax aşuğı olduğunu sınımadan öteri köv adamları iştiyerlər bir gün Kərəmi masxaraya qoysunlar, görsünlər ki, Kərəm gerçəkdən hax aşuğıdır, yoxsa cəməti yaldadıb gəziyer divanə.

Cəmət bir cəyili yalannan tabuta qoyiyer, adamların içinnən ağsaqqal bir kəs Kərəmə diyer ki, biz molla bulamadux da, bu cənazəyi sən qalduracan.

Kərəm də cəmətə yüzini tutub diyer ki, bu cənazəyi öli niyatlamı, diri niyatlamı qaldurax?

Onda həmən ağsaqqal acuqlanub Kərəmə sillə də vuriyer, üstünə də qışqıriyer ki, heç öliyə də diri niyyətlə namaz olurmi?

Kərəm lal-dinməz yüzini qıbləyə çəvirüb cənazə duvası oxuyer. Dua qurtulandan sonra cəmət Kərəmə gülüb hül-hiləyə əliyer. Kərəm bu vaxt diyer:

- Siz bənə gülməyin, gedin o yazıq cəyili gömləyin.

Cəmət gəlib tabutun üstini açanda göriyer ki, o cəyil oğlan gerçəkdən ölmüş.

Cəmət tutduğı işdən çox peşman oler, Kərəmnən onların günəhinnən keçməsinə istiyer. Kərəm də sükutla çıxer gediyer.

Bunnan sonra cəmət biliyer ki, Kərəm hax aşuğıdır.

2. DƏRD BƏNİ

Alçaxlı - yüksəkli duran təbiblər,
Yoxmudir illəciz, aldi dörd bəni.
Bilməzlik eylədim, vardım səmtinə,
Tılsım misali çaldı dərd bəni.

Gedən günim gəldi keçdi düş kimi,
Buralardan keçdi getdi qış kimi,

Aslan pəncəsində yavru quş kimi,
Əvirdü-çəvirdü, yordi dərd bəni.

Dərqli Kərəm girmiş qaflan postuna,
Fələk, nə düşmüşsün şirin canım qəsdinə,
Hicran qılıc çəkib gəldi üstümə,
Vurub birər-birər dəldi dərd bəni.

3. OLMADI

Ey ağalar, qanlı dərdə yanayım,
Ütürdüm Əslimi, görən olmadı,
Pərvanələr kimi yandım - tutuşdum,
Yandım, alavımı alan olmadı.

Ağa qızı gərək bəglərin dəngi,
Şah İsmayılın yarı Ərəbi-zəngi,
Leyli də bir zaman Məcnunun dəngi,
Onlara da bir imdad edən olmadı.

Kimlər bilür Fərhad ilə Şirini,
Onlar da səviyerdi bir-birini,
Atdı külüngüni, verdi sərini,
Belə yar yoluna ölən olmadı.

Xurşud da Məhərin dizinə yatdı,
Qəmdər də Arzunun yoluna getdi,
Şahsənəm də muradına yetmədi
Aşiq Qərib kimi gülən olmadı.

Dərdli Kərəm də der dağ başında ötürdüm,
Dərdli əlli ikən yüzə yetirdüm,
Loğmani - həkimdən dərman gətirdüm,
Bu bənim dərdimdən bilən olmadı.

4.OLA

Nola sevdicigim, nola,
Sər qolun boynuma dola,
Bir çift gözəl enmiş yola,
Yollar al-qırmızı ola.

Ögün, sevdicigim, ögün,
Yürəgimə qoydun dügün.
Bir çift gözəl çimmiş bu gün
Göllər al-qırmızı ola.

Yeməzəm namərd aşını
Səvdəyə saldım başımı
Kərəm çəkdürmüş dişini
Dillər al-qırmızı ola.

5. AĞLARMİ OLA

Karşı yatan karlı dağlar,
Əcəb bizim dağlarmı ola?
Ağ bürçəkli bənim anam,
Yavrim deyib ağlarmı ola?

Kəbədən gəlür hacilər,
Yürəgimdə var acilər,
Kardaşi ölən bacilər -
Kardaş deyib ağlarmı ola?

Kərəm diyar qəmə batəm,
Bir dərdimə bin dərd qatəm,
Ağ saxallı bənim atam
Oğul deyib ağlarmı ola?

6. GEDƏRSİN

Mal sahibi, nəsil gördün halını,
Fələk pəncəsinə düşüb gedərsin,
Bəgənməzdin turli libas geyimi,
Şimdi üryan çəsəd olmuş gedərsin.

Tutmaz idin bir fəxirin əlindən,
Sormaz idin bir yetimin halından,
Halal-haram qazandığın malından,
Şu fani dünyada tökmüş gedərsin,

Malın vardır deyu, belə keçərdin,
Sufalar qurubən badə biçərdin,
Heyvanları məhbub saçıb içərdin,
Şimdi qara yerə keçmiş gedərsin.

Dərtli Kərəm der, nə olur halım,
Bənə səndən oldi al qanlı zalım,
Heç vədəyə baxmaz, ulaşur ölüm.
Şimdi əcəl şərbətini içib gedərsin

7. BƏN

Arif olan eşidəsin biləsin,
Çəmli hicranım dərdyasyım bən,
Hər yerində dürli-dürli yaram var,
Sağalmaz dərtlərim, binasibim bən.

Yürəgim dəryadır gövlüm bir ədə,
Dərdim oldi günü-gündən ziyada,

Hər zamanda Kərəm düşəndə yada,
Alışıb odalara yanasiyəm bən.

Hey ağalar, yalan gəlməz dilimdən,
Bir bülbül uçurmuşim gülümdən,
Yüzi qara bir kişinin əlindən,
Gül olmamış Kərəmin anasiyim bən.

8. GEDƏRİM

Şeyx lələm, sən məvləmi sevirsin,
Bir yol göstər bən o yara gedərim,
Elimdən-günümdən oldum avara,
Toğrasalar da parça-parça, gedərim.

Bir ovçunun ovi getsə aralı,
Gecə gündüz gəlməz səbri qərarı,

Yütürmüşim bu səhrada maralı,
Ovçisiyam peşin sıra gedərim.

Yigid odur öz adını saxliya,
Məcnun kimi taği taşi səliya,
Bən Kərəmim, kirəçiyim Əsliya,
Yüküm cəmdür, qəmişkərə gedərim

9. «ƏSLİ-KƏRƏM»DƏN

Sular axmaz oldu, heç dostum bilməz,
Süsən ağlar, sünbül ağlar, gül ağlar,
Sarılaydım yeddi yerdən belinə,
Kəmər ağlar, qaftan ağlar, bel ağlar,
Gedəydim ulaşaydım köçünə,
İlək olub karışaydım saçına,
Varmam kilisaya, taxmam xaçına,
Əslim, misliman ol, qalma erməni.
Söyliyəm Senibanlı.

"QURBANİ" DASTANINDAN

10. BƏNİM

Şahim, səni ərz edibən gəlmişəm,
Yətər gör halimdən, gözəl şah bənim.
Gövlümün idraki, gözümün nuri,
Ağah ol halimdən, gözəl şah bənim.

Yigit olan kavğa dilər, kan dilər,
Zərraf olan yaqut ilə ləl bilər,
Gəncəlilər tağa-taşa saldılar,
Əlimdə varikən toğri rah bənim.

Kurbani der: sultanımı, xanımi,
Yaş yerinə axırıdım kanımı,
Şaha peşkəş gətirmişim canımı,
Yoxdur ondan özgə bir matah bənim.

11. BƏNİ

Ala gözlərinə qurban olduğum,
Arş edib aləmə bildirmə bəni,
Açma bayaz gösgün, turma qarşımda,
Əcəlim yetməzdən öldürmə bəni.

Ay qız, sən də bilsən nə var aynımda,
Dola bayaz qollarını boynuma,
Bir gecə misəfir eylə göynümdə,
Sabax oldi deyib, qaldurma bəni.

Qarşımda görünən yarım oleydi,
Dərdlilər halını soran oleydi,
Hərkeşin səvdüğünü verən oleydi,
Bən aşix olmuşum, öldürmə bəni.

Qurbani der, bən də olsam el kibi,
Axıtsam gözümdən yaşı sel kibi
Baxçada açılan tüzə gül kibi,
Ver al yanağından, soldurma bəni.

12.GƏLDİ

Kıyan edin, dostlar, qalxın ayağa,
Ədalət şahının fərmanı gəldi.
İstixar eyləyin, tutun sələmə,
Sərcə sarayların xubani gəldi.

Zinmətlənsin məclis, şamlar da yansın,
Əhli xizmət etsin, qullar oyansın,

Saqilər tolansın, gədəf bulansın,
Gəmi dəf etmənin zamani gəldi.

Qurbani, gussədən qaxmiyer başın,
Dərk vurub dəryada qayniyer leşin,
Xəyali yarinən görünməz işim,
Bu dərtli gövlümün dəmanı gəldi.

13. SİLAI

Dər xandan çıxdı bir çuvt gəmimiz,
At dənizə əsir teməyə gedərsiz,
Tükəndi suyumuz, gəldi əngimiz.
Yaradan, sən nəsib et eyi Silai.

Gəmimizin beli taşdur, tayanmaz,
Yatmış oyar, baxdım daha oyamaz,

Əcəl gəlməmiş dəli könül inanmaz
Yaradan, sən nəsib eteyi Silai.

Dərya kənarında sümbüli tağlar,
Qurbani, gözlərin daimə ağlar,
On bir buçux, onda görüldü tağlar,
Yarabbim, sən nəsib eteyi Silai.

14. BƏNİM

Başına döndüğüm ədalət kani,
Uzaxda qalmışdır ellərim bənim,
Özüm sərqərdəim, yoxdur pənahım,
Üzülmüşdür yanmdan əllərim bənim.

Dastan olub düşdüm dildən-dillərə,
Sürgün olub düşdüm çöldən-çöllərə,
Dünyani kəşf etdim fağur-fağrurə
Türkə Misirə düşdi yollarım bənim

Çənnət bağında güllər bitər,
Güllərin üstündə bülbüllər ötər,
Qədir mövləm qəni aləmə yetər,
Hər gülün rısqını verur sabaxdan.

Çox gəzmişim Arabistan elini,
Farsiçadur, ögrənmədim dilini,
Qurbani der, xas baxçanın gülünü,
Umarim səvgüllüm dəre sabaxdan.

15. SABAXDAN

Yığılın, yərənlər, dəftər tutağın,
Bir nəmə yazağın yara sabaxdan,
Naməm gedib dost kövündə oxunsun,
Varem dost kövünə, qalem SABaxdan.

Aləmi almışdır çənqur çürəsi,
Puçdur bu dünyanın yoxdur binası,
Qəfəsdən görünür yarın siması,
Bənzər təzə yağmış qara sabaxdan.

Şükür ki, yetişdux bahara-yaza.
Göllərdə bölənmiş ördəgə-qaza,
Bir yigid sitqinən tursa namaza,
Çənnət libaslarını geyar sabaxdan.

Çənnət bağında güllər bitər,
Güllərin üstündə bülbüllər ötər,

Qədir mövləm qəni aləmə yetər,
Hər gülün rısqını verur sabaxdan.

Çox gəzmişim Arabistan elini,
Farsiçadur, ögrənmedim dilini,
Qurbani der, xas baxçanın gülünü,
Umarım səvgüllüm dəre sabaxdan.

16. GÖZLƏRİ

Sallandı İramdan bir gözə çıxdı.
Döndü qiya-qiya baxdı gözləri,
Bə"zi təhnlərdən eylər işarət
Ömrümün burçunu yıxdı gözləri.

Qurban olem səni yaradan haxa,
Qoynun çənnət bağı, miskinlər qoxa,
Qurbani yarına toyunça baxa,
Adlamışdur çağı vaxtı gözləri.

Neçə odlanmiyəm, neçə yanmiyəm,
Dəli könül bir səvdəyə bağlanmış,
Özi gözəl, sözi şirin, xoş nəzən,
Qənzəsi çox, qaşı yaya bağlansın.

Bir dilbər oturmuş özi-özünə,
Taramış zülfünü bədir yüzünə,
Canmi tayanürdi şirin sözünə?
Zanarsın bulutdur, aya bağlanmış.

17. SABAXDAN

Ey ağalar sizə tərif eyliyem,
Bir namə yazdurem yara sabaxdan
Qədir Allah muradımı verürsə,
Qavuşayım nazli yara Sabaxdan.

Yarımmın əlində kənkür çərüsi,
Puçdur, bu dünyanın yoxdur binası,

Qəfəsdən görünür yarın simAsi,
Təza yağmış qara bənzər sabaxdan.

Çox gəzmişim Arabistan elini,
Hayıf ögrənmedim bən də dilini,
Qurbani der xas baxçanın gülünü
Omarım səvgülüm dəre sabaxdan.

"AŞIQ QƏRİB"DƏN

18. BƏNİ

Bir sözilə bən tuzağa tutuldum,
Bu qərib yerlərdə yaxdın yar bəni,

Həsretin narından gül olub yandım,
Ahu gözlüm, nə haldayım, gör bəni.

Nə səbri qərar var, nə dildə iqrar,
Könül Məcnun olmuş Leylasın arar.
Vaz keçsəm səvdədən ellər hey qınar,
Gəl əfəndim, al əfəndim, sar bəni.

Aşx Qərib, kövüllərin uğrusi,
Gerçəkmişdir bu səvdənin ağrisi.
Gəl sənə söyliyəm sözün doğrisi,
Gəl əfəndim, al əfəndim, sar bəni.

19. GÖRÜNDİ

Gözlər seyrana çıxmış,
Gözə bir dilbər göründi.
El vurub fərdən qaldurdi,
Bir acayib can göründi.

Hani tağların qari sən,
Hani bağların bari sən,

Dilbər sən kimin yarisən?
Qoynundaki nar göründi.

Aşx Qərib der fidani,
Zulfin kəsturur gərdəni,
Təprətmə nazik bədəni,
Gümüş kəmərlər göründi.

20. GƏLSİN

Xoça bir sırım var desəm ayıpdur,
Bənim yarım yeddi yıldur qayıpdur.
İsmi sörarsaz Aşx Qəribdur,
Xocam de Qəribə, turmasın gəlsin.

Xoca sənsin xocaların xocasi.
Başına örtünmüş altun küçəsi,
Şəxsənəm bacısı, bən nişanlımi,
Xocam de Qəribə, turmasın gəlsin.

21. NİYƏ SÖYLƏTDİN?

Bu nə xəbəri gəldi götürdi,
Şadikənd gövlümi gəmə batürdi.
Şəxsənəmi beymurada yetürdi,
Nənə, bən lal idim, niyə söylətdin?

Xəbər gətürənin beli bükülsün,
Yüzünün qəvhari yerə tökülsün,
Dilərim mövladan çanı çəkilsin,
Nənə, bən lal idim, niyə söylətdin?

Xəbər gəldi axıl başdan tağıldı,
Ala gözdən qanlı yaşlar söküldi,
Kəribin boyuna kəfən biçildi,
Nənə, bən lal idim, niyə söylətdin?

İştər bundan belə dünya durulsun,
Qərib olmuş, məzarına nur ensin,
Şəhvələtin iki gözi kor olsun,
Nənə, bən lal idim, niyə söylətdin?

22. NEYLİYEM?

Hey ağalar fələginən oynadım,
Oynadım da fələk bəni yengdi, neyliyəm?

Bən canimi dirəşinən döşürdüm,
Fələk qan-tərinən tartdı, neyliyəm?

Kim oynar fələginən, oda yutulmaz,
Hakim yazısına hiyla qatılmaz,
Can deduğun tuti quşi tutulmaz,
Fələk bir fəndinən tutdı, neyliyəm?

Yıxılın ayağıma, qohum-qardaşlar,
Axıtdım didamdan qanilə yaşlar,
Aşx Qərib bir bağ tikimş, qardaşlar,
Fələk öfkəynən yıxdı, neyliyəm?

23. HƏLƏB ŞƏHRİ

Hələb kimi yerim olsa,
İçi doli malım olsa,
Hələb qızı yarım olsa,
Durmaq olmaz, Hələb şəhri.

Hələbin dörd yanı dağdur,
İçi mor sünbüllü bağdur,

Namə gəldi, Sənəm sağdur,
Durmaq olmaz, Hələb şəhri.

Hələbin dörd yanı quyi,
Quyidən çəkərlər suyi,
Şahsənəmin fidan boyi
Durmaq olmaz, Hələb şəhri.

24. TƏVRİZİN

Dinləyin, ağalar, tərif eyliyem,
Açılır səhərdə güli Təvrizin,
Dügündə-bayramda geyarlar atlaz,
Bozulmaz yeşili-ali Təvrizin.

Təvrizin ədrəfi dağdur - meşədür,
İçində oturan begdür - paşadur,
Səksən bin məhlədür, yüz bin köşədür,
Çarşısı-bazari, yoli Təvrizin.

İpligi Hintdən bükülür gəlür,
Buğdasi, birinci əkilür gəlür,
Qoyini Muğandan çəkilür gəlür,
Gürcistandan gəlür şali Təvrizin.

Aşix Qərib sevlər yaradan ani
Bu fani dünyada sən saxla bəni,
Acəmin sultani, Tiflizin xani,
Onarinən idi işi Təvrizin

"İBRAHİM VƏ ASLAN ŞAH" DASTANINDAN

25. MƏZAR SANDUĞI

Alçaqdan-yuca çəkilməmiş başın,
Məzar sanduğı, İbrahimi neynədin?
Atılsın kərpicin, qalması daşın,
Məzar sanduğı, İbrahimi neynədin?

Qalalar içində yaman qalasan,
Yığıdlər başına dərdəsen, bəlasan,
Qarğayaram səni, verən qalarsan,
Məzar sanduğı, İbrahimi neynədin?

Belə bir gün gülsəm, yüz gün gülmərəm.
Özüm öz dərdimi çəkə bilmərəm,
Ölüm istəyirəm, indi ölmərəm,
Məzar sanduğı, İbrahimi neynədin?

"YUSUF VƏ ZÜLEYXA" DASTANINDAN

26. DEYU

Bən bir Yaqub idim kəndi halımda,
Allahın kəlamı oxur dilimdə,
Yusifü yütürdüm Kanan elində,
Ağlar Yaqub, ağlar, Yusufum deyu.
Getdi də gəlmədi, ey vax deyu.

Qardaş-qardaşa beləmi qıyar.
Şeytanın sözüne adammi uyar,
Yusufun kömləgin al qana boyar,
Ağlar Yaqub, ağlar, Yusufum deyu,
Getdi də gəlmədi, ey vax deyu.

Yaqubun axar gözünün yaşı,
Hər axduqca tökülər dəmüri-taşı,
Yusufi quyuya buraxdı qardaşı,
Ağlar Yaqub, ağlar, Yusufum deyu,
Getdi də gəlmədi, ey vax deyu.

Yusufun gölməgin al qan etdilər,
Qurtlara quşlara böhtan etdilər,
Yusif Misirə sultan etdilər,
Ağlar Yaqub, ağlar, Yusufum döyu,
Getdi də gəlmədi, ey vax deyu.

Yusufi göndərdilər ölüm qəsdinə,
Quyuya buraxdılar ölüm qəsrinə,
Cəbrayıl yetişdi haqqın dostuna,
Ağlar Yaqub, ağlar, Yusufum deyu,
Getdi də gəlmədi, ey vax deyu.

Bir bəzircən gəldi üç aylux yoldan,
Yusufi qurtardı quyu gölundən,
Mövləm rəva verdi Misirə sultan,
Ağlar Yaqub, ağlar, Yusufum deyu,
Getdi də gəlmədi, ey vax deyu.

Bu haqq kömləgi Misirə gəldi.
Anam tuymazdan babası tuydı,
Həzrəti Yaqubun açıldı gözi,
Ağlar Yaqub, ağlar, Yusufum deyu,
Getdi də gəlmədi, ey vax deyu.

Mövləm izin versə tağlara varsam,
Qurtlardan-quşlardan xəbər in alsam,
Gül yuzli Yusufum çamalın görsəm
Ağlar Yaqub, ağlar, Yusufum deyu,
Getdi də gəlmədi, ey vax deyu.

Bir bəzircən gəldi quyulara qöndi,
Bismillah oxudu quyuya saldı,
O quçaynan dünyaya gəldi,
Ağlar Yaqub, ağlar, Yusufum deyu,
Getdi də gəlmədi, ey vax deyu.

27. "ARZU-QƏNBƏR" DASTANINDAN

İbrığın uci burğun,
Üç yigit bənə vurğun,
İkisi elə-belə,
Biri kövlümə uyğun.

İbrığ susuz olurmi?
Dibi kumsuz olurmi?
Gedin deyin müftiyə,
Yigit yarsız olurmu?

İbrığı suya daldurdum,
Doli deyi kaldurdum,
Bən-bənim dinim Kənbər
Bən bilərzik çaldurdum.

"YARALI MAHMUD" DASTANINDAN

28. YAR

Elimnən, yurdumdan oldum dərbədən
Hani bənim məmləkətim, elim, yar,
Səvgi səvgisinə beləmi yanar,
El bilməsə, sən bülürsün halım, yar.

Havalanmış könül quşi dövr eylər,
Təbib gəlmiş yaralarım əmr eylər
Bir tərəfdən qohum-qardaş cövr eylər,
Bir tərəfdən sən bükərsin belim, yar.

Bülbül ağlar, gül yerinə xar bitər,
Bu sinimdə ox degməmiş nərəm var?
Bən Mahmudam, Məhbuba intizarım var,
Qoyma çöldə gözi yaşlı qalem, yar.

29. BƏNİ

Ayrılux naməsi gəldi yetişdi
Çarxi fələk yardan etdi, yar bəni.
Gedişimdür, şimdi bəlki gəlmiyəm,
Düşmən işdər, qalem beymurat bəni.

Şah əmr edər, Mirzə gəlür, xan gedər,
Gözlərimdən yaş yerinə qan gedər.
Sənsiz bunda qəral olmaz, can gedər
Aldi bülbül tək, bu fəryad bəni.

Dilim söylər yara yetişməz əlim,
Yardım bənim daim fikri xəyalım,
Ben Mahmudam, nəxsinadur diyarım,
Yazmadi müqəddəs olem şad bəni.

30. BU GECƏ

Genə bahar oldi, ötər bülbüllər,
Fıraqi axlimi aldı bu gecə.
Yarıdan ayrılan nə çığlı yatar,
Alişdi döşəgim, yandı bu gecə.

Yar əlində toli-toли qədəhlər,
Bəni küt eylədi dərtlər-mərəqlər.
Baş ucumda yanar şamdan çiraxlar.
Fələk qanat çaldı, söndi bu gecə.

Ğəm libasi geymiş qaralı kimi
Sinəm xancarlanmış paralı kimi
Ox dəgmiş Mahmuda yaralı kimi
Yatmadi, bir yana döndi bu gecə.

31. QARDAŞIM

Səhər səməndini bürüdi duman,
Eşkin zavraqını görk etdi ümman,
Daha sağluğuma gəlmiyer güman,
Gündə gün əksinə gedər var işim.

Bən bu dünyay belə xəin bilməzdim,
Rəhmə gəlib didam yaşı silməzdim,
Meydan olsa, belə qola gəlməzdim,
Kim eyləsin fələginən təşvişi.

Öldürün Mahmudi degməyin xana,
Qoli bağlı, ölüm düşməz canıma,
Qanlı kömləgimi yolla anama.
Tuysa qanlı yaş tökər Əhməd qardaşım.

32. OLDİ

Bən də bildim çazidəndur bu felim,
Nəsil qiydi qırılacax bu əlim,
Sarmadı can-canı, büküldi belim,
Bilmədim dünyada bir tənəm oldi.

Əcəb silinürmi yardaki yara,
Canım qurban edərim ola bir çara,
Bəxdim siyah oldi, tuvağım qara,
Gülmədim dünyada begzədəm oldi.

Canım çıxırsın, yar qədrini bilmədim,
Məndil alıb göz yaşını silmədim,
Məhbubiyam, Mahmut qədrin bilmədim,
Gülmədim dünyada, Mahmudum öldi.

33. GƏNÇƏNİN

Əglən, Mahmud, əglən iltimasım var,
Bizdən yada düşdi yoli Gənçənin,
Gözlərim ariyer gezduğum yollari,
Eşi, dosti, həm yarəni Gənçənin.

Sabax-sabax gəlür şeydanin səsi,
Gözəllər geyarlar türli libasi,
Varidi babamın ağır xəznəsi,
İncisi-mərcəni, ləli Gənçənin.

Gəncənin ətrafı turli bağ ola,
O gün məmələrin altun tağ ola,
Məhbub diyar, Mahmut yarım sağ ola,
Billahi, çəkmərəm ərzumani Gənçənin.

34. SIRA

Könül, nə beklərsin verən xoş günü,
Can getdi, sən də varardın sıra,
Bu eşgin ataşi neylədi bəni,
Göy dəmür çaruğun talardı sıra.
Üç gün əvvəl məskəninə varmalı,
Alayların bölük-ölkük bölməli,
Düşməninə intiqami almali,
Əl eylə qılıncı talardı sıra.

Xəyal-xəyal oldi, Mahmud, işlərin,
Didamdan axıtdım qanlı yaşları,
Məhbub getdi, qaldı bunda yeşləri,
Əl eylə yağluğa, silərdi sıra.

35. AŞIX MAHMUDUN HEKAYƏSİ

Günlərin bir günü aşix Mahmud təpədən enmədə əmədəni nə oliyersə ayağını ağır diyer.

Əvinə topallıya-topalıya gəlir, qarısı diyer ki, nə oldi ayağan?

Mahmud diyer ki, nə oldisə, əmədəni dizim ağır di. Mahmud çox həkimlərə göstəriyer, ama bir şifa olmiyer. Bu diyer ki, gedəm əvə qarımınan görüşəm də, çıxıb qürbətə qedem, ayağımı eylədem də gələm.

Əvinə gəliyer, qarısınən qorüşiyer də çıxıb gediyer.

Günlər keçiyer, aylar, yillər keçiyer, aradan iyirmi beş yil ötüb keçiyer.

Mahmudun ayağı eyləniyer. Aşix Mahmud fikirləşiyer ki, indi bən nəsil ayniyem ki, bənim qarım köçmişmidür, yoxsa beklərdimi bəni. Aşix fikirləşiyer ki, təzə gəlin bekləməzdi.

Mahmud geyinyer dərviş üstünü də gəliyer.

Gəliyer, baxiyer ki, bəzəkli düzəkli bir qız balkonda turiyer.

Aşığın yolunu iyirmi beş yıldur bekliyor, gecə də, gündüz də.

Aşix diyer ki, əgər beni içəri alsın, deməx bu hər yoldan keçəni
içəri aliyer. Buni bir sınıyem.

Binaya yaxınlaşıyer də diyer:

Böyük qarının gəlini,
Kəmər incitmiş belini,
Qondur bəni telli gəlin.

Gəlin:

Ev sahibim əvdə yoxdur,
Dostumdan düşmənim çoxdur,
Qonduramam, yolçi səni.

AŞIX:

İstanbuldan çıxan tatar,
Qəmçisini gökə atar,
Qərib oğlan nerdə yatar,
Qondur bəni, telli gəlin.

Gəlin:

İstanbuldan çıxar tatar,
Qəmçisini gögə atar,
Qərib oğlan xanda yatar,
Qonduramam, yolçi səni.

Aşix inanmıyer, gecə çıxiyer bağaya, bağadan xəpənqisi oliyer,
oradan baxiyer. Baxsa ki, qarının yanında bir çavagır yatıyer.

Bu qürbət gedəndə qarısının karnında güməne çocuği oliyer.

Sabax erdən Aşix qarının önünü göstəriyer də diyer.

AŞIX:

Sabağın tandur gəlin,
Odların yandır gəlin,
Qoynunda yatan yigit,
Sənin nəyindir gəlin?

Gəlin:

Sabaği tandurmuşım,
Odları yandırmuşım,
Qoynumda yatan yigidə
Ağ məmə əmdürmüşim.

AŞIX:

İstanbulda çıxar farman,
Dizingə olayın dərman,
Aşix Mahmud sənə qurban,
Qondur bəni, telli gəlin.

Gəlin:

İstanbulda çıxar farman,
Dizinə olayın dərman,
Məməm yastux, saçım yorğan,
Qondururum, yolçi səni.

Sora 40 gün 40 gecə toy-bayram ediyərlər. Oğlunu də əvəriyer.
Həyati təzədən şənlədiyer.

36. MAHMUD VƏ MƏHBUB

Padşahın Mahmut adlı oğlu oliyer, on beş yaşında rüvəsində
Gəncə xanının qızı Məhbuba buta verilər, atasından izin alıb
Gəncəyə gələr. Parası tükəner, bir nəfərin yanında körük çəkiyer.
Sicaqdan-sovuqdan, acından xəstələniiyer, bədəninə yara düşüyer.
Gəncə xanının qızı da eyvanda Mahmudi göriyer və kimsin, nə
edirsin soriiyer. Oğlan kişiden oğrənibmiş ki, qız Məhbubdur.
Mahmut:

Bən Mahmutum, bir qış bunda qışladım,
Yaralarım göz-göz oldi işlədim,
Qan kurudi, can çıxmaya başladı,
Öləncən Məhbub diyem, yar diyem.

Sonra Məhbub oğlana para atiiyer ki, kendini müalicə
etsin. Müalicədən sonra Mahmut qızı aparmağa gələr. Bir gecə qızı
və qaravaşlarını götürüb çıxərlər.

Bir xeylax gələndən sonra Mahmut diyer ki, siz bunda
dayanın, bənim dostum var, gedem ona deyim, atama xəbər versin,
bizi eyi qarşılasiqlar. Mahmud gediiyer, dönəndə yoli aziyer,
qarannuğa düşiiyer, yol bulamiiyer. Şaşurmuş diyer:

Qədir Allah, nə qaranuğa bənd oldum,
Ağlarım, sızlarım yol deyu-deyu.
Yitirdüm ceyrani bu fələkətdə
Həbeş tolanuram çöl deyu-deyu.

Yürəgim başını bürümüş yara,
Əflətün də gəlsə edəmən çərə,

Yarabbım, sən qoyma bəni bu tara,
Gözlərim vay çəkər yol deyu-deyu.

Çağırın Xıdırı olayım tabi,
Yürəgimə saldı ataşi, abi,
Yetiş imdadıma, ey Xıdır Nəbi,
Qurtar bu Mahmudi qul deyu-deyu.

Mahmud gedəndən sonra gəlmədiyini görüb də qızın yoldaşları diyer ki, oğlan səni aldatdı, qaçdı, daha səni götürməz, gəl gedax geri, baban səni bizlərdən birinə verir də, yaşarıq. Tək qız imiş. Qız xəyala gedib diyer:

Əglən, Mahmut, əglən, iltimasım var,
Birdən yada düşdi, yoli Gəncənin,
Gözlərim ariyer gəzduğın yeri,
Eşi, dosti, həm yarəni Gəncənin.

Sabax-sabax gəlürdi şeydanın səsi,
Gözəllər geyardi türli libasi,
Vardi babamın ağır xəznəsi.
İncisi, mərcani, ləli Gəncənin.

Gəncənin ədrəfi türli bağ ola,
Nari-heyvasi, müri çox ola,
Məhbub diyer, Mahmut yarım sağ ola,
Billahi, çəkmərəm ərzumani Gəncənin.

Əzəlki ixrarım yoxmidür bəndə,
Bu bənim ataşım yoxmidur səndə?
Zalim kalbi kara, bir əglən, sən də,
Dəxi qalmadı ərzumani Gəncənin.

Sonra Mahmut gələr, qızı aparer, evlənerlər.

"LƏTİFŞAH" DASTANINDAN

37. GÜNÜDÜR

Xoca lələm, sənə şikayətə gəlmiş,
Bu gün əhvalımın yaman günüdür,
Dünyanın tədbili tağıyir olmuş,
Əgər bu sərimin yamen günüdür.

Hani şah babamın taci-taxti,
Fələk bozdi tərki diyar buraxdı,
Firəgi həxləmin tağıyir vaxtı,
Əsər bu sərimin yaman günüdür.

Lətifşahım, açma gəməli sinəmi,
Fələk bozdi zavrağımi, binəmi,
Tülək tərən kimi cəngə saldı sonami,
Dəndi dövran, axır zaman günüdür.

38. BƏNİ

Başına döndüğüm gözəllər xani
Salıbdür dərmənsiz azara bəni.
Yusuf tək düşmüşəm misri cahana,
Satmağa götürür bazara bəni.

Dad eylərəm çərxü-fələk əlindən,
Kurtulmadım müxənnətin felindən,
Cida saldı zalim bülbül gülündən,
Məcnun tək etdi avara bəni.

Lətifşah der, hökmü rəvan eylədi,
Harama cənginə qurban eylədi,
Dinsizin qətlinə fərman eylədi,
Visalimdən atdı kənara bəni.

39. LƏTİFŞAHLA İSFƏNDİYARIN DEYİŞMƏSİ

İsfəndiyar:

Öz razılığimlə özüm gəldim meydana,
Bən bu çəngi Nuh-tufana tapşurdum,
Cövlan edib qiymətimi ararkən,
Sən tək şikar əvgəhimdə bulmadım.

Lətifşah:

Hüsnum dəgül qoçum, bu gün qayrat günüdür,
Bən bu cəngə girən günüm ölüm günüdür,
Mehribanın xayalında uçarkən,
Pərvanə tək kəndimi nara tapşurdum.

İsfəndiyar:

Alaylar dağıdıb saflar bozarım,
Bin düşməni bir cudəyə düzərim,
Qavğa etməgən günü məlul gəzərim,
Bən bir can alıcı cəllad olmuşəm.

Lətifşah:

Gəl, qoçum, girmə el-günün ahına,
Vallah batururlar gəm dərgahına
Bən də sığınmışəm şahlar şahına,
Yaradan mövləmi safar almışəm.

İsfəndiyar:

İsmim İsfəndiyar, cismim namudur,
Qurşatmışəm Hindistani, edim tar-mar.
Peşkeş üçün Fes şahına bir gözəl,
Mehriban sultani sıfar almışəm.

Lətifşah:

Lətifşah da der can aluci ariyam,
Hicran möhnətiyəm, gəm tarimariyam,
Mehriban Sultanın qurbanluğiyam,
Yar yolunda bu gün ölüm günüdür.

40. NİYAZ ETSİN

Al bu naməy o yara yetür,
O Şahlar şahına bir niyaz yetur,
Yüz sürsün lələmin hagi payına,
O şahlar-şahına bir niyaz etsin.

Lətif şah müşküli qaldı dəryada,
Üçlər-beşlər yetişsinlər fəryada,
Keçən günlər bizə gəldi rüvədə,
O şahlar-şahına bir niyaz etsin.

Mehriban xanımın ixral imani,
Yaradan hər kimsənin güməni,
Çansız can verən ol gövli çəni,
O həzir nəzirə bir niyaz etsin.

41. BƏNİ

Bən səni görmişdim aslan tonunda,
Əlimdə idi şah babamın fərmani,
Lal idim, xaç idim gəndi yerimdə,
Bəxşiş eyləmədin bir ricaya bəni.

Bəklərdim yolların müdət çağında,
Artdı əfqarım ğəm mərəqımdan
Ən bahar fəslində əlvən bağında,
Qızıl güləm, bülbül tək sor bəni.

Bən Mehriban, xan dəgülüm ol qəlbi qara,
Sit ilə bel bağla bən xülüskara,
Əgər gəlməsəydin bizim diyara,
Yandururdi Kərəm tək nar bəni.

42. EYLƏDİM

Endim Hindistana əglənib qaldım,
Təbdil tona girib bezirgən oldum,
Mehriban xanımi baxçada buldum,
Bir zamanda fəs elinə eylədim qavğa.

Bir zalım da bizdən istədi yarı,
Qurşatdı Hindistani, eylədi qarı,
Bir çılnda kəsdim Əsvəndiyarı,
Bir zamanda fəs elikən eylədim qavğa.

Lətifşaham, onları heylədim,
Ağam ömr eylədi, divanında söylədim,
Mehriban xanıma düğün eylədim,
Bir zamanda yarılə yetdilər murada.

43. EYLƏ

Murli quşi, sən mövləni sevirşən,
Qanad çal qırağa bir xəbər eylə,
Gögdə quşlar rəhm etməz halımdan,
Yetiş hər diyara bir xəbər eylə.

Nə gəhından taldım xirtab bəhrinə,
Yunus möhnətinə, Yusuf qəhrinə,
İxtiyar lələmə Yaman şəhrinə,
İntizarlı yara bir xəbər eylə.

Bən Lətifim qaşi kəmani,
Aramızdan getdi muddət zamani,
Kesin məhşərə bəndən gümani,
İxtiyar pədərə bir xəbər eylə.

44. GÖZLƏRİM

Kəsildi nimanım yad oldi Vətən,
Gözdən irax düşdi bizim erin tağları,
Leyli intizari genə bu çanda.
Fələk bizdən cida saldı sağları.

Yaxın mənzilimiz art taşıdūr,
Cismimi yanduran eşk ataşidur,
Yarı yardan ayıran hakim işidur
Fələk bizdən uzax saldı sizləri.

Lətif şah vətənindən cidədur,
Murat verən allah bəri xudadur,

Fələk bəni hicran taxtasiylə buddur,
Həsret qaldi, görməz daha gözlərim.

45. GEDƏRİM

Xub içində yatan beyxəbər oğlan,
Bir od düşdi şirin cana, gedərim,
Yaxam bir kəsildi sabri-qərari
Ataş alıb yana-yana gedərim.

Geymədim aynıma yaşılı - ali,
Qara geyib gözlərim gözlər yolu,
Öz əlimnən yazem sənə bu arzuvalı,
Sənə verib bir nişana gedərim.

Mehriban sultan da sənə müftala qaldi,
Gözüm görüb gövlüm şadu ğəm qaldi,
Məkandan mənzilə üç aylux yoldur,
Sorsan məhvərimi, Hindistana gedərim.

46. GÜLÜMƏ

Qəni dərya, heç insafın yoxmidur,
Mərhəmət qıl məlum- müşkül halıma,
Yar yolunda çox çafalar çəkmişim,
Bən bülbüli həsrət qoyma gülümə.

Səfil özün ğərğ eylədi coşkuna,
Yütürdüm haxlımi döndüm şaşğuna,
Bir fərəh ver rəsülüllah eşkinə,
Hər tərəfdən hisar çəkmə yoluma.

Lətif şah der, hak yazısı silinməz.
Başa gələn beş gün əvvəl bilinməz,
Dünyanın tədbili taqair olmaz,
Xəyal-xəyal təşvüslərim gəldi dilimə.

47. DƏRMANINI

Lələm, nə üçün sorarsın gövlümün cəfasını,
Ehtibarsız puç dünyanın kim sürər səfasını,

Bir tağair gözəl gördüm, atdi hicran oxuni,
Xişmilə tarimar etdi gövlümün qəfəsini.

Çəngilə haqa gətürdüm ğəniməti cafadan,
Səksən bir havcat içində endurdum keçivadan,
Tədbir-tağair gördüm, haxlım getdi havadan,
Ələm çərah olsa, bilməz dərdimin dərmanını.

Lətifşah da bu dərdimə ğəmdən fərəh bulmadi,
Təxtiri əmri xudadan gedər yerin olmadi,
Türbəmi ziyarət edən şuği tərlən gəlmədi,
Aləm təbib olsa, bulamaz dərdimin dərmanını.

48. YAR, SƏNİ

Bir görüşdə bəni eylədi zərxoş,
Keşkə görməsəydim, zülümkar, səni,
Tağair zəmmişim xişim varimiş,
Bu qibalda görməsəydim, yar, səni.

İhral versən ihralında turardum,
Gəndi rüxsətindən murad alurdum,
Bin canımı bir gününə verürüm,
Çani bildən bilsəm xüliskar səni.

Sərgəndə Lətifi sən etdin boylə,
Vucudi məhrinə saldın vəl-vələ,
Hüridan xoş camalın, qılmandan ə"la,
Mələkdən möhtəbər gördüm, yar, səni.

"ŞAH İSMAYIL" DASTANINDAN

49. NEYLİYEM

Yatmışdım bən də xuba qəflətdə,
Dərunum aşkinən toldi, neyliyəm?
Sirlə ərənlərin dastan bağında
Sövdəsin sərime saldi, neyliyəm?

Bilməm mələkmidür və yaxud huri,
Arayıb bulmalı o nazlı yarı.
Ay kibi vurmuşdur yüzümə nuri.
Gülizar haxlıma düşdi, neyliyəm?

Şah İsmayıl bülür bülbül dilindən,
Vədə nuş eylədim kırıqlar əlindən,
Ayırdılar bəni gülizarimdən,
Yolumuz qürbətə düşdi, neyliyəm?

"TAHİR VƏ ZÖHRƏ" DASTANINDAN

50. GƏLMƏDİ

Yeddi yildur görmədim bən yavrumun böyünü,
Sağluğunda tutamadım düğününü toyunu,
Kim su tökdü, kimlər yuydu boyunu,
Ağla Sənəm, qərib balan gəlmədi.

Qürbətdə bən görəmədim yavrum yüzünü,
Kim söylətdi, kim dinlədi sözünü,
Kim bağladı çəngəsini, yumdu gözünü,
Ağla Sənəm, qərib balan gəlmədi.

Bən Zöhrəyam ağladım çox, gülmədim,
Yeddi yildur yavri yüzün görmədim,
Sənəm, sən də bir murada yetmədin,
Ağla Sənəm, qərib balam gəlmədi.

51. «TAHİR VƏ ZÖHRƏ» dən

Aldı Tahir:
Ol bənim məstanə göglüm,
Dillərə dəstanə göglüm,
İstərəm şən ola,
Qurulmaz kahında göglüm.

Aldı Zöhrə:
Gül əkdim əkin-əkin,
Aldurma əlindəkin,
Hər gələn halım sorar,
Heç bilməz göglümdəkin.

Aldı Tahir:
Şəhrimiz altı əkin,
Aldurdum əlimdəkin,
Şu qarşında turan canım,
Bilməzmişin, qəlbimdəkin.

Aldı Zöhrə:
Sevdiğim bir dənədir,
Sədəfdən dürdanədir,
Taldım əşq dəryasına,
Çıqardım bir tanədir.

Aldı Tahir:

Qaynar qazan taşmazmi,
Qarşudan yanaşmazmi,
Tağ-tağa qovuşur,
İki həsrət qovuşmazmi?

Aldı Zöhrə:
Qaynar qazan taşa gəl,
Qarşudan yol aşa gəl,
İki həsrət qovuşur,
Gəl, bənim əfəndim, gəl.

52. ŞENLİKLƏ SÜMMANİNİN DEYİŞMƏSİ

Aşix Şenlik Çıldırlandı, Aşix Sümmani Suxaralidür. Aşix Sümmani eşidiyer ki, Çıldırda bir aşix çıxmış, fikirləşiyer ki, iki qoçun başı bir qazanda qaynamaz. Ona görə də on beş il sonra günlərin bir günündə gəndi sazını alıb Çıldıra gəliyer. Çıldıra gələndə Aşix Şenliyin əvini xəbər aliyer. Aşix Şenliyin əvini xəbər veriyer camaat, diyer ki, əyə, bu adam, vallah, xam adamdur ki, Aşix Şenliyin əvinə gəliyer, bu heş bir şeydən xəbəri yoxdur. Gəlin bizdə bunun arxasınca gedax, orda bir yaxşı deyişmə olur, onu dinniyax.

Aşix Şenlik də öz həyətində odun yariyermiş. Bir də baxiyer göriyer ki, əyə, bir adam gəliyer, vallah, omuzunda da bunun, deyəsən, sazi var. Tez arvadına diyer ki, ay arvad, get o sazi gətür, birdən gələr o bənnən imtahan olmaya gələr, bən söz tapammam da, yengilləm də.

Odur ki, tez əvdən sazını gətirder, həm odunu yariyer. Gələn kimi Sümmani diyer salam, əleykum salam. Aşix Şenlik arif adamıydı, baxdı gördü ki, bu adam bu ətrafın adamına oxşamiyer. Geyimindən dedi ki, hə, bu olsa da, olsa da, Osmanlı tərəfdən gəlmiş adamdu. Odur ki, aldı sazını, görax Sümmaniya nə dedi:

Osmanlı yurdunnən əzmurax etdin
Nə səbəbdən bizim elə gəlmişsin,
Fikrin söylə mənzilinə yetəyin,
Nə səbəbdən bizim kana gəlmişsin.

Aldi Sümmani:

Əzmürax etdirən ol abi bənə
Nəsib qisməti üçün nana gəlmişim,
Ön dörd yıldır oldum oda parvana
Sizin için yana-yana gəlmişim.

Aldi Şenlik:

Bən bilürüm, aşiq ahli-halından,
Aşixlar qaldurur qovli-qalından,
Eşitməmişdin bizim yerin qalmaqalından,
Sərdar geyib qızıl qana gəlmişsin.

Aldi Sümmani:

Səni aşixlara arif dedilər,
Səni konuşmaya xoş misafir dedilər.
Səni aşixlara sərraf dedilər
Qiyət için gövhər-kana gəlmişim.

Aldi Şenlik:

Aşiq Şenlik eşitmişdir aduni,
Qaçıncı bəbdadır qalbin qoşadı
Bizim ilə ülfətlidir muradın,
Yoxsakim sən imtahana gəlmişsin?

Aldi Sümmani:

Sümmani pay umar şövkəti-şandan,
Gövül müraciəti ol şahi - Mərdan,
Də"vət etsən lakin dönməm meydandan,
Vəhdətiçin bir tufana gəlmişim.

Bundan sonra Aşix Şenliklə Aşix Sümmani keçiyərlər içəri.

Aliyer Aşix Şenlik:

Darixma san qonaq, bir cavabım var,
Baxalım ağrı üsuli ərəkanda misin,
Gövhərin gizlimi, yoxsa aşikar,
Əcəb zahiri, yoxsa pünhandamisin?

Aldi Sümmani:

Mürşüdi kamilə eylərsəm xidmət,
Zanarım ağırü üsulu ərkan bizdə var,
Ərənlər payımızdan gəlirsə himmət.
Gahi-zahir, kahi-pünhan bizdə var.

Buni diyanda Aşix Şenlik baxdı ki, ola, bu əgümə çıxdı!
Aldı Aşix Şenlik, baxaq nə diyacax:

Nə tarixdə eşgin oldi aşikar,
Sən kimin rahına olmışsin təyyar,
Ya kimin maliylə olmışsin tüccar,
Nuni ali şanni meydandamisin?

Buni diyanda aldı Sümmani:

Sənə səksən, sənə dokkuz eşgim oldi aşikar,
Gəndi eşqim rahına olmışim təyyar,
Gəndi malimlə olmışim həddincə tüccar,
Sayənizdə üç-beş yərəm (dost) bizdə var.

Buna baxdı Aşix Şenlik ki, ola, gənə qarşıma çıxdı, aldı
aqallisini, yani axırını:

Aşix Şenlik der, səni çoxdan bulacaq,
Arayıb yurdunda bən də qalacax,
Xəslində xəsmın halın biləcəx,
Əcəb dəryayı ümmandamisin?

Aldi Sümmani:

Cümlədən ədnadır gədəyi Sümmani,
Əlimdən nə gəlür - mövladan ehsan,
Qətrədə qətrəyim, dəgüləm ümman,
Gahi olub cüzmi ümman bizdə var.

Buni deyib də sazlari dayatdilər. Başladılar papiros içməyə.
Aşix Şenlik dedi ki, ayə bunun ögünə qayalari atiyerim, çöp kimi
üzümə vuriyer. Bu ögümə düşsə, bəni yengildər, bağliyar. Papirosi
içdilər, gənə Aşix Şenlik ögə düşdi, aldı Aşix Şenlik:

Dərdim ondur, doqquzuni deməm əğyara bən,
Səkkizə ərzim var, yeddiyə əvarə bən,

Beş bənim kəsbi karım, dördünə eylədim təmənni,
İkiyə möhübbətim var, yalvarıram birə bən.

Aldi Sümmani:

Ərəstü bəzmindən gəldim haqqa iqrara bən,
Həmd olsun hana, düşmədim kənarə bən,
Adəmi adəm eyliyən ariflər ürfani,
Nəçün can qurban etmədim eylə bir tüccarə bən.

Aldi Şenlik:

Otuz iki dərdim var, qırx səkkiz dəvaynan,
On iki bürcü çıxdım, üç yüz altmış altı səhraynan,
Oxudum əzbər etdim ilminə imlaynan,
Əzəldən bənd olmuşum eylə bir hünkara bən.

Aldi Sümmani:

Otuz iki fərzi bəyan etdtn qırx səkkiz cümaynan,
Üç yüz altmış altı gündür, bir sənə vəda ilən,
Çahar kitab, çahar könül, çahar məzhəb sövdə ilən.
Təsdiqi iqrar etdim, getmədim kənara bən.

Aldi Şenlik aqallısını:

Əlli dörd bab içində dəmim var, dəvranım var,
Yetmiş bir hicab içində bir şahı-xubanım var.
Altı bin altı yüz altmış aldı dərdimin dərmani var.
Şenliyəm, şeş hesabi yar oldum öylə bir yara bən.

Aldi Sümmani:

Əlli dörd frəzi bəyan etdim qayatda-qayat.
Yetmiş bir hicab içində ol Muri Əhməd,
Altı bin altı yüz altmış altı ayat beyinnən,
Sümmaniyəm, xunam oldum eylə bir xəznadara bən.

53. MƏHƏMMƏD VƏ QIZXATUN

Bir türk oğlu Məhəmməd erməni qızı Qızxatuna aşiq olur. Ardanuç adlı erməni qızını türkə vermer. Götürür Durağ adında erməni oğlanına verer. Toydaki davul-zurna səsinə dözməyən Məzəmməd Ardahan çayına geder. Qız da diyer ki, ana, qoy toy-

uma suyi özüm gətirem. Qız üç xana türki yazer, sənəyin qulpına bağliyer və özünü çaya ater. Məhəmməd yazını tapıb oxuyer. Diyer ki, zənən ki belə edib eşq yolunda bə bən? O da üç xana yazer sənəyə bağliyer və özünü çaya ater:

Məhəmməd:

Sənə qurban ölem Ardahan çayi.
Aparursan hangi diyara bəni,
Ruhumi qəbz eylə bu göl içində,
Boğmayıncaz atma qırağa bəni.

Qızxatun:

Özümi qayadan atanda qərq et,
Əlimnən daşlari tutanda qərq et,
İsmi cismimə qatanda qərq et,
Götür get bu yerdən uzağa bəni

Məhəmməd:

Əlvida, qardaşlarım, əlvida,
Bən murad almadım fani dünyada,
Heç ömür istəməm yardan ziyada,
Verin yar yoluna sadağa bəni.

Qızxatun:

Kafir Ardanoçli durdi bir yani,
Onlarda and qildi İncil firqani.
Əzrayil-cəlladi gəl al bu cani,
Qoymadi yarinən yatağa bəni.

Məhəmməd:

Məhəmməd doymadi yar didarından,
Ah etduxca tütün çıxar sərindən,
Öləndə qəbrimi qazi dərindən
Ya sağa dəfn et, ya sola bəni.

Qızxatun:

Bən Qızxatunam, almanam ibrət,
Bizə səbəb olanlari bulmasın cənnət,
Bir zaman yasımı çəksin Məhəmmət,
Qaldurdi verdilər Durağa bəni.

54. QARA SƏVDƏ

Bir oğlan bir qızı sevər. Qız puş olur, başxasına gedər. - Buna diyərlər qara səvdəyə düşməx. - Oğlan qara səvdəyə düşüb öliyer, can verəndə diyer ki, qızı gətirin, qapıda dursun, söz deyim getsin, onsuz da bən öliyerim.

Qızı gətirərlər. Oğlan ona bir qaç xana diyer, bediva eliyer. Alır diyer:

İntizar edərim səvdigim sənə,
Məhşərəcən yana-yana qalasin,
Əvvəl ki vermişdün bəs iqrar bənə,
Məhşərəcən yana-yana qalasin.

Yatasın, yatasın yanın çürüsün,
Əcəl dərdə şirin canın bürüsün,
Ağzınnan-burnunna qan-icran yersün,
Məhşərəcən yana-yana qalasin.

Yatasın, yatasın leşlərin koxsun,
Səvgülli qomşilər uzaxdan baxsun,
Nə öləsin bu dünyada, nə də qalasin
Məhşərəcən yana-yana qalasin.

Məmən doli qalsın, beşigin verən,
Tənəşür üstünə saçların taran,
Anannan-baban gəlməsin yanən,
Məhşərəcən yana-yana qalasin.

Məhəmmət der söyləmişəm özi-özimnən,
Qanni yaş axutdim ala gözümən,
Xeyir-gün görmədim ibrət yüzünən,
Məhşərəcən yana-yana qalasin.

55. TÜRKMƏN QIZI

Türkmən qızı bir oğlana aşiq oliyer, ama oğlan qızı iştəmiyer. Qız evdən çıxıb gəliyer ki, oğtlanla qaçsın, amma oğlan getmiyer. Bayatı diyerlər, axırda qız kəndini çaya atiyer.

Qız:

Bu dağların əzəliyəm,
Təzə gülün gəzəliyəm,
Türkmənlərin gözəliyəm,
Haydi gedax, ağam oğlan.

Oğlan sənə yar deyi baxdım,
Haydi gedax, ağam oğlan.

Oğlan:

Ana-baban bizi duyar,
Peşimizi atli kovar,
Leşimizi qurtlar yiyar,
Get, gələməm, türkmən qızı.

Oğlan:

Bu dağlarla əzəl olmaz,
Təzə güldə gəzəl olmaz,
Türkmənlərdə gözəl olmaz
Get, gələməm, türkmən qızı.

Qız:

Çigdi çubuğun kurusun,
Toxumun quşlar döşürsün,
Boz öküzün qurtlar yesin,
Heydi gedax, ağam oğlan.

Qız:

Babamın əvindən çıxdım,
Babamın əvini yıxdım,

Gediyer də, kəndin suya atiyer də, o axmax oğlan qızla getmiyer.

56. YAVRUM, SƏNDƏN DOYAMADIM

Adamın biri kəndi cocuğunu dəvəynən götüriyer yol gediyer. Yol gedəndə ağaclı bir yerdən keçərlər. Cocuğun beşiği dəvənin üstədən küknarın talına (budağına) ilişib qaliyer. Karvanbaşının bundan xəbəri olmur. Mənzil başan çatanda görərlər ki, cocux dəvənin üstündə yoxdur. Anasi nalə çəkib ağliyer və bu ağını söyliyer

Dəvəni yüklədim getdim,
Əcəb bən yavrımı netdim,

Qaynatamnan hicab etdim,
Nənnidə balam, nənni.

Dəvəmi yüklədim gecə,
Dəvəm getdi ucdan-uca,
Bilmiyərim hali necə,
Nənnidə balam, nənni.

Küknar, talın quriyeydi,
Dibən balta veruleydi,
Yavrim bunda bulineydi,

Sənə nənni diyamadım,
Ala beşik quramadım,
Yavrim, səndən toyamadım,
Nənnidə balam, nənni.

Dərədə qurtlar uluşur,
Qarğa-quzğun leş bölüşür,
Duşmanlar duysa gülüşür,
Nənnidə balam, nənni.

Cocuğumin beşgi çamdan,
Yuvallandı düşdi daldan,
Balam öldi ilk axşamdan
Nənnidə balam, nənni.

Pəncərəsi gül şişəsi,
Yandı bağırimın köşəsi,
Yeddi yılın mənəmşəsi
Nənnidə balam, nənni.

57. BIZDƏ GÖZƏL DASTANLAR DA VAR. BU DASTANLARDAN BİRİ AŞIQ QƏRIB VƏ ŞAHSƏNƏM

Deməli, Aşıq Qərib kasıb bir oğlan oliyer, yoxsul. Şahsənəm varlı qızıdı. Bunlar bir-birilərini səviyərlər. Şahsənəmi Qəribə verəmə istəmiyərlər.

Qərib pul qazanmağa gediyer. Şahsənəm qıymıyer ki, Qərib yeddi il getsin qəriblikdə qalsın. Görer ki, getmiş, yağış da yağmış.

Pəncərədən baxdım, yollar çamurdu,
Qərib, sənin yürəyin daşdur, dəmirdü.
Yeddi yıl dedüğün xeyli ömürdür,
Var Qəribim, sağluğınən gələsən.

Beləcə, xeyir-dua veriyer. O gediyer, yeddi il qazaniyer. Gələndə görer ki, Şahsənəmi Şahvələdə veriyerlər. Gəliyer əvvəl əvinə. Əvinə gəliyer, görer ki, anası ağlıya-ağlıya gözü kor olmuş, bacısı da onun yanında. Gəliyer, özünü tədbir eliyer, yəni tanıtmıyer. Diyer ki, qəribəm də. Bənə yer verirmisiz, bir az sığınacaq, bir saatlıq oturmağa. Qəribin anası diyer: - Gəl otur, oğul. Oturiyer. Əvə göz dolandıriyer ki, özünün sazı nerəyə asmışdı, oradadı. Göz-söhbət salıyer ki, anamcan, bu kimindür, kim çalıyer. Diyer: - Oğul, dərdimi təprətmə. Yeddi il olar oğlum getmişdir, saz onundur. Ona görə elə asılı qaldı, üstünü də toz basıb. Diyer ki, anamcan, olurmu

ki, bən bir az çalıyem, oxıyem, indi o sazı çalmağ istiyerəm. Diyer ki, oğlum, yürəyim xarab olir. Bını Aşıq Qəribin bacısı eşidiyer. Nə isə, anasın yola gətiriyer. Aliyer sazı, siliyer, təmizdiyer. Baxiyer ki, oturduğı yerdə düğün səsi gəliyer. Düğün bizdə toya diyorux. Düğün səsi gəliyer. Diyer: - Anam, bu nə düyündür? Nə toydur? Diyer: - Demə, oğul, belə-belə. Bənim oğluma deyilən qızı başqasına veriyerlər valideynləri. Düyün də onundur. Ona görə bənim dərdim böyükdür. Qərib diyer ki, izn ver, ana bən bı saznan orya gedəm. Diyer, oğul, getmə, həm də çalarsan, işi pozarsan. Diyer, yox, pozmam. İzn veriyer, gediyer. Baxiyer ki, bəli, toy-mağar kurulmuş. Deməli, Şahvələd də əlində ağı tutmuş, ağı-zəhər. Tutmuş ki, əgər Şahvələd nəgaha verəndə içib ölməliidi. Onadan sonra arxayın oliyer ki, bının yürəyi hələ bənədir. Bir-iki xənə diyer, yəni bir-iki mahmı oxuyer:

Övlə namazı Qarsın düzündə,
İkinci namazı Kodor başında.
Axşam namazında gəldim xanama,
Sırrımı açmadım bacıma, anama,
Koyunca kumaşdar piçdim də gəldim,
Mövləm kanad verdi, uçdum da gəldim.

Bunu ki diyer səsənən. Kız başa düşiyer ki, səs Qəribin səsidir. Ondan sonra Şahvələdin adamları yavaş-yavaş bının yanına toplanıyer. Diyerlər ki, kimsən, nəsen? get bından sənə nə işin. İndi orada iki tirəliyə əmələ gəliyer. Dərhal o qız da, adamları da diyer ki, qoy desin, toydur, aşığın düğünü almazlar. Diyer-diyer. Ondan sonra kız başa düşiyer ki, Qəribdir gələn. O toyu çeviriyerlər ona. Deməli, həmən muradına yetiyer. Şahvələdi də arıyerlər ki, gedib tovuq pininə girmiş. Diyer ki, ona pislilik etməm. Bən də bacımı ona verməyə hazırım. Bacısın da ona veriyerlər də. İki tərəf toynan o gecə yiyib-çiyerlər. Onlar onda cəfada, biz də bında səfada. Nağılın axırında belə diyerlər.

58. MƏHBUB XANIMLA MAHMUD NAĞILI

Bu Məhbub xanım öz Mahmudunu çox seviyer. Nə isə, bir gün deməli, həmişə o yaxşı qüvvələr olan yerdə pis qüvvələr də var. Bu həyatın marağınadır. Belə olmasa mübarizə getməz. Xeyir-şər mübarizəsi. Nə isə Məhbubu yoldan çıxartmaq istəyən bir adam bir

qudyan tutiyer, cadugar deyir ki, sən elə et ki, Məhbubu yoldan çıxart, bənim olsun. O cadugər də gediye. Deməli, Mahmud gedibmiş ova. Gediye onun gələn yolunda o ki var ağlıyer, sızlıyer; - kimim yox, kimsəm yox, bənim əvim yox, varım yox, bən bu gecə harda qalıyer? Nə ediyem? Mahmud gələndə rast gəliyer:

- Ay ana, niyə ağlıyersin?

Oğul, nə ediyem, kimsəm yoxdur, belədir. Diyer ki, haydi bizə, gətiriyer Məhbubun yanına. Diyer ki, əhvalat belə-belədir. Bir dənə ixtiyar karı bizə çoxluqmu edəcək, qalsın sənnən. Bir gün, beş gün, yavaş-yavaş karı öz işini görüyər. Məhbubu yoldan yavaş-yavaş çıxariyer. Onun Mahmuddan savudiyer. O deduğuna isindiriyer. Sonra da demək, oxıyer, üfürüyər, cadugərliğnan bını sehirliyer. Mahmud deməli ovamı, ya harasa bir yerə gedəndə gəliyer ki, Məhbub xanım yoxdur. Cariyələrdən soruşiyer ki, hardadır? Diyerlər ki, bir nəfər gəldi, onnan getdi. Ondən sonra atını çapıyer, gediye Arabıstan dağlarında bını bulıyer. Bulannən sonra nə qədər eliyer, geri dönmiyer. Baxıyer ki, Məhbub o Məhbub dəğül. Bəndən üz döndərmiş, qılınc əlində diyer: - get ögümdən çıx. Bir-iki Mahmuda qılınc veriyer. Mahmuddan qan çıxan kimi sıhır pozılıyer. Pozılıyer sıhır. Məhbub ağlıyer, sızlıyer ki, bən nə etdim, bən nə ediyerim ki, bən pis vəziyyətdəyim. O yandan cadugər gəliyer, qudyal. Ayırdən bını sıhırlıyer. O qalıyer orada yaralı, çıxıb gediye. Bezirganlar, tacirlər yol getmədə görüyerlər ki, yaralı. Bının da atı yanında otliyer, getmiyer. At vəfadardır. Bəzirganbaşı bını görüyer ki, yaralıdı, alır gətirir əvinə. Əvində qırx gün saxlıyer. Əvində gözəl də qızı varmış. Qırx gün saxlıyer Mahmudu. İstiyer ki, kızını versin. Kız da bını istiyer, gözəl oğlan. Nə isə, bir gün kız buna yürəyini acıyer. Mahnı diyer, istiyer. Mahmud diyer ki, bənim belə-belə yarım var. Bən onayım. Bını dilnəmi diyim, saznanmı diyem. Alıyer saznan diyer ki:

Əvlərindən ikindının çağında,
Bir gül bitmiş nazlı yarın bağında.
Yıxılacaq Arabıstan dağında,
O yar yaraladı, yaram var bənim.

Əvləinən ikindinin arası,
Yasti ox qaşlarının qarası,
Xancal dəğül, bıçaq dəğül, qılınc yarası,
O yar yaraladı, yaram var bənim.

Diyer. Ondan sonra bının yaraları sagalıyer. Gediyer Məhəbub xanımını buliyer. Ondan da dünyadan keçiyerlər. Belə bir əhvalat var.

Bizlərdə olmuşdur. Böyük kuşlardan biri bir padşah qızını almış kanadına. Aliyer kanadına, uçuyer, uçuyer, böyük bir sarayın qarşısında duriyer. Sarayın dibində qoniyer. Dilə gəlib diyer ki, açacaq filan yerdədir. Aç, qırx otaqlı saraydur. Otuz dokkuzunu açacaqsın, qırxıncıda bir şahzadə yuxuliyer. O sənin yarın olacaq. Açiyer otuz dokkuzunu, qırxıncıda yuxuliyer, oyanmiyer. Bu nə işə usaniyer, darixiyer. Bir gün dilənçilər keçiyer, kürdlər. Qaraçilər keçiyer. Diyer ki, - ay qaraçilər, oradan bir qız verin, bən təkəm burada da. O kıznan can yoldaşı oliyem, qaliyem. Deməli, o kızlardan birini veriyerlər. Diyerlər ki, sonra gəlib götürürux. O da ona əhvalatı bildiriyer. Şahzadə də belə qət etmiş ki, bən oyananda başım üzərində kimdisə onunla əvlənəcəm. Bu qaraçı kızı əhvalatı biləndən sonra o otaqdan bir yerə getmiyer. Oraya bir də gəliyer padşah kızı ki, şahzadə oyanmış, karaçı kızı ilə söyliyer. O ki, padşah kızı içəri giriyer, karaçı kızı: - Get, işin gör, sənin işin kulluqçuluqdur. Nə burda gəziyersin? Tay bının səsi çıxmiyer. Beləluğnən bir kaç gün yaşıyer. Sonra tacirlər gedəndə diyerlər ki, sizə nə əlaq. Padşah kızı diyer ki, bənə bir sabur daşı al, sabur daşı. Diyer ki, əgər almasan, aldığın sürgün dağ olsun. Bunlar gəmiynən gediyer. Bunlar Arabistan söhbətləridir. Gediyer. Tacirlər alacağını aliyer, yükünü buluyer. Gələndə görüyerlər ki, dərya coşdu, ögüdağ ardından su gəliyer. Bu nə əhvalatdır? Kimin nə səhvi var? Tacir diyer ki, sabur daşını unuttum, saxla! Sabur daşını unuttum. Bən geri getməliyim – diyən kimi su çökiyer, dağ bitiyer. Gediyyor sabur daşını aliyer. Gəliyer, kızı veriyer. Kız otağın birinə giriyer. Bu şahzadə də baxiyer ki, kulluqçu bundan üstündür. Bu nə olan əhvalatdır. Deməli, ikifikirli oliyer. Ondan sonra bu şah kızını güdüyer. Güdüyer ki, bu işin sırrına yetax. Padşah kızı sabur daşını alandan sonra giriyer bir otağa. Sabur daşı da bir cəviz boyda, qoyuyor ortalığa: - Ay sabur daşı səni gətirələr kuşlar, sənin adına olan şahzadə oğlanı tutduğun kulluqçu alsa, sən nə edirsün? Deyəndə sabur daşı şişiyer, böyüyer. Sabur daşı dayanırmısın? Dedixcə şişiyer. Patlamax dərəcəsinə gələndə kapı açiliyer. Kapı açiliyer. Şahzadə içəri giriyer. İçəri girəndən sonra əhvalatı biliyer. Ondan üzr istiyer. O, şah kızı ilə evləniyer. O karaçı kızının da payını

veriyerlər, diyerlər: - Get əvinə. Bögündən o yana sənin yerin yoxdur.

59. ŞAH İSMAYILIN DASTANI

Bunu rəhmətlix babam hələm kövdə olanda bənə söyləmişdir. Azdan çoxdan yadımdadı. Onun mahnılarından birini-ikisini diyem. Şah İsmayılın babası Əvvəla onu yeddi il karanluxda saxlıyıb, yeddi il. Elə oliyer ki, bunun Şah İsmayılın üç arvadı oliyer. Arabzəngi, Güllüzar, Gülpəri. Əvvəl o hökm eliyer ki, Arabzəngi kılinc çalan arvad imiş onı ver. Diyor ki:

Şah babam, hayvalar içində narı neynərsin?
Kocalmışsın, pir olmuşsın, dünyada yarı neynirsin?

deyəndə, diyor ki, - Kor edin. Bunun ki, közlərini kor ederlər. Diyor ki:

Şah babam nar sənin olsun,
Gülizar, Gülpəri yar sənin olsun.
Kor etmə şah babam zulumdur.

Diyor ki, yox Arabzəngiyə razı olmiyer. Ona görə də kor ediyorlar. Babamdan eşitmişəm.

Bunu təzə evlənən oğlan-kız istəmiyorlar ki, savax açılınsın. Xorosun da işi savaxı xabar vermaxdı ona görə də belə diyorlar.

Dəgirmanın ənginə,
Dönər kəndü-kəndinə,
Elə bir yar səvmişəm
Gəlür kəndü-kəndinə.

EL ŞAİRLƏRİ

AHISKANIN SÜQUTUNA DAİR TARİXİ ŞERLƏR

ŞAİR GÜLALİ

1. AHISKA GÜL İDİ GİTTİ

Ey kardaşlar, size tarif eyliyem
Kanlı yaş tökerek derdim söyliyem
Dağıldı yuvamız yâdi boyliyem
Vay ki harab oldu gözəl Ahıska.
*Bozuldu bağları gazel Ahıska
Özüne çare bul düzel Ahıska.*

Bahtı karalıldı, bir gün gülemez
Kâfir Moskof baskın etti alamaz
Erzurum uzak mı, imdat gelemes
Vay ki harab oldu gözəl Ahıska.

Azğur Boğozu'nda kavga kuruldu
Çok hayın beylere altın verildi
Şehir talan oldu, evler yarıldı
Vay ki harab oldu gözəl Ahıska.

Yediden yetmişe andı içtiler
Yurt, namus uğruna candan geçtiler
Dönmeler cepheden hama kaçtiler
Vay ki harab oldu gözəl Ahıska.

Burç üstünde bayrakları kurdular
Yedi gün, rûz-ü şeb kılıç vurdular
Çol çocuk demeden cümley kırdılar
Ahıska düzünde çadır kurdular
Vay ki harab oldu gözəl Ahıska.

Kâfir ikndide kurdu savaşı
Mel'un fırsat buldu verdi ataşı
Bozuldu kal'ası dağıldı taşı
Vay ki harab oldu gözəl Ahıska.
Şeherin yarısı odlara yandı

Ah u figan asumana dayandı
Şehitler kaniylen yerler boyandı
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Ahıska'dan çıktı bir ulu duman
Zulüm arşa yetti, vermiyor aman
Mevlâm ahirette nasib et iman
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Paşalar teslimen çıktı kaladan
Niçe evlât ayrı düştü anadan
Göstermesin böyle günü Yaradan
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Seraskerin ömrü günü geçilsin
Köse paşa sakkalından asılsın
Mustafa Beg kara yere basılsın
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Ahıskalı düştü derde feryada
Seraskeri yetişmesin murada
Askeri hayindir gelmez imdada
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Seraskeri dönsün tezden türaba
Ahıska'yı sattı yatgın aşaraba
Mescit medreseler günü haraba
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Baltalı analar cenge katıldı
Al belekten çay'ın yüzü tutuldu
Sabi sübyan ataşlara atıldı
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Topların sesinden duman bürüdü
Niçe canlar türab oldu çürüdü
Urus girdi, ireliye yörüdü
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Yıkıldı saraylar kalmadı hâşa
Dağıldı şenliği dağ ile taş
Lâyık mıdır size bey ile paşa
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Ahıska'nın ögü bir güzel yazı
Perperişan oldu gelini kızı
Takdir Hak'tan idi bu kara yazı
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Ahıska etrafı çevrülü dağdır
İçinde yetişen mor sümbül bağdır
Aman Allah böğün ne yaman çağdır
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Mescit mihrabına zenkler asıldı
Câmisine küfr ayağı basıldı
Bin bereket bu yerlerden kesildi
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Günde okunurdu beş vakit ezan
Binden ziyadeydi okuyup yazan
Merhamet mürüvvet Yaradan Yezdan
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Açıldı bağları al yeşil sarı
Kırıldı kalmadı talandı varı
Böyle imiş bize Takdîr-i Bâri
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Bize haram Ahıska'nın ovası
Dağılsın Urus'un yurdu yuvası
Yetişsin Arşta melekler duvası
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Kazaklar oturmuş kılıc yağlıyor
Ahıska içinde al kan çağıyor
Yerde insan, gögde melek ağlıyor
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Cennet misli göz önünden gitmiyor
Viran oldu bağlar, bülbül ötmüyor
Elimiz ulaşmaz kuvvet yetmiyor
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Vefat-i Meryem'in ertesi günü
Kuruldu Ahıska kara düğünü
Yuhudaydı fukarası zengini
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Bunu böyle söyler Gülalî Hoca
Top gülle yağdırdı her gün her gece
İki yüz kırk dört, kırk beşinci gece
Vay ki harab oldu güzel Ahıska.

Bayatısı:

Ahıska gül idi gitti
Bir ehli dil idi gitti
Söyleyin Sultan Mahmud'a
İstanbul kilidi gitti.

2. KALDI MOSKOF'A AHISKA (anonim)

Ahıska'nın hâli yaman
Dil varmaz ki ede beyan
O ki oda yaktı düşman
Kaldı Moskof'a Ahıska.

Üç gün üç gece od yağdı
Ne gün gördük ne ay doğdu
Sağ kalanı duman boğdu
Kaldı Moskof'a Ahıska.

Kâfir yangın verdi gece
İşimizi saldı lece
Şehir elden gitti nice
Kaldı Moskof'a Ahıska

Üç gün ataşlara yandı
Od alav arşa dayandı
Her yeri kana boyandı
Kaldı Moskof'a Ahıska.

Paşalar el bir olmadı
Hayini çok hâl bilmedi
Bir yerden imdat gelmedi
Kaldı Moskof'a Ahıska.

Câmiler kandili yanmaz
Minberde hutbe okunmaz
Sanman ki Çark'a dokunmaz
Kaldı Moskof'a Ahıska.

Yavrusun attı anası
Oldu külli gam-hanesi
Bozulmaz sağlam binası
Kaldı Moskof'a Ahıska.

Ahıska'nın önü yazı
Şehittir gelini kızı
Çekticeği kara yazı
Kaldı Moskof'a Ahıska.

Viran kaldı bağ bahçesi
Şakımaz bülbülün sesi
Oldu baygular yuvası
Kaldı Moskof'a Ahıska.

Viranesi melul bakar
Taş toprağı şehit kokar
Artık kim seyrana çıkar
Kaldı Moskof'a Ahıska.

Akan sular bulanık
Mescit medresesi yanık
Müminlerin kalbi sınık
Kaldı Moskof'a Ahıska.

Tekepatlatan kan çağlar
Gökte melâikeler ağlar
Ehli İslâm kara bağlar
Kaldı Moskof'a Ahıska.

Ala karlı yaylakları
Kan akıyor bulakları
Ağ'a döndü duvakları
Kaldı Moskof'a Ahıska.

Ahıska düştü âha
İşi kalmış bir Allah'a
Gözler görür mü bir daha
Kaldı Moskof'a Ahıska.

Zağ'a kalmaz şahin yurdu
Gelir şol AL'OSMAN kurdu
Kem talihtir aldı verdi
Kaldı Moskof'a Ahıska.

Padişah'tan ferman olur
Şanlı ordu gine gelir
Bu yerleri tamam alır
Kalmaz Moskof'a Ahıska
Varmaz bu çoğa Ahıska...

POSXOVLU AŞIQ ÜZEYİR FƏQİRİ
(1830)

3. AXISQA AĞITI

Hey kardaşlar yanak yanak ağlıyak
Ülkemiz sultanı elden gidiyor
Al yeşili töküp kara bağlıyak
Al'osman'ın şanı elden gidiyor.

Ahıska'ydı burda ellerin hası
Yakıldı ataşa şennigi nâsı
Kurtuluncaya dek çekecek yası
Esir olmuş canı elden gidiyor.

Kâfir Moskofa baş ülke verilir
Kesilir sinorlar korqan kurulur
Yedi yerden Fakîr beli kırılır
İslâm'ın vatanı elden gidiyor.

4. AXISQANIN SÜQUTUNA

İndim ovasına bir göz gezdirdim
Gördüm el'in bahça bağı bozulmuş
Yüregim tutmadı bir dahi bakım
Taş toprağı ağlar bendi çözülmüş.

Meğer tezmiş bağda bülbüller ötmez
Hanümanlar sönmüş bir ocak tütmez
Hicret eder yâda ayağı gitmez
Turna gibi katar göçü düzülmüş.

Maralı bend etmiş ifrit tuzağı
Artık yavru tezmiş yoktur durağı
Ala gözler şimdi bir kan çanağı
Bîgafil yârinden eli üzölmüş.

Bu Fakîr âh eder kanlı yaş töker
Esirdir AHISKA boynunu büker
Tezden çare kıla ol Şah-ı hünkâr
Nice diyem bahtın kara yazılmış.

5.AHMEDİYE AĞITI

Kudretten yapılmış cismin
Belirsiz olacak ismin
Tiflis'ten gelmiştir hasmın
Ağlasana güzel câmi!

Dahi okunmaz ezanı
Nida etmiyor mezzini
Görecek miyiz yüzünü
Ağlasana güzel câmi!

Taşların hepsi beyazı
Senden çevirdiler yüzü
Duvadan unutma bizi
Ağlasana güzel câmi!

Câmimiz kalıyor burada
Aramıza girdi perde
Bizi saldı gama derde
Ağlasana güzel câmi!

Cumamız kılınmaz durdu
Anınçun çekeriz derdi
Terkederiz yeri yurdu
Ağlasana güzel câmi!

Cemaat çekeriz âhı
Okunmaz mı hutben dahi
Urus'a kaldın mı sahi
Ağlasana güzel câmi!

Hazreti Mehdi dirilse
Buraları gelip alsa
Seni ederler kilise
Ağlasana güzel câmi!

Hicret etti niçe kullar
Hep Kur'an okurdu diller
Hani seni yapan eller
Ağlasana güzel câmi!

Mağfiret evisin zati
Sevabın çok katı katı

Padişah vermez beratı
Ağlasana güzel câmi!

Müminler kılar namazı
Ederler Hakka niyaz
Tarih dolar kalır azı
Ağlasana güzel câmi!

Ben giderim döne döne
Sen kalırsın yana yana
Haçperestler dolar sana
Ağlasana güzel câmi!

Bir kurtaran etse zuhur
Cümle kâfir olur makhur
Sevinirsin sen de Fakîr
Umut kesme güzel câmi
Bizden küsme güzel câmi!

6. AHISKANIN SÜQUTUNA

Kavqalar kuruldu günler farıdı
Ahıska üstünü duman bürüdü
Dini İslâm olan bütün kırıldı
Toz duman içinde kalan Ahıska.

Meleşir kuzular bulmaz anayı
Feryadımız düştü arşı alayı
Gidi kâfir zapteyledi Kala'yı
Kalası da esir giden Ahıska.

Gidi kâfir putun verir elime
Canım kaynamıyor almam dilime
Günde üç yol teklif eder dinine
Yigitleri esir giden Ahıska.

Evimizin önu bütün dağıdı
Babam paşa kardaşlarım bey idi
Böyle olmaktan ölmek yeğ idi
Düşman ellerine geçti Ahıska.

7. AHISKA SAVAŞINA KOÇAKLAMA

Gelmiş yine zâlim düşman
Koçaklar aldı şöhret şan
Kırdı Moskofu Ahıska.

Vardı Boğaz'da oturdu
Düşmanı yara yetirdi
Dört yanı al kan götürdü
Sardı Moskofu Ahıska.

Qaziler bakmaz geriye
Sanki kurt girmiş sürüye
Aldı Moskofu arıya
Vurdu Moskofu Ahıska.

Moskofun beli büküldü
Hileye şere döküldü

Şenlik Boğaz'dan çekildi
Çardı Moskofu Ahıska.

Hamşoğlu hiyanet oldu
Çol-çocuğa talan saldı
Asker de geriye geldi
Gördü Moskofu Ahıska.

Seherde savaş kuruldu
Düşmanın safı yarıldı
Altı bin saldat kırıldı
Girdi Moskofa Ahıska.

Sokakta alır kan leşi
Koptu kıyametin eşi
Eğer hatun eğer kişi
Yerdi Moskofu Ahıska.

AŞIQ QƏRİB

8. AHISKA AĞLATMASI (1828)

Ahıskaya geldi üç tane paşa
Paşalar gitmedi ettiler haşa!
Oğl'uşak döküldü dağ ile taşa
Bilir misin o tufanın Ahıska?

Ahmediye minaresi söküldü
Arabaynan Uruset'e çekildi
Hangi şah vaktinde binan döküldü
Acep kaçındadır sinin Ahıska?

Ustaların kama kılıç yapardı
Müşteriler elden ele kapardı
Cuma günü bir velven kopardı
Unuttun mu er meydanın Ahıska?

Adlım idi Ahıska'nın koçağı
Müzeyyen çarşılar ayvan konağı
Yaktı Moskof bastı Saldat, Kazağı
Taladı malların han'ın Ahıska...

Bu kadarca öğüdümü alasın
Ben Garip söyledim eyce bilesin
Gönül göç eylemiş hoşça kalasın
Çok yedik nimetin nanın Ahıska.

Bayatısı:
Âşık der ki ne çâre
Gündür geçer ne çare
Bu kapıyı kapadan
Bir gün açar ne çâre.

DAŞDƏMİR **9. AHİLKELEK ÜZERİNE AĞIT** **(1828)**

Kanlı yaş dökerek söyleyim hâlm
Nic'oldu ulus'un haniya élin
Bozulmuş gülşenin néttin bülbülün
Bundan böyle oda yan Ahılkelek,
Geçiptir çırağın sön Ahılkelek...

Yardan ayırmışlar kalıp şivan'a
Gülü solmuş bülbül düşüp hicrana
Viranında baykuş kuruyor bina
Şimdi oldun tam viran Ahılkelek,
Ne zaman olursun şen Ahılkelek...

Çektiğin zulümler arşa dayandı
Yaradan'a müşkül hâlm ayandı(r)

TAŞDEMİR eriyip odlara yandı
Sen idin ellere han Ahılkelek,
Çıktın elden gittin can Ahılkelek...

KLASSİK AŞIQLAR VƏ EL ŞAİRLƏRİ (XVIII – XIX ƏSRLƏR)

Əsərləri təqdim olunan sənətkarlardan başqa, XVIII-XIX əsrlərdə və XX əsrin əvvəllərində Axısqada Üzeyir Fəqiri, Vanlı Oruc, Mahmud Çirkini, Molla Xəlis, İsmayıl Əfqan, Seyfi, Heydər bəy, Dəli Tamı, Qul Əhməd, Gülali Xoca, Ömər Əfəndi, Pir Məhdi, Xırtızlı Sevdayi, Axılkələkli Daşdəmir, Pərtəv Bəy Qorxan, İsgəndər Nihani, Şəhri Əfəndi, Azqurlu İsmayıl, Aşıq Nuru, Aşıq Balakəşi, Aşıq Məftuni, Aşıq Balabəy, Çanaq Aşıq Əhməd, Dərviş Ələmi, Fıraqi, Topçioğlu, Səfil Kamil, Aşıq Murad, Aşıq Şavqi, Aşıq Bayram, Aşıq Əvəz, Mirsis, Aşıq Qəhrəman, Aşıq Pirverdi, Müştəqi, Çərkəzoğlu, Usta Polad, Aşıq Ruhani, Dəli Yusif, Aşıq Aslan, Aşıq Qaragöz, Aşıq Zeyin, Aşıq Pəktayi, Səfil Lado, Aşıq Eto, Urbani, Rəqibi, Şükrü kimi ustad aşıqlar və şairlər yaşayıb yaratmışlar.

XASTA HASAN

Axılkələk sancağının Lebis kəndindəndir, qarapapaq türklərinin Cavax tərəfələri boyundandır, sonradan Dersel kəndinə köçüb. XVIII əsrin sonu – XIX əsrdə yaşayıb. Qız nəvəsi 1982-ci ildə Qazaxıstanın Talqar şəhərində 90 yaşında vəfat edib. Qız nəvələri Məhərrəm, Kazım Müzəffərovlar Talqarda, başqa qohumları Azərbaycanda yaşayır. Bu ustad aşığın son dərəcə kamil lirik şeirləri xalqın hafizəsində indiyədək qorunub. Deyilənə görə, orijinal bir dastanın da yaradıcısı olub. Aşıq Şenliyin və Lebisli Aşıq Nurunun ustadı olub.

10.KİMDƏ VAR?

Ey fələk, sənin əlindən bu sitarə kimdə var,
Bənim kimi sinə dağlı, baxtı kara kimdə var,
İki sərşəl, bir Məhəmməd Mustafanın eşkinə,
Varem dolanem başına, dərdə çarə kimdə var?

Hər keşin bir dərdi var bənimki ondan betər,
Birisi sinəmdə yanar, birisi də yanub tütər,

Təbib gəlməz, məlhəm olmaz, yürək qanı axıb gedər,
Bizdə olan belə yarə, belə həsrət kimdə var?

Der biçərə Xasta Hasan, konuşma namərd ilən,
Çox çalış ki, dost olasın bir əhli cəmərd ilən,
Çox aşxırlar gəldi keçdi, Kərəm dərdiynən,
Belə çarə, belə yarə, belə həsrət kimdə var?
Beylə səvdə, beylə atəş bəndən sora kimdə var?

11. VƏDƏSİNDƏ

Yetər bu qədər zülm etdin bənə,
Kolların boynuma sal vədəsində,
Sən olasın kari, bən olem koca,
Bu qırax kövlümi al vədəsində.

Fələk bir can vermiş, bir gün alacax,
Üstümüzdən karvan yollar salacax,
Yeyib-içib bir də gəzmax qalacax,
Sür dövran ömrünün bol vədəsində.

Xasta Hasan xocaların xocası.
İrandan görünür əlvən baxçası,
Bögün şadluq gündür, bayram gecəsi
Hər şeyin qaydına qal vədəsində.

12. GİZLƏNİR

Ey ağalar, sizə tə"rif eyləyim,
Üç əcəm gədəsi yolda gizlənilib,
Bir uğri, bir türi, bir də bir harami,
Uçi də bir olsa, yolda gizlənilür.

O necə kuşdur ki, anasın əmər,
Yar bizə yollamış şəmsidən kəmər,
Bir şal, bir çərkəz, bir də bir kəmər
Uçi də bir olsa, beldə gizlənilür.

O necə kuşdur ki, havada səkər,
Nəştərdür kipriği, kanımı tökər?
Bir noxud, bir badam, bir də bir şəkər,
Uçi də bir olsa, dildə gizlənilür.

Xasta Hasan da der yüzi xalli kız,
Dudaxları kaymax, dili ballı kız,
Bir divid, bir kələm, bir də bir kağız,
Uçı də bir olsa, əldə gizlənür.

13. PƏRİŞAN

Çıxdım bu dağlara seyran eylədim,
Gördüm yar gəzdüğü yerlər pərişan,
Durdum öz-özümə fikir eylədim,
Bir bən dəgüləm də aləm pərişan.

Ahu-zar çəkərim bursali dağlar,
Yarından ayrılan of çəkər ağlar,
Saralmış tələnglər, verandır bağlar
Bülbülün qonduğı dallar zərişan.

Xasta Hasan der, öldüğimi duysalar
Yığilsalar bir araya gəlsələr
Məzərimi yol üstündə kursalar.
Bəlkə-bəlkə yoli düşə kızların.

14. YAXŞIDÜR

Dəli könül, bəndən sənə nəsihət,
Demə bu dünyada qalem, yaxşidür.
Məhşər günü qohum-qardaş bulunmaz,
Demə ulusum var, elim yaxşidür.

Bir məclisə varsan kəndini ögmə,
Şeytana buç verib kimsəyə sögmə,
Küvətli olsan da, uxuliy dögmə,
Demə küvətim var, kolum yaxşidür.

Xasta Hasan kimə kilsin dadini,
Cani çıxsın özi çəksin adini,
Yaxşı yigit yaman etməz adini,
Çünki yaman addan ölüm yaxşidür.

15. SƏVDÜGÜM

Könül quşi arz eylədi silahi,
Şimdi yada düşdi sinə səvdüğüm,
Həsərətindən yana-yana kül oldum,
Yandım döndüm gülə, səvdüğüm.

Həsərətindən üç gün qalsam aralı,
Geniş dünya bu başıma taralı,
Nə müddət diyersin qəlbi qaralı,
Gəl səninən vədə kəsax, səvdüğüm,

Xan babamdur bu dizimin dirəgi,
Cəsətdə titrəyib cismin yürəgi,
Bu yerlərin tuzi, ətməg çörəgi,
Haram olsun bundan belə, səvdüğüm.

Ehtibarsız zanman Xasta Hasani,
Uğrunda qoymışım bu şirin çani.
Yeddi ixlim şahlara vermərəm səni,
Təkdirə bir qələm xuda, səvdüğüm

16. İFTİDƏ

Kim bülür ki, kim gəlibdür dünyaya iftidə,
Tapdı insan, tapdı cahan kim öpüpdür iftidə,
Adam ki oldi Havva ilə verdi nişanına,
Beş vaxt namaz farz olübdür, kim qırıbdur iftidə?

Gecə gündüz əzbərimdə xəyala talmışım,
Oxudum Qur"ani heçasi dali-sin idi,
Əglən ustad, xəbər ələm, əvvəl dinə gələn kimidi,
Dörd kitabın gəlməsini kim yazıbdur iftidə?

Xasta Hasan təhfil etdi ahli sünnətə,
Əhti var-yox dünyada inanmayın dövlətə,
O kimdi yalanınən getdi girdi cənnətə,
Cənnətin türli libasına kim giribdür iftidə?

17. EYLƏMƏ

Ya ilani, sən bəni nana möhtac eyləmə,
Bülbülü güldən ayırıb xara möhtac eyləmə,
Yüz yığirmi bin peyğəmbər eşginə,
Sən bəni xasta düşürüb tərə möhtac eyləmə.

Tağlar al geyinmiş, dəryalar hap qaradur
İpdə tək cismim başdan-başa yaradur.
Qulağı gizli sirrim, yarab, sənə həp aşkardur,
Dərdə dərman verən sənsin, təbibə möhtac eyləmə.

Xasta Hasan, bu fanidən çəkilür qolum bənim,
Haq ilə turab içində tökülür saçım bənim.
Sən bir ədalətli padişahsın, bağışla suçumi bənim,
Öldürürsün özün öldür, qula möhtac eyləmə.

18. QAL İNDİ

Köç-köç oldi köçdi ellər obalar,
Daşı yaşlı, gözi qarlı tağlar, qal indi,
Daha içməz olmaz abu Züləl sulardan,
Axar çaylar, boz bulaxlar, qal indi.

Beyvəfasın yoxdur zərrə fəfin,
Canım çıxdı, çəkdim cavru cafayı,
Bəndən sora kimlər sürər səfayı,
Abad olmaz ağ ətəklər, qal indi.

Yerə düşməz Xasta Hasan sözləri,
Qara bağırimi kəbab etdi gözləri,
Qürbət eldə yad ölkədə sizləri,
Həsərətində yana-yana qal indi.

19. QIZLARIN

Əzəl bahar, yaz ayları gələndə,
Açılır qönçədən gülü qızların,
Burcak-burcak olar tökülü qabağından,
Axar nəvlərindən balı qızların.

Mən də bilirəm, hürülərin, pərilərin eşisən.
Əlli qızın, yüz gəlinin başısən,
Bu qəmli könlümün yoldaşısən,
Köyümün, elimin ballı qızları.

Dərya kənarında əlində altından tası,
Silindi, könlümün qalmadı pası,
Ağ sinən üstünə ilqar yaylası,
O sinən bu sinəmə düz rast gəldi.

Gəzdin-gəzdin, nazar eylədin,
Xastanı canından bezar eylədin,
Doxsan doqquz şaftalıynan bazar eylədin,
Yanıldı sayısına yüz rast gəldi.

20. NƏ XƏYALDASAN?

Qadir mövlam sən bilirsən halımı?
Dünya qaranlıqdı, görə bilməm yolumu.
Bizim üçün yaxın eylədin ölümü.
Axırı ölümdü, nə xəyaldasan?

Bu dünya deyən bəllidi-bəlli,
Nə bəlli qaldı, nə üzü xallı.
İstər yüz yaşa, istər yüz əlli,
Axırı ölümdü, nə xəyaldasan?

Hey ağalar, Xastaya eyləyin ibadət yarın günü.
Xasta Hasan deyir, dəryalara dolanda.
İmanım nuruyla, eyləyin ayat,
Oxunar dəftərlər, axırı ölümdü, nə xəyaldasan?

21. MÖHTAC EYLƏMƏ

İlahi, səndən bir imdad, yara möhtac eyləmə.
Bülbülü güldən ayırıb, xara möhtac eyləmə.
124 Peyğəmbər hörmətinə, xasta salıb yara möhtac eyləmə.
Bir gün olub bu fənidən, sürələr köçümü mənim.
Bəy oldu turab içində, töküldü saçım mənim.

Sən adil padşahsan, əfv eylə suçumu mənim, qula möhtac eyləmə.
Xasta deyir, nax divanda üzüm qaradı,
Eyiftəki sinəm, boydan-boya yaradı.
Qula gizli sırım sənə aşkardı,
Öldürsən özün öldür, loğmanlara möhtac eyləmə.

22.

Bir zamanda var idi şahımız,
Qoynumuzda bulunmayır şahımız.
Bir zamanda var idi padşahımız,
Bu əski Gürcüstan Erekle xana da qalmadı.
Qalx yuxudan! Oyan, Rustavi Şota,
Əlimizdən gedir Aspinza, Ota.
Bir qram dərdimiz çıxdı puta,
Dönüb əsir bir zamanədə qalmadı.
Bu yalan dünya nəyin nəsidür,
Gələn-gedən müsafir odasıdır.
İnsan ölür fələyin qaydasıdır,
Bu əski aşılıq Xasta Hasana da qalmadı.

23.

Mən Xastayam, oxuyardım, yazardım.
Qəvvas olub dəryalarda gəzərdim,
Çox misallı bu dünyanı gəzərdim,
Neyləyim, tutmayır bu dizim mənim.

24.ÜSTÜNDƏDİR

Yer altında qızıl öküz, yel-yüzgər üstündədir,
Bu dünyanın çarx köşəsi şah maral üstündədir.
Abu Bəkir, Ömər, Osman, Şəfətçi ya Rəsul,
Haq talanın bir isı qəmbər üstündədir.

Haq tala çox mal vermiş dəliya,
Çox malın çox cəfasi var, verməz Valiya,
Haq Aslanım buyurmuşdur Aliya,
Kufara boyun əgməz, Zülfiqar üstündədir.

Xasta Hasan da der, bənim sözüm nəsihət,
Yatanda haqqa şükür eylə, qaxanda ibadət,
İnsandan getdi məhəbbət, havandan xasiyat,
Getdi, canım, toldi, ixtifar üstündədür.

25. BİRDÜR - BİR

Bizi yoxdan var eyləyən,
Aləmi yaradan birdür, bir.
Şəkki və nəziri yoxdur
Vallahi, billahi, birdür, bir.

Dörd kitabı təsnif etmiş
Yetmiş iki millətə.
Kitab dörddür, talax üçdür,
Kəlamullah birdür, bir.

Ən əvvəlki Həzrəti Adəm,
Ol Məhəmməd Mustafa.
Axır Zaman peyğəmbər
Rəsulullah birdür, bir.

Der biçərə Xəstə Hasan.
Bir can vermiş, alacax.
Əgər məğrib, əgər məşriq
Bir araya gələcax.

Çox şükür olsun Xudaya,
Haqq yetürdi zəhməti.
Haqqın əmrini bilənlər
Daxil olur cənnətə.

Qurulub tərəzi-mizan
Qılı-qıldan böləcəx.
Padişahlar padişahı,
Hökmü-sultan birdür, bir.

26. NAZLI DİLBƏR

Ölkəmizdə səvdim bir nazlı dilbər,
Aradım, izlədim, getmiş hayana?
Bən onun şamına oldum pərvanə,
Məxmər açan, ətir saçan, hayana?

Vətənimdə bitmiş bir ulu ağac,
Bir qaydadur bir məmləkət, bir ana.
Fələk bir yetimə vursa bir ağac,
Ağıranda deməzmi ki, vay ona!

Xəstə Hasan, divanızda üç açar,
Yüz qapidür, yüz kitabdür, yüz açar.
Bəzi gözəl niqab içrə üz açar,
Heç deməz ki, namus nədür, həya nə.

AŞIQ ÖMƏRİ

Xəstə Hasanın müasiridir

27. KISQANIYERİM

Gəl dilbərim, kan eyləmə,
Səni kandan kiskaniyerim,
Doğan aydan, əsən yeldən,
Çıxan gündən kiskaniyerim.

Halım bilən haldaşım var,
Yola gedər yoldaşım var,
Üç yaşında kardaşım var,
Səni ondan kiskaniyerim.

Gəl belə kiyğaci baxma,
Kəlbim yandırub-yaxma,
Yanağına güllər taxma,
Səni güldən kiskaniyerim.

Səni istər Ömər hər dəm,
Sən olmasan, veran yurdam,
Sən bir quzi, bən bir qurdam,
Səni bəndən kiskaniyerim.

28. GÖRDÜNMI?

Dəli könül, çox dərd qılıb aqlama
Bu fani dünyada qalan gördünmi?
Şimdi bən özümdən suval sorayım -
Dünyanın sirrindən bilən gördünmi?

Neçələri haxlı yatdı dünya yüzündə,
"Dünya bənim" derdi hər bir sözündə,
Çoxusunun yaş qurumaz gözündə,
Bu çarx bir qararda dönər, gördünmi?

Der Öməri, çox aldanma faniya,
İskəndər, Süleyman, Luxman hani ya?
Arif lazım bu qədəri taniya,
Dünyada xoş dövrənlər sürən gördünmi?

29. VER XƏBƏR

Çox şükür olsun xudama, insani xalq eylədi,
Keçdi sol qaburğasından Adam, Hava söylədi.
Götürdi cənnətə, girdi xətri nişan eylədi,
Kim yolladı, kim yaldatdı - ol divandan ver xəbər.

Çox şükür olsun xudama, ləm oxur, mim var,
Bu dünyanın ustisi var, şagirdi var, xani var.
Alti sudur, üsti sudur, içində cami var,
Daş əzəni kim oxudi, ol əzəndən ver xəbər.

Der Öməri, biz də yetişdux təzə,
Usta girmə qarğışıma yetişəysin mürtəzə.
Bir gün olur hesab düşər çan alını şahbaza,
Yüzi gülməz, rəşvət almaz, ol divandan ver xəbər.

30. İÇƏRİ

Ey ağalar sizə tərif eyliyem, -	Haram girdi, halal gərdən içəri,
Cami gördüm taşi məhrabından içəri	Aşix Ömər degmə sözi söyləməz,
Əcəl gəldi pərvanələr tolandi,	Nəsihət eyləsə, kimsə dinləməz,
Dəfin etdilər qara yerdən içəri.	Axır bu dərt bizə eylux verəmə
Qurban olem bin bir adli subhana,	Əcəl oxi girdi sərdən içəri.
Başımız bağlidur əziz Qur"ana,	
Biz də gedər oldux axur zamana,	

31.NƏDƏNDUR?

Bu camiya təməl tökən ustalar,
Axıl etməz, göz qəməşur, nədəndür,
Pəncərələr tutux, iç yani nurdur,
Molla minaradan enməz, nədəndür?

Nədən dünki xax ötürür xaninən
Kirpici yoğrulmuş insan qaninnən,
Qırx dəgirman dönər bir tək bəninən,
Taş-taşi yüküdür, kimsə bilməz nədəndür?

Bu dünyada səmək tutanlar,
Var Öməri saği-soli bilənlər,
Mollalar mollasi, namaz qılanlar,
Buni bilmayan kamil nədəndür?

32. KEÇƏR

Oğralım gülşən bağdan, müxtəsər başdan keçər,
Bu nə səvdə bazarıdur taxti rəvandan keçər,
Padişahlar padişahkən görsə o səlvi boyun,
Taxdini əldən buraxur, örtügi tacdan keçər.

Bunca yildur çəkər idim daim qəm bıçağını,
Şindidən sonra gəl quralım o gülşən bağını,
Bin sənəlux Ruhban görsə o köskün ağını,
İnciri əldən buraxur, tanduği xaçdan keçər.

Der Öməri, vəsv edərim əhli dillərdə səni,
Versələr dünya malını, önə verməm bən səni,
Hacilər hacdan gəlürkən çöllərdə görsə
Mehrabi əldən buraxur, etduği hacdan keçər.

33. YATARLAR

Sabağınən oğradım qəbristana
Tənini toprağa qoymış yatarlar.
Sələm verdim sələmimi almadi
Əhli dünyasından küsmüş yatarlar.

Məzarında vardır mərmər taşları,
Üstündə yuva salmış səlvi quşları.

Yürəkdən axıtmış qanlı yaşları,
Hərkeş etduğuni çəkmiş yatarlar.

Döqmə Öməri dəçün ki belə bulursun,
Niyə bu dünyaya yalan deyirsun?
Etdüğun varisə səndə görürsün
Hər kim etduğuni çəkmiş, yatarlar.

34. DİLBƏRLƏRİN

Sərini nişanə tutdum daşına dilbərlərin,
Dəli könül gəzmax istər peşinə dilbərlərin.
Nərdə bir xoyrat, var isə gözəli, ol yan alur,
Qorxarım incilər qona döşünə dilbərlərin.

Əmsəm qaymax dodağını, zanarım batmış pala,
Bu gözəllux səndəykən bəni çöllərə sala.
Çirkinin nə həddi vardır gözəlin yerin ala,
Qüdrətdən qələm çəkilmış qaşına dilbərlərin.

Öməri der, halın iştə gözlərin xumar,
O gözəllux sənə verilmiş haqdan tumar.
Aşıqların adətüdür gözəldən zəkat umar,
Bu gözəllux bir beladur başına dilbərlərin.

35. BAX

Ey fələk, oyan qəflətdən bu dəm dəvrana bax,
Hər səhərdən asumana çəkilon kərvana bax,
Dəryada nuh, gögdə mürqi həp onun əmrindəykən,
Baqi qalmadı bu dünyada, Həzrəti Süleymana bax.

İbrahim ki, İsmayılı götürdi arafata,
Dedi, baba, bağlama qollarımı, qoymam sizi zəhmətə.
Kim gətürdi, kim gətürdi, o qoçi qurbana bax.

Ottuz iki farz içində oxunani bilməli,
Səvülünü ədə edib həm namazi qılmali,
Der Öməri, bin yaşasa, aqibət məhf olmalı,
Bizi yoxdan var edənin yazduğı fərmana bax.

36. BƏNİM

Ey fələk, sənin əlindən bir divanım var bənim,
Arşa dirək-dirək olmuş ahuzarım var bənim,
Kəndi halımcəz gəzərkən, aqradım səvdəsinə,
Gənə bəndən yüz çəvürür, ol cayıl yarım

Üç-beşlər məclisində girdim mərdü-davaya,
Dün-gecə düşümdə gördüm sərini vermiş yağmaya,
Topla eşqin düzgününi, tolmasın dəryalara,
Yeddi dərya coşmayınca, söndürməz narım bənim.

Girdim yarın baxçasına, güllərin xəyali yox,
Əcəb imiş nə olacaq, dini yox, imani yox,
Beyçərə Aşix Ömərini yani yox, yərəni yox,
Gizli düşdüm səvdəsinə, nəyimiş kərim bənim.

37. HAMAMÇI

Ey hamamçı bu hamama gözəllərdən kim gəlür,
Nə bilem ki, sinam üstə gündə beş yüz can gəlür.
Bu hamam ellər hamami, gələnə gəlmə deməz,
Ərəb, əcəm, türli-türkmən, gündə beş yüz can gəlür.

Bu hamamın ədrəfindən gəldi-keçdi adular,
İnsan oğlu ədnə quldur yer üzündə dedilər,
O cananın sözlərindən toymuş yüz bin dudilər,
Bu ölkənin padişahi bir ulu sultan gəlür.

Yigit odur toğri söylər, xilaf qatmaz sözüne,
Gündə yüz bin nur yağıyer o gözəlin yüzünə,
Der Öməriy, bən mayiləm qaşına, həm gözünə,
Həzrəti Yaqubun oğlu Yusifi-Gəngən gəlür.

38. KEÇƏR

Oğradım gülşan bağından müxtəsər-başdan keçər,
Bu nə səvdə bazaridür taxdu rəvadan keçər,
Padişahlar-padişahikən görsə o səlvi boyun
Taxdini əldən buraxur, örtduğı tacdan keçər.

Bunca yildür çəkər idim dahi ğəm biçağini,
Şindan geyin, gəl quralım o gülşanın bağini,
Bin sənəlux ruhban görsə o kösgünün ağini,
İnciri əldən buraxur, taxduğı xaçdan keçər.

Der Öməriy, vəsv edəyim əhli dillərdə səni,
Versələr dünya malını gənə verməm bən səni,
Hacilər hacdan gəlürkən çöllərdə görsə,
Mehrabi əldən buraxur, etduğı Hacdan keçər.

39. XƏSTƏ HASANLA ÖMƏRİNİN DEYİŞMƏSİ

Öməri:

Əylən, ustam, əylən, səndən bir xəbər sorem,
Adət nədür, ərkan nədür, yol nədür?
Ol səni bənə adətən cərrah dedilər,
Yürəgimdə yara nədür, sevda nədür?

Xəstə Hasan:

Bir uşaq ki, xocasından dərş alır,
Adət budur, ərkan budur, yol budur.
Niyatım haca getmax, sitkum cənnət,
Yürəgimdə yara budur, sevda budur.

Öməri:

Hangi peyğəmbərdən qaldı bu yapı?
Cannı-cannı içini tutdı həpisi.
On iki baxçadur, qırx səkkiz qapı,
Oni bəkliyan iki yol nədür?

Xəstə Hasan:

Nuh reyğəmbərdən qaldı bir yapı,
Canni-canni içinə toldı həpisi,
On iki aydur, qırx səkkiz hafta,
Onların içində bir doğuş, bir ölüm, iki yol budur.

Öməri:

Bir cami yapdurdum, daşdan minarəsi,
Mehrabı minbər, içi dolu müşk ilə ənbər.
Səksən bin əvlim, yüz bin peyğəmbər,
Onların içində iki gül nədür?

Xəstə Hasan:

Cənnəti-ələdur bizim xanamız,
Kəbəyi-şərifdə bir nişanımız.
Adəm atamız, Həvva anamız,
Onların içində iki gül budur.

Öməri:

Bilirsənmi neçədir sıratın yoli?
Sıratı kim keçdi, yanında Ali?
Üç yüz altmış altı səlvinin tali,
Talında açılan iki gül nədür?

Xəstə Hasan:

Otuz iki sıratın yoli, Məhəmməd keçdi,
Sıratın yolunu, yanında Ali.
Üç yüz altmış altı bir yılın günü,
Yılda iki bayram, iki gül budur.

Öməri:

Aşıq Öməri der, cahanı gəzdim,
Oxudum əlifı, mim ilə yazdım.
Xuda ki əmr etdi, bir gəmi düzdüm,
Gəmi nədür, dərya nədür, sel nədür?

Xəstə Hasan:

Xəstə Hasan da der, cahanı gəzdim,
Fitfa duasını əzbərə yazdım.
Xuda ki əmr etdi bir gəmi düzdüm,
Gəmi – cəsət, könül – dərya, göz yaşı – sel budur.

QUL QƏRƏNİ

Xəstə Hasanın müasiridir, əslı Bəylər kəndindəndir.

40. GÜLGƏZ

Deyir cavahir gözünün qurbanı mən oldum,
Örtünübdü başına libası Gülgəz,
Ölürəm, a Gülgəz, ölürəm, a Gülgəz.

Bəzənibsən, düzənibsən gedirsən toya.
Gözəlliyin yaraşıbdı o uca boya,
Geyinibdi havası Gülgəz,
Ölürəm, a Gülgəz, ölürəm, a Gülgəz.

Qərənியəm, oxumuşam hecəni,
Yuxu gəlmir ötürəm gecəni,
Dolandım Urumu, Kırımı, Azərbaycanı,
Ölürəm, a Gülgəz, ölürəm, a Gülgəz.

41.XASTA HASANIN AŞIQ QƏRƏNİ İLƏ DEYİŞMƏSİ

Qərəni:

Əvvələ dörd kitabdan hər-bir hesab tap,
Siftə qələm çaldı bax birisinə,
Kəlmeyi şərifdə, canlı mehrəcdə,
Qatarlanıb gedər bax birisinə.
Mən əzizinəm, yarasul dedilər,
Eyib dərdə düşdü yarasul dedilər,
Yığıldı cümlə yarasul dedilər,
Nə səbəbdən nəylət endi, bax birisinə.

Xasta Hasan:

Xasta Hasan deyir, bir budaq üstə,
Məcnunun mahalı bir budaq üstə,
İki alma bitib bir budaq üstə,
Biri şövlə verər bax birisinə.
Yer altında qızıl bir rüzgar üstündədi,
Bu dünyanın çay ətrafı bir şahmar üstündədi,
Bərxudamın malı çoxdu, çox mal verər Vəliyə,
Çox malın çox əzabı var, onunçün verməz dəliyə,
Əgər mübarək əlin qalsa Astanım Alıya,
Heç kimsəyə başın əyməz Zülfüqar üstündədi.

Xasta Hasan deyir bu sözləri anlayana nəsiyyət,
İnsan oğlundan qalxdı möhübbət, heyvandan xasiyyət,
Hər yatanda zikr eylə, hər qalxanda vəsiyyət,
Keçdi günüm, doldu sinəm,
Heyif ki, o da ixtiyar üstündədi.

Qərəni:

Nə yatırsan, dəli könül, bu dövrana bax,
Hər səhərdən, hər arzumana çəkilən karvana bax,
Göydə şah, yerdə muğru halının əmrindəykən,
Bu dünyada kimsə qalmadı, hanı Süleymana bax.

Xasta Hasan:

Bizi yoldan var eyləyən qanı suvan bir de bir,
Abu ataş xaqibəttən yaratdı insan bir de bir,
Adamı sakın eylədi cənnətin yur divanına,
Onların kəstə kərəzi layıp şeytan bir de bir.

Qərəni:

İbrahim ki, İsmayılı götürdü Arasata,
Dedi: - «Baba, bağla qolum, səni verməm zəhmətə»,
O hazarıyan bıçağı necə vurdu lisbətə,
Kim gətirdi, kim götürdü o quzu-qoçu qurbana bax!

Xasta Hasan:

Haqq buyurdu Cabrayıla, İncil endi Musaya,
Zəbur Davuda verildi, Tövrat Musaya,
Məhəmməd durdu qibləyə, Məryəm girdi kilsəyə,
Məhəmməd hümmətindi, oxuyan fərğana bax.

Qərəni:

Otuz iki fariz içində oxunanı bilməli,
Fəhminizaya yetiribən salatını qılmalı.
Qul Qərəni deyir: Yüz yaşasan da axır məhtə olmalı,
Bizi yoxdan var eyləyən hanı sübhanın yazdığı fərmanı.

Xasta Hasan:

Xasta Hasan deyir, yarın mənşər günü kim qalar?
Əzrayıl ki, canlar alır, bəs onun canını kim alar?
Gəlibdi canım barata, tarix var tamam olar,
Məvlam qismət eyləsə, bir arşın qurana bax.
Bu dünya belə qurulub dövlət-var üstündədi,
Harur-kərrur mal qazanır, tarımar üstündədi.
Adam ata – Hava ana atdılar o cənnətə,
Hər kim budar şeytan yallada, o da şər üstündədi.
Bir atadan olmuşuq, başqa-başqadır dilimiz,
Yarın mənşər günü nə olar halımız,
Göz görməz, qulaq eşitməz, əcəb necə olar halımız?
Altı od, üstü qazan o da nar üstündədi,
Xasta Hasan, bir gün üzərinə gələr Əzrayıl,
Dörd kitabı, dörd köyşədə təftil eylər Cəbrayıl,
Haqq taladan əmr enər, oyanar İsrafil.

Əli-əlində, əli döşündə o da sür üstündədi.
Bəyzadələr məclisində olanda,
Əsli kamil olan ayağı gözlər.
Ustasından dərs alan kimsələr,
Əsli kamil olan ayağı gözlər.
Dəli könül deyir, öz yerində paşasan,
Qanlı fələk kimi istərdin başa sən.
Ayaqlamaz, nə gəzirsən başa sən,
Əsli kamil olan ayağı gözlər.

ƏŞİQ ZÜLƏLİ

*Borçalı və Axısqada Qara Züləli adıyla tanınan XIX əsr
aşığı.*

42. YAMAN DƏRD

Gündüz xəyalımda, gecə döşümdə,
Bir çəbəl var pusi duman sarğundur,
Subha qədər təhvilimdə zikrimdə,
Sələm olmaz o yar bəndən dargündür.

Təbib xəyalımı bildurə bilməz,
Yaman dərdə düşdüm, çarə qıldura bilməz,
Yüz bin dərya axsa, söndürə bilməz,
Çünki yürəgimin hər köşəsi yanğundur.

Züləli dərdindən yürəklər sözlər,
Mükəmməl yazıldı beylə yazılar,
Sakin incitməyin, beqlər qazilər,
Çünki gövlüm güssə-ğəmə tolgundur.

43. DEDİLƏR

Əzəli-ərvahda, lövhi qələmdə,
Bu bənim bəxtimi qara dedilər.
Yar eşqinə içirdilər bədəni,
Bu olsun sinəndə yara, dedilər.

Sənə qurban olem, əziz pədərim,
İzin kərəm eylə, durmam, gedərim.

Artı kəsəbətım, dərdi-kədərim,
Baxmam dövlətinə, vara, dedilər.

Zülali də eşqin oduna yanar,
Əhli-kamil olan, sözümdən qanar.
Əcəm Şahin qızı, ismi Dəlçinar,
Təbriz şəhərində ara dedilər.

AŞIQ ŞENLİK

44. DEDİM

Dedim: - Dilbər, naz eyləmə,
Dedi: - Cilvə sataram bən.
Dedim: - Kaşın tayarlanmış,
Dedi: - Özgəy atarım bən.

Dedim: - Ay qız, ədəlisin,
Dedi: - Oğlan, nə dəlisin,
Dedim: - Bülbül sədəlisin,
Dedi: - Bağda ötərim bən.

Dedim: - Kaşların karalı,
Dedi: - Cismimdir paralı
Dedim: - Yürəgim yaralı
Dedi: - Səndən betarım bən.

Aşix Şenlik sənə yardur
Dedi: - Vəfadarım vardur
Dedim: - Yüzün şəmsi-nurdur
Dedi: - Maha katarım bən.

45. QALMADI

Uyma bu cahana olsan eyvana,
Fani dünya bir kimsəyə qallmadı,
Sədi İskəndərə, Rüstəmə qallmaz,
Ali kimi ac aslana qallmadı.

Bu dünyada ədalətin varmiydi,
Dəryada paluxdan xərac alurdi,

Cümlə quşlar divanına gəlürdi.
Davud oğli Süleymana qallmadı.

Aşix Şenlik düşmüş bir ahı zara,
Ehtibar eyləmə dünyada vara,
Üzöldi bəndədən, çəkildi tara,
Cəsətdə mülk olub cana qallmadı.

46. OLMUŞAM

İçdim eşqin badəsini, vücudi-naz olmuşam,
Dəli dəvrüm misafir, yadu-zar olmuşam,
Şeydayi-bülbül misali qan ağlar halımdan,
Könül xəstə, dil şikəstə, cani-tarimar olmuşam.

Bin yıl verdim Adəmə, saldım afu,
Dörd yüz əlli Şitə, doqquz yüz qırx Nuxa,
Onlara qalmadı dünya, bizəmi qalır daha,
Düşünüb dünya xəyalın, seyri-aşkar olmuşam.

Şennik də der, qılmışım daim mühüm tadqiqat,
Uydum iblis iğvasına, çox etdim cürmi-xəta,
Şəfaat Səndən, ya Rəsul, uyarız maxfiratı
Cürmi isyan başdan aşdı, bən günahkar olmuşam.

AŞIQ MUŞKULİ

*Axılkalək sancağının Prtena kəndindəndir, Aşiq Şivğanın
ustadı olmuşdur.*

47. MƏSKƏNİDÜR

Bir gecə gəflət içində vardım xublar seyrinə,
Baxdım Məhşər qulidur arasat divanidur,
Huri qılman məclisində meil saldım meylinə,
Səvduğum canani gördüm məskənidür.

Gövlüm eşk atin binmiş, çəsətim piyadadır,
Çismim vərandur, şəfk əsərim ziyadadır,
Səvgülüm bəhristan mülkündə gəndi şahzadədür,
Əgər əslini suval etsəm, yasamən sultanidur.

Müşküləm, səvdə ucundan tərək eylədim vətəni
Oğradım minkürşərinə, götürdi yelkənimi,
Götürdi dərya yüzündə qərək eylədi gəmimi,
Ehtibar yox bel bağliyəm, muxənət divanidur.

AŞIQ ŞİVĞA

Axılkalək sancağının Prtena kəndindəndir. 1838-1906-cı illərdə yaşamış Aşiq Şivğa Aşiq Muşkulinin şagirdi olub, Aşiq Şenliklə təmasları bəllidir.

48. XIRTIZIN

Ey ərənlər, sizi tərif eyləyim, Dürdü, cavahirdi mali Xirtızın. Bir toy olur, başdan başa bəzənir, Geyilir yaşılı, alı Xirtızın.	Torçular tor atır, lurca boşaldır, Bölüşür parası, pulu Xirtızın. Sivğanın sözləri düzəlir gəlir, Tuşlardan ökəci tökülür gəlir, Ağbabadan yağ tapılır gəlir, Miraşxandan gəlir balı Xirtızın.
---	---

49.SAZLA DEYİŞMƏ

Sivğa

Belim tutmaz səni yerə endirim,
Hanı, sazım, hanı sənin tellərin?
Qolum tutmaz sinəm üstə mindirim,
Hanı, sazım, hanı sənin tellərin?

Saz

Daldan-dala gəzdirirdin sən məni,
Hanı, Sivğam, hanı sənin əllərin.
Uzun qışı bezdirirdin sən məni,
Hanı, Sivğam, hanı sənin əllərin.

Sivğa

Hayıf olmuş pərdələrin sökülmiş,
Əl dəyməmiş, qulaqların bükülmüş,
Ağ sinəndən qamışların tökülmiş,
Hanı, sazım, hanı sənin tellərin?

Saz

Qış olanda yel, uruzgar əsərdi,
Barmaqların pərdələrim basardı,

Dostlar söyünərdi, düşmən küsərdi,
Hanı, Sivğam, hanı sənin əllərin.

Sivğa

Sənsiz bir də görə bilməm məclisi,
Çala bilməm «Divani»yi, «Təcnis»i,
Elin yaraşığı, Sivğanın gözü,
Hanı, sazım, hanı sənin tellərin?

Saz

Mən Bursayam, sən dərdimi yüz etdin,
Rəndə vurdun, qol-qanadım düz etdin,
Mən bir odun idim, sən bir saz etdin,
Hanı, Sivğam, hanı sənin əllərin.

CÖVHƏRİ

50.AĞLAR

Sözün bilməz bəzi nadan əlindən,
Ərkan ağlar, üsul ağlar, yol ağlar,
Bülbülün fəryadı qönçə – gülündən,
Gülşən ağlar, sünbül ağlar, gül ağlar.

Yey adamla danış, olasın yeyi,
Ötür bülbül kimi sinəmin neyi,
Bu çərxin əlindən əl-aman deyir,
Gədə ağlar, sultan ağlar, çul ağlar.

Haçan ki cuş edib çağlasa sellər,
Açılar lalələr, sünbüllər güllər,
Davulbaz çalınur, çalxanar göllər,
Şahin ağlar, durna ağlar, tel ağlar.

Cövhəri der: dərdli kövlümüz xasta,
Sözünü bəyəndür ellərə, dostla,
Kimi abdal olub girmişdür posta,
Abdal ağlar, dəri ağlar, çul ağlar.

RÜHSƏTİ

51. ALLAHDAN DİLƏK

Ya ilahi, yox yerindən dövlət ver,
Zəkatını verməz isəm geri al.
Halalından dörd öküz ver, ya rəbbi,
Qoşub cütə sürməz isəm, geri al.

Elə et ki, dövlətinnən pullanem,
Paşalartək harınlaşəm hallanem,
Bir az altun ver haca yollanem,
Yol ərəkanda durmaz isəm, geri al.

Çox veriyen beynamaza, xayına,
Saldın bəni yoxsulluğun yayına
Körpilər yapduram təgər suyuna,
İmarətlər qurmaz isəm, geri al.

Göstər kərəmini, gözlərim indi,
Yoxsullux əlindən cigərim yandı,
Çipləğa bir kömlək, yetimə hindi,
Verduğun görməz isəm, geri al.

Nə mümkün, yarabım, yolundansa pəm,
Rühsətiyəm, yeni bir dünya tapəm
Sənin şövkətindən bir saray yapəm,
İki minbər gərməz isəm, geri al,

52. BƏLLİ DƏGÜL

Rüzgarım elə döndü, dəyişdi:
Yigid bəlli dəgül, mərd bəlli dəgül.
Hər keş yarasına dərman axtarır,
Dava bəlli dəgül, dərd bəlli dəgül.

Yaqın bildux məhşər günün bitduğun
Mərhəmət çəkilib göyə getduğun
Gücü yetən soyar cüğü yetduğun,
Papax bəlli dəgül, kürk bəlli dəgül.

Ədalət qalmayıb, zülmümüz boldu.
Keçdi bu baharın gülləri soldu.

Dünyanın gərđişi əcayib oldu
Qoyun bəlli dəgül, qurd bəlli dəgül.

Başım ayux dəgül kədərdən, yasdən,
Ah etdikcə duman yüksələr fəsdən.
Nərəyə yüz tutdi bəzmi-gülistan?!
Yayla bəlli dəgül, yurd bəlli dəgül.

Çərx pozulub, dünya islah olmiyer,
Əhli-füqaranın yüzi gülmiyer.
Rühsəti də dediyini bilmiyer
Yezi bəlli dəgül, xətt bəlli dəgül.

HÜZURİ

53. QARA BƏXDİM

Nədür çəkdiğün cövrü cəfalar,
Etdin bir dərdimi yüz, qara bəxdim.
Xəyal oldi getdi zövgi səfalar,
Gətürdün bağıma güz, qara bəxdim.

Kədərlər yağdurdum kərəm işdərkən,
Rəqib göndəürsün həmdən işdərkən,
Yalvarıb yarama məlhəm işdərkən,
Xışminən səpiyersin duz, qara bəxdim.

Birdur Hüzuriyə zövqinən mehnət,
Hicran xəstasına olurmi sahhət,
Bir gün üçün sənə eyləməm minnət,
İstəsən canımı üz, qara bəxdim.

54. BİLƏN BİLMİYANA QUL OLDI GETDİ

Əlimizdə bir dutalğa qalmadı
Yandı vücudumuz kül oldi, getdi
Hər kimə verdisax atdi, almadi
Kövhərimiz qara pul oldi getdi.

Fələgin əlindən dedux əl-aman
Boş xarmandur nə buğda var, nə saman
Bir yandan qocalux, bir yandan zaman
Atlasımız qara çul oldi getdi.

Hüzuri aynanın yüzi tozdur-toz
Ağızlar qapalı, gözlər əski göz.
Rezin tək uzanıb can sıxar hər söz
Bilən bilmiyana qul oldi, getdi.

55. ZAMANA UYGUN DASTAN

Bir dastanım var, zamana uyğun,
Yatduxca yat, qardaş, qalxıb oyanma.
Bir məşhur məsəldür, sən qazan, sən ye,
Yaxşulux eyləyib düşmən qazanma.

Ananın yerinə çağırma pədən,
Görürsün ki, sənə bir pislux edər.
Pislux et, əlindən gəldüğü qədən
Yaxşilux eyləyib düşmən qazanma.

Kimə yaxşı desən, daralıb sökər,
Mərhəmət gözlərə çəkildi mægər.
Yanında birini kəssələr əgər
Bir xançar da sən vur, qorxma, utanma.

Nerəki üz dutdun eylə talanı
Çalış ağılat, bir azca şad olanı,
Bir saatda söylə yüz bir yalını
Hər doğru söz söyliyana inanma.

Bihudə mövlana istəmə dilək
Yorub da zəhnini çəkmə boş əmək.
Lap baban iştiya qıyma bir çörək,
Ac qalıb da qapı-qapı dilənmə.

Bir yetim gördünmi, vur tök dişini,
Çalış ki, pozasın xalqın işini.
Gündə yüz adamın üyüd başını,
Bir yarayı sarımağa dolanma...

Hüziri neyləsin dünya ülfətin,
Kəsmə doğrılıxdan sən mərhəmətin,
Halalından işdə sən izzətin,
Hər çaşğunun kölgəsinə güvənmə.

56. PARA DASTANI

Bir dastanım var, zamana uyğun,
Bus etməyə dəstü damən paradur.
Məhzuni şad edər, şadları məhzun,
Məmurları viran edən paradur.

Parasız kimsənin baxma yüzünə,
İşdərsin şah olsun özü özüne.
Çəkin, başqa şey alma gözüne
Mərdə rəvnəc verən ünvan paradur.

Lüt üryan dolanur parasız dərviş,
Səndə dəgül, hər keşdə var bu təşviş,
Diyərlər paraynan görülür hər iş,
Taxtü-rüfat, kəşkü -eyvan paradur.

Fağır olan hər dəm gedər ənginə,
Parasız bəllidür baxsan yüzünə,

Hər məclisdə «buyur» diyerlər zənginə,
Şani, şöhrət, lütfü-ehsan paradur.

Fağır suya düşsə çıxmaz kirdən,
Zəngin arabasını keçürür pisdən,
Topal zəngin yaxşı sağlam fağırdan,
Hər şeydən əvvəla nöxsan paradur.

Fağır isə bakirə qız dul kimi,
Dövlətsizsin bir qaraca qul kimi,
Pullisənsə şeytan qaçar yel kimi,
İbarə, dubarə, şeytan paradur.

Zəngin məxmər ölçər bir topa bezdən,
Üç kərə yox desən düşərsin gözdən,
Bir müə üstündür bir doğru sözdən,
Mərhəmət, mürəvvət, vicdan paradur.

Yoxsul məktəbində nə oxu, nə yaz,
Olmaq istər isən yar eylə dəmsaz,
Dükənçi nə dua alur, nə də ki namaz
Ticarətdə qazanc, ziyan paradur.

Vəfasız dünyaya yaldanma zinhar,
Padişah da olsan, axır ölüm var,
Hüzuri, yox yerə olma günahkar,
Sənə eldən əvvəl düşmən paradur.

ÜLFƏNİ
XIX əsr el şairi

57. QOCALUR

Abu ataş haqiqətdən xəlq oldi,
Neçə-neçə şirin çanlar qocaldi,
Ğəm yeyib, ğəm içmə, divana könül,
Hökümət sahibi xanlar qocalur.

Yaxşı adam bu dünyada ölməsin,
Yaman adam uzun ömür sürməsin,
Oğulsuz adamın vari olmasın,
Hər səhər malini sanar qocalur.

Ülfəni der muxənət yerişməz dada,
Əşnənin sir sözün tez verur yada,
Bir adam ki yoxsul düşsə dünyada,
Hər yetən üzünü danlar qocalur.

58. BU DƏRT BƏNİ ÖLDÜRÜR

Ay ağalar, bu dərt bəni öldürür,
Arayıb dərməni bulana qədər,
Könül vaz keçmiyer əski yarından,
Çəkərim həsrətin ölənə qədər.

Çeşmi-yaşdan namə yazdım gəlündi,
Əgər loğmanisən, dərdim bilündi,
Dəmür çarux geydim, o da dəlündi,
Könül səvduğunu bulana qədər.

Ülfəni der, bu bağımız talansun,
Xasta kolum yar boynuna tolansun,
Sən aşıxsın, yar qədrünü bilənsün,
Yarı canım getdi gülənə qədər.

MOLLA MƏHƏMMƏD SƏFİLİ

Səfili təxəllüslü Aşıq Məhəmməd Yusif oğlu (Matos xoca) Adıgün rayonunun Pulate kəndindəndir. Kuşoğullar nəslindən olan (aşığın nəvəsi şair İlim Şahzadəyev hal-hazırda Saatlı rayonunda yaşayır) Molla Məhəmməd 1870-ci ildə anadan olmuş, 1937-ci ildə siyasi repressiya qurbanı olmuşdur. Vəfat tarixi və yeri məlum deyildir.

«Koroğlu»nun ustad ifaçısı olmuş Molla Məhəmmədin, Vəli Xulufunun 1929-cu ildə buraxdığı «Koroğlu»dakı iki qoldan birinin söyləyicisi olması, Hacı Zeynalabdin Tağıyevin yanında aşılıq etməsi də məlumdur.

Aşığın həyatı haqqında nəvəsi İlim Şahzadəyəvin təqdim etdiyi məlumatı və topladığımız əsərləri təqdim edirik.

Molla Məhəmməd Səfili (Matos xoca) 1920-ci illərdə (ehtimala görə, 1926-da) yazdığı 41 bəndlik qoşmasında Mesxet – Cavaxetin türk kəndlərinin böyük bir hissəsini (91 kəndi) yumorlu mədh etmişdir. Pulate kəndindən, Kuşogillər uruğundan (nəslindən) olan Aşıq Məhəmməd Yusifzadə 1870-ci ildə anadan olmuş, 1937-ci ildə repressiyaya məruz qalmış, naməlum yerə sürülmüşdür. Bu ildən sonra ondan heç bir xəbər gəlməmişdir. Molla Məhəmməd «Koroğlu»nun mahir ifaçılarından olub. 1929-cu ildə V. Xuluflunun nəşr etdirdiyi «Koroğlu»nun qollarından biri Molla Məhəmməddən toplanıb. Aşıq Məhəmmədin Bakıya səfər etməsi, Hacı Zeynalabdinin yanında aşıqlıq etməsi haqqında da el arasında söz gəzir.

59. CAMİCAN

Xerolilər Osmannıya qaçarlar,
Ermanilər sədirələrə keçarlar,
Cami havlisində şarab içarlar
Nə gündən günlərə qaldın, camican.

Ermanilər gəlür bunda tururlar,
İstikani bir-birinə vururlar,
Əzənin yerinə zəngi vururlar,
Oxunmaz əzənlər, qaldın, camican.

Ermanilər kəndi dinin taparlar,
İstikani bir-birindən qaparlar,
Mehrabın yerinə bir xaç tıkarlar.
Nə gündən günlərə qaldın, camican,

Mərəqimdən bənim başım ağarur,
Bozultur mehrabın, cami tağılır,
Keşiş gəlib bico-bico bağırur,
Nə gündən günlərə qaldın, camican.

Səfili bekar durub gəzməsin,
Ermənilər camiləri bozmasın,

Allah sənin işin hillə bəzəsin,
Xeyir olsun sənin işin, camican.

60.YATARLAR

Səhərdən oğradım məzərisdana,
Əlini dünyadan çəkmiş yatarlar.
Qan içən böcüklər taramış tənə.
Əzrayil belini bükmiş yatarlar.

Məst olub içmişlər zəhərdən badə,
Kimsə murad almaz fani dünyada.
Gözləri arşdadur, yüzi qıblada.
Qara toprak üzrə çəkmiş yatarlar.

Der Səfili söyləniyer bu sözlər,
Çəkilməmiş fərdələr, kor olmuş gözlər.
Al tuvax gəlinlər, keçəcəx qızlar
Zilifi turaba tökmüş yatarlar.

61. FƏLƏK

Bir hüçüdüm başdan başa varmadı,
Bir məlhəm yarama qoymadın, fələk,
Nə insaf etdin, nə də mərhəmət,
Vurdun tələhimi qaraya, fələk.

Sən də söz arturdun sözün üstünə,
Qara yazı yazdın yazım üstünə,
Qaldurdun vurdun yüzün üstünə,
O zaman gəturdün siraya, fələk.

Der Səfili, bunca işlər qayırdun,
Həsərət qoyub can cigərdən ayırdun,
Bu ayrılığın bizə haqdan buyurdun,
Yandurdun gülümü soldurdun, fələk.

62. TƏK-TƏK

Bu gecə ruvəmdə oldum pərişan,
Yatışdı bir yerinə odası tək-tək,
Salam verdi gəldi üç bək,
Rövşan lisanları xoş sədası tək-tək,

Səlamın eşitdim etdim niyazi,
Olarda mövçütdür əhli ülfazi,
Xəbər etdilər, gəlin qılax namazi,
Yığıldı aldirər abdasi tək-tək.

Abdasi alınca oyandım xabdan,
Dad ilə əhalimin haqqı tərətədi.
Bəni oxutdular yeşil yarpaxda,
Oxudum hərfini nuğdasi tək-tək.

Vidasını saydım, sızladı, yaram,
Adami öldürür dörd yilə vərəm,
Dedilər qafisət qovuş, Səfilin,
Yarabbım, təbib ələmin, tək-tək.

63. DƏRDİMİ

Ey ağalar, gəlin sizə tərif eyliyem,
Elə bir kimsəm yox, bilə dərdimi,
Arturur-arturur bu qani fələk,
Qərq edər ümməna selə dərdimi.

Hey ağalar, bu dərt bir gün belim bükər,
Atar hicran oxi ömrümi sökər,
Nə kor qədən deməz, naməyə çəkər,
Yükləsən götürməz filə dərdimi.

Beyçarə Səfili, fani dünyada,
Artar oldi dərdim hədəm ziyada,
Sənki bənə verdin ol bari xuda,
Vermə bəndən özgə qula dərdimi.

64. BƏNZƏR

Ey ağalar sizə tərif eyliyim,
Çəkduğum zəhməti sizə söyliyəm,
Bu fəni dünyada canı neyliyəm,
Bir yarı aldım ceyrana bənzər.

Ağrıya gəlmisin, egməsə olmas,
Bu cahanda böylə kimsəyə qalmaz.
Qüsura qalmayın, bu iş fənəsiz olmaz,
Bir qız aldım huri mələgə bənzər.

Səfili, talıb yarı sevməgin gərək.
Qaşları qara, kiprikləridur dirək,
Zeyn sevmişdir cananı bu ürək,
Çənnətu ridvanına o gözəl bənzər.

65. YAXŞIDÜR

Gör nədən yaratdı yaradan bəni,
Şöhrət üçün ay günəşi yaxşidur.
Ələmdə söylənür gözəlin şanı,
Geymax üçün al qumaşi yaxşidür.

Ölüm eydur aci kəlmə demədən,
Axıl ögrənilməz dəli səmədən,
Namərdlərin yağlısını yemədən,
Mərd yigidin quri aşi yaxşidür.

Der Səfili, bir yadigər də səndən,
Toymax olmaz paldan tatlı lisandan,
Beyvəfa arvatdan, pinti insandan,
Sarılmaya bayır tosun yaxşidür.

66. YAXŞIDÜR

Qadir məvləm qələmində buyurmuş
Pis dünyayı gözdən atsan yaxşidur.

Namərdin əlinə keçib qalmadan,
Dəryalara düşüb batsan yaxşidür.

Hürmətsiz məclisdə qurub qalmadan,
Xeyirsiz qazancı satıb almadan,
Beyxəbər dünyada xor keçinmədən,
Qara torpax içrə yatmaq yaxşidür.

Der Səfili necə oldi bu halım,
Güni-gündən artar bu qalmaqalım.
Qiyətsiz yerlərdə qahr etmə malın,
Malın var, zərrəfə satsan yaxşidür.

67. OĞUL

Övlədə yükün tütüldi.
Hayıf ki, belim büküldi.
Didalın yoli tokuldi,
Dəryalara gedən oğul.
Bəni candan edən oğul.

Yollara furcun düzüldi,
Vay nə edəm bağrım əzildi,
Ayrılıx haqdan yazıldı,
Dəryalara gedən oğul,
Bəni candan edən oğul.

Gediyer qaç neçə tənəsi,
Mə"lül məxsuldur anası,
Dört qardaşın bir tənəsi,
Dəryalara gedən oğul,
Bəni candan edən oğul,

Kurban olem gözəl saçlı,
Yurəgimə çəkdurmə cəhri,
Kafir əlindən içmiş zəhri,
Dəryalara gedən oğul,
Bəni candan edən oğul.

68. MOLLA MƏHƏMMƏD SƏFİLİ DASTANI

Səfili:

Bir sual sorayım, miras dəyirman,
Aşıxların sadıx yarı nec olmuş?
Çərə yox ölümə, bulunmaz dərman,
Çift gezən durnanın biri nec olmuş?

Dəyirman:

Kəş ver cavabına, aşixlar piri,
Sanki İbrahimin getdi-gəlmədi,
Bilinməz məkəni, nerdədur yeri,
Fələk kəməndinə tutdi gəlmədi.

Səfili:

Bundan belə əhbab olan nədərlər,
Həlbət bu dünyaya gələn gedərlər,
Fələginən alış-veriş edərlər,
Dünyayı parasız satdi gəlmədi.

Dəyirman:

Bundan belə gəzən qərib elləri,
Əhbəblərin həp bükülmüş belləri,
Hani İbrahimin şirin dilləri,
Boş qalmış otağı, yeri nec olmuş?

Səfili:

Diyar hani siması, ey fələk,
Rəhmət eylə, yarabbi, budur bir dilək,
Gözün çıxsın sənin, ey çarxi fələk,
Dəgirmançilərin piri nec olmuş?

Dəyirman:

Bu ağır dəgirman eylədi anda,
Qohum-qardaş həm ağladı, hə yandı,
Qurudi suları, yıxıldı bəndi,
Dünyayı parasız satdi gəlmədi.

Səfili türbəluğa diyar:

Bayğuş tək çölü veran dutanlar,
Ey məzərlux, İbrahimi gördüzmi?
Əcəl şərbətini içib yatanlar,
Ey məzərlux, İbrahimi gördüzmi?

Məzərlux:

Al xəbəri, aşix, qəbiristandan,
Sənin İbrahimin gəldi, bundadır,
Kurumuş çəsədi, üzülmüş çanı,
Əcəl şərbətini içdi, bundadır.

Səfili:

Fələk qəsd eylədi o şirin cana,
Aşqından olmuşim dəli divana,
Nərdədür məkəni, göstərin bənə,
Ey məzərlux, İbrahim gördüzmi?

Məzərlux:

Gəldi salam verdi, soruşdu bizə,
Mərhabə eylədi, görüşdi bizə,
Əl çaldı dünyadan, qarışdı bizə,
Çıxdı çan bəndəndən, öldi, bundadır.

Səfili:

Diyar Səfili, nə söylədi nə güldi,
Veran qaldı bağda gülləri soldi,
Tutduzmi dərdini, nə oldi, öldi,
Ey məzərlux, İbrahimi gördüzmi?

Məzərlux:

Məzəristanda der, tügənmiş günü,
Nə yaşasa da, ölümdür soni,
Atdı fələk, vurdi əcəl oxuni,
Bizlərə arxataş oldi, bundadır.

Səfili türbəyə diyar:

Qəbiristanda yatar səvgülli qardaş,
Əcəb nə yatarsın, qax, molla İbrahim,
Toldi didalar, axar qanlı yaş,
Nəzər eylə bənə bax, molla İbrahim!

İbrahim:

Dinlə əziz qardaş, dinlə sözümi,
Bən ölmüşim, bən bundayim, qalxamam,
Çarxu fələk kor eylədi gözümi,
Görün qardaş nə gündəyim, baxamam.

Səfili:

Diyar gözi yaşlı gördün burada bəni,
Ağlar qohum-qardaş, yad edər səni,
Kimlərə buraxdın sən dəgirmanı,
Növbətçi çağırur, çıx, molla İbrahim.

İbrahim:

Amanat yerinə taşurdum canı,
Faniya buraxdım bən dəgirmanı,
Gələndə növbətçi yoxlarsa bəni,
Bu qaranlux məkəndəyim, çıxamam.

Səfili:

Der Səfili, məcəl yoxmi qıçında,
Yorulduñmi dəqirmanda, biçində,
Nə yatarsın qara torpağ içində,
Burax bu məkəni, çıx, molla İbrahim.

İbrahim:

Molla İbrahim der, əlim bağlıdur,
Dutuldum kəməndə, qolum bağlıdür,
Çökdi qara torpax, yolum bağlıdür
Doxxuz mərtək altındayım, çıxamam.

Səfili fələyə diyar:

Fələk, səni haqqın qılem şikayət,
Aldın əldən qardaşımı, ey fələk,
Nuhun tufanında çox verdin ziyan,
Çərx etdin dəryada gəmiləri, fələk.

Fələk:

Bən yüzümi çəvürmüşim mövləyə,
Nə sorarsan dəli-divana, qardaş,

Neçəsini qərq eylədim dəryaya,
Nuhuninən girmişim tufana, qardaş,

Səfili:

Yıxdın gönül şəhrini, xarab eylədin,
Qaraltdın yüzümi arab eylədin,
Neçə çavanları turab eylədin,
Söylənməz dünyada nəmin, ey fələk.

Fələk:

Turabdan xalq olan torpağa gedər,
Can çıxar qəfəsdən turaba gedər,
Axırı bu dünya xaraba gedər,
Güman olmaz fani-cahana, qardaş.

Səfili:

Nəsil pəhlivansın qarşı çıxmazsın,
Güləş dutub əllərinə çıxmazsın,
Ərizə yazsan, oxumazsın, baxmazsın,
Dinləməzsən, bu nə"məni, ey fələk.

Fələk:

Diyar, bən bir pəhlivanım kimsə çıxamaz,
Sağ dünya bir olsa bəni yıxamaz,
Vurub pəncə gərün açıb baxamaz,
Bir sərçə neydəcəx şahana, qardaş.

Səfili:

Yürütdün insani, mali neylədin,
Rüstəm pəhlivani zali neylədin,
Xeybəri qoparan Ali neylədin?
İçirdun zihirdən cami, ey fələk.

Fələk:

Yıxdım Rüstəmi-Zali, Əsvəndi-yari,
Bənə qüvvət verdi cənabi varin,
Sahibi Zülfiqar, Ali Heydari,
Genə varmi gələ güməne, qardaş.

Səfili:

Yıxdın qafdan-qafa nasi dəvürdün,
Say eylədin saman kimi davurdun,
Getmədin, gələni geri çəvürdün,
Dutdun Misir-Hələbi, Şami, ey fələk.

Fələk:

Həç bir cam qurtulmaz əlimdən,
Bən çileyin adam keçməz, olmaz yolundan,
Pəncə vurub yola verməzəm əlimdən,
Əl etmişəm Hində-Yəma, qardaş.

Səfili:

Atlimi gəlürsün, yoxsami yaya,
Mərhəmətin yoxmi, taşmısın, qaya,
Kimini baxarsan, atarsan çaya,
Nə olacax bu əncəmi, ey fələk.

Fələk:

At görünməz, xırdalanur tey olur,
Kiminin gövdədə qanı zay olur,
Kimin səbəbi axan çay olur,
Bunları bu oldi bahana, qardaş.

Səfili:

Nə kimsəyə sorar, danışur-diyarsın
Mərhəmətsiz, nəsil cana qiyarsın,
Bir gün sıra gəlür bəni yiyarsın,
Yürəgimə vurdun ğəmi, ey fələk.

Fələk:

Dur danışma, yoxdur mərhəmət bəndə,
Güç ilə öldür məni, qəsdim yox səndə,
Sarıb yarpağı düşər hər yanda,
Bir ataş salarım çahana, qardaş.

Səfili:

Cavan ikən ölüm ulaşıdur tezdən,
Vədən getdi yüz çəvürdi bizdən,
Gülməbi qardaşdan, oğuldan-qızdan,
Sən verursun sərəncəmi, ey fələk.

Fələk:

Həni qələm-qaşlı, gözəl nərgizlər,
Ağlar qohum qardaş, analar sızlar,
Nişanlı gəlinlər, köçəcəx qızlar,
Ölüm baxmaz təzə cavana qardaş.

Səfili:

Səfili sözləri kimlər bəgzədə,
Bayğuş təki gün köçürür bəzədə
Zediban, Axısa qalmış qazadə,
Netdin molla İbrahimi, ey fələk.

Fələk:

Çarxu fələk diyar, gedən gəlmədi,
Fani dünya Suleymana qalmadı,
Bir kəfin gətürdi, daha almadi,
Qarışdilər toza-dumana, qardaş.

69. 1915 ARDAHAN-KARS KIRGINI AĞITI

Merhametkənıdır Tağyev Hazreti
Namiyle tutmuştur cihanı zati
Hak bire bin vermiş varı devleti
Buldu Haktan şöhet şana yetiştı.

Şan tuttu Bakü'yü ettiler emek
Kimi nən getirdi kimisi yemek
Cümle hezayinler ettiler kömek
Geldi nimet hem iəne yetiştı.

Düşkünler aldılar nimeti nanı
Merhamet eyledi Keremlerkəni
Sağolsun cemiyet viləyet hanı
Çok dert çektik ol dermana yetiştı.

70. YAXŞIDUR

Eşk Səfili, dəli könül, qayna soğulma,
Maç urud dəryaya taşmax yaxşidur,
Qədirsiz ölkədə turma, boğulma,
Aşıb qarlı taği getmax yaxşidur.

Aşıxluxdan düşmişim bən bu amana,
Millət pic törədi, döndi zamana,
Sağın, ağza sögmə, dinə-imana,
Tövbə et günahın pişman yaxşidur.

Der Səfili, namus ari bilmiyan,
Ətmək tanımiyan, tuzi bilmiyan,
İlim ögrənmiyan, yazi bilmiyan,
Ağnamiyan dostdan düşman yaxşidur.

71.

Bir məclisə varanda özünü öqmə
Şeytana can verib yoxsuli döqmə,
Haxsız haqq deyib düzləri əqmə,
Deməki dünyada zülüm yaxşidur.

Deli qönül bəndən sənə nəsihət,
Deməki dünyada varım yaxşidir.
Bir qün olur qohum qardaş yad olur,
Demə ki, zənginim param yaxşidur.

72. 96

Yaşılbaş sonalar ötər göllərdə,
Qırıldı qanadım qaldım çöllərdə,
Anasız, babasız gezdim ellərdə,
Bən ağlamıyem, kimlər ağlasın.

Bir yandan ğəm gəldi, bir yandan farağ,
Qaldım qürbət eldə, Vətənim irəğ.
Qürbət eldə nasıl yaşıyağ, durax,
Bən ağlamıyem, kimlər ağlasın.

73. PULATELİ MOLLA MƏHƏMMƏDİN KOBLİYAN KÖVLƏRİNƏ OLAN QOŞMASI

Ağalar, Dersədən başladım mətə,
Qavgi gördüm dilindən çıxmaz xəətə,
Namniyavur, Ququnaur, yapi qat-qata,
Cani oğli Kortsox qalsin bir yana,

Kortsoxta kəndimi qılmışəm zahir,
Bir şahzadə gördüm elimdə mahir,
Ağzi şəkər, qafa toli çavahir,
Molla Yusif degər Sixisubana.

Moxe zinnətlidür, elim turaği,
Dövlət buldi yaxın ilə iraqi,
Əfəndi həzrətim dinin çiraği,
Dəstəni bus edem varem Kexvana.

Keçdim Kexvana, çəkməm talaşi,
Süngəri halvəsi, əmtəqi aşi,
Daimə mət edem molla Kələşi,
Dəliğanliləri bərzər hürü ğılmana.

Çaxsal ağay gördüm dövlət sahibi.
İşarət eylədi açdilər babi,
Döşəklərdə gördüm atlası, zərbabi,
Nəzər etdim, döndüm oyan bu yana.

Endim Çelaya, çesladur bəndi,
Gəndiləri düzənli, olmuşlər fəndi,
Düşkənlər pənahi Said Əfəndi,
Paşa qədər hükmi vardur sayana.

Səvirmiya xoş məkən, sudların yeri,
Apiyet də yaxşidur, qalmazlar geri.
Görtubanda Rəşid xoça ərənlər piri,
Zediban da ziya verir o yana.

Pulatelilər namaz qılandur,
Laşelilər şəriyatdan biləndur,

Zarzmälilär göz yaşını siləndür,
Onlar da məxsusdur əlli ülfənə.

Qodərsdə söylənür odunun hali,
Şeytan bazarında var qalma-qali,
Utqusubanda Mövlud ağa yedurdi päl
Daima şən olsun demişlər ona.

Adigündə oturur paşazədələr,
Çalğilər çalınur, türli sədələr,
Xizmətdə tolanur, verur badələr,
Haxlızı aldurub olman divana.

Rabat şəhər olmuş, cərgə binası,
Hər gün nardi oynar Sire ağası,
Zanav şöhrət buldi starşinası,
Binar yorğa qırat, bənzər ceyrana.

Baxşi beg əfəndinin öpərim əlin
Allah bağışlasın dövlətin malın,
Kərəm et, görəyim, Qorqulun halın,
Nəzər etdim, çox xor baxiyersin bənə.

Qaratübanda saqılar olmuşlər hacı,
Lelvanlı Nuri xoca başının taci,
Xeyrat camilərərinə verur xərəci,
Sarayı dövlətdür, sahib zamana.

Sanqureda Şakir xoca sözümdən qana,
Əgər icazə verərsə bənə,
İcəret, Amxera buraxem sənə,
İstər sunnət et, burax ümmənə.

Ğorzəlilər qaldı, incünür səndən,
Zazolada Bəşət əfəndi incimə bəndən,
Öpərim əllərin, sevərim candan,
Zanmasın ki, gəlmədimi gümənə.

Könül, Kaxaretdə et də pərtəvi,
Gəndiləri düzəldib şəhəri-əvi,

Oturmuş çəkərlər, var pristavi,
Kafir hər qorxudan ölür amana

Nude qəsəbxana, çıxarır canlar
Əlli tütünə enmiş həp mislimanlar.
Hayıf çona getdi xristianlar
Onların qətlinə yaz bir fərmana

Görməmişim Siseynən Mareli,
Xanada etmədim kəti-zərəli,
Onlara banzatma, burax Aralı,
Yoxarı nəzər et Sarbastubana,

Orçoşan şennigi gəlməz gözümə,
Badelada cilvə verdim özümə,
Papolada sahab oldum sözümə,
Oxumaq üçün şöhrətlidir Cilvana.

Posxovi eyli gördüm, get Ardahana.
Minarada oxünür xütbə-xətimi,
Cax suyunun naçalniki-katibi,
Düzəltmiş nalbəndlər, yoxdur bahana,

Könül, əzmurax et əski yerlərə,
Qomora yetməz fitnə-fellərə,
Böyük Smadada bax tatli dillərə,
Begzadələr xizmət edər dəhənə.

Küçük Smadada farzi-sünnəti,
Entellilər yaxşıdır, etmə minnəti,
Bolacurun artux gəldi zinnəti,
Əgər üç tütün də gəlsə imana.

Şolaverlilər yerdən qalxmazlar,
Unsalilər degmə kimsə yaxmazlar,
Bennarada misəfirə baxmazlar,
Bir içim su verməzlər dərdə-dərmana.

Şoqay yaxşı gördüm gözəl əhbabi,
Xeroda heç kimsə açmadi babi,

Xeveşendə nuş etdim bir stakan abi,
Orasi qalma-qal, tez get Varxana.

Varxani yaxşı gördüm çarşi bazari,
Sabzara ağalarına eylə nazari,
Xarcam cəmisinin oxunur əzəni,
Yuxari nəzər et-Abastubana.

Çərmux xoş məkəndur yoxdur əmsəli,
Çürük ayda olan cənnət misali,
İncə qızlar, yanaxları çisali,
Görən göz qəməşur, qaşi kəmanə.

Hər niyəni getsən siğın Allaha,
Xayrinən zərər bağlidur tənə,
Tuccərluxdə kimsə yetməz molla Sələhə,
Görür Gürcistana, gəlür Saxana.

Saxni-sora yaxşı dövləti vari,
Unutmiyax orada Tutacuari,
Kikinet camisi, kirpic divari,
Halal olsun demişlər yapan ustaya,

Nəzər etdim bütün millət bərabər,
Nida edər müəzzin, çatdurur xəbər,
Namaz qılmayan olmuşdur kafər,
Enib bir vəl-vələ edəm bən ona.

Anın cəmisini gördüm gözinən,
Zirdə gözəl söhbət endim sazinan,
İliya-Simindaya etdim düzinən,
Sorem bir adamdan Quratubani.

Sordum bir adamnan getdim Çüntəyə,
Misafir oldum Mustafa ağaya,
Sürliləri gördüm namazda yaya,
Şərətdən heç qalmamış nişana.

Şurdalilər şərəti bilməzlər,
Boqalilər bir vaxtını qılmazlar,

Kıldelilir oroc nədür bilməzlər.
Kəsib-kəri alver edər Borcomda.

Çixelinən-Çurçuto bir-birini ötər,
Faxir Parexay həp toli dögər,
Şərəfi minara, Sulisa degər,
Yarabbi, sən nəşib et Ali Osmana.

Axısqa yıxılmış, olmuşdur əsir,
Nə kilim qalmışdur, nə əski xasır,
Əhmədiya camisi olmuşdur yesir,
Guliyer gözlərim, dönmişdür qana.

Sakunet arxasını vermiş yamaca,
Yütürmüş məzhəbi, dönmiş Pamaca,
Temlala-Kopezdə baxmazlar aca,
Yıxılsın Suriyex yüzəlli xana

Yazux sənə Sinis-Qorqisiminda,
Namazda görmədim birini bəndə,
Gürcicə deyərlər "sixaliminda".
Türkcə eşitmədim yüzdə birində.

Soxtevlə - Qugel, el gəl-get diyərlər,
Persaynan-Muqaret oroci yiyərlər,
Zigiləynən-Aqara onlara uyiyərlər,
Toldurur istakan, baxır ramazana.

Azqur ağalari palto geyinmiş,
Əgdürmiş papağı faytona binmiş,
Eşitdim ramazan üç günə enmiş,
Ömər əfəndi qoymuş əhdi peymana.

Səfili, et ibadət, gəndini qürtar,
Aldanma dünyaya, günahın yetər,
Mizam-tərəzidə daha çox artar,
Yarabbi, sığındım əl-əman sana.

CAHİLİ

74. AĞLIYER

Ey fələk, sənin əlindən bu sitara gəm ağliyer,
Ataş almış hər tərəfi dərdi biyan yağmiyer,
Gömədim bir gəmsiz kimsə, hər kimsənin dərdi var.
Dərdi içində günah olmuş, cümlə cahan ağliyer.

Qəri məvləm yaratmışdır ölümüçün insani,
İnsan oğli çox qafildur düşünməz dünya fani,
Qara torpax çürütmişdir neçə bin çavan cani,
Aqibəti verən olur, taxtda sultan ağliyer.

Der Çahili, biz də düşdük ahlara,
Bir ataş var çismimizdə, yanar odlara,
Bu fani dünya derlər qalmaz padişahlara,
Neçə sahi taxtdan salmış, taxt bir yana, ağliyer.

MƏHTÜMİ

75. FƏLƏK

Çoğusuni vətəninədən atar qürbətə fələk,
Çoğusuni nazli yarıdan ayırur gida fələk,
Çoğusi diyar bən gülərim, həm onun binasi yox,
Beyğafildən məraq verib yandırur oda fələk.

Kəfdan kəfa höküm edən, neylədin Süleymani,
Ol taşi sıxıb un edən zal oğli Rüstəm hani,
Qeybənün qapisini qoparan ol Ali Aslan hani?
Vəlisiz etdin qəbrini, buraxdın yada, fələk.

Yüz yigirmi dörd bin nəbi bü çəkirə,
Otuz altı bin sahiba dörd çəriyapar hani,
Der Məhtümi, qəflətdən seyir etsin faniya,
Neçə adil padişahi yeturməz şada fələk.

76. BÜLÜR

Əzəl çənnət mubah derlər altundadır yapısı,
Dörd saatlux yerdən gəlür müşki ənbər qoxusu,
On səkkiz bin ələm derlər bu dünyanın həppisi
Bu dünya fani dünyadur dəvr edib gəzən bülür.

Ustasına xizmət edən ölərkən izzət bülür,
İblisə tabi olan ataşın süzən bülür,
İncir, Tavrət, Zabur, Qur"an-dört kitabdur,
Oda haqdur haqqüçün oxuyub yazan bülür.

Der Məhtümi dərt bənim, möhlət bənim,
Şükür olsun ol xudaya söz bənim, söhbət bənim,
Yetmiş iki millət həppisi diyar cənnət bənim,
Varmayın, bəlli olmaz, oni bir subay bülür.

77. QOMŞİLƏR

Bir adam ki düşsə dərdin gölünə,
Daha aci kəlam gəlməz onun dilinə,
Bən öləndə kimlər qonar gölümə,
Gülüm amanatdur sizə, qomşilər.

Şükür olsün qəmdən qaxmaz başımız,
Bən öləndə qərib qalur eşimiz,
Üsul vur, Əzrayil zafyıf leşimiz,
Yavrilərim amanatdur sizə, qomşilər.

Der Məhtümi Ömər heçilər,
Yüpəgimdən çıxmaz qəmdən acilər,
Həsərət qaldux həm anadan-bacidən,
Malım amanatidur sizə, qomşilər.

AŞIQ HÜSEYN

78. YAXŞIDÜR

Bir adamki sənle ülfət eyləsə,
Yaxın onun əsli zati yaxşidur,

Namərd sənə quzi palov yedursə,
Mərdin quri məhəbbəti ondan yaxşıdır.

Dad həzrət çəkərim pərçarsız zaddan,
Var qurtar əlindən nəzir niyazdan,
Söyləgən qarıdan gəzağan qızdan,
Güləgən gəlindən tuli yaxşıdır.

Aşix olan sözün söylər başından,
Salabaş adamdan, yurəgi taşdan,
Bednazar qomsıdan, köti qardaşdan,
Qədir bilənlərin iti yaxşıdır.

Aşix Hüseyn söylər kəlməni təndən,
Dərsimi almişim əlifdən dandən,
Ətməksiz otaxdan meyvəsiz bağdan,
Çolün biyabana oti yaxşıdır.

MUSTAFA

XIX-XX əsrlərdə Axısqa, Qars və Borçalıda tanınmış aşiq.

79. QANLI GÖLLƏR

Qurumuş göllərin, otlər naxır
Səndə su qalmamış, bəndədə axıl
İkimiz cahanda olmuş faxır
Qanlı göllər, sən yarımı neylədin?

Bəndən əvvəl geçərdin sufra başına
Çərçəfli döşəklər gəlürdi xoşuna
Şimdi qarğa-quzğun qonmuş leşinə
Qanlı göllər, sən yarımı neylədin?

Mustafa söylədi belə sözləri,
Daimə yoldadır onun gözləri
Uçmuş ördəklərin, gəlməz qazların
Qanlı göllər, sən yarımı neylədin?

DƏRTLİ

80. DEDİM

Ərvahi əzəldən əvvəlkü savdada,
Ərustun kitabında bən belə dedim,
Qoyma bəni ənəçründə xitafda,
Kafirlər "la" dedi, bən "ila" dedim.

Nəçarə gül əmri zühürə gəldi.
Atasi məxpəqat həp zakir oldi,
Hər əvrah gendini bir oldi buldi,
İmami iqrami bən səndə dedim.

Dərtli bu işlərdən işpad olmadi,
Sənsiz məhşər yeri gülşən olmadi,
Çox Nəbiya vardım, imdad olmadi,
Şəfəat kamili Mustafa dedim.

81. OLSAX DA, OLMASAX DA...

Xaraba qul oldux bəzmi-ələmdə,
Bünyad olsax da bir, olmasax da bir
Düşdük çarə nədür, tora aləmdə,
Azad olsax da bir, olmasax da bir.

Aşq oduna yanmış cigər-kababsız,
Hicr ilə ağlamış didə pür-abız,
Yıxılmış, dağılmış xanəxarabız,
Abad olsax da bir, olmasax da bir.

Biz Şirin əlindən eşq meyın içdux,
Haqq ilə nahaqqı yoxladux, seçdux
Varlıq dağlarını dəldux də keçdux,
Fərhad olsax da bir, olmasax da bir.
Ey Dərdli, aləmdə biz şahı-diliz
Haqdan-həqiqətdən agahi-diliz.
Tərəqi-əsrərə həmrəhi-diliz.
İrşad olsax da bir, olmasax da bir.

EYVAZ

82. YA BƏNƏ BİR SABUR...

Ağır camilərə sararlar xali,
Bən dəli dəgüldüm, sən etdin dəli,
Mövləmin aslani, Həzrəti Ali,
Ya bənə bir sabur, ya da səvduğum.

Başına örtülmüş cağali qəmbər,
Qonunda qoxiyer miskinən ənbər,
Mədiyədə yatan Xəlil peyğəmdər,
Ya bənə bir sabur, ya da səvduğum.

Aşiq Eyvaz, dur seç aği qaradan,
Siyah zülfi mah yüzünə daradan,
Arşi-kürşi, yeri-kövi yaradan,
Ya bənə bir sabur, ya da səvduğum.

MƏXSUDİ

83. DÜNYANIN

Hey ağalar, bizə qürbət göründi,
Şen olsun atmagi-aşi dünyanın,
Bizə qismət qürbət eldə verildi,
Sürmələnsin qaşi-gözi dünyanın.

Biz gedəruş da, yenilərin gəlsin,
Kimisi şad olsun, kimisi gülsün,
Daha biz iştəməzux, həp sizin olsun,
Tükənməz dövləti, vari dünyanın.

Məxsüdüm der, bu dərt bəni əridür,
Didam yaşı mahramalar çürüdür,
Kimsə bilməz nə zamandan bəridür,
Bilinmaz tarixi, yaşı dünyanın.

84. AYRILMAZ

Bəndən salam olsun saçı leylaya,
Ölənəcan gönül yardan ayrılmaz,
İlindi sularım, qazıldı qəbrim,
Yuymayınca könül yardan ayrılmaz.

Götürdilər müsənnəhə qoydilər,
Yıxılıbən birər-birər gəldilər,
Tək bir alıb cənəzəmi qıldılar,
Qılmayınca könül yardan ayrılmaz.

Der Məxsudi, bunca cəfalar yetər,
Ayrılux görmüşim, ölümdən betər,
Məzərim üstündə bayquşlar ötər,
Ötməyincə könül yardan ayrılmaz.

GÜLŞƏNİ

85. QARDAŞIM

Genə bəni aldı bu dərt fiqani
Hani, ana, bənim qərib qardaşım,
Qardaşımın ahu-zarın çəkərsin.
Hani, ana, bənim qərib qardaşım.

Kimlər iyindi, kitmlər koydi suyuni,
Kimilər soydi onun səlvi boyuni,
Sağluğınən tutamaduğ toyuni
Hani, ana, bənim qərib qardaşım.

Gülşəni der, qərib düşmiş düşmən içində,
Gölməgini gördüm al qan içində,
Xəbər gətürəni qansın hicran içində,
Hani, ana, bənim qərib qardaşım.

ŞAMİLİ

86. TALAŞI VAR

Yıgılın, yərənlər, ögüt verənlər,
Arıflər əlindən cəm talaşım var,
Nuş etsəm dəryay illəç kər etməz,
On dəgül, dərdimin yüz talaşı var.

Bu çan amanatdur mülki qəfəsdə,
Tolanur pərvanə hər bir nəfəsdə,
Dinləyın, ağalar, xastayım xasta,
Yüz dəgül, dərdimin bin talaşı var.

Vallahi xilafim yoxdur sözümdə,
Tolaşur pərvanə eşgin gözündə,
Dünyay versələr, yoxdur gözümdə,
Beyçarə Şamilin can talaşı var.

YULDUZ

87. OLA

Bir gözəl gördüm yanağı güldən,
Kimin zəmhəridə solmamış ola,
Nə kimsə taniya, nə kimsə bilə,
Misli bu cahana gəlməmiş ola.

Əlində yazma ikən, belində xizmə,
Sər vurub cahana sallanıb gəzmə,
Nəslin huri zadəş pəridən azma,
Yanağına yad əl dəgməmiş ola.

Yulduz, nə yatarsın şamaya qarşı,
Bu sövdə yandırur fərman ataşı,
On üç, on dörtlərdə az ola yaşı,
Hələ gendi-gendini bulmamış ola.

ƏFRUZ XANIM

88. DANIŞ

Yüzi qönçə, ləbi şəkər-mənəmşə,
Ala gözli mehribanım, de tanı,
Sən tapışsan namərdlərə ha olmaz,
Hər nə ki istərsən sən bəninən de-danış.

Bulbuləm, gəldim mehman oldum sənə, yar.
Hürümisən, pərimisən, söylə, yar.
Tək sən çor de, bən can diyem sənə, yar,
Hər nə ki istərsən sən bəninən de-danış.

Əfruz xanım sənə der ki, hey aşə,
Sən ki öldün, kimlər edər canaşi,
Dilda giryan abu çeşmimin,
Çürüdürsün girabanım, de-danış.

ABDULLAH

89. . HAZƏ ŞİKƏSTƏ

Nəbid bəxtim ayyarab, fələkdən yüz cəfə gördüm,
Anadan oldum olmadım, başımda bin bəla gördüm.
Düşüb tağlara məcnun oldum, qəzib gün ilə səhraya,
Tolandım hər yerə getdim, fiğan fəryad edər gördüm.
Tamam yar ilə yoldaşlar, əhəti içərməsər canım,
Kimi kəndimə dost bildim, axır andan iftirə gördüm.
Namunisə nə bir həmdəm, nə verdim hava dərhəm,
Nə bir ana südini əmdim, nə də ruhi ata gördüm.
Nə şadluxda günüm keçdi, nə bir rahat yüzi gördüm,
Nə ömür başa yetişdi, nə də zövqu səfə gördüm.
Hər kimsəyə dedimsə, qayam aldım cavabında,
Hər kimə iltica etdim, cəfa taşın atar gördüm.
Hər kimə sirimi açdım, bilirüm ki, sədiğdur,
Axır ol vəfasızdan başımda çox xəta gördüm.
Düşüb böhtanlara hər dəm, dedim, ya rabbi, sən saxla,
Sənin lütfi kərəmin var, dəruhdumca şifa gördüm,
İrax oldi təndə cənim, itdi əldə qəmu qardaş,

Firği qəmi nuş etdim, didəm işimi sız gördüm.
Kəraz bildim bu dah içrə, yoxdur Abdullaha insaf,
Şikəstə xətrimə billah, bu dünyayı diya gördüm...
Xali sən əlindən qöqürlər verən, küfərə sadıqdur içində turan.
Oxuyan bulunmaz bir arşın quran, dildən-dilə düşər xubliSAqımız...
...Dinləyin sözümi eyləyin qeyrət, tokax malımızı eyləyin hicrət,
Bunda tururisə bütün cəhalət, bozular hər yana hər dövranımız.
Qedəndə şu urusə edər işarət, cam olax bir yerə edax mişvərəd.
Bunda qalan edə feli hanət, Osmana çıxar əl tamanımız...
..Əli kamil olan bu yerdən köçər, barği xatifi kimi siratdan keçər.
Uçmax qapılarim muhacir açar, təvləmə buğa qalişə döndüm...
...Fursət buldi kafir tutdi cahani, heç ərəmaz urus yaxşı-yamani,
Şəriyata nətbin etdi zakoni, kamusuna vardır meyyəmin sənin.
Urus aramadi yaxşı yamani, ən iptidə təlim etdi zakoni,
Candaraya koysa bu tatli cani, şəriyata vardır meyyalım bənim.
Xəkisər əlində düşmə cəfaya, bulurum ki, getdi ələ səfaya,
Bu xəbər gedərsə ol Axısxaya, nəş tənin gedib artar qiryənin sənin...
...Dilərim sultanım sən turman açar, əl Osman dəvləti həsrətin çəkər,
Bəlki dəhşətindən aslanlar qaçar, vardır nəçəatdə mihdarın sənin.
Dinlə bu sözi, ey əhli kamil, bul cənabın der ilminən ali,
Şəvkətli sultanım taxdında adil, əlbətdə çəkər qeyrətim bənim...
...Bu sənin sözlərin ağyarə oxdur, ağ yarın dünyada tuzi çoxdur,
Düşərsin dustağa sənən yoxdur, bir zaman məskin olur hicranın sənin...
Sənin üçün Sultan Həmid nan, yeməz, içməz, gülməz sinəsi puran,
Şeyxi İslam sədri azim can, yeddi dərya olmuş ummənin sənin.
Başıma güldürdüz sənki lətifə, Sultan Həmid yer üzündə xəlifə,
Əlbət sahib olur adına zəhifə, zül kamal Sultanım bənim...
...Şeytandan qorxmisin sənə toxunmaz, həqiqət söyləsəm zahir oxunmaz,
Tak incə əqirdin bezin toxunmaz, dilənən var bu xoş lisanın sənin.
Şeytana hağili üçün ixlas oxurdun, teli əqirmədə qəyat yoruldu,
Salatu-salam ilə bezi toxudum, bir qili qırx yarmaq sarada benim.
Bildim anca olub göqə uçarsın, kəmənt atıb yıldızları tutarsın,
Şahan pəncəsindən nerə qaçarsın, sərçə tək bir quri ətvarın sənin.

AŞIQ MUXADİDİ
90. YAVAŞ-YAVAŞ

Xəbər edin siz yarıma, dostuma,
Xəstə duşdum yığılsınlar üstümə,
Zalım fələk nə garişdi qəstimə,
Çəkilmə cəsətim, can yavaş-yavaş.

Rəhmət mələykəsi qəldi oturdi,
Şadikən qövlumi gəmə baturdi,
Hax amanət can vermişdi, aldı qöturdi,
Otur kəpənimi biç yavaş-yavaş.

Göturdilər məzəlluqə koydilər,
Yığıldilər cənəzəmi kildilər,
Yeddi yerdə komşi haxi sordilər
Söylə cavabini, ver yavaş-yavaş.

Bu dünya hənədur, duşdum xəzərə,
Yiqid odur, yiyar halal kazana,
Akibəti endirurlər mazara,
Ustumə torpağı tək yavaş-yavaş.

Gözəl komşilərım gör ki, netdilər,
Ustumə torpağı örtub getdilər,
Suval mələykəsi gəlib, suval etdilər,
Kəlməy şahadəti ver yavaş-yavaş.

Aşix Muxadidi der, bu dünyadan köçərim,
Pir əlindən exş badəsin içərim,
Ruhsət olsa, sırat körpusundən geçərim,
Cənnəti olmaya get yavaş-yavaş.

QARIV AĞA

Aspinzanın Panaket kəndindəndir, XIX-XX əsrlərin el şairi.

91. AĞLASIN

Qariv atasına yananlar,
Mənim halımı xəbər alsın ağlasın,
Tamam yığdım zərraf loğman, həkimi,
Dərmansız dərdimi bilsin ağlasın.

Məlum oldum Ahıskanın elinə,
Dastan oldum aşıqların dilinə,
Pərim əl yaylığını alsın əlinə,
Gözdən axan yaşı silsin ağlasın.

Daha yoxdur bu yaramı saranlar,
İmdada yerisin qırxlar, ərənlər,
Məni istəyənlər, qədir bilənlər,
Məzarım üstünə gəlsin ağlasın.

Qanlı fələk məni vermədi başa,
Dar gələndə Şöfkət bənzər qardaşa,
Levistə Xuliskər, Xanədər paşa,
Hər axşam, hər səhər qalxsın ağlasın.

Fələk məni salıb pərişan hala,
Bəzəkli, düzəkli əlvən otağım,
Cahanla Xani, Şaşeylə Lala,
Bahar gülü kimi solsun ağlasın.

Kim deyərdi məlul qalsın ağlasın,
Xəlilə tapşırın külli varımı,
Ağapaşa yad etməsin yerimi,
Taxtında bir divan qursun ağlasın.

Deməginən ki, Şoşil məni unutdu,
Bu acastan canım ondan da getdi,
Qurdu, dəyirmanı zil düzən etdi,
Bu dərdimi yarı bölsün ağlasın.

Əhmədim, deyər qoharım var mədəndə,
Ziyaratdı türvəliyinə gedəndə,
Molla Bədəl gəlib təfsil edəndə,
Bayram namazını qılsın ağlasın.

AŞIQ ƏMRAHI

Axısqaının Varnet kəndindəndir. XIX əsrdə yaşayıb. İşığı təxəllüsü ilə tanınıb, ustad aşiq olan Əmrahinin Xırtızlı Topçubaşı Ağzıaçıq Məhəmməd ağanın kirvəsi olması tarixi mənbələrdən bəlli olur.

92. BİR ÇİFT SONA

Bir çift sona bizim yerdə dövr edər,
Başı yeşil, barmaqları qırmızı,
Şəkər əzmiş dudağına - dilinə,
Alma tək yanaxları qırmızı.

Bənim yarım həm sultandır, həm xandır,
Malım yoxdur, yara qurban bu candur,
İnci-sədəf dəgül, lələ - mərəcandır,
Ağ biləkdə qolbağilər qırmızı.

Əmrahi der gəl-gəl yanıma,
Yardaki qadalar gəlsin canıma,
Öldür bəni, dəstin batır qanıma,
Qoy desinlər ağ əlləri qırmızı.

93. DEDİM

Dedim pambux nəyin, dedi yüzümdür,
Dedim şəkər nəyin, dedi sözümdür,
Dedim üzüm nəyin, dedə gözümdür,
Dedim genə varmi, söylədi yox-yox.

Dedim qələm nəyin, dedi qaşındur,
Dedim inci nəyin, dedi dişimdür,

Dedim on beş nəyin, dadi yaşındur,
Dedim genə varmi, söylədi yox-yox.

Dedim qəmiş nəyin, dedi barmağum,
Dedim sədəf nəyin, dedi dırnağum,
Dedim qaymax nəyin, dedi dudağum,
Dedim genə varmi, söylədi yox-yox.

Dedim Ərzrum nəyin, dedi elimdür,
Dedim gedərmisin, dedi yolumdur,
Dedim Əmrah nəyin, dedə qulumdur,
Dedim satarmısın, söylədi yox-yox.

94. GENƏ BAHAR OLDİ

Genə bahar oldi, sökün eylədi,
Axar boz bulanuq qanlı dərələr,
Yarı bənə xəstə xəbər verdülər,
Genə təzələndi əski yaralar.

Başım qurban olsun qədirbilənə,
Əhdibar yox imiş yüzə gülənə,
Kəfən nəsib olmaz qərrib ölənə,
Bəlkə yarin yayluğina sarunar.

Çıxaram baxaram vətən görünür,
Qara bağrum dəlük-dəlük dəlünür,
Hər kəşin səvdüğü geymiş sallanur
Bənə derlər, Əmrah, yarin geymiş qaralar.

95. ƏSKİ YARALAR

Əzəl bahar, yaz ayları gələndə
Genə sökün eylədi kanni dərələr.
Yarı bənə xəstə xəbər verdilər,
Genə təzələndi əski yaralar.

Canım qurban olsun qədir bilənə,
Əhtivar etməyin üzə gülənə,

Kəfən nəşib deyil qərrib ölənə,
Bəlkə yarın çövrəsinə saralar.

Hər yanı baxsan, qarlı dağlar görünür,
Qara bağırm dəlük-dəlük dəlükdür;
Hər kəs səvdüğünü almış, səvinür,
Əmrah, sənın səvdüğün geymiş qaralar.

96. İNCİYİR

Bir nazənin bənə gəl-gəl eylədi,
Varmasam inciye, varsam inciye.
Bəyaz gərdənindən, incə belindən
Sarmasam inciye, sarsam inciye.

Qaşına çəkilmış qüdrət qələmi,
Görməmiş dünyada dərdü ələmi,
Hər sabax, hər axşam verür salami,
Almasam inciye, alsam inciye.

Görünür gözümə yarın elləri,
Başımda əsən sevda yelləri.
Yarın bağçasında qönçə gülləri
Dərməsəm inciye, dərsəm inciye.

Bir qiya baxmağı coşdurur qanı.
Atəşi qoymayı, yaxır dünyanı.
Aşıq Əmrah sevər belə bir canı.
Sevməsəm inciye, sevsəm inciye.

97. GETDİ

Çağırdım-çağırdım gəlmədi bağdan,
Xeyrət dost bağından gül aldı getdi,
Yüz bin möhnətinən bir bağ bəslədim,
Bağı bən bəslədim, el aldı getdi.

Yüz bin möhnət çəkdim, bindağı gərək,
Atdı dərğahından, kül etdi fələk,

Yarvardım-yaxardım etmədi dilək,
Axıtdım çeşmim yaşı sel oldi-getdi.

Səlvi xanım ğəm xəbəri gəlibdur,
Səralıbsan gül bənzləri solıbdur,
Deyərlər ki, səfil Əmrah ölübdür,
Kimi qazma - kürək, bel aldi getdi.

98. AĞLASIN

Məşəqətdən qalmaz beləli başım,
Gündən-günə gedər, oldi hər işim,
İstanbulda tıyulunmaz qardaşım,
Xəbər olsun, yanmış anam ağlasın.

Bən gedəndə gözüm qaldı geridə,
Bir ah çekem taği-taşi əridə,
Bir yapı yapıdurdum, qaldı yaridə,
Bu bənim yurduma qalan ağlasın.

Səfil Əmrah der, yurəgimdə qəm qaldı,
Düzüli furunum yaridə qaldı,
Ağla anacan, ağla, vədələr toldi,
Bənim yalquz atlarıma binən ağlasın.

99. ZÜLFÜN

Gəl mələyi kərəm eylə,
Qoy bir yannan asa zülfün,
Enər qara bulut kimi
Kölgə vərür qaşa zülfün.

Xub açıldı, girdi bağa,
Bir canım var yar sadağa,
Al yanaqdan bir buxağa,
Xoş eylədi tamaşa zülfün.

Ağlatma Səfil Əmrəhi,
Səvərim səni, billahi,
Səvərsin qədir allahi,
Göstərmə günəşə zülfün.

AŞIQ SÜLEYMANI

Yuxarı Posxovun Hevat kəndindəndir. XVIII-XIX əsrlərin məşhur aşığı Usta Üzeyir Fəqirinin nəvəsi, şair Fərhad Fəryadinin oğludur. Saz şairi və dastançı kimi tanınıb.

100.

1891 – tarixdə bir xoryel İrandan başlamış, Bakiya gəlmiş, Bakidən Tiflizə getmiş, Tflizdən Axisxaya, ondan Posxova, Posxovdan Badava, ondan İrana, İrandan Vana, Vanda toxdadı. Bu sözləri də söyləyən aşiq Süleymani.

1891 – tarixdə

Bir zəndələ düşmüş dövri cavhana,

.....

Yıxdı yisali saldı hər yana.

.....

.....

Ən ifdida anın ünki İrana,

İranda hükm edər kür dərgahana,

Bir arzi hal yazdım əcəm şahına,

Bir başa burc gedem bir yana.

Kimdədir bir yana, qətilə yazdım Urusa.

Dağçalub yürəgin bağrın əzərlər,

İlk təməldən kanin üzərlər,

Küfüristan hakkına yol verməsən,

Küfüristan hakkını kandurmasan,

Dünyayı ataşa yandırmasan,

Krali taxdından öndürməsəm,

O zaman eyləyin minnəti bənə.

Minnəti deyincə sinirdən aşdı,

Tavun tərlətmənin təbdili məşdi.

Yıldırım mislai Bakiya düşdi.

Qırx səkkiz saatda qoydi virana,
Eylədi virana kurdi qarali,
Tuccərlər buraqdi kari zərəli,
Yeddi yüz kirani binali xaki turali,
Bir onda eylədi xoli yeksənə.
Hal hidudim Bakiya qalurum divana,
Dünyada çox ölkə alurum deyu.
Bu xəbər yetişdi Təbrizdə xana,
Tiflisdə xan girdi dəmür qəfəsə,
Gəlincə gizlənin, əmr edər kəsə,
Başında bitdi bu urusa, başuna birdur yoxu,
O da arzu etdi Həmid sultana,
Sultan Həmid qullarına buyurdi,
Şeyxul İslam sərəskəri duyurdi.
Millət bu biləyi hakdan bulurdi,
Kanun diyu zirraxi çəxdilər ümmənə.
Rızq çekilib ümmənə etmədi tələb,
Xuv elə Tiflizi eylədi xarab.
Allahi çağırđı, yarəbb,
Tavarixi tarixlərə döndi zamana.
Döndi zaman qeyri düşmən çəmincə,
Şərindən titrəşur mürqəş qərincə,
İgirmi dörd şəhər tamam olunca,
Bir az Axısxada qəldi imana.
Axısxada imaninən ulaşdı.
İbdi zaman cufutlara bulaşdı.
Bulan məhləsində höküm tolaşdı,
Neçə yiqitləri saldı şivana.
Şivan etdim deyu yazdım qazetə,
Dahi təlləl çıxmaz oldi senata.
Əhli iman yüz tutdilər həcətə,
Ağlayur, hay çəkər çariş fiğana.
Çarşi fiğan edər təkərlər bağli,
Neçə müştərinin yürəqi tağli.
Bu xəbəri tüyüncə kralın oğli,
Çağurub qoymayın afisər bənə,
Çağurub koymayın imdad gələm.
Beş bin əskəri var qülləsi halal,
Xur ilə gizlincə yolladı sələm,
Ey şəm oğli, döndərəmmi bir ona.

Uyran etdi deydi cümlə peşimdən,
Bir doxtor ulaşdı doxsan yaşında.
Kaxdin qurdilər kubri başında,
Hər gələn-keçəni qoydı isyana.
Eylədi isyan neçə qanları yaxdı,
Nə üçün xoryelə insafla da baxdı.
Döndi Zisxadan Posxova çıxdı,
Vardi bad eylədi etdi dövrana.
Eylədi dövrani, kuruldi basa,
Gördi gözəlləri, gəldi havasa.
Andan arz eylədi Aprahan Karsa,
Döndi bən gedərim Arzuma, Vana.
Arzumdan oyani işləməz atım,
Uçmah vadəmnən toldi biletim,
Bundan belə daha gəldi şevkətim,
Bir keçə Misir kənana.
Misirdə komandar keçurdi ələ,
Poladdan bukağı vurdi hurbilə.
Verdğun ziyanın neçə bin qula,
Yüz bin yeddi bedi bir cana.
Bir zaman var olsun Komanda paşa,
Tutdi xoryeli yaxdı ataşa,
Zora fatih etdi bu cangi başa,
Heç olsun dillərdə məclisi ufa.

AŞIQ ABBAS

XIX əsr – XX əsrin əvvəllərində yaşamış aşiq Axısqanın Sefilər boyundandır. Oğlanları və nəvələri də aşıqlıq, musiqiçilik edib. Əsərləri Borçalıda da yayılıb.

101. YANI NƏ?

Dəli gönül, sultan olma, xan olma,
Öz başına sultan olmaq yani nə,
Bu kəs ki səninən xoşlux olmasa,
Sən ona ha can-can deməx yani nə?

Varıb suyi binasından bağlarlar,
Çigər çügüm eşk odına bağlarlar,
Yaman işə əzəl başdan ağlarlar,
Sonra dönüb pişman olmax yani nə?

Çağır Abbas oğlum, şahların şahı,
Bizə yardımçidir o qıblədahi
Ya birdən qəni ol, ya da isvahi
Ara yerdə sərvəri gezmax, yani nə?

TALİBİ

XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərində yaşayıb, Borçalı və Axısqa mühitinin el şairidir.

102. OLMAZ

Günəş kimi əhdim olsa,
Dövlət kimi taxtım olsa,
Şahlar kimi baxtım olsa,
Genə bəni alan olmaz.

Güllər açsam bağlar kimi,
Dürlər saçsam çağlar kimi,
Altun olsam dağlar kimi,
Qiymətimi bilən olmaz.

Bir xəzinə axçam olsa,
Dürli qumaş boxçam olsa,
Yalan dünya bağçam olsa,
Baş endirüb gələn olmaz.

Talibi der ki, nolarum,
Məkani nerdə bularum?
Qorxiyerim karib ölürüm,
Namazımı kılan olmaz.

AŞIQ NƏCİB

103. QƏMLƏNMƏ

Qaraquşun kögdə uçar,
Köksün gərər, qanad açar,
Qara günlər gəlib keçər,
Qəmlənmə, kövlüm, qəmlənmə,

Körpə şahinin baz olar,
Qanadları bəyaz olar,
Pis günün ömri az olar,
Qəmlənmə, kövlüm, qəmlənmə.

Dəvə dəvəni ötərmə,
Dəvə də sərpe gedərmə,
Bin qayğı, bir bərc ödərmə?
Qəmlənmə, kövlüm, qəmlənmə.

Qoyun mələr, quzu mələr,
Sular gələr arxa dolar,
Atlayan kəs bir gün gülər,
Qəmlənmə, kövlüm, qəmlənmə.

104. NOVRUZ VƏ NƏCİBİN DEYİŞMƏSİ

Novruz:

Bizdən sələm olsun Nəcib qardaşa,
Qanad bağlab, uça bilməm, bu nədur?
Qurşab turqan yazan dilim əcəbdür,
Gözüm görüb qaça bilməm, bu nədür?

Nəcib:

Novruz ağa, pirdən rüsxət almışın,
Qanadin gen yazıb uça bilməzsən,
Yolun paylab turqən yavaş əcəldə,
Gözün görüb ondan qaça bilməzsən.

Novruz:

Nə camaldur, nə şölədür, nə tabdur,
Nə qələdur bir ləxzədə qalıbdur,
Nə dəryadur, nə ümmandur, nə abdur,
Qətrəsindən içə bilməm, bu nədir?

Nəcib:

Xaqin camaldur, şölədür, tabdur,
Bir dil incitsən gəlib xarabdur,
Həqiqət ümmandur, təriqət abdur,
Şərnən şərmində keçə bilməzsən.

Novruz:

Ayıq Cəbrayil tutar qayli dünyada,
Onun ilə kimlər taldı iradə,
Bir tilsim, bir köqtə, bir ağada,
Mənasını açə bilməm, bu nədur?

Nəcib:

Cəbrayilin çayı haqqın yoludur,
Dörd periştah vardır onqu solunda,
Üç yüz altının kitab pirlər qaladı,
Oqumay mənasını açə bilməzsən.

AŞIQ ƏRTUN

XIX-XX əsrlərdə yaşamış, əsərləri Axısqa və Borçalıda yayılmışdır.

105. GETDİ

Hökümdar Züxxak, ol Rəstəmi Zal,
Oxun qara taşa çaldı də getdi,
Yüzi qara iblis xəyal eylədi,
Tarix qəzəbini aldı də getdi.

Yetmiş iki dili eylədi əzbər,
Paluxlardan xaraç aldı simizar,

Hani zil geyinur yigit İskəndər,
Əlindən qəmçiy saldı də getdi.

Kimdur ki, bu dünyadan getmiya nə gəm,
Hani Fərxat, Şirin, Mehri, Güləndəm,
Çəmşət şah, padişah dilbəri Bəhram,
Axır qara torpaq öldi də getdi.

Aydınən gün bir biriynən ötüşür,
Müşkül iş duvainən bitişür,
Ərtun diyar şimdi növbə bizə ötüşür,
Çoxları dünyaya gəldi də getdi.

Üç yüz mərdivani var, birisi qısa,
Üç min altmış ayax çıx basa-basa,
Ondan enəcəxdur həzrəti İsa,
Nə gözəl camidür cami-əmbiya.

Həmdi Eyvazovun şeirləri

106.COCUKLUK

Ah cocukluk, cocukluk,
Nə tez səni itirdux.
Sabah, axşam məhləmizdə,
Dərsiz, qəmsiz oynardux.
Baban neredə? dəgirməndə.
Nə üyüdüyiyer? – calxala,
Al da bəni arxana,
Anan neredə? dəgirməndə,
Nə bişiriyer? – calxala
Al da bəni arxana
Su durur, biz durmazdux,
Xətrimizi qırmazdux,
Cəkişsax da, vuruşsax da,
Küsməx nədi, bilmazdux.
Baban nərədə? – dəgirməndə,
Nə üyüdiyer? – calxala,
Al da bəni arxana,

Anan nerdə? – dəgirməndə
Nə bişiriyər – calxalə
Rəhmətlix babalardan, cənnətlix analardan
Qalmış bizə yadigar bax
Nə gözəl oyunlar
Baban nerdə? – dəgirməndə
Nə üyüdiyer? – calxalə
Al da bəni arxana
Anan nerdə? – dəgirməndə
Nə bişiriyər? – calxalə
Al da bəni arxana.

107.CECİL PENDİRİ

Min illərin yadigarı,
Fuğaranın dostu, yarı,
Dişlərim olsa da sarı,
Səni yiyəcəyəm cecil pendiri
Səni sevəcəyəm cecil pendiri
Çox bükülmə, acıl pendir
Səni yiyəcəyəm cecil pendir
Sən olsan da tros kimi
Səvilmişin cərəz kimi,
Alışığıx matros kimi,
Səni yiyəcəyəm cecil pendir,
Səni sevəcəyəm cecil pendir,
Çox bükülmə, acıl pendir
Səni sevəcəyəm cecil pendir.
Bu nə istək, nə arzudur.
Hər kəs sənə tamarzudur.
Bir adun da ağartudur,
Ağ günlərdə acıl pendir
Saçaq-saçaq sacıl pendir
Səni yiyəcəyəm cecil pendir
Səni sevəcəyəm cecil pendir.

108. İKİ BEŞ YÜZ BIN EDƏRMİŞ

Gecə, gündüz hesabladım,
İki beş yüz bin edərmiş,
Axır tapıb rahatladım
İki beş yüz bin edərmiş
İstər qəmlən, istər ağla,
Gecə, gündüz qara bağla,
Bütün dünyanı gəz, soraxla,
İki beş yüz bin edərmiş.
Dünyalar qədər vağlaşa,

Çətin ki, arsız axıllaşa
İstər yer göyə birləşə,
İki beş yüz bin edərmiş.
Axillilər ölçər, biçər,
Dəli vurub körpü keçər,
Ağzın açıb durmadan saçar
İki beş yüz bin edərmiş.
İki danə əlli yüzdür,
Yetigün hesabun da düzdür,
Bin yarısı da beş yüzdür,
İki beş yüz bin edərmiş.

109. AY ELLƏR

Kişi kibi özümü öyüyürəm,
Kişi kibi döşümə döyüyürəm,
Qormiyərim bişmişə çiy diyərim.
Bən karıdan qorxmıyerim, ay ellər,
Heç sözünə baxmıyerim, ay ellər.
Karı kimdür qarşımda söz deyə,
İş görmiyə, ya çox diyə, az diyə,
Böcudur ki, hörmətimi gözdüyə,
Bən karıdan qorxmıyerim, ay ellər,
Heç sözünə baxmıyerim, ay ellər.
İş görsəm də görüyürəm tərsinə,
Məgər o da söz deyirmiş əksinə,
Anlamadım bu işlərin fərqi nə?

Bən karıdan qorxiyerim, ay ellər.
Həmişə sözünə baxiyerim, ay ellər.

110. BƏN BİR TÜRKÜM

Bən bir türküm,
Tarixlərdə daha çağrı bənim, bənim.
Genə bu namərd dünyada,
Köksü dağlı bənim, bənim.

Qəribliği sorulmayan,
Keyfi heç vaxt durulmayan,
Vətəninə sarılmayan,
Qolubağlı bənim, bənim.
Ey insanlar, qulaq verin,
Yaralarım yaman dərin,
Gedin vətənimdən sorun,
Onun oğlu bənim, bənim.
BMT-lər qorxmasınlar,
Yer üzünü saxlasınlar.
Dönə-dönə yoxlasınlar,
Yenə həxli bənim, bənim.
Yedigün inan yaran var,
Haqqa etiqadı çox var.
Ay-yıldızlı bir bayraq var,
O bayraxlı bənim, bənim.

111. ŞƏHİD QARDAŞLARIM

Allah sizə rəhmət etsin,
Bənim şəhid qardaşlarım.
Məzaruzda gülər bitsin,
Bənim şəhid qardaşlarım.

Meydanlara enib gəldiz,
Ölüm vardır, bilib gəldiz.
Siz ölümə qalib gəldiz,
Bənim şəhid qardaşlarım.

Birləşdiniz, bir oldunuz,
Vətənə sipər oldunuz.
Ər oğluyduz, ər oldunuz,
Bənim şəhid qardaşlarım.

Qurban gedək biz dediniz,
Qalsın şanlı iz dediniz.
Əsl sözü siz dediniz,
Bənim şəhid qardaşlarım.
Siz getdiniz, bizsə varıq,
Buna görə minnətdarıq.
Heç vaxt sizi unutmarıq,
Bənim şəhid qardaşlarım,
Əsl igid qardaşlarım.

112. AZƏRI QARDAŞIM

Dərdimi çözlədin, ay azəri qardaşım,
Dərdimi təzlədin, ey azəri qardaşım.
Dünya dolu keyfimiş,
Yaşamaq çox zor imiş,
Talehimiz bir imiş,
Ey azəri qardaşım.

Bir Qafqazda iki can,
Axıska, Azərbaycan.
Hər ikisinə qurban,
Ey azəri qardaşım.

Bir yaratmışam bu ahı,
Ahına bənzər ahım,
İniltimizdə qohum,
Ey azəri qardaşım.

Bəs indi biz neyliyək,
Gəl bir az da gözlüyək.
Allahdan əl üzmiyək,
Ey azəri qardaşım,
Ey azəri qardaşım.

SÖYLƏYİCİLƏR HAQQINDA MƏLUMAT

1. Abastumanlı Hacıgillərdən Katib Aslan oğlu Aslanov (1933). Lətifələr /2,7/, El şairləri /51/.
2. Abastumanlı Hacıgillərdən Təməl Katib oğlu Aslanov (1963). Uşaq folkloru /5/.
3. Adıgünlü Muxtarpaşagillərdən Məhəmməd dədə (1909). Rəvayət və nağıllar /3/, El şairləri /70,96/.
4. Azqurlu Faiq Məhəmməd oğlu Mamaxov (1961). Türkülər /14/.
5. Axısqalı Pambux Kamalova (1918) Rəvayət və nağıllar /7-8/.
6. Axısqalı Aygül Kamalova (1928).
7. Varxanlı Baxçacigillərdən Yıldız Süleyman qızı (1918). Uşaq folkloru /6/, Aşıq yaradıcılığı /46/.
8. Varxanlı Xanlar Şadiman qızı (1920).
9. Varxanlı Maxşal Abdullayeva (1930).
10. Varxanlı Xeyriyyə Quliyeva (1910).
11. Varxanlı Tellogillərdən Bahar Ürfan qızı Aslanova (1930). Uşaq folkloru /1/.
12. Varxanlı Zümrüd Turenova (1979). Uşaq folkloru /4,6/.
13. Varxanlı Cumalı Əziz oğlu (1929).
14. Varxanlı Hasangillərdən Ömər Aslanov (1926).
15. Varxanlı Çiçək Murulova (1918). El şairləri /54/.
16. Varxanlı Aşıq Ömər Aslanov (1926). Aşıq yaradıcılığı /5,8,11,18,20,25,47/, El şairləri /13,14,35,74,102/.
17. Varxanlı Buğligillərdən Günəş Müzəffərova (1920). El şairləri /63/.
18. Varxanlı Mərdi Məhəmməd oğlu Bayramov. Türkülər /31/ .
19. Valeli Rüveydə Süleyman qızı (1934).
20. Saxanlı Ömər Səlimov (1924). Rəvayət və nağıllar /9/, El şairləri /43,52/.
21. Saxanlı Osman Ömər oğlu Səlimov (1952). El şairləri /1,7,57/.
22. Saxanlı Əli Ömər oğlu Səlimov (1953). El şairləri /27,53,90/.
23. Saxanlı Ruqiyyə Osman qızı Səlimova (1980). Uşaq folkloru /3,7/, Türkülər /17/.
24. Saxanlı Fatimə Ömər qızı Səlimova. Türkülər /27/, Aşıq yaradıcılığı /50/, El şairləri /71,76/.
25. Saxanlı Puşukgillərdən Nəcihə Əşməd qızı (1925). Dualar /11-13/, Uşaq folkloru /1,8/, Türkülər /8,20/, El şairləri /12,84/, Aşıq yaradıcılığı /4/.
26. Saxanlı Puşugillərdən Xədicə Əhməd qızı (1920). Türkülər /9,21/, El şairləri /59, 81-82/.

27. Saxanlı Məxbulə (1927). Türkülər /28/.
28. Saxanlı Rəhimə. Dualar /7-10/.
29. Sürli Mötəbər Bilal qızı (1910).
30. Sakunetli Tamella Bağirova (1950).
31. Soxdeli Hədiyyə Abdullah qızı Şabanova(1940). Dualar /1,3-4/, Türkülər/34,35,36,37,38, /El şairləri /102,103/.
32. Kikinetli Toromangillərdən Qafur Hüseynov (1934). Aşıq yaradıcılığı /36,52/, El şairləri /28,54,55,60,75,94/, /12,26/.
33. Kikinetli Tuntul Yunus qızı Tahirova (1912).
34. Kikinetli Mahmudgillərdən Süsən Salah qızı Eyyubova(1920). Türkülər /33/.
35. Kikinetli Şamil Bürhən oğlu Əzizov (1918).
36. Kexvanlı Kolotlardan Nəciyə Süleyman qızı. Aşıq yaradıcılığı /15/.
37. Kexvanlı Kolotlardan Keleş Aslan oğlu. Aşıq yaradıcılığı /29/.
38. Ziqlalı Satut Qoçəli qızı Muçiadze (1918).
39. Zenibanlı Torogillərdən Göyərçin Sarı qızı (1911). Türkülər /15/, Aşıq yaradıcılığı /3,55/, El şairləri /72,92,93,104/.
40. Zənanlı Bayraqdarlardan Əhməd Məhəmməd oğlu (1924) Türkülər /11,19,/ Aşıq yaradıcılığı /28,52/, El şairləri /24,39,68,78,95/.
41. Zənanlı Rza Bayraqdarov (1930). El şairləri /50/.
42. Zənanlı Nuriyyə Mövlud qızı Bayraqdarova və Yusif müəllim. El şairləri /73/.
43. Zərmalı Ağsaxallardan Məsəddin (1926). Aşıq yaradıcılığı /35/.
44. Pulateli Almas Əhməd qızı (1940).
45. Pulateli Həmidəgillərdən Şişə Məhəmməd qızı (1930). Türkülər /13/.
46. Pulateli Güllər Məhəmməd qızı (1930).
47. Pulateli Züleyxa Mehdi qızı (1925).
48. Pulateli Qayadəgillərdən Qazi Müftiyev (1934). Lətifələr /8/.
49. Pulateli Həsəgillərdən Qayat Rəhman qızı (1924) Türkülər /5,12/.
50. Pulateli İlim Şahzadəyev (1950).
51. Pulateli Kuşogillərdən Gülcan Süleyman qızı (1910). Rəvayət və nağıllar /1/.
52. Pulateli Coşğundəgillərdən Anşa İsmayıl qızı (1918). El şairləri /58/.
53. Pulateli Üzeyirlərdən Alisultan Məmmədov (1924).
54. Pulateli Həmidəgillərdən Şövkət Mirabov (1954). Lətifələr /6/.
55. Pulateli Güləhməd Şahin. Uşaq folkloru /5/.

56. Xeveşenli Gidelgillərdən Xanlar Şadiman qızı(1926). Uşaq folkloru /6/.
57. Xerolu Poteləgillərdən Məlik dədə (1906). Rəvayət və nağıllar /2,6/, Türkülər /7/, Aşıq yaradıcılığı /2,11,25,49/, El şairləri /10,39,56,68,89,100/.
58. Xerolu Züleyxa Əliyeva. Aşıq yaradıcılığı /45,56/ .
59. Xarcamlı Dabaxgillərdən Sənəm Həşim qızı (1932). Uşaq folkloru /2/.
60. Çinabetli Torogillərdən Göyərçin Çaxalova (1913). Aşıq yaradıcılığı /54/.
61. Çinabetli Çaxalov Kərim Çaxal oğlu. Türkülər /32/.
62. Çiçolu Abdulgillərdən Xeyransa Mirzə qızı Mirzəyeva (1938). Dualar /2,5-6/, Türkülər /22 – 26/, Aşıq yaradıcılığı /22/.
63. Çeçlali Tirolardan Güləsər (1909). El şairləri /79/.
64. Çeçlali Tosogillərdən Səddi Əşrəfov (1918).
65. Utqusubanlı Topaloğullarıgillərdən Nəriman Dursunov. Rəvayət və nağıllar /4,5/.
66. Uravelli Rəhimə Musayeva (1952) .
67. Qortubanlı Mollaosmangillərdən Səfiyə Abbas qızı (1904).
68. Qavgli Çaxraqillərdən Hüccət Fazil oğlu. Aşıq yaradıcılığı /23/
69. Ərdəhanlı Şuşa nənə (1910). Türkülər /30/.
70. Əcərli Molla Bədəlin qızı Şişə (Dersel). Türkülər /3/.
71. Sədət Heydərova (1972).
72. Derselli Məhəmməd Paşalıyev (1954). Türkülər /10/, Aşıq yaradıcılığı /1,29/.
73. Məhəmməd Dursunov (1942). Lətifələr /3,4/.
74. Ömər Rəhimov (1950). Lətifələr /5/.
75. Laşeli Mollagillərdən Gülxanım Binəli qızı Aslanova (1940). Uşaq folkloru /1/.
76. Müğənnilərdən –Yunis /1/, Lətif /2/, Nürəddin /16/(Türkülər).
77. Varxanlı Ələddin Aydın oğlu. Rəvayət və nağıllar /19, 23, 24, 25/. Dastanlar. /57–59/.
78. Xalid Aslan oğlu Aslanov (1920). Rəvayət /21, 22/.
79. Zəkəriyyə Abbas oğlu Qadirov (1926). Rəvayət /20/.
80. Həmdi Eyvaz oğlu Eyvazov (1952). Lətifələr / 9 – 19/. El şairləri /106 – 112/.
81. Əhmədova Məxfurə Əmir qızı. Manilər /755 –785/
82. Rzayeva Zərnişan Rza qızı (1920). Manilər /786 – 803/
83. Xalidov Cabir Xalid oğlu (1956). Rəvayət /17,18/

TOPLAYICILAR HAQQINDA MƏLUMAT

ASİF HACILI - 1960-cı ildə Borçalının Sarvan şəhərində (indiki Marneuli) anadan olmuş, orta təhsilini Bakıda almışdır. 1982-ci ildə BDU-nun filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, 1987-ci ildə namizədlik, 1998-ci ildə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmişdir. "Epik ən'ənə və müasir bədii nəsr" (1984), "Qəribəm bu vətəndə. Axısqa türklərinin etnik mədəniyyəti" (1992), "Müasir nəsrə mifologizm və folklorizm" (1993), "Müasir nəsrin poetikası. Mifoloji və folklor genezisi məsələləri" (1997), «Axısqa türk folkloru» (Bakı, 1998, Ankara, 2001), «Bayatı poetikası»(2000), «Mifoloji təfəkkür fəlsəfəsi»(2002), «Rus nəsr: XX əsrin ikinci yarısı. Mifopoetik təfsir təcrübəsi» (2003) adlı kitabların, onlarla elmi məqalənin və dərsliklərin müəllifidir. Bakı Slavyan Universitetinin professoru, Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

CABİR XALİD OĞLU XALİDOV – 1951-ci ildə Səmərqənddə anadan olmuş, 1959-cü ildə ailəsiylə Azərbaycana köçmüşdür. 1964-74-cü illərdə ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır. 1974-1985-ci illərdə Saatlı rayon Oktyabrabad (Şirinbek) kənd orta məktəbində Azərbaycan dili və ədəbiyyatından dərs demişdir. 1985-ci ildən kənd mədəniyyət evinin rəhbəri olmuşdur. İstedadlı şair, vətənpərvər ziyalı olan Cabir müəllim vətən mücadiləsinin fəal iştirakçısı, gözəl folklor bilicisidir.

HƏCƏR DƏDƏYEVA – Türk xalqının fədakar ziyalı olan Həcər xanım bütün həyatını vətən eşqi, ulu türk sözünə sonsuz məhəbbətlə yaşamış və türk folklorunun qorunması üçün cəfakəscəsinə əlindən gələni etmişdir.

TAHİRCAN KUKULOV – 1960-cı ildə Özbəkistanda anadan olmuş, ailəsiylə Azərbaycana köçmüş, Saatlının Smada kəndinə yerləşmişlər. 1987-ci ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun tarix fakültəsini bitirmişdir. Smada kənd orta məktəbində tarix müəllimi işləyir, «Axısqa türklərinin tarixinə bir nəzər» (B.,1999) adlı kitabın müəllifidir.

QƏDİM QUBADLI – 1975- ci ildə Saatlı rayonunda anadan olmuşdur. Orta təhsilini Saatlı rayonunda almış, 1996-cı ildə Bakı Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsinə daxil olmuş, 2000- ci

ildə bitirmişdir. 2003-cü ildən AMEA Folklor İnstitutunda elmi işçi kimi çalışır.

AYDIN POLADOĞLU - 1975-ci ildə Saatlı rayonunda anadan olmuşdur. Orta məktəbi Özbəkistanın Buxara vilayətində bitirmiş və 1992-ci Buxara Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur. 1993-1998-ci illərdə M.F.Axundov adına APRDƏİ-də təhsil almışdır. Axısqa türk folklorunun toplanması ilə məşğuldur.

TOPLAYICILAR:

Asif Hacı - Atalar sözləri (1-10, 11-19, 23-33, 35-69, 93-125, 128-131, 133-153, 162-171, 174-213, 221-270, 292-327, 329-407, 414-629, 634-728), Dualar (1-13), Rəvayət və nağıllar (1-9), Uşaq folkloru (1-8), Manilər(1-5, 8-29, 31-63, 65-71, 73-169, 171-270, 272-276, 278-279, 281-330, 332-393, 399-424, 547-755), Lətifələr (2-8), Türkülər (1-38), Aşıq yaradıcılığı (1-5, 8-12, 15, 17-18, 20, 23-26, 28-30, 35-39, 46-56), El şairləri (10-14, 24, 27-28, 33-35, 37-39, 43, 47, 50-58, 59-60, 68, 70-76, 78, 79, 82-84, 89-90, 92-96, 99-105).

Cabir Xalidov - Atalar sözləri (11, 20-22, 34, 126-127, 132, 172, 173, 328), Manilər (6-7, 30, 64, 72, 170, 271, 277, 280, 331, 394-398, 425), Lətifələr (1), Aşıq yaradıcılığı (27), El şairləri (44)

Həcər Dədəyeva - Atalar sözləri (75-77, 84-88, 159-161, 216-218, 275-280, 287-291), Manilər(443-458, 472-481, 512-527), Aşıq yaradıcılığı (7, 14, 21, 31, 41, 45), El şairləri (15, 18, 31, 32, 45, 61, 65-70, 77, 85, 97)

Qədim Qubadlı – Rəvayətlər və nağıllar (17-25), Manilər (755-803), Lətifələr (9-19), Dastanlar (57-59), El şairləri (106-112).

Aydın Poladoğlu –Atalar sözləri (70-74, 78-83, 89-92, 154-158, 214-215, 219-220, 271-274, 281-286, 408-413, 630-633), Rəvayət və nağıllar (10-16), Manilər (426-442, 459-471, 482-511, 528-546), Aşıq yaradıcılığı (6, 13, 16, 19, 22, 32-34, 40, 42-44), El şairləri (16-17, 29-30, 42, 57, 62, 64, 67, 87, 80, 83, 86-88, 98, 101)

Tahircan Kukulov - El şairləri (25-26, 34, 36, 46 (Mətnlər Xerolu Cəmsəddin Nəzirovun (1926-2001) arxivindən götürülüb).

Qeyd: El şairləri – 19-23, 40-41, 91 sayılı nümunələr «A.Piriyev, S.Piriyeva. Ata yurdum Axısqa. B.2001»; 1-9, 69 sayılı nümunələr «Yunus Zeyrək.Ahıska bölgəsi və Ahıska türkləri. Ankara, 2001» (F.Kırzioğlu və M.Zəkinin dərc etdirdiyi nümunələr); 48-49 sayılı nümunələr «Valeh Hacılar. Hanı sazım, hanı sənin tellərin. Tbilisi, 2002» kitablarından götürülüb.

MÜNDƏRİCAT

Ön söz	
Atalar sözləri	
Dualar	
Rəvayət və nağıllar	
Uşaq folkloru	
Manilər	
Lətifələr	
Türkülər	
Aşıq yaradıcılığı	
El şairləri.....	
Söyləyicilər haqqında məlumat	
Toplayıcılar haqqında məlumat	

*Kitabın üz qabığındakı Axısqa qalalarından
birinin foto – təsviridir*

Nəşriyyatın direktoru: professor Nadir Məmmədli

Kompüter dizayneri: Tural Əhmədov

Сяцифляйиъи: Айэци Ясэярова

Texniki redaktor: Rövşanə Nizamiqızı

Montajçı: Rasim Hacıyev

Operator çarçı: Elşad Hacıyev

Yığılmağa verilmiş 26.11.2008.

Çapa imzalanmış 25.12.2008.

Şərti çap vərəqi 4,2. Sifariş № 601.

Kağız formatı 60x84 1/16. Tiraj 300.

---

*Kitab «Nurlan» nəşriyyat-poliqrafiya müəssisəsində
hazır diapozitivlərdən çap olunmuşdur.*

E-mail: nurlan1959@gmail.com

Tel: 497-16-32; 050-311-41-89

Ünvan: Bakı, İçərişəhər, 3-cü Maqomayev döngəsi 8/4.

